

ספר המערכים

אמנות לכיתות א׳–ו׳

168 מערכי שיעור מלאים • אמנות בגובה העיניים

לפני שמתחילים

בספר הזה 168 מערכי שיעור מלאים: 24 לכל שכבה, מסודרים לפי השנה מספטמבר ועד יוני. כל מערך בנוי מאותם חלקים, כדי שיהיה קל למצוא בו את מה שצריך באמצע הבוקר: מטרות, מושגים, פתיחה, מהלך השיעור שלב אחר שלב, התאמות לילדים שצריכים עזרה ולמתקדמים, סיכום ותערוכה, טיפים מהכיתה, השראה, הרחבות ורשימת ציוד.

המערכים בנויים כך שכל שנה ממשיכה את הקודמת: מקווים וצבעי יסוד בכיתה א׳ ועד פרספקטיבה, אמנים גדולים ופרויקט גמר בכיתה ו׳. מותר ורצוי להתאים: לקצר, להרחיב ולהחליף חומרים לפי מה שיש בכיתה ולפי הילדים שמולכם.

שתהיה לכם שנה צבעונית.

א׳

כיתה א׳ · 24 מערכים

ב׳

כיתה ב׳ · 24 מערכים

ג׳

כיתה ג׳ · 24 מערכים

ד׳

כיתה ד׳ · 24 מערכים

ה׳

כיתה ה׳ · 24 מערכים

ו׳

כיתה ו׳ · 24 מערכים

חגים

חגי ישראל · 24 מערכים

כיתה א׳

24 מערכים

הציוד לשנה

דפי ציור · צבעי גואש · מכחולים · כוס מים · טושים · עפרונות צבעוניים · סרגל · עלים · ספוגים

נייר צבעוני · דבק · מספריים · נצנצים · פלסטלינה · משטח עבודה · מראה · דפי בריסטול כהים

צבע גואש לבן · צבעי פנדה · צבע אצבעות · מגבונים · בקבוקי פלסטיק · צבעי מים · גירי שמן · נייר זהב

כוסות · צמר גפן · דפי צבעי מים

המערכים

1. **מכירים את הצבעים**
   צבעי יסוד
2. **קו הולך לטייל**
   רישום קווים
3. **צורות בסיסיות**
   צורות גאומטריות
4. **סתיו של עלים**
   טביעות והדפס
5. **חג שמח**
   קולאז׳
6. **ידיים יוצרות**
   פלסטלינה
7. **הדיוקן שלי**
   ציור דמות
8. **חורף לבן**
   צבע על רקע כהה
9. **החיה האהובה עליי**
   ציור וצביעה
10. **עץ מטביעות אצבע**
    צבע אצבעות
11. **פרפר סימטרי**
    סימטריה
12. **הבית שלי**
    קולאז׳ מעורב
13. **פרחי אביב**
    הדפס בקבוק
14. **שמש וקרניים**
    ערבוב צהוב וכתום
15. **דגים בים**
    צבעי מים
16. **גשם וענן**
    גירי שמן
17. **רכבת צבעונית**
    צורות וקולאז׳
18. **כתר נסיכים**
    קישוט וגזירה
19. **דבורה ופרח**
    ציור וטביעה
20. **בועות צבע**
    הדפס עיגולים
21. **איש שלג**
    קולאז׳ צמר גפן
22. **דגל המדינה**
    חג העצמאות
23. **קיץ על שפת הים**
    צבעי מים
24. **פרויקט סיכום**
    טכניקה חופשית

כיתה א׳ • שיעור 1

מכירים את הצבעים

היכרות עם צבעי היסוד וצביעת כתמים חופשיים על הדף.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי יסוד

מטרות השיעור

- לזהות ולשיים את שלושת צבעי היסוד: אדום, צהוב וכחול
- לגלות בעצמם שמפגש בין שני צבעי יסוד יוצר צבע חדש
- לרכוש הרגלי עבודה ראשונים עם מכחול, מים וצבע

מושגים

צבעי יסוד · צבע משני · ערבוב · כתם · מכחול

פתיחה

אני מתחילה את השנה עם שקית בד סגורה. אני מוציאה ממנה לאט שלושה חפצים: עגבנייה, לימון וכפפה כחולה ושואלת מה משותף להם. אחרי כמה ניחושים אני מגלה שכל אחד מהם הוא שגריר של צבע מיוחד. אני מספרת שהצבעים האלה הם "ההורים" של כמעט כל הצבעים בעולם ושהיום נגלה יחד אילו ילדים הם מולידים.

מהלך השיעור

1 מכינים את השולחן

השולחנות מכוסים בעיתון. כל ילד מקבל דף, מכחול עבה, כוס מים ומגבון. במרכז כל שולחן צלחת עם שלוש נקודות גואש קטנות. אני מדגימה מול כולם: טובלים את המכחול במים, מנגבים אותו על שפת הכוס ולוקחים צבע רק בקצה. כ־5 דקות.

2 שלושה כתמים חברים

כל ילד מצייר שלושה כתמים גדולים ורחוקים זה מזה, אחד מכל צבע. בין צבע לצבע שוטפים את המכחול במים. אני חוזרת על המשפט "שוטפים, מנגבים, לוקחים" עד שהילדים אומרים אותו איתי. זה ההרגל החשוב ביותר של השיעור.

3 הכתמים נפגשים

עכשיו כל ילד מושך בעדינות את הכתם הצהוב לעבר הכחול עד שהם נוגעים ומסתכל מה נולד במפגש. אחר כך צהוב עם אדום ואחר כך אדום עם כחול. אני עוברת בין השולחנות ושואלת: "מה קרה כאן?" ומבקשת מכל ילד לתת שם לצבע החדש שלו, למשל "ירוק דשא" או "סגול שזיף". כ־12 דקות.

4 ממלאים את הדף

בזמן שנשאר הילדים ממלאים את כל הדף בכתמים, פסים ונקודות בצבעים המקוריים ובצבעים החדשים. אני מבקשת לא לצייר "משהו" אלא לשחק עם הצבע. מי שרוצה מנסה לערבב גם את שלושת הצבעים יחד ומגלה את החום.

5 ניקיון בשלושה צעדים

חמש דקות לפני הסוף אני מכריזה על ניקיון. ילד אחד מכל שולחן אוסף מכחולים לדלי, ילד שני אוסף כוסות וילד שלישי מקפל את העיתון. הדפים עוברים למדף הייבוש.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שקשה להם לאחוז מכחול אני נותנת ספוג קטן או מכחול קצר ועבה. קל יותר ליצור כתם גדול ולראות את הערבוב.

מי שמסיים מוקדם יוצר שורה של ירוקים: כל כתם עם קצת יותר כחול מהקודם ובודק כמה ירוקים שונים הצליח לגלות.

סיכום ותערוכה

אנחנו מתאספים סביב מדף הייבוש. אני שואלת: "איזה צבע לא היה בצלחת ומופיע עכשיו על הדפים?" ו"מה קרה למי שערבב את כל שלושת הצבעים?". לסיום כולנו אומרים יחד את שמות צבעי היסוד.

טיפים מהכיתה

- שלוש נקודות צבע בגודל מטבע מספיקות לשולחן שלם. צלחת עמוסה הופכת מהר לבוץ חום.
- כוס מים שקופה מאפשרת לילדים לראות לבד מתי המים מלוכלכים מדי.
- אני כותבת שם על כל דף לפני שמתחילים. על דף רטוב כבר אי אפשר לכתוב.

השראה להראות לילדים

- פיט מונדריאן – "קומפוזיציה עם אדום, צהוב וכחול": ציור שבנוי כולו משלושת צבעי היסוד ומקווים שחורים.
- אריק קארל – "הזחל הרעב": האיורים בנויים מכתמי צבע עזים ומראים כמה צבע אחד יכול להיות עשיר.

הרחבות ופעילויות המשך

- משחק "צייד צבעים": הילדים מחפשים בכיתה חפץ אדום, צהוב וכחול ומניחים אותם על השולחן שלי.
- בשיעור הבא הופכים את הכתמים היבשים לחיות בעזרת טוש שחור: עיניים, רגליים וזנב.
- בבית: לספר להורים מה יוצא מכחול וצהוב ולבדוק יחד עם צבעי מים.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- צבעי גואש אדום, צהוב וכחול
- מכחול עבה לכל ילד
- כוס מים שקופה לכל ילד
- צלחת חד־פעמית לכל שולחן
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינר או חולצה ישנה לכל ילד
- מגבונים
- דלי לאיסוף המכחולים

כיתה א׳ • שיעור 2

קו הולך לטייל

תרגול קווים – ישר, גלי, מקווקו – ויצירת ציור מקווים בלבד.

⏱ 45 דקות | 🎨 רישום קווים

מטרות השיעור

- להכיר סוגים שונים של קווים: ישר, גלי, זיגזג, מקווקו ומסולסל
- לגלות שאפשר ליצור ציור שלם מקווים בלבד
- לתרגל שליטה בתנועת היד ובלחץ על הכלי

מושגים

קו | קו ישר | קו גלי | זיגזג | קו מקווקו

פתיחה

אני מבקשת מהילדים לעמוד ולהרים אצבע אחת לאוויר. יחד אנחנו "מציירים" באוויר קו ישר כמו כביש, קו גלי כמו ים, זיגזג כמו ברק וקו מסולסל כמו זנב של חזיר. אחר כך אני מספרת על קו קטן שיצא מהבית לטייל ופגש בדרך הר, נחל ובור. בכל פעם שאני מספרת על מקום אני מציירת על הלוח את הקו שהוא עשה.

מהלך השיעור

1. **לוח הקווים**
   על הלוח אני מציירת חמישה קווים גדולים ונותנת לכל אחד שם: ישר, גלי, זיגזג, מקווקו ומסולסל. הילדים חוזרים אחריי על השמות ומראים כל קו ביד באוויר. כ־5 דקות.

2. **תרגול על רצועות**
   כל ילד מקבל דף מקופל לחמש רצועות. בכל רצועה הוא מצייר סוג אחר של קו בטוש, משמאל לימין או מימין לשמאל, לאורך כל הרצועה. אני מזכירה לא להרים את הטוש באמצע הקו. כ־8 דקות.

3. **הקו יוצא לטיול**
   על דף חדש כל ילד שם נקודה בפינה. זה הבית של הקו. אני מספרת סיפור קצר והילדים מציירים תוך כדי: "הקו יצא ללכת ישר... פגש הרים וטיפס עליהם... נכנס למים ושחה בגלים... הסתחרר בסופה". הקו לא נקטע עד שהסיפור נגמר. כ־10 דקות.

4. **ממלאים את השטחים**
   הקו הארוך יצר על הדף שטחים סגורים. עכשיו הילדים ממלאים כל שטח בקווים קטנים מסוג אחר: פסים, נקודות, גלים או רשת. אני מראה על הלוח איך שטח אחד מלא בגלים ליד שטח מלא בנקודות נראה כמו בד מעניין. כ־12 דקות.

5. **צבע עדין**
   מי שמסיים צובע בעיפרון צבעוני כמה מהשטחים, אבל משאיר את הקווים השחורים גלויים. אני מזכירה שהכוכבים של היום הם הקווים והצבע רק עוזר להם.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילד שמתקשה אני מציירת בעיפרון קו מנוקד חלש והוא עובר עליו בטוש. אפשר גם להחזיק יחד את היד בתחילת הדרך.

מי שמתקדם מנסה להמציא קו חדש שלא היה על הלוח, לתת לו שם ולמלא בו שטח שלם.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הדפים על הרצפה במעגל ומטיילים סביבם. אני שואלת: "איזה קו עובר הכי הרבה פעמים בציור שלכם?", "איפה הקו נראה עצבני ואיפה הוא נראה רגוע?" ו"מי מוצא בציור של חבר קו שהוא לא ניסה?".

טיפים מהכיתה

- טושים עבים בשחור עדיפים בשלב הראשון. הם יוצרים קו בטוח ולא נשברים כמו עפרונות.
- כדאי לקפל את דף הרצועות מראש. קיפול לחמש רצועות לוקח לילדי כיתה א' יותר זמן מכל התרגיל.
- ילדים נוטים לצייר קטן מאוד. אני מבקשת שהקו "ייגע בכל ארבעת הצדדים של הדף".

השראה להראות לילדים

- פול קלה – רישומי הקו שלו, שבהם קו אחד ממשיך ונהפך לדמות, לבית או לדג.
- קית' הרינג – דמויות שמורכבות מקווים עבים וקווי תנועה קצרים סביבן.
- קרוקט ג'ונסון – "הרולד והעיפרון הסגול": ספר שבו ילד מצייר את כל העולם שלו בקו אחד.

הרחבות ופעילויות המשך

- "הרולד והעיפרון הסגול": קוראים את הספר ובשיעור הבא כל ילד ממשיך את המסע של הקו לסיפור משלו.
- ציור קווים לצלילי מוזיקה: קו איטי לנגינה שקטה וקו קופצני לנגינה מהירה.
- בבית: לחפש קווים בבית, למשל פסים על מגבת או קווים על רצפה ולצייר אחד מהם.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 מקופל לחמש רצועות לכל ילד
- דף ציור A3 לכל ילד לציור הטיול
- טוש שחור עבה לכל ילד
- טושים צבעוניים, ערכה לכל שולחן
- עפרונות צבעוניים, ערכה לכל שולחן
- לוח וגיר או טוש לוח להדגמה

כיתה א׳ • שיעור 3

צורות בסיסיות

עיגול, ריבוע ומשולש — הרכבת תמונה מצורות.

⏱ 45 דקות

🎨 צורות גאומטריות

מטרות השיעור

- לזהות ולשיים עיגול, ריבוע, מלבן ומשולש
- להרכיב דמות או תמונה מצורות בסיסיות
- להשתמש בסרגל לקו ישר ולשים לב לגודל של צורות

מושגים

צורה · עיגול · ריבוע · משולש · קומפוזיציה

פתיחה

אני מראה לילדים שקית ובה צורות גדולות גזורות מקרטון: עיגול, ריבוע, משולש ומלבן. אני מניחה אותן על הלוח אחת אחת ושואלת מה הן מזכירות. בעזרת הילדים אני מזיזה אותן: משולש על ריבוע הופך לבית, עיגול מעל מלבן הופך לעץ. אני שואלת: "מה עוד אפשר לבנות רק מארבע צורות?".

מהלך השיעור

1 צייד צורות בכיתה

לפני שמציירים אנחנו מחפשים צורות בכיתה: השעון עגול, החלון מלבני, הדגל על הקיר משולש. כל ילד שמוצא צורה אומר את שמה ומצביע. כ־5 דקות.

2 מציירים צורות גדולות

אני מדגימה על הלוח איך מציירים עיגול בתנועה אחת סגורה ואיך מציירים ריבוע עם סרגל: מניחים, מחזיקים חזק ביד השנייה ומעבירים את העיפרון לאורכו. הילדים מתרגלים על דף טיוטה עיגול, ריבוע ומשולש אחד, גדולים ככף יד. כ־8 דקות.

3 מתכננים תמונה מצורות

כל ילד בוחר מה הוא בונה: בית, רובוט, ספינה, חיה או עיר. אני מבקשת להתחיל מהצורה הגדולה ביותר, למשל גוף הרובוט ורק אחר כך להוסיף צורות קטנות לראש, לידיים ולעיניים. כ־12 דקות.

4 צובעים כל צורה

הילדים צובעים בעפרונות צבעוניים. אני מבקשת לצבוע כל צורה בצבע אחר כדי שנוכל לראות היכן מסתיימת אחת ומתחילה השנייה. אני מראה איך צובעים בכיוון אחד ולא מקשקשים, כך שהצבע יוצא מלא וחלק.

5 סופרים צורות

בסוף כל ילד כותב בפינת הדף, או מסמן בציור קטן, כמה עיגולים, ריבועים ומשולשים יש בתמונה שלו. זה רגע של גאווה ושל חזרה על המושגים.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בציור צורות אני נותנת שבלונות קרטון לסימון מסביבן. הם עדיין מרכיבים את התמונה

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מנסה לבנות תמונה רק משני סוגי צורות, למשל רק עיגולים ומשולשים ולגלות כמה זה מאתגר.

בעצמם.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הציורים ומשחקים ב"מי מוצא": אני אומרת "מצאו ציור שיש בו משולש אדום" והילדים מצביעים. אני שואלת: "איזו צורה הכי עזרה לכם לבנות?" ו"באיזה ציור הצורות יצרו משהו מפתיע?".

טיפים מהכיתה

- סרגל של 30 ס"מ גדול מדי לידיים קטנות. סרגל של 15 ס"מ נוח הרבה יותר.
- ילדים רבים לוחצים חזק מדי עם העיפרון ליד הסרגל והוא מחליק. אני מראה להחזיק את הסרגל באמצע בכל כף היד.
- שבלונות קרטון בשולחן מצילות ילדים מתוסכלים, אבל אני מגבילה אותן לצורה אחת או שתיים.

השראה להראות לילדים

- וסילי קנדינסקי – "ריבועים עם עיגולים קונצנטריים": עיגולים צבעוניים בתוך ריבועים, שמראים כמה יופי יש בצורה פשוטה.
- פול קלה – "טירה ושמש": עיר שלמה שבנויה ממלבנים, משולשים ועיגול אחד של שמש.

הרחבות ופעילויות המשך

- קולאז' צורות: גוזרים צורות מנייר צבעוני ובונים מהן את אותה תמונה מחדש.
- "עיר הצורות": כל ילד בונה בית מצורות והבתים נתלים יחד לרחוב אחד על הקיר.
- שיעור חשבון משותף עם המחנכת: מיון צורות לפי מספר הצלעות.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה A4 לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- סרגל 15 ס"מ לכל ילד
- עפרונות צבעוניים, ערכה לכל שולחן
- שבלונות קרטון של עיגול, ריבוע ומשולש, כמה לכל שולחן
- צורות קרטון גדולות להדגמה על הלוח

כיתה א׳ • שיעור 4

סתיו של עלים

טביעת עלים אמיתיים בצבע ויצירת קומפוזיציה סתווית.

⏱ 45 דקות

🎨 טביעות והדפס

מטרות השיעור

- להכיר את טכניקת הטביעה בעזרת חומר מהטבע
- להבחין בצורה ובעורקים של עלים שונים
- ליצור קומפוזיציה סתווית בצבעים חמים

מושגים

טביעה · הדפס · עורקים · צבעים חמים · קומפוזיציה

פתיחה

לפני השיעור אני אוספת עם הילדים בחצר עלים מכמה סוגי עצים. בכיתה אני מפזרת אותם על שולחן מרכזי ומבקשת מכל ילד לבחור עלה, להחזיק אותו מול האור ולהעביר עליו אצבע. אני שואלת: "מה אתם מרגישים מאחור? מה רואים?". הילדים מגלים את העורקים. אני מספרת שהיום העלים עצמם יהיו המכחולים שלנו.

מהלך השיעור

1 בוחרים עלים

כל ילד בוחר שלושה עד ארבעה עלים בגדלים ובצורות שונות. אני מסבירה שעלים יבשים מדי נשברים ועלים רטובים מחליקים ולכן נבחר עלים גמישים. את העלים הנותרים משאירים בשולחן המרכזי.

2 הדגמה של טביעה

אני מדגימה מול כולם: מניחה עלה על עיתון כשהצד עם העורקים כלפי מעלה, טופחת עליו בספוג עם גואש כתום, הופכת אותו בזהירות על הדף ולוחצת עם כף היד בכל השטח. ואז אני מרימה אותו מהזנב. הילדים רואים את הטביעה מופיעה ונושמים. כ־5 דקות.

3 טביעות ראשונות

הילדים מטביעים עלה אחד שלוש פעמים על דף טיוטה כדי ללמוד כמה צבע צריך. מעט מדי צבע נותן טביעה חיוורת וחלקית. יותר מדי צבע מוחק את העורקים. אני עוברת ושואלת: "איפה רואים הכי טוב את העורקים?". כ־8 דקות.

4 יוצרים את הסתיו

על הדף הגדול הילדים מטביעים עלים בצהוב, כתום, אדום וחום. אני מציעה לבחור דרך סידור: עלים שנופלים מלמעלה, עלים במעגל כמו זר, או ערימת עלים בתחתית הדף. אפשר להטביע עלה אחד על אחר כדי ליצור שכבות. כ־15 דקות.

5 פרטים אחרונים

מי שרוצה מוסיף בספוג נקודה קטנה של כתום על ירוק, או מצייר במכחול דק רוח שמעיפה את העלים. הדפים עוברים לייבוש והעלים המשומשים לפח.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים להפוך את העלה בלי למרוח אני מחזיקה את העלה יחד איתם, או נותנת עלים גדולים וקשיחים כמו עלה פיקוס.

מי שמתקדם מנסה להטביע עלה בשני צבעים בבת אחת, צהוב בצד אחד ואדום בצד השני ומקבל עלה שנראה כמו באמצע הסתיו.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את הציורים זה ליד זה ומשווים. אני שואלת: "באיזה ציור רואים הכי טוב את העורקים?", "איזה עלה השאיר את הצורה הכי מיוחדת?" ו"איך הייתם יודעים שזה סתיו גם בלי לראות עלים?". אנחנו מדברים על הצבעים החמים של העונה.

טיפים מהכיתה

- עלים טריים שנאספו באותו בוקר עובדים הכי טוב. עלה שעמד יומיים בשקית מתקפל ונשבר.
- צד העורקים בגב העלה תמיד נותן טביעה ברורה יותר מהצד החלק.
- אני שמה ליד כל שולחן קופסה לעלים משומשים. אחרת הם נשארים דבוקים לשולחן ולבגדים.

השראה להראות לילדים

- אנדי גולדסוורתי – עבודות בטבע שבהן הוא מסדר עלים לפי צבע וצורה ומצלם אותם לפני שהרוח מפזרת אותם.
- גוסטב קלימט – ציורי הנוף שלו, שבהם עלווה של עצים בנויה מאלפי כתמים קטנים.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור העלים היבשים לדף עם דבק ויצירת קולאז' של עלים אמיתיים לצד הטביעות.
- ציור עץ גדול על נייר עטיפה והדבקת כל הטביעות של הכיתה כעלווה משותפת לקראת סוכות.
- בבית: לאסוף עלה אחד מהשכונה ולהביא אותו לשיעור הבא להשוואה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה A4 לכל ילד
- 4–3 עלים טריים בגדלים שונים לכל ילד
- צבעי גואש צהוב, כתום, אדום וחום
- ספוג קטן לכל ילד
- צלחת חד־פעמית לכל שולחן
- מכחול דק לפרטים
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינרים
- מגבונים
- קופסה לעלים משומשים לכל שולחן

כיתה א׳ • שיעור 5

חג שמח

גזירה והדבקה של צורות נייר ליצירת כרטיס ברכה לחג.

⏱ 45 דקות | 🎨 קולאז׳

מטרות השיעור

- להכיר את הקולאז׳ כיצירה מנייר גזור ומודבק
- לתרגל גזירה בטוחה של צורות פשוטות ושימוש נכון בדבק
- ליצור כרטיס ברכה לראש השנה עם סמלי החג

מושגים

קולאז׳ | גזירה | הדבקה | סמל | ברכה

פתיחה

אני מגיעה לכיתה עם צלחת ועליה תפוח, צנצנת דבש ורימון. אני שואלת לאיזה חג הם מתאימים ומה כל אחד מהם מאחל לנו: שנה מתוקה, שנה של הרבה מצוות כמו גרעיני הרימון. אחר כך אני מראה כרטיס ברכה שהכנתי מנייר צבעוני גזור ומספרת שאמן אחד גדול אהב כל כך לגזור נייר שבסוף חייו הוא "צייר" עם מספריים.

מהלך השיעור

1 מקפלים כרטיס

כל ילד מקבל בריסטול A4 ומקפל אותו לשניים. אני מראה איך מצמידים פינה לפינה ורק אחרי זה לוחצים עם האגודל לאורך הקיפול. זו הפעם הראשונה שרבים מהם מקפלים בדייקנות ולכן אני עוברת שולחן שולחן. כ־5 דקות.

2 גוזרים בבטחה

לפני הגזירה אני מזכירה שלושה חוקים: מספריים נשארות על השולחן, מעבירים אותן לחבר כשהידית אליו והנייר זז והמספריים נשארות במקום. אני מדגימה גזירה של עיגול מריבוע נייר על ידי סיבוב הנייר ולא היד.

3 צורות של חג

הילדים גוזרים מנייר צבעוני: עיגול אדום גדול לתפוח, עלה ירוק, עיגול כתום לרימון ומשולש קטן לכתר שלו ומלבן חום לצנצנת דבש. מי שרוצה מצייר את הצורה בעיפרון לפני שהוא גוזר. כ־15 דקות.

4 מסדרים ורק אז מדביקים

אני מבקשת להניח את כל הצורות על חזית הכרטיס לפני שמדביקים ולנסות שני סידורים שונים. רק אחרי שבחרו, מורחים דבק סטיק על הצורה ולא על הכרטיס. אני מראה שמספיק לעבור עם הדבק על השוליים ועל האמצע. כ־10 דקות.

5 נצנצים וברכה

בסוף כל ילד מוסיף נצנצים על נקודות של דבק נוזלי, למשל על הדבש. בתוך הכרטיס אני כותבת על הלוח "שנה טובה ומתוקה" ומי שיכול מעתיק. לאחרים אני כותבת בעיפרון חלש והם עוברים בטוש.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שגזירה עדיין קשה להם אני מכינה מראש צורות מסומנות בקו עבה, או נותנת להם לקרוע את הנייר. גם קולאז' קרוע הוא קולאז' יפה.

מי שמתקדם מוסיף שכבה: גרעינים קטנים לרימון, טיפות דבש או דבורה מנייר וגוזר צורה קטנה בתוך צורה גדולה.

סיכום ותערוכה

כל ילד מראה את הכרטיס שלו לכיתה ומספר למי הוא נותן אותו. אני שואלת: "איזה סמל של החג בחרתם ולמה?" ו"מה היה קשה יותר, לגזור או להחליט איפה להדביק?". הכרטיסים עוברים הביתה בשקית כדי שהנצנצים לא יתפזרו.

טיפים מהכיתה

- נצנצים אני מחלקת רק בשלב האחרון ורק מקופסה אחת שאני מחזיקה. אחרת הם יהיו בכיתה עד פסח.
- דבק סטיק עדיף על דבק נוזלי לנייר. נוזלי מקמט את הנייר הדק ולוקח זמן להתייבש.
- בגזירה הראשונה של השנה כדאי לבדוק מראש מי משמאלי ולהכין לו מספריים מתאימות.

השראה להראות לילדים

- אנרי מאטיס – "ג'אז": ספר של צורות נייר צבעוני גזורות, שבו המספריים הן הכלי של האמן.
- אריק קארל – האיורים שלו עשויים מנייר צבוע, גזור ומודבק וזו בדיוק הטכניקה שלנו.

הרחבות ופעילויות המשך

- שרשרת תפוחים: כל ילד גוזר תפוח נוסף עם משאלה לשנה החדשה והם נתלים יחד בפינת הכיתה.
- לקראת סוכות: אותה טכניקה משמשת לגזירת פירות וקישוטים לסוכה הכיתתית.
- בבית: לתת את הכרטיס ולספר לבני המשפחה מה כל סמל מאחל.

ציוד לשיעור

- בריסטול לבן A4 לכרטיס לכל ילד
- נייר צבעוני: אדום, ירוק, כתום וחום, חצי גיליון מכל צבע לכל ילד
- מספריים מעוגלות לכל ילד, כולל מספריים לשמאליים
- דבק סטיק לכל ילד
- דבק נוזלי, אחד לכל שולחן
- נצנצים בקופסה אחת אצל המורה
- עיפרון וטוש שחור לכל ילד
- שקית קטנה לכל כרטיס
- תפוח, דבש ורימון לפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 6

ידיים יוצרות

גלגול וכדרור פלסטלינה ליצירת חיות קטנות.

⏱ 45 דקות · 🎨 פלסטלינה

מטרות השיעור

- להכיר את הפלסטלינה כחומר פיסולי רך
- לתרגל פעולות יסוד: גלגול, כדרור, שיטוח וחיבור
- לבנות חיה קטנה מכמה חלקים מחוברים

מושגים

פיסול · כדור · נקניק · חיבור · תלת־ממד

פתיחה

אני מחלקת לכל ילד חתיכת פלסטלינה ומבקשת לעצום עיניים ולהחזיק אותה בתוך כף היד. אני שואלת מה הם מרגישים: קר? קשה? אחרי דקה של לישה הם מגלים שהחומר מתחמם ונעשה רך. אני מסבירה שהיום נעבוד בלי דף ושמה שנעשה אפשר יהיה להסתובב סביבו ולהסתכל עליו מכל צד, כי זה פסל.

מהלך השיעור

1 מחממים את החומר

כל ילד מקבל משטח עבודה ושלושה צבעי פלסטלינה. אני מבקשת ללוש כל צבע בנפרד עד שהוא רך ולא מתפורר. תוך כדי אני מספרת שגם פסלים אמיתיים מתחילים בהכנת החומר. כ־5 דקות.

2 שלוש תנועות קסם

אני מדגימה והילדים חוזרים אחריי: כדור, מגלגלים בין שתי כפות הידיים בתנועה סיבובית. נקניק, מגלגלים על המשטח קדימה ואחורה עם כף יד פתוחה. פנקייק, לוחצים כדור עם האגודל. כל ילד מכין מכל אחד אחד ומניח אותם בשורה.

3 מה אפשר לבנות?

אני מראה איך מחברים כדור גדול לגוף, כדור קטן לראש ושני נקניקים קטנים לאוזניים ומקבלים ארנב. אחר כך אני שואלת: אם נשנה את הנקניקים לזנב ארוך, מה נקבל? הילדים מציעים חתול, נחש, צב. כל ילד בוחר חיה אחת. כ־5 דקות.

4 בונים חיה

הילדים בונים את החיה שבחרו. אני מלמדת סוד חשוב: כדי שחלקים לא ייפלו לוחצים אותם זה לזה ומחליקים באצבע את התפר ביניהם. אני עוברת בין השולחנות ועוזרת לחזק רגליים שמתקפלות. כ־15 דקות.

5 פרטים קטנים

עכשיו מוסיפים עיניים מכדורים זעירים, כתמים, פסים או קשקשים. קיסם עוזר לחרוט שפתיים, נוצות או פרווה. כל חיה מקבלת כרטיס קטן עם שם הילד ועוברת למדף התצוגה.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שידיהם חלשות אני נותנת פלסטלינה שכבר חיממתי בידיים ומציעה חיה פשוטה משני כדורים בלבד, כמו אפרוח.

מי שמתקדם בונה חיה שעומדת על ארבע רגליים בלי ליפול, או מוסיף לה סביבה קטנה: קן, אבן או עלה מפלסטלינה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסתובבים סביב מדף התצוגה כמו במוזיאון. אני שואלת: "איזו חיה נראית כאילו היא זזה?", "איך הצלחתם להעמיד אותה?" ו"מה נראה אחרת כשמסתכלים עליה מהגב?". אני מזכירה שפסל רואים מכל הצדדים.

טיפים מהכיתה

- פלסטלינה שעמדה בארון קר קשה מאוד לידיים קטנות. אני מוציאה אותה שעה לפני השיעור למקום חם.
- מגבונים נדרשים בסוף: פלסטלינה משאירה שכבה שומנית על הידיים ועל השולחנות.
- כדאי לאסור ערבוב צבעים בשלב הראשון. אחרת בתוך עשר דקות כל הכיתה עובדת עם חום אפרפר.

השראה להראות לילדים

- ניק פארק – סרטי האנימציה "וואלאס וגרומיט", שכל הדמויות בהם פוסלו מפלסטלינה וצולמו תמונה אחר תמונה.
- חנה אורלוף – פסלי הציפורים והחיות שלה, הבנויים מצורות מעוגלות ופשוטות.

הרחבות ופעילויות המשך

- "גן חיות כיתתי": מסדרים את כל החיות על קרטון גדול ומוסיפים שבילים ועצים מנייר.
- ספר את הסיפור: כל ילד מצייר בשיעור הבא את החיה שלו ומכתיב משפט אחד עליה.
- פיסול בחימר בהמשך השנה, עם אותן שלוש תנועות יסוד.

ציוד לשיעור

- פלסטלינה בשלושה צבעים, כ־100 גרם לכל ילד
- משטח עבודה מפלסטיק או פלטת קרטון לכל ילד
- קיסם עץ לכל ילד לחריטת פרטים
- כרטיס שם קטן לכל ילד
- מגבונים
- מדף או מגש לתצוגה

כיתה א׳ • שיעור 7

הדיוקן שלי

ציור פנים — עיניים, אף, פה — והכרת חלקי הפנים.

⏱ 45 דקות

🎨 ציור דמות

מטרות השיעור

- לזהות ולשיים את חלקי הפנים ולמקם אותם נכון
- להתבונן בעצמם במראה ולתרגם את מה שרואים לציור
- לגלות שכל פנים שונות ומיוחדות

מושגים

דיוקן | דיוקן עצמי | התבוננות | פרופורציה | הבעה

פתיחה

אני מחלקת לכל שולחן מראה ומבקשת מהילדים להסתכל על עצמם בשקט חצי דקה. אחר כך אני שואלת: "מה צבע העיניים שלכם? האם הגבות ישרות או מקושתות? כמה שיניים רואים כשאתם מחייכים?". אני מראה דיוקן עצמי של אמנית מפורסמת ומספרת שהיא ציירה את עצמה פעמים רבות כי היא תמיד הייתה שם, מול המראה.

מהלך השיעור

1 משחק הפנים

אני מבקשת מהילדים לגעת באצבע: בגבות, בעיניים, בקצה האף, בשפתיים, באוזניים. אחר כך אני שואלת שאלה מפתיעה: "איפה נמצאות העיניים, למעלה בראש או באמצע?". הילדים בודקים עם האצבעות ומגלים שהעיניים כמעט באמצע הפנים. כ־5 דקות.

2 צורת הראש

אני מדגימה על הלוח: ביצה גדולה שממלאת כמעט את כל הדף ולמטה צוואר וכתפיים. אני מסמנת קו חלש באמצע הביצה ומסבירה שעליו יושבות העיניים. הילדים מציירים בעיפרון ראש גדול. אני מזכירה: "ראש שנוגע כמעט בקצוות, לא ראש של נמלה".

3 חלקי הפנים

עם המראה מולם הילדים מציירים לפי הסדר: שתי עיניים על הקו, עם עיגול צבעוני ונקודה שחורה בתוכו. גבות מעליהן. אף באמצע, בין העיניים לסנטר. פה מתחת לאף ואוזניים בצדדים, בגובה העיניים. אחרי כל חלק אני עוצרת ומבקשת לבדוק שוב במראה. כ־12 דקות.

4 שיער ובגדים

הילדים מוסיפים שיער: מתולתל, ישר, קוקו, קצוץ. אני מראה שהשיער מתחיל מעל המצח ולא בקצה הראש. אחר כך הם מוסיפים את החולצה שהם לובשים היום.

5 צבע וקו

הילדים עוברים בטוש שחור על הקווים החשובים וצובעים בעפרונות. לצבע עור אני מציעה לערבב שכבה עדינה של חום, כתום וורוד עד שמגיעים לגוון שדומה לשלהם. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילד שמתקשה אני מציירת קו אופקי חלש וקו אנכי באמצע הביצה כדי שיהיה לו מקום ברור לכל חלק בפנים.

מי שמתקדם מצייר דיוקן עם הבעה: פנים מופתעות, כועסות או צוחקות ובודק במראה מה זז בפנים בכל הבעה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל הדיוקנים בשורה ומשחקים ב"מי זה?": אני מצביעה על דיוקן והכיתה מנחשת. אני שואלת: "מה עזר לכם לזהות את החבר?" ו"איזה פרט קטן עושה את הדיוקן דומה במיוחד?".

טיפים מהכיתה

- מראות קטנות נופלות ונשברות. מראה בלתי שבירה מפלסטיק, אחת לכל שני ילדים, עובדת מצוין.
- ילדים מציירים עיניים גבוה מדי בצמוד לשיער. הקו המנחה באמצע הביצה פותר את זה ברוב המקרים.
- חשוב להגיד בתחילת השיעור שדיוקן לא צריך להיות יפה אלא דומה ונכון. זה מוריד לחץ.

השראה להראות לילדים

- פרידה קאלו – הדיוקנים העצמיים שלה, שבהם היא מסתכלת ישר אל הצופה ומציירת כל גבה וכל פרח בשיער.
- אמדאו מודיליאני – דיוקנים עם פנים וצוואר מוארכים, שמראים שאפשר לצייר דמות בדרך אישית מאוד.

הרחבות ופעילויות המשך

- "הכיתה שלנו": תולים את כל הדיוקנים יחד בלוח גדול לקראת אסיפת ההורים.
- דיוקן משפחתי: בבית לצייר את אחד מבני המשפחה ולהביא לשיעור.
- דיוקן מקולאז': בשיעור הבא בונים פנים מגזירי עיתונים ומשנים את ההבעה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- טוש שחור לכל ילד
- עפרונות צבעוניים, ערכה לכל שולחן, כולל גווני עור
- מראה בלתי שבירה, אחת לכל שני ילדים
- הדפס של דיוקן עצמי להצגה בפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 8

חורף לבן

ציור פתיתי שלג בצבע לבן על נייר כחול כהה.

⏱ 45 דקות

🎨 צבע על רקע כהה

מטרות השיעור

- לגלות את ההשפעה של צבע בהיר על רקע כהה
- לתרגל נקודות, קווים וכתמים במכחול בגדלים שונים
- לצייר נוף חורפי ולהבין שכל פתית שלג שונה

מושגים

ניגודיות · רקע · בהיר · כהה · נקודה

פתיחה

אני מכבה את האור וסוגרת את התריסים. בחושך אני מדליקה פנס ומאירה נייר לבן ואחר כך נייר כחול כהה. אני שואלת מה נראה יותר בולט בחושך. אחר כך אני מראה תמונה של פתית שלג מוגדל ומספרת שלכל פתית יש שש זרועות ושאין שני פתיתים זהים בעולם. אני שואלת: "מי ראה פעם שלג אמיתי? איך הוא הרגיש?".

מהלך השיעור

1 רקע כהה, מכחול לבן

כל ילד מקבל בריסטול כחול כהה, מכחול עבה ומכחול דק. בצלחת יש רק לבן. אני מבקשת לטבול את המכחול הדק ולגעת בדף בעדינות: נקודה. הילדים רואים מיד כמה הלבן בולט. כ־3 דקות.

2 קרקע מושלגת

בתחתית הדף הילדים מציירים במכחול העבה גבעה לבנה גדולה, בתנועה רחבה מצד לצד. אני מראה שאם לא מעמיסים הרבה צבע הכחול מבצבץ מתחת לשלג ונראה כמו צל. כ־7 דקות.

3 עץ, בית או איש

כל ילד בוחר מה עומד על הגבעה: עץ ערום, בית קטן או ילד עם צעיף. אני מזכירה להשאיר הרבה מקום ריק בשמיים כי שם יירד השלג. מי שבוחר עץ מצייר גזע וענפים בקווים דקים ועל הענפים שכבה לבנה. כ־10 דקות.

4 פתיתים בשלושה גדלים

עכשיו יורד שלג. אני מדגימה פתית גדול: שלושה קווים שמצטלבים באמצע ונקודה קטנה בקצה כל קו. פתיתים בינוניים הם כוכבים פשוטים ופתיתים קטנים הם נקודות. אני מבקשת לפזר את שלושת הגדלים בכל השמיים, הגדולים קרוב והקטנים רחוק. כ־12 דקות.

5 נצנוץ

בסוף אני מסתובבת עם קופסת הנצנצים. כל ילד מצביע על שלושה פתיתים גדולים ואני מפזרת עליהם מעט נצנצים בעוד הצבע רטוב. הדפים נשארים שטוחים לייבוש.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שקשה להם לצייר פתית בקווים אני נותנת אוזן מקלון או קצה של עיפרון עם מחק להטבעת

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מערבב מעט כחול לתוך הלבן ומקבל תכלת ומצייר בו צללים על השלג בצד אחד של כל עץ

נקודות לבנות.

או בית.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הציורים על לוח כהה ומכבים לרגע את האור. אני שואלת: "מה רואים ראשון?", "למה הלבן נראה כל כך חזק כאן?" ו"איזה ציור נראה קר במיוחד ולמה?". אני מסכמת שבהיר על כהה יוצר ניגודיות.

טיפים מהכיתה

- גואש לבן צריך להיות סמיך. אם מוסיפים יותר מדי מים הוא נעשה שקוף ואפור על הכחול.
- אני מחלקת רק צבע לבן. ברגע שיש עוד צבעים הילדים שוכחים את הניגוד ומתחילים לצבוע הכול.
- מכחול דק עם קצה מחודד עדיף לפתיתים. מכחול שטוח יוצר כתמים במקום קווים.

השראה להראות לילדים

- פיטר ברויגל האב – "ציידים בשלג": נוף חורפי לבן שבו האנשים והעצים הכהים בולטים על השלג.
- וינסנט ון גוך – "ליל כוכבים": שמיים כהים עם כוכבים בהירים, שמראים כמה אור בולט על רקע כהה.

הרחבות ופעילויות המשך

- גזירת פתיתי שלג מנייר לבן מקופל ותלייתם על החלון.
- ציור לילה של חנוכה: חנוכייה דולקת על רקע כהה באותה טכניקה.
- קריאת ספר על שלג וציור הדמות הראשית על אותו רקע.

ציוד לשיעור

- בריסטול כחול כהה A3 לכל ילד
- גואש לבן סמיך
- מכחול עבה ומכחול דק לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- צלחת חד־פעמית לכל שולחן
- נצנצים כסופים בקופסה אחת אצל המורה
- אוזני מקלונים לילדים שצריכים
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינרים
- פנס לפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 9

החיה האהובה עליי

רישום חיה אהובה וצביעתה בצבעים מלאים.

⏱ 45 דקות

🎨 ציור וצביעה

מטרות השיעור

- לרשום חיה מתוך זיכרון והתבוננות בצורות הגוף שלה
- לתרגל צביעה מלאה וצפופה בצבעי פנדה
- להוסיף רקע שמספר היכן החיה גרה

מושגים

רישום · צורה · מרקם · צביעה מלאה · רקע

פתיחה

אני מספרת לילדים שבבית שלי יש חתול כתום שאוהב לישון על המחשב ומראה להם ציור קטן שלו. אחר כך אני שואלת: "איזו חיה אתם הכי אוהבים? למה?". אני אוספת תשובות על הלוח: כלב, סוס, ג'ירפה, דולפין. אני מראה ציור של סוס כחול ושואלת אם יש סוסים כחולים. ההסבר שלי: באמנות מותר לנו לבחור כל צבע שאנחנו אוהבים.

מהלך השיעור

1 חיה מצורות

אני מראה על הלוח איך מציירים חיה מצורות: גוף של חתול הוא אליפסה, הראש עיגול, האוזניים משולשים והזנב נקניק. אחר כך אני מבקשת מהילדים לומר מאילו צורות בנויה ג'ירפה. כ־5 דקות.

2 רישום גדול בעיפרון

כל ילד מצייר בעיפרון את החיה שלו גדולה באמצע הדף. אני מבקשת להתחיל מהגוף, אחר כך הראש ורק בסוף רגליים, זנב ופרטים. אני מזכירה לא למחוק יותר מדי: קו ראשון הוא רק טיוטה. כ־10 דקות.

3 פרווה, נוצות או קשקשים

אנחנו מדברים על מה מכסה את הגוף של החיה. הילדים מוסיפים בטוש קווים קצרים לפרווה, חצאי עיגולים לקשקשים או קווים ארוכים לרעמה. אני מדגימה כל סוג על הלוח.

4 צביעה מלאה

זה החלק העיקרי. אני מדגימה איך צובעים בצבעי פנדה בלחיצה חזקה ובתנועות קטנות צמודות, עד שלא נשאר לבן בין הקווים. אני מזכירה: "אנחנו צובעים כמו שמשפשפים כתם, לא כמו שכותבים". אפשר לבחור צבע אמיתי או צבע דמיוני. כ־15 דקות.

5 איפה החיה גרה

בדקות האחרונות הילדים מוסיפים רקע: דשא, ים, יער או ספה בבית. הרקע יכול להיות צבוע קלות כדי שהחיה תבלוט עליו.

לילדים שצריכים עזרה

לילד שמתקשה אני מציעה חיה פשוטה כמו דג, נחש או צב ומראה לו את הצורות על דף קטן לפני שהוא

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר את החיה בתנועה: רצה, קופצת או שוחה ומנסה להראות את זה בכיוון הרגליים והזנב.

מתחיל.

סיכום ותערוכה

כל ילד מציג את החיה שלו ואומר משפט אחד עליה. אני שואלת: "מי בחר צבע דמיוני ולמה?", "מה הרקע מספר לנו על החיה?" ו"באיזה ציור הצביעה הכי מלאה?".

טיפים מהכיתה

- צבעי פנדה דורשים לחיצה חזקה. ילדים מתעייפים ולכן אני מאפשרת הפסקה קצרה של ניעור ידיים באמצע.
- שווה להכין מראש כמה תמונות של חיות מודפסות לילדים שלא זוכרים איך החיה נראית.
- פירורי פנדה על השולחן נמרחים על הבגדים. אני מחלקת לכל שולחן כוס לפירורים.

השראה להראות לילדים

- פרנץ מארק – "הסוס הכחול": סוס שמצויר בכחול עז, שמראה שבאמנות צבע הוא בחירה של האמן.
- אריק קארל – הספר על הצייר שצייר סוס כחול, תנין כתום וחתול סגול, שנכתב בהשראת פרנץ מארק.

הרחבות ופעילויות המשך

- "ספר החיות של הכיתה": מכריכים את כל הציורים לספר שנשאר בפינת הקריאה.
- פיסול אותה חיה בפלסטלינה והצבתה ליד הציור.
- בבית: לספר להורים עובדה אחת על החיה ולהביא אותה לשיעור.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- טוש שחור לכל ילד
- צבעי פנדה, ערכה לכל שולחן
- תמונות מודפסות של חיות לעיון
- כוס לפירורים לכל שולחן

כיתה א׳ • שיעור 10

עץ מטביעות אצבע

גזע מצויר ועלווה מטביעות אצבע צבעוניות.

⏱ 45 דקות

🎨 צבע אצבעות

מטרות השיעור

- להשתמש באצבע ככלי ציור ולהכיר את צבע האצבעות
- לבנות שטח צבע ממאות נקודות קטנות
- להבחין בין גזע, ענפים ועלווה של עץ

מושגים

טביעה · נקודה · גזע · עלווה · שכבה

פתיחה

אני מבקשת מהילדים להסתכל מקרוב על קצה האצבע שלהם. בעזרת זכוכית מגדלת אנחנו מגלים קווים קטנים מסולסלים. אני מספרת שלכל אדם בעולם יש טביעת אצבע אחרת, אפילו לתאומים. אחר כך אני שואלת: "מה יקרה אם כל הכיתה תצבע עץ בטביעות אצבע? כמה טביעות יהיו בו?".

מהלך השיעור

1 גזע וענפים

כל ילד מצייר בטוש חום או שחור גזע עבה בתחתית הדף. אני מדגימה איך הגזע מתפצל לשני ענפים וכל ענף מתפצל שוב לשניים, כמו האצבעות של היד. אני מבקשת שהענפים יגיעו כמעט לקצוות העליונים. כ־8 דקות.

2 איך טובעים

אני מדגימה: נוגעים עם קצה האצבע בצבע, לא את כל האצבע. לוחצים על הדף ומרימים ישר למעלה, בלי לסובב. הילדים מתרגלים חמש טביעות בפינת דף טיוטה כדי לראות כמה צבע צריך. כ־5 דקות.

3 אצבע אחת, צבע אחד

אני מסבירה חוק פשוט: כל צבע מקבל אצבע משלו. ירוק לאצבע המורה, צהוב לאמה, כתום לקמיצה. כך הצבעים לא מתערבבים ולא נעשים חומים. הילדים מטביעים נקודות על הענפים ומסביבם.

4 עלווה מלאה

הילדים ממלאים את העלווה בטביעות צפופות. אני מראה שאם שמים נקודות קרוב זו לזו ואפילו חלקית זו על זו, העץ נראה מלא ועשיר. אפשר לבחור עץ של עונה: ירוק לאביב, כתום ואדום לסתיו וורוד לשקדייה. כ־15 דקות.

5 תוספות קטנות

מי שמסיים מוסיף בטביעת אצבע קטנה פרי, ציפור או פרפר ומשלים פרטים בטוש: מקור, כנפיים, עיניים. הידיים נשטפות לפני שנוגעים בכל דבר אחר.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שלא אוהבים מגע בצבע אני נותנת אוזן מקלון או פקק שעם להטבעה. התוצאה דומה מאוד.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם יוצר מעבר צבעים בעלווה: ירוק כהה ליד הגזע וירוק בהיר עם צהוב בקצוות, כאילו השמש מאירה מלמעלה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מתבוננים בעצים מרחוק ומקרוב. אני שואלת: "מה רואים כשעומדים קרוב ומה רואים מרחוק?", "באיזו עונה נמצא העץ שלכם?" ו"כמה טביעות לדעתכם יש בעץ אחד?". אנחנו מנחשים יחד ומי שרוצה סופר.

טיפים מהכיתה

- מגבונים ליד כל ילד הם חובה. ילד שמנגב אצבע בין צבע לצבע שומר על עץ נקי.
- צבע אצבעות בצלחת שטוחה ולא בקופסה עמוקה. כך הילד לוקח מעט ולא טובל את כל היד.
- ילדים נוטים לטבוע בשורות מסודרות. אני מראה שעלים אמיתיים מפוזרים ומקובצים.

השראה להראות לילדים

- גוסטב קלימט – "עץ החיים": עץ שהענפים שלו מסתלסלים לכל עבר והעלווה מעוטרת בצורות קטנות.
- אד אמברלי – ספרי ציור לילדים שבהם כל דמות מתחילה מטביעת אגודל אחת ומשלימים אותה בקווים.

הרחבות ופעילויות המשך

- עץ כיתתי משותף לט"ו בשבט: גזע ענק על נייר עטיפה וכל ילד מוסיף עשר טביעות בצבע שלו.
- חיות מטביעות אצבע: עכבר, אפרוח ותולעת, עם פרטים בטוש.
- עץ משפחה: בבית כל בן משפחה מוסיף טביעה בצבע אחר.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה קטן לכל ילד
- צבע אצבעות: ירוק, צהוב, כתום, אדום וורוד
- צלחת שטוחה לכל שולחן
- טוש חום או שחור עבה לכל ילד
- מגבונים, חבילה לכל שולחן
- סינרים
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- זכוכית מגדלת לפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 11

פרפר סימטרי

טפטוף צבע וקיפול הדף ליצירת פרפר סימטרי.

⏱ 45 דקות | 🎨 סימטריה

מטרות השיעור

- להכיר את המושג סימטריה ולמצוא אותו בטבע
- לגלות טכניקת הדפס בקיפול: צבע בצד אחד נוצר גם בצד השני
- לתכנן צבע על חצי דף ולצפות את התוצאה

מושגים

סימטריה | ציר | קיפול | מראה | הדפס

פתיחה

אני מחזיקה מראה קטנה מאונך על חצי תמונה של פרפר והילדים רואים פתאום פרפר שלם. אחר כך אני שואלת: "מה מיוחד בכנפיים של פרפר?". הילדים מגלים שהצד הימני והשמאלי זהים. אני אומרת את המילה "סימטריה" ומבקשת מכולם להרים שתי ידיים ולהזיז אותן יחד כמו כנפיים.

מהלך השיעור

1 קיפול וגזירה

כל ילד מקפל דף לשניים ופותח. הקיפול הוא "הגוף" של הפרפר. אני מציירת על הלוח חצי כנף גדולה שנוגעת בקיפול והילדים מעתיקים בעיפרון על צד אחד. מי שמתקשה מקבל שבלונה. אחר כך גוזרים כשהדף מקופל ומקבלים שתי כנפיים זהות. כ־10 דקות.

2 כתמים בצד אחד

פותחים שוב את הדף. אני מבקשת לטפטף ולהניח כתמי גואש סמיכים רק על צד אחד, קרוב לקיפול וגם ליד השוליים. אני מזכירה לא לפזר על כל הצד אלא להשאיר רווחים. כ־8 דקות.

3 רגע הקסם

כל ילד סוגר את הדף, מניח עליו את שתי כפות הידיים ומחליק מהקיפול החוצה. אני סופרת עד חמש ואז כולם פותחים יחד. הצבע עבר לצד השני והפרפר נגלה. אנחנו מדברים על מה שקרה: כל כתם קיבל תאום.

4 פרפר שני

מי שרוצה מוסיף כתמים בצבעים נוספים ומקפל שוב ומגלה שכל קיפול מוסיף שכבה. אני מציעה לנסות גם קו דק במכחול לאורך הקיפול. כ־10 דקות.

5 גוף ומחושים

אחרי שהצבע מתייבש קצת, הילדים מדביקים לאורך הקיפול רצועה של נייר שחור או מציירים בטוש גוף מוארך ושני מחושים מסולסלים. הפרפרים עוברים לייבוש פתוחים.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגזירה אני נותנת דף שכבר גזרתי לצורת כנפיים, כך שהם מתרכזים רק בצבע ובקיפול.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מתכנן דוגמה: עיגול, נקודות ופס בצד אחד ומנבא מראש איך ייראה הצד השני לפני שהוא

מקפל.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הפרפרים על החלון כאילו הם עפים. אני שואלת: "איך יודעים שהפרפר סימטרי?", "איזה פרפר הפתיע אתכם?" ו"איפה עוד ראיתם סימטריה, בגוף שלנו או בכיתה?".

טיפים מהכיתה

- הגואש חייב להיות סמיך. צבע מימי מתפשט מתחת לנייר וכל הצבעים מתערבבים לבוץ.
- דף ציור עבה מחזיק את הצבע טוב יותר מנייר צילום, שנקרע כשפותחים.
- ילדים נוטים לשפוך הרבה צבע. אני מבקשת "כתם בגודל של עדשה" ומראה אחת על הצלחת.

השראה להראות לילדים

- הרמן רורשאך – כתמי הדיו המפורסמים, שנוצרו בדיוק כך: דיו על דף שמקופל לשניים.
- אריק קארל – "הזחל הרעב": בסוף הספר הזחל הופך לפרפר צבעוני בעל כנפיים סימטריות.

הרחבות ופעילויות המשך

- "מהזחל לפרפר": קריאת "הזחל הרעב" וציור הזחל בטביעות עיגולים בשיעור הבא.
- סימטריה בפנים: מקפלים תמונה של פנים מגזרי עיתון ומשלימים את החצי החסר בציור.
- מובייל כיתתי של פרפרים שנתלה מהתקרה לקראת האביב.

ציוד לשיעור

- דף ציור עבה A3 לכל ילד
- שבלונות של חצי כנף לילדים שצריכים
- צבעי גואש סמיכים במגוון צבעים
- מכחול בינוני לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- רצועת נייר שחור לכל ילד או טוש שחור
- מראה קטנה לפתיחה
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינרים
- מגבונים

כיתה א׳ • שיעור 12

הבית שלי

בניית בית מצורות נייר גזורות והוספת פרטים בטוש.

⏱ 45 דקות | 🎨 קולאז׳ מעורב

מטרות השיעור

- לבנות בית מצורות נייר גזורות: ריבועים, מלבנים ומשולשים
- לשלב קולאז׳ עם ציור בטוש לפרטים
- לספר דרך התמונה משהו אישי על המקום שבו הם גרים

מושגים

קולאז׳ מעורב | צורה | חלון | גג | פרט

פתיחה

אני מבקשת מהילדים לעצום עיניים ולדמיין את הדלת של הבית שלהם. מה הצבע שלה? יש עליה מספר? שלט? אחר כך אני מראה תמונות של בתים שונים בעולם: בית אבן, בניין גבוה, בית עם גג אדום ובית צבעוני ומשוגע של אמן מאוסטריה. אני שואלת: "איך נראה הבית שלכם ואיך הייתם רוצים שהוא ייראה?".

מהלך השיעור

1 חלוקה של צורות

על כל שולחן נייר צבעוני בכמה צבעים. אני מראה איך גוזרים מלבן גדול לגוף הבית, משולש לגג, מלבנים קטנים לדלת ולחלונות. מי שגר בבניין גוזר מלבן גבוה ומחלק אותו לקומות. כ־10 דקות.

2 מרכיבים את הבית

הילדים מניחים את הצורות על הבריסטול בלי דבק ומחפשים סידור. אני מזכירה שהבית עומד על קרקע ולא באוויר ושהגג נשען על הקירות. רק אחרי שהסידור נראה טוב מדביקים: קודם הגוף, אחר כך הגג ובסוף הדלת והחלונות. כ־10 דקות.

3 פרטים בטוש

עכשיו הטוש נכנס לפעולה: לבנים על הקיר, רעפים בגג, ידית ומספר על הדלת ווילון בחלון. אני מדגימה כמה סוגי פרטים על הלוח ומבקשת לבחור לפחות שלושה. כ־10 דקות.

4 מי גר כאן?

בחלונות הילדים מציירים את בני המשפחה, חיית מחמד או צמח. אני מסבירה שחלון הוא כמו מסגרת לציור קטן בתוך הציור הגדול.

5 סביבת הבית

בזמן שנשאר מוסיפים סביבה: מדרכה, עץ, שמש, ענן, גדר או מכונית. אפשר לגזור עוד צורות או לצייר בטוש.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם יוצר חלון או דלת שנפתחים: מדביק רק צד אחד של הנייר ומצייר מאחוריו את מה שבפנים.

לילדים שגזירה קשה להם אני מכינה מראש פס של מלבנים מסומנים בקו עבה. הם גוזרים רק לאורך הקווים הישרים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את כל הבתים בשורה ארוכה על הקיר ומקבלים רחוב. אני שואלת: "אם הייתם מבקרים ברחוב הזה, לאיזה בית הייתם נכנסים ראשון?", "מה מספר לנו הבית על מי שגר בו?" ו"מה הפרט הכי מפתיע שמצאתם?".

טיפים מהכיתה

- חותכים מראש את הנייר הצבעוני לרבעים. גיליון שלם מתבזבז על משולש קטן אחד.
- דבק סטיק נגמר מהר כשמסירים את המכסה ושוכחים. אני מבקשת לסגור אחרי כל הדבקה.
- ילדים נוטים להדביק את הבית במרכז הדף ולשכוח את הקרקע. קו מדרכה שמצויר מראש בתחתית עוזר.

השראה להראות לילדים

- פרידנסרייך הונדרטוואסר – בתים צבעוניים עם חלונות בגדלים שונים, קווים גליים ועצים על הגג.
- פול קלה – ציורי עיר שבנויים מריבועים ומלבנים צבעוניים צפופים.

הרחבות ופעילויות המשך

- "השכונה שלנו": מחברים את כל הבתים לעיר משותפת עם כבישים, גינות ומכוניות.
- בית תלת־ממדי: בשיעור הבא בונים בית מקופסת קרטון קטנה.
- לקראת סוכות: אותה טכניקה לבניית סוכה מנייר עם קישוטים.

ציוד לשיעור

- בריסטול לבן A3 לכל ילד
- נייר צבעוני חתוך לרבעים, כמה צבעים לכל שולחן
- מספריים לכל ילד
- דבק סטיק לכל ילד
- טושים צבעוניים וטוש שחור, ערכה לכל שולחן
- תמונות של בתים מרחבי העולם לפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 13

פרחי אביב

הדפסת פרחים בעזרת תחתית בקבוק וצבע.

⏱ 45 דקות

🎨 הדפס בקבוק

מטרות השיעור

- לגלות שחפץ יומיומי יכול לשמש כחותמת להדפס
- לתרגל הדפסה חוזרת ולהבין מהי חזרה בקומפוזיציה
- ליצור זר פרחים אביבי בעזרת הדפס וציור במכחול

מושגים

הדפס · חותמת · חזרה · גבעול · זר

פתיחה

אני מניחה על השולחן בקבוק פלסטיק ריק והופכת אותו. אני שואלת את הילדים מה הם רואים בתחתית. אחרי כמה ניחושים אני טובלת את התחתית בצבע ורוד ולוחצת על דף גדול על הלוח. מופיע פרח עם חמישה עלי כותרת. הילדים מופתעים. אני שואלת: "מה עוד אפשר להדפיס מדברים שאנחנו זורקים לפח?".

מהלך השיעור

1 גבעולים ועלים

כל ילד מצייר במכחול ירוק כמה קווים ארוכים מתחתית הדף כלפי מעלה, בגבהים שונים. אלה הגבעולים. בדרך הוא מוסיף עלים קטנים בלחיצה של המכחול על הצד. אני מזכירה לא להיצמד לשולי הדף העליונים: שם יפרחו הפרחים. כ־8 דקות.

2 מכינים את החותמת

על כל שולחן צלחות עם שכבה דקה של גואש ורוד, סגול, אדום וצהוב. אני מראה שהצבע צריך להיות שכבה דקה ולא שלולית. טובלים את תחתית הבקבוק, מרימים ונותנים לעודף לטפטף חזרה לצלחת.

3 מדפיסים פרחים

כל ילד מדפיס פרח בקצה כל גבעול. אני מדגימה: מניחים את הבקבוק ישר, לוחצים בשתי ידיים ומרימים ישר למעלה בלי להחליק. אחרי כל שתי הדפסות טובלים שוב. אני מבקשת לנסות גם להדפיס פעם שנייה בלי לטבול ולראות פרח חיוור יותר. כ־15 דקות.

4 לב לפרח

באצבע או באוזן מקלון הילדים מוסיפים נקודה צהובה או כתומה במרכז כל פרח. אני מראה שאם מוסיפים כמה נקודות קטנות הלב נראה כמו אבקה אמיתית.

5 אגרטל או שדה

בדקות האחרונות כל ילד בוחר: לצייר אגרטל שמחזיק את הזר, או להוסיף דשא, פרפרים ושמש כדי שזה יהיה שדה. הדפים מונחים לייבוש.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים להדפיס בלי למרוח אני מחזיקה את הבקבוק יחד איתם בהדפסה הראשונה, או נותנת בקבוק קטן וקצר שקל יותר לשלוט בו.

מי שמתקדם מדפיס פרח בשני צבעים: חצי תחתית בוורוד וחצי בסגול, או מדפיס פרח שני קטן על הראשון.

סיכום ותערוכה

אנחנו פורשים את כל הזרים על הרצפה ומקבלים שדה של הכיתה. אני שואלת: "מה קרה כשהדפסנו בלי לטבול שוב?", "איזה פרח הכי שלם ולמה?" ו"מה עוד מהמטבח אפשר להפוך לחותמת?".

טיפים מהכיתה

- בקבוקים של משקה מוגז מתאימים במיוחד: לתחתית שלהם יש חמש "רגליים" שנראות כמו עלי כותרת.
- אני מבקשת מההורים לשלוח בקבוקים נקיים שבוע מראש. לבקבוק אחד לכל שני ילדים מספיק.
- ספוג דק בצלחת במקום צבע ישיר עוזר מאוד. הוא נותן שכבת צבע אחידה לחותמת.

השראה להראות לילדים

- אנדי וורהול – סדרת "פרחים": אותו פרח מודפס שוב ושוב בצבעים שונים, ממש כמו החותמת שלנו.
- וינסנט ון גוך – "חמניות": זר באגרטל, שמראה כמה פרחים יכולים למלא ציור שלם.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת ט"ו בשבט: הדפסת פרחי שקדייה ורודים ולבנים על ענפים חומים.
- הדפס מחפצים נוספים: קרטון של גליל נייר טואלט לחצי סהר, פקקים לנקודות ומזלג לדשא.
- כרטיס ברכה לאמא או לסבתא עם פרח מודפס אחד גדול.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- בקבוק פלסטיק נקי, אחד לכל שני ילדים
- צבעי גואש ורוד, סגול, אדום, צהוב וירוק
- צלחת חד־פעמית לכל צבע בכל שולחן
- ספוג דק לצלחות
- מכחול בינוני לכל ילד
- אוזני מקלונים
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינרים
- מגבונים

כיתה א׳ • שיעור 14

שמש וקרניים

ציור שמש גדולה תוך ערבוב גוונים חמים.

⏱ 45 דקות

🎨 ערבוב צהוב וכתום

מטרות השיעור

- להכיר את הצבעים החמים: צהוב, כתום ואדום
- לגלות שערבוב צהוב עם מעט אדום יוצר שורה של גוונים
- לצייר שמש גדולה ולהביע תנועה בקרניים

מושגים

צבעים חמים · גוון · ערבוב · קרן · מעגל

פתיחה

אני פותחת את החלון ומבקשת מהילדים לשים יד בשמש לכמה שניות ואחר כך בצל. מה ההבדל? אני שואלת: "אם החום היה צבע, איזה צבע הוא היה?". הילדים עונים צהוב, כתום, אדום. אני מספרת שאלה נקראים "צבעים חמים" ושהיום נייצר מהם כמה שיותר גוונים של שמש.

מהלך השיעור

1 שמש גדולה במרכז

כל ילד מקבל דף ומצייר במכחול עבה עיגול צהוב גדול במרכז, בגודל צלחת. אני מראה איך מתחילים מנקודה באמצע ומסובבים החוצה, כמו חילזון, עד שהעיגול מלא. כ־7 דקות.

2 ערבוב של גוונים

בצלחת יש צהוב ונקודה קטנה של אדום. אני מדגימה: לוקחים צהוב ומוסיפים טיפה של אדום, מקבלים צהוב־כתום. עוד טיפה, מקבלים כתום. עוד טיפה, כתום־אדום. הילדים מציירים פס קטן מכל גוון בפינת הדף כדי לראות את הדרך מהצהוב לאדום. כ־8 דקות.

3 טבעות סביב השמש

סביב העיגול הצהוב הילדים מציירים טבעת של צהוב־כתום, מסביבה טבעת כתומה ואחר כך טבעת אדומה. אני מזכירה לשטוף את המכחול רק כשעוברים מצבע כהה לצבע בהיר. כך השמש גדלה ונעשית חמה יותר כלפי חוץ. כ־10 דקות.

4 קרניים בתנועה

עכשיו הקרניים. אני מראה שלושה סוגי קרניים על הלוח: ישרות כמו מקלות, גליות כמו להבות ומשולשים כמו שיניים. כל ילד בוחר סוג אחד או משלב ומצייר קרניים מסביב לכל השמש עד קצוות הדף. כ־10 דקות.

5 פנים לשמש

מי שרוצה מוסיף לשמש פנים במכחול דק או בטוש אחרי שהצבע מתייבש: עיניים, לחיים ופה. אחרים משאירים שמש בלי פנים. שתי הדרכים טובות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בערבוב אני מכינה מראש צלחת עם שלושה גוונים מוכנים: צהוב, כתום ואדום. הם עדיין מציירים טבעות.

מי שמתקדם ממלא גם את הרקע בצבעים קרים, כחול ותכלת ומגלה כמה השמש בולטת עכשיו.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל השמשות יחד ומרגישים שהקיר "מחמם" את הכיתה. אני שואלת: "כמה גוונים שונים של כתום מצאתם?", "איזה סוג של קרניים נראה הכי חם?" ו"איך היה נראה הציור אם השמש הייתה כחולה?".

טיפים מהכיתה

- אדום חזק מאוד בערבוב. אני מחלקת ממנו נקודה קטנה בלבד, אחרת כל הגוונים הופכים מהר לאדום.
- דף ציור עבה מחזיק כמה שכבות צבע. דף דק מתקמט ונקרע בטבעות.
- כדאי להתחיל ממרכז הדף. ילדים שמתחילים מלמעלה מגלים שלא נשאר מקום לקרניים.

השראה להראות לילדים

- קלוד מונה – "רושם, זריחה": שמש כתומה קטנה מעל מים כחולים, שמראה כמה צבע חם בולט ליד צבע קר.
- רוברט דלוניי – ציורי מעגלים צבעוניים שמתפשטים מהמרכז החוצה כמו טבעות של אור.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור שקיעה: אותם גוונים חמים בפסים אופקיים מעל ים כחול.
- שמש מנייר: גזירת קרניים מנייר צהוב, כתום ואדום והדבקתן סביב צלחת חד־פעמית.
- שיחה עם המחנכת על השמש: למה היא חשובה לנו ולצמחים.

ציוד לשיעור

- דף ציור עבה A3 לכל ילד
- צבעי גואש צהוב, אדום וכחול
- צלחת חד־פעמית לכל שני ילדים
- מכחול עבה ומכחול דק לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- טוש שחור לפרטים
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינרים
- מגבונים

כיתה א׳ • שיעור 15

דגים בים

צביעת רקע מים ושחייה של דגים צבעוניים.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי מים

מטרות השיעור

- להכיר את צבעי המים ואת השקיפות שלהם
- לתרגל טכניקת רטוב על רטוב ליצירת רקע של ים
- לצייר דגים בצבעים עזים מעל רקע עדין

מושגים

צבעי מים · שקיפות · רטוב על רטוב · רקע · קשקשים

פתיחה

אני מביאה לכיתה צנצנת שקופה עם מים ומטפטפת לתוכה טיפה של צבע כחול. הילדים מסתכלים איך הצבע מתפשט לאט כמו ענן במים. אני שואלת: "איך נראה הים מתחת למים? מי ראה דגים בשנורקל או באקווריום?". אני מספרת שצבעי מים אוהבים מים בדיוק כמו דגים ושהיום נלמד לתת להם לשחות על הדף.

מהלך השיעור

1 מכירים את הפלטה

אני מראה איך מרטיבים כל גלולת צבע בטיפת מים מהמכחול כדי "להעיר" אותה. אחר כך מורחים צבע על דף טיוטה: מעט מים נותנים צבע חזק, הרבה מים נותנים צבע חלש ושקוף. כל ילד מנסה פס חזק ופס חלש. כ־5 דקות.

2 ים רטוב

בעזרת מכחול רחב ומים נקיים כל ילד מרטיב את כל הדף. אחר כך הוא מניח על הדף הרטוב כחול, טורקיז וקצת ירוק ומסתכל איך הצבעים זורמים ומתערבבים לבד. אני מבקשת לא לשפשף אלא רק לגעת. בתחתית אפשר להוסיף קצת צהוב לחול. כ־10 דקות.

3 מחכים לייבוש

בזמן שהרקע מתייבש אני מראה על הלוח איך מציירים דג מצורות פשוטות: אליפסה לגוף ומשולש לזנב. הילדים מתרגלים שלושה דגים בעיפרון על דף טיוטה, בגדלים שונים ובכיוונים שונים. כ־8 דקות.

4 דגים צבעוניים

כשהרקע יבש למגע הילדים מציירים עליו דגים בצבעים חזקים: מעט מים והרבה צבע. כתום, אדום, צהוב וסגול בולטים הכי טוב על הכחול. אני מזכירה שדג קרוב גדול ודג רחוק קטן. כ־12 דקות.

5 פרטים של ים

בסוף מוסיפים במכחול דק עין לכל דג, קשקשים בקווים קטנים ובועות שעולות למעלה. מי שרוצה מוסיף אצות ירוקות גליות מהתחתית.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שהרקע שלהם נעשה בוץ אני נותנת דף חדש ומכחול רחב אחד עם שני צבעים בלבד: כחול וטורקיז.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר להקה: הרבה דגים קטנים שכולם שוחים לאותו כיוון ודג אחד שונה שמסתובב לכיוון

השני.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הדפים יחד ויוצרים אקווריום גדול. אני שואלת: "מה קרה לצבע כשהדף היה רטוב?", "איזה דג הכי בולט ולמה?" ו"מה ההבדל בין צבעי מים לגואש שעבדנו איתו?".

טיפים מהכיתה

- רקע רטוב על רטוב דורש סבלנות. דף שעדיין מבריק אינו יבש מספיק לדגים והצבע של הדג יתפשט.
- דף צבעי מים עבה מונע גלים בנייר. בדף רגיל אני מדביקה את השוליים לשולחן בסלוטייפ נייר.
- שתי כוסות מים לכל ילד: אחת לשטיפה ואחת למים נקיים להרטבה. זה שומר על כחול נקי.

השראה להראות לילדים

- פול קלה – "דג הזהב": דג זוהר על רקע כחול כהה, מוקף בדגים קטנים וצמחי מים.
- ליאו ליוני – האיורים לספר על הדג השחור הקטן שמלמד את הלהקה לשחות יחד בצורת דג ענק.

הרחבות ופעילויות המשך

- "ים כיתתי": גזירת הדגים מהציורים והדבקתם על רקע כחול ענק על הקיר.
- דגים מטביעות: הדפסת דגים בעזרת חצי תפוח אדמה בשיעור הבא.
- קריאת ספר על דגים ושיחה על שיתוף פעולה בלהקה.

ציוד לשיעור

- דף צבעי מים או דף ציור עבה A4 לכל ילד
- ערכת צבעי מים לכל ילד או לכל שני ילדים
- מכחול רחב ומכחול דק לכל ילד
- שתי כוסות מים לכל ילד
- דף טיוטה לכל ילד
- עיפרון לכל ילד
- סלוטייפ נייר לקיבוע הדף
- מגבת נייר לכל שולחן
- צנצנת שקופה וצבע כחול לפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 16

גשם וענן

ציור ענן וטיפות גשם בגירי שמן על רקע אפור.

⏱ 45 דקות | 🎨 גירי שמן

מטרות השיעור

- להכיר את גירי השמן ואת המרקם הרך והעשיר שלהם
- לתרגל מריחה, הכהיה ומיזוג של צבעים באצבע
- לצייר מזג אוויר: ענן כבד וטיפות גשם בתנועה

מושגים

גירי שמן | מיזוג | מרקם | בהיר | כהה

פתיחה

אני מבקשת מהילדים לשבת בשקט ולעצום עיניים. אני משמיעה הקלטה של גשם, או מתופפת באצבעות על השולחן לאט ואחר כך מהר. אני שואלת: "איך נשמע גשם קטן? ואיך נשמע מבול?". אחר כך אני מצביעה על החלון ושואלת איזה צבע יש לשמיים לפני גשם. הם מגלים שאפור הוא לא צבע אחד אלא הרבה.

מהלך השיעור

1. **מכירים את גירי השמן**
   אני מחלקת לכל שולחן קופסה ומראה שגיר שמן שונה מעיפרון: הוא רך, משאיר שכבה עבה ואפשר למרוח אותו באצבע. כל ילד מנסה בפינת הדף קו חזק, קו חלש ושני צבעים זה על זה שמתמזגים באצבע. כ־5 דקות.

2. **ענן גדול**
   על הדף האפור כל ילד מצייר ענן גדול בחלק העליון: כמה חצאי עיגולים צמודים, כמו כבשה שמנה. ממלאים אותו בלבן, אפור כהה וכחול ומורחים באצבע כדי לקבל ענן רך. אני מראה שהבטן של הענן כהה יותר מהראש שלו. כ־12 דקות.

3. **טיפות גשם**
   אני מדגימה טיפה: קו קצר שנגמר בעיגול קטן, כמו דמעה. הילדים מציירים טיפות בכחול ובלבן, יורדות מהענן לכל הדף. אני שואלת: "אם יש רוח, לאן הטיפות נוטות?". חלק בוחרים טיפות אלכסוניות. כ־10 דקות.

4. **מה קורה למטה**
   בתחתית הדף מוסיפים מה שהגשם פוגש: שלולית בצורה של אליפסה כחולה, מטרייה צבעונית, ילד במגפיים או פרחים ששותים. אני מזכירה שמטרייה היא חצי עיגול עם ידית מסולסלת.

5. **ברק או קשת**
   מי שמסיים בוחר תוספת: ברק צהוב בזיגזג חד, או קשת בענן בצד השני של הדף, למקרה שהגשם נגמר. לבסוף מנקים את הידיים במגבונים.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בלחיצה אני נותנת גירי שמן עבים וקצרים ומציעה לצייר ענן אחד וחמש טיפות גדולות

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מנסה להראות גשם חזק לעומת גשם קל: צד אחד של הדף עם טיפות צפופות וקרובות והצד

בלבד.

השני עם טיפות מעטות.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל הציורים ושוב מקשיבים להקלטת הגשם. אני שואלת: "איזה ציור נראה לכם כמו סופה ואיזה כמו טפטוף?", "איך הצלחתם לגרום לענן להיראות כבד?" ו"מה ההבדל בין גיר שמן לעיפרון צבעוני?".

טיפים מהכיתה

- נייר אפור או תכלת אפרפר עדיף על לבן. הצבעים הבהירים של הגשם בולטים עליו מיד.
- גירי שמן נשברים. אני מבקשת להוריד את הנייר מהגיר השבור ולעבוד עם הצד וזה נותן משיכה רחבה ונעימה.
- גיר שמן מלכלך מאוד את הידיים. מגבונים על השולחן לפני שמתחילים, לא אחרי.

השראה להראות לילדים

- אוטגאווה הירושיגה – "גשם פתאומי על גשר שין־אוהאשי": הדפס יפני שבו הגשם הוא קווים דקים ישרים מעל אנשים שרצים על גשר.
- גוסטב קייבוט – "רחוב בפריז, יום גשום": אנשים עם מטריות על רחוב רטוב ואפור.

הרחבות ופעילויות המשך

- טכניקת הדחייה: בשיעור הבא מציירים טיפות בגיר שמן לבן על דף לבן ומורחים מעליהן צבעי מים כחולים והטיפות מופיעות.
- שיר על גשם: לומדים שיר חורף ומציירים את מה שהשיר מתאר.
- תצפית: לצלם או לצייר בבית את השמיים לפני גשם ואחריו.

ציוד לשיעור

- נייר אפור או תכלת A3 לכל ילד
- גירי שמן, קופסה לכל שני ילדים
- מגבונים, חבילה לכל שולחן
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- הקלטה של גשם לפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 17

רכבת צבעונית

הרכבת רכבת ארוכה מריבועים ועיגולים צבעוניים.

⏱ 45 דקות

🎨 צורות וקולאז׳

מטרות השיעור

- להרכיב צורה ארוכה ומסודרת מחלקים חוזרים
- לתרגל גזירה של ריבועים, מלבנים ועיגולים
- לתכנן סדר וקצב של צבעים בשורה

מושגים

חזרה · קצב · שורה · צורה · קולאז׳

פתיחה

אני נכנסת לכיתה כשאני משמיעה "צ'ו צ'ו" ומבקשת מהילדים להתחבר בשורה, יד על הכתף של מי שלפניו. אנחנו נוסעים סביב הכיתה וחוזרים למקומות. אני שואלת: "ממה בנויה רכבת?". הילדים עונים קטר, קרונות וגלגלים. אני מראה שכל קרון הוא ריבוע או מלבן, כל גלגל הוא עיגול ושמהצורות האלה נבנה היום רכבת ארוכה.

מהלך השיעור

1 מסלול הרכבת

כל ילד מקבל רצועת נייר ארוכה שנוצרה משני דפי A4 מודבקים. בטוש שחור הוא מצייר מסילה לאורך התחתית: שני קווים ישרים ופסים קצרים ביניהם. אני מדגימה על הלוח ומזכירה להשתמש בסרגל אם צריך. כ־5 דקות.

2 קרונות

הילדים גוזרים ארבעה עד חמישה ריבועים ומלבנים מנייר צבעוני. אני מבקשת לבחור סדר צבעים, למשל אדום, צהוב, כחול ושוב אדום ומסבירה שזה נקרא קצב: משהו שחוזר. כ־10 דקות.

3 הקטר

אני מראה איך בונים קטר: מלבן גדול, ריבוע מעליו לתא הנהג ומלבן קטן וצר לארובה. הילדים גוזרים ומרכיבים את הקטר בקצה אחד של הרצועה.

4 גלגלים ומחברים

עכשיו גוזרים עיגולים לגלגלים, שניים לכל קרון. אני מראה דרך פשוטה: גוזרים ריבוע קטן ומעגלים את הפינות. בין הקרונות מציירים בטוש קו קצר שמחבר. מדביקים את הקרונות על המסילה, אחד אחרי השני עם רווח קטן. כ־12 דקות.

5 נוסעים ומטען

בזמן שנשאר הילדים מציירים בטוש חלונות ונוסעים בקרונות: חיות, בני משפחה, פירות או צעצועים. מהארובה עולה עשן מסולסל באפור.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שגזירה קשה להם אני מכינה מראש פסים של נייר ברוחב קבוע. הם רק חותכים לאורך מהפס

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם יוצר קצב מורכב יותר: צבע וגם צורה מתחלפים, למשל ריבוע אדום, מלבן כחול ושוב ריבוע

ומקבלים קרונות שווים.

אדום.

סיכום ותערוכה

אנחנו מחברים את כל הרכבות לרכבת אחת ארוכה שמקיפה את הכיתה. אני שואלת: "מי יכול למצוא רכבת שיש בה קצב של צבעים?", "מי נוסע ברכבת שלכם ולאן?" ו"כמה עיגולים יש ברכבת של כל הכיתה?".

טיפים מהכיתה

- רצועות ארוכות מודבקות מראש חוסכות עשר דקות. כדאי להכין אותן בהפסקה.
- גלגלים קטנים קשים לגזירה לילדי כיתה א'. פרפורטור עיגולים, אם יש, הוא פתרון מצוין לחלק מהילדים.
- אני מבקשת להדביק את הקרונות על המסילה ולא מעליה. אחרת הרכבת "עפה".

השראה להראות לילדים

- אריק קארל – ספר התמונות שבו רכבת מביאה חיות לגן החיות וכל קרון מכיל עוד חיה, באיורי קולאז' צבעוניים.
- קלוד מונה – "תחנת סן לזאר": תחנת רכבת מלאה עשן ואור, שמראה איך אמן מצייר רכבת אמיתית.

הרחבות ופעילויות המשך

- "רכבת המספרים": כל קרון מקבל מספר ומשמש לתרגול חשבון עם המחנכת.
- שיר רכבת: לומדים שיר עם תנועה ומציירים את הנוף שהרכבת עוברת בו.
- רכבת תלת־ממדית מקופסאות גפרורים או קרטוני חלב.

ציוד לשיעור

- רצועת נייר ארוכה (שני דפי A4 מודבקים) לכל ילד
- נייר צבעוני חתוך לרבעים במגוון צבעים
- מספריים לכל ילד
- דבק סטיק לכל ילד
- טוש שחור וטושים צבעוניים, ערכה לכל שולחן
- סרגל לכל שני ילדים
- סלוטייפ לחיבור הרכבות בסוף

כיתה א׳ • שיעור 18

כתר נסיכים

גזירת כתר וקישוטו בנצנצים וצורות נייר.

⏱ 45 דקות

🎨 קישוט וגזירה

מטרות השיעור

- לגזור צורה ממשית שאפשר ללבוש: כתר בגודל הראש
- לתרגל קישוט בשכבות: צורות, נצנצים וקווים
- לחבר את היצירה לחג פורים ולמסורת התחפושות

מושגים

קישוט · דוגמה · סימטריה · שכבה · מדידה

פתיחה

אני נכנסת לכיתה עם כתר על הראש ומבקשת מהילדים לנחש מי אני היום. אחרי שהם מנחשים מלכה, אני מספרת על המלכה אסתר ועל המלך אחשוורוש ושואלת: "איך נראה כתר של מלך? ואיך נראה כתר שאתם הייתם מעצבים לעצמכם?". אני מראה כמה כתרים שונים: עם משולשים, עם גלים ועם עיגולים בקצה.

מהלך השיעור

1 מודדים את הראש

בעבודה בזוגות כל ילד מניח רצועת נייר זהב סביב הראש של החבר ואני מסמנת בעיפרון היכן הקצוות נפגשים ועוד שני ס"מ להדבקה. זה רגע מצחיק ומשמח. כ־5 דקות.

2 גוזרים את השיניים

אני מדגימה על הלוח שלושה סוגי כתרים: משולשים, גלים וחצאי עיגולים. כל ילד בוחר אחד ומצייר על הגב של הנייר בעיפרון. אני מבקשת שהשיניים יהיו גדולות וברורות, לפחות חמש בכתר. אחר כך גוזרים. כ־10 דקות.

3 תכשיטים מנייר

מנייר צבעוני הילדים גוזרים יהלומים, עיגולים ולבבות. אני מראה איך גוזרים יהלום: ריבוע שמסובבים על הפינה. את התכשיטים מדביקים בשורה לאורך הכתר או בראש כל שן. אני מזכירה את מה שלמדנו על קצב. כ־12 דקות.

4 נצנצים בזהירות

אני עוברת עם הדבק הנוזלי ובקבוק הנצנצים. כל ילד מצייר בדבק קו או נקודות על הכתר ואני מפזרת עליהן נצנצים מעל מגש. אנחנו מנערים את העודף חזרה לקופסה. כ־8 דקות.

5 סוגרים לטבעת

כשהקישוט מוכן אני מהדקת או מדביקה את הקצוות לפי הסימון. כל ילד מקבל את הכתר על הראש ומסתכל במראה. מי שהכתר גדול עליו מקבל מהדק נוסף.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שגזירה של שיניים קשה להם אני מסמנת מראש קו זיגזג עבה. אפשר גם לגזור רק גלים רחבים.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מעצב כתר סימטרי: אותו קישוט בדיוק משני צדי השן האמצעית ומוסיף קשתות ודוגמה על הפס התחתון.

סיכום ותערוכה

אנחנו עושים מצעד מלכים ומלכות קצר בכיתה. אני שואלת: "איזה כתר נראה הכי מלכותי ולמה?", "איזה כתר עשוי מקצב של צבעים?" ו"למי הייתם נותנים כתר כזה בפורים?". הכתרים חוזרים הביתה על הראש.

טיפים מהכיתה

- נייר זהב דק נקרע מהר. אני מדביקה אותו מראש על פס בריסטול כדי שהכתר יחזיק.
- מהדק משרדי סוגר כתר מהר ובטוח יותר מדבק, שלוקח זמן להתייבש.
- את המדידה כדאי לעשות לפני הגזירה. כתר שגזרו לפני מדידה כמעט תמיד קטן מדי.

השראה להראות לילדים

- גוסטב קלימט – "דיוקן אדל בלוך־באואר": ציור מלא זהב ודוגמאות קטנות, שמראה כמה עשיר יכול להיות קישוט.
- תכשיטים מצרים עתיקים, למשל עיטורי הזהב של המלך תות־ענח־אמון, להשראה לצורות וצבעים מלכותיים.

הרחבות ופעילויות המשך

- תחפושת שלמה: בשיעור הבא מוסיפים גלימה מנייר עטיפה או שרביט מקש עם כוכב.
- משלוח מנות מעוצב: קישוט שקית קטנה באותם תכשיטי נייר.
- סיפור מגילת אסתר בציורים: כל ילד מצייר דמות אחת מהמגילה.

ציוד לשיעור

- רצועת נייר זהב 60 על 12 ס"מ מודבקת על בריסטול לכל ילד
- נייר צבעוני לתכשיטים
- מספריים לכל ילד
- דבק סטיק לכל ילד
- דבק נוזלי, אחד לכל שולחן
- נצנצים בקופסה אחת אצל המורה
- מגש לאיסוף עודפי נצנצים
- מהדק משרדי
- עיפרון לכל ילד
- מראה

כיתה א׳ • שיעור 19

דבורה ופרח

ציור פרח וטביעת אצבע ליצירת דבורה.

⏱ 45 דקות

🎨 ציור וטביעה

מטרות השיעור

- לשלב שתי טכניקות בציור אחד: ציור בטוש וטביעת אצבע
- להפוך טביעת אצבע פשוטה לדמות בעזרת פרטים קטנים
- להכיר את הקשר בין הדבורה לפרח ולספר אותו בתמונה

מושגים

טביעה · פרט · עלי כותרת · גודל · סיפור בתמונה

פתיחה

אני מזמזמת בשקט "בזזזז" ומסתובבת בין השולחנות. הילדים מנחשים מיד. אני שואלת: "למה הדבורה אוהבת פרחים? ומה היא מביאה לנו מהם?". אחרי השיחה על צוף ודבש אני מראה ציור של פרח ענק שממלא את כל הדף ושואלת איך נראה פרח אם אנחנו קטנים כמו דבורה שעומדת עליו.

מהלך השיעור

1 פרח ענק

כל ילד מצייר בטוש פרח אחד גדול שממלא כמעט את כל הדף. אני מראה על הלוח: עיגול במרכז וסביבו עלי כותרת בצורת טיפות, לבבות או חצאי עיגולים. אני מבקשת שעלי הכותרת ייגעו כמעט בשולי הדף. כ־8 דקות.

2 צובעים את הפרח

הילדים צובעים את הפרח בטושים. אני מציעה לצבוע כל עלה כותרת בקווים מהמרכז החוצה, כך שהצבע נראה כמו פסים טבעיים. את המרכז צובעים צהוב או כתום ומוסיפים בו נקודות. כ־10 דקות.

3 טביעת הדבורה

אני מדגימה: מטביעים אצבע בצבע צהוב ולוחצים על הפרח או לידו. זה הגוף. כל ילד מטביע שלוש עד חמש דבורות במקומות שונים: על עלה, במרכז, באוויר. אחר כך מנגבים את האצבע ומחכים כמה דקות שהטביעות יתייבשו. כ־7 דקות.

4 הופכים טביעה לדבורה

כשהצבע יבש אני מראה על הלוח את סדר הפרטים בטוש שחור: שניים או שלושה פסים על הגוף, ראש קטן, שני מחושים, עוקץ קטן מאחור. אחר כך שתי כנפיים כמו לולאות ומעל הכול קו מקווקו שמראה את מסלול הטיסה. כ־12 דקות.

5 סיפור קטן

בסוף אני שואלת כל ילד מה עושה הדבורה שלו: אוספת צוף, נחה, מחפשת חברה. מי שרוצה מוסיף בועת דיבור או כתם דבש קטן בפינה.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בפרטים הקטנים אני מבקשת שלושה בלבד: פסים, כנפיים ועיניים. הדבורה עדיין ברורה.

מי שמתקדם מוסיף חרקים נוספים מטביעות: פרת משה רבנו בטביעה אדומה עם נקודות, או זחל משורה של טביעות ירוקות.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסתכלים על הציורים ומחפשים את כל הדבורות. אני שואלת: "כמה דבורות יש בכיתה כולה?", "מה עזר להפוך טביעה פשוטה לדבורה?" ו"איך הראיתם שהדבורה עפה?".

טיפים מהכיתה

- חייבים לחכות שהטביעה תתייבש לפני הטוש. טוש על צבע רטוב נסתם ומורח את הדבורה.
- אני מכינה בזמן הייבוש משימה קצרה: לצייר דבורה בעיפרון על דף טיוטה. כך אין שעמום.
- צבע אצבעות צהוב בהיר לא תמיד בולט על פרח צהוב. כדאי לבקש פרח בצבע אחר מהדבורה.

השראה להראות לילדים

- ג'ורג'יה או'קיף – ציורי פרחים ענקיים, שמראים פרח אחד מקרוב כאילו אנחנו חרק קטן בתוכו.
- אד אמברלי – ספרי ציור מטביעות אגודל, שבהם טביעה אחת הופכת לחרק או לחיה בעזרת כמה קווים.

הרחבות ופעילויות המשך

- "כוורת כיתתית": גזירת משושים מנייר צהוב וחיבורם על הקיר עם הדבורות של כולם.
- טעימת דבש ושיחה על הדרך מהפרח לצנצנת, לקראת חג השבועות.
- שיעור המשך: גינה שלמה של פרחים וחרקים מטביעות אצבע.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה לכל ילד
- טושים צבעוניים, ערכה לכל שולחן
- טוש שחור דק לכל ילד
- צבע אצבעות צהוב
- צלחת שטוחה לכל שולחן
- מגבונים, חבילה לכל שולחן
- עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה א׳ • שיעור 20

בועות צבע

הדפסת עיגולים בעזרת תחתיות כוסות וצבע.

⏱ 45 דקות

🎨 הדפס עיגולים

מטרות השיעור

- להדפיס עיגולים בעזרת תחתיות וקצוות של כוסות
- לגלות עיגולים בגדלים שונים וסידור שלהם זה בתוך זה וזה על זה
- ליצור קומפוזיציה מופשטת מעיגולים בלבד

מושגים

עיגול · הדפס · מופשט · חפיפה · גודל

פתיחה

אני מפריחה בועות סבון בכיתה. הילדים מתבוננים ואני שואלת מה הם רואים בתוך הבועה: צבעים, השתקפות, עוד בועות. אחר כך אני מראה ציור שבו יש רק עיגולים צבעוניים ושואלת: "האם זה ציור של משהו?". אני מספרת שיש ציורים שלא מציירים בהם "משהו" ושהם נקראים ציורים מופשטים.

מהלך השיעור

1 חותמות מכוסות

על כל שולחן כוסות חד־פעמיות בשלושה גדלים: גדולה, בינונית ומכסה של צנצנת קטנה. אני מראה שתי אפשרויות: הדפסה עם פי הכוס יוצרת טבעת. הדפסה עם התחתית יוצרת עיגול. הילדים מנסים את שתיהן על דף טיוטה. כ־5 דקות.

2 בועות גדולות

כל ילד מתחיל מהכוס הגדולה: טובל את פי הכוס בצלחת צבע ומדפיס חמש או שש טבעות על הדף, רחוק זו מזו. אני מזכירה ללחוץ ישר ולהרים ישר. כ־8 דקות.

3 בועות בתוך בועות

עכשיו הכוס הבינונית נכנסת לתוך הטבעות הגדולות, בצבע אחר. אחר כך המכסה הקטן בתוך הבינונית. הילדים מגלים עיגולים בתוך עיגולים, כמו מטרה. אני מראה ציור של קנדינסקי ומבקשת לחפש בו את אותו הדבר. כ־10 דקות.

4 בועות שנוגעות

בשלב הזה מותר להדפיס בועות שחופפות. אני מסבירה את המילה חפיפה: עיגול שנכנס קצת לתוך עיגול אחר. הילדים ממלאים את הרווחים בבועות קטנות ובינוניות בכל הצבעים. כ־10 דקות.

5 מילוי במכחול

מי שמסיים ממלא חלק מהעיגולים מבפנים במכחול ומשאיר אחרים כטבעת שקופה. אני מבקשת לבחור בעצמם אילו לצבוע ואילו להשאיר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים ללחוץ ישר אני נותנת גליל קרטון של נייר טואלט, שקל יותר לאחוז בו ומדפיס טבעת ברורה.

מי שמתקדם בוחר שלושה צבעים בלבד ויוצר סדר: כל עיגול גדול כחול, כל בינוני צהוב וכל קטן אדום ומגלה כמה זה משנה את הציור.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסתכלים על הציורים ומחפשים בהם צורות. אני שואלת: "מה רואים כשמסתכלים מרחוק?", "איפה יש עיגול בתוך עיגול ואיפה עיגולים חופפים?" ו"אם הציור שלכם היה מוזיקה, האם הוא היה שקט או רועש?".

טיפים מהכיתה

- כוסות פלסטיק קשיחות עדיפות על כוסות נייר, שמתרככות מהצבע ומשאירות טבעת עקומה.
- צבע אחד בכל צלחת וכוס אחת לכל צבע. כך הצבעים נשארים נקיים עד הסוף.
- כדאי לשמור כמה מהציורים כדוגמה לשנה הבאה. הם מסבירים "מופשט" טוב יותר מכל הסבר.

השראה להראות לילדים

- וסילי קנדינסקי – "ריבועים עם עיגולים קונצנטריים": עיגולים צבעוניים זה בתוך זה, בתוך ריבועים.
- וסילי קנדינסקי – "כמה עיגולים": עיגולים צבעוניים שקופים שמרחפים וחופפים על רקע כהה.
- יאיוי קוסאמה – עבודות מלאות נקודות ועיגולים בגדלים שונים.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור עיגולים בגירי שמן בהשראת קנדינסקי, כל עיגול בכמה טבעות צבע.
- בועות סבון צבעוניות: מנשפים בקש לתוך מים עם סבון וגואש ומטביעים דף על הקצף.
- חיפוש עיגולים בבית: גלגל, צלחת, שעון ולצייר שלושה מהם.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה לכל ילד
- כוסות פלסטיק קשיחות בשני גדלים ומכסים קטנים, כמה לכל שולחן
- צבעי גואש בארבעה–חמישה צבעים
- צלחת לכל צבע בכל שולחן
- מכחול בינוני לכל ילד
- גלילי קרטון לילדים שצריכים
- בועות סבון לפתיחה
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינרים
- מגבונים

כיתה א׳ • שיעור 21

איש שלג

הדבקת כדורי צמר גפן ליצירת איש שלג.

⏱ 45 דקות

🎨 קולאז׳ צמר גפן

מטרות השיעור

- להכיר חומר בעל מרקם רך ותלת־ממדי בקולאז׳: צמר גפן
- לבנות דמות משלושה עיגולים בגדלים יורדים
- להוסיף פרטים בטוש ולספר סיפור דרך הדמות

מושגים

מרקם · קולאז׳ · גודל · רקע כהה · דמות

פתיחה

אני מעבירה בין הילדים כדור צמר גפן ומבקשת לגעת בעיניים עצומות. אני שואלת: "מה זה מזכיר לכם?". הם עונים ענן, כבשה, שלג. אחר כך אני קוראת קטע מספר תמונות על ילד שיוצא לטייל ביום של שלג ומראה את האיורים. אני שואלת מי בנה פעם איש שלג או ראה אחד בסרט. אחר כך אנחנו מונים יחד מה צריך כדי לבנות אחד.

מהלך השיעור

1 שלושה עיגולים

על בריסטול כהה כל ילד מצייר בגיר לבן או בעיפרון לבן שלושה עיגולים זה על זה: גדול למטה, בינוני באמצע וקטן למעלה. אני מדגימה על הלוח ומזכירה שהעיגולים נוגעים אחד בשני כדי שאיש השלג לא יתפרק. כ־5 דקות.

2 מכינים כדורי שלג

אני מראה איך תולשים חתיכה קטנה מצמר הגפן ומגלגלים אותה בין האצבעות לכדור. כל ילד מכין ערימה קטנה של כדורים לפני שמתחיל להדביק. זה עוזר לעבודה להיות רציפה.

3 ממלאים בדבק ובצמר

הילדים מורחים דבק נוזלי בתוך העיגול התחתון בלבד ומצמידים אליו כדורי צמר גפן צפופים. אחר כך עוברים לעיגול האמצעי ולבסוף לראש. אני מסבירה שמדביקים עיגול אחד בכל פעם, אחרת הדבק מתייבש. כ־15 דקות.

4 פרטים לאיש השלג

בטושים צבעוניים או בנייר גזור הילדים מוסיפים עיניים, אף גזר כתום, כפתורים, צעיף וכובע. ידיים מציירים כמו ענפים: קו עם שלושה קווים קטנים בקצה. כ־10 דקות.

5 שלג יורד

בסוף כל ילד מדביק כדורים קטנים מאוד של צמר גפן, או מצייר נקודות לבנות, בשמיים סביב איש השלג. מי שרוצה מוסיף קרקע לבנה בתחתית.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לגלגל כדורים קטנים אני נותנת דיסקיות צמר גפן שלמות, שמדביקים אותן כמו שהן בתוך העיגולים.

מי שמתקדם בונה משפחה של אנשי שלג בגדלים שונים, או מצייר את איש השלג נמס בשמש ומספר מה קרה.

סיכום ותערוכה

אנחנו עוברים בין העבודות ונוגעים בעדינות בצמר. אני שואלת: "מה ההבדל בין שלג מצויר לשלג מצמר גפן?", "איך הייתם קוראים לאיש השלג שלכם?" ו"מה הוא היה אומר לנו עכשיו, כשבחוץ חם?".

טיפים מהכיתה

- דבק נוזלי לבן עדיף על דבק סטיק. צמר הגפן לא נאחז בדבק סטיק ונופל ביבוש.
- אני נותנת כמות מוגבלת של צמר גפן לכל ילד בשקית. אחרת הוא נגמר בשולחן הראשון.
- את העבודות מייבשים שטוחות לפחות לילה. אם תולים אותן רטובות הכדורים מחליקים למטה.

השראה להראות לילדים

- עזרא ג'ק קיטס – האיורים לספר על ילד שיוצא לחקור ביום של שלג, עשויים קולאז' של נייר צבעוני ונייר מודפס.
- פיטר ברויגל האב – "ציידים בשלג": נוף לבן שבו כל הדמויות הכהות בולטות על השלג.

הרחבות ופעילויות המשך

- סיפור בהמשכים: כל ילד מצייר מה עשה איש השלג שלו כשכולם הלכו לישון.
- מדע ואמנות: שיחה על מים, קרח ושלג והקפאת קוביות קרח צבעוניות לציור.
- חיות לבנות מצמר גפן: כבשה, דוב קוטב או ארנב, באותה טכניקה.

ציוד לשיעור

- בריסטול כחול כהה או שחור A3 לכל ילד
- צמר גפן בשקית קטנה לכל ילד
- דיסקיות צמר גפן לילדים שצריכים
- דבק נוזלי לבן, אחד לכל שני ילדים
- גיר לבן או עיפרון לבן לכל ילד
- טושים צבעוניים, ערכה לכל שולחן
- נייר כתום ונייר צבעוני לכובע ולצעיף
- מספריים לכל ילד
- מגבונים
- ספר תמונות על שלג לפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 22

דגל המדינה

ציור דגל ישראל בכחול ולבן.

⏱ 45 דקות

🎨 חג העצמאות

מטרות השיעור

- להכיר את מבנה דגל ישראל: שני פסים כחולים ומגן דוד במרכז
- לתרגל ציור קווים ישרים ושטחים בכחול על רקע לבן
- להבין את הדגל כסמל ולהביע את חגיגת יום העצמאות ביצירה

מושגים

סמל · פס · מגן דוד · רקע · שטח

פתיחה

אני פורשת מול הכיתה דגל ישראל אמיתי ומבקשת מהילדים לספר לי מה הם רואים: כמה פסים, איזה צבע, איזו צורה באמצע. אחר כך אני מספרת שהדגל נבנה בהשראת הטלית, עם הפסים הכחולים שלה. אני שואלת: "איפה ראיתם את הדגל השבוע? למה תולים אותו דווקא עכשיו?".

מהלך השיעור

1 מסמנים את הפסים

כל ילד מקבל דף לבן לרוחב. אני מראה איך מניחים סרגל קרוב לקצה העליון ומותחים קו בעיפרון. אחר כך מותחים עוד קו מתחתיו. אותו דבר בתחתית הדף. כך נוצרים שני פסים. כ־8 דקות.

2 מגן דוד משני משולשים

במרכז הדף אני מראה טריק: מציירים משולש אחד שהקודקוד שלו למעלה. אחר כך מציירים משולש שני שהקודקוד שלו למטה, כך ששניהם עוברים זה דרך זה. הילדים מתרגלים קודם על דף טיוטה. מי שצריך מקבל שבלונה של משולש. כ־10 דקות.

3 צובעים בכחול

בגואש כחול ובמכחול בינוני הילדים צובעים את שני הפסים. אני מדגימה איך מתחילים מקו העיפרון ונעים לאורכו לאט ואחר כך ממלאים את הפס. אחר כך במכחול דק עוברים על קווי מגן הדוד. כ־12 דקות.

4 הדגל שלי

בזמן שהדגל מתייבש כל ילד מוסיף לו מקל בצד, מצויר בחום או מודבק מרצועת קרטון. מי שרוצה מצייר סביב הדגל זיקוקים, בלונים או ילדים חוגגים בטושים.

5 שרשרת דגלים

בסוף השיעור אני תולה חבל לאורך הכיתה והדגלים היבשים נתלים עליו באטבים. הכיתה מקבלת שרשרת דגלים לקראת יום העצמאות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים עם הסרגל אני מדביקה מראש סלוטייפ נייר כגבול לפס. הם צובעים בין הסלוטייפים

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר דגל מתנופף ברוח: הפסים נעשים קווים גליים ומגן הדוד מתעקם מעט עם הבד.

ומקבלים קו ישר כשמסירים אותו.

סיכום ותערוכה

אנחנו עומדים מתחת לשרשרת הדגלים. אני שואלת: "מה מסמלים הפסים הכחולים?", "מה היה הכי קשה, הקווים הישרים או מגן הדוד?" ו"איפה תתלו את הדגל שלכם בבית?".

טיפים מהכיתה

- גואש כחול מדולל מדי משאיר כתמים לא אחידים. צבע סמיך עם מעט מים נותן פס נקי.
- מגן הדוד הוא האתגר הגדול. שבלונות משולש מקרטון חוסכות הרבה תסכול ודמעות.
- דפים לבנים נשארים לבנים רק אם הידיים נקיות. אני מבקשת לנגב ידיים לפני שנוגעים בשטח הלבן.

השראה להראות לילדים

- ג'ספר ג'ונס – "דגל": אמן שצייר דגל שוב ושוב כיצירת אמנות ומראה שגם סמל מוכר יכול להיות ציור.
- נחום גוטמן – ציורי תל אביב הצעירה והאיורים שלו לספרי ילדים, שמספרים על הימים הראשונים של הארץ.

הרחבות ופעילויות המשך

- "ישראל שלי": ציור של מקום אהוב בארץ, מפת ארץ ישראל מצוירת או נוף של טיול משפחתי.
- קישוט כיתתי ליום העצמאות: מגני דוד גזורים מנייר כחול על החלונות.
- דגלים מהעולם: כל ילד בוחר דגל של מדינה אחרת ומגלה אילו צורות וצבעים יש בו.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לבן לכל ילד
- דף טיוטה לכל ילד
- סרגל ועיפרון לכל ילד
- שבלונת משולש מקרטון לכל שולחן
- גואש כחול סמיך
- מכחול בינוני ומכחול דק לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- סלוטייפ נייר
- רצועת קרטון למקל לכל ילד
- חבל ואטבים לשרשרת הדגלים
- דגל ישראל לפתיחה
- עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה א׳ • שיעור 23

קיץ על שפת הים

ים, חול ושמש בצבעי מים.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי מים

מטרות השיעור

- לחזור על טכניקת צבעי המים ולהעמיק בה: שקיפות ושכבות
- לחלק את הדף לשלושה אזורים: שמיים, ים וחול
- לצייר נוף ולהוסיף בו פרטים אישיים מחופשת קיץ

מושגים

נוף · קו אופק · שקיפות · שכבה · צבעים קרים וחמים

פתיחה

אני מביאה לכיתה צדף גדול ונותנת לכל ילד להצמיד אותו לאוזן. "מה אתם שומעים?". אחר כך אני מראה שקית קטנה של חול ונותנת לגעת. אני שואלת: "מה אתם הכי אוהבים לעשות בים? ומה הצבעים שרואים שם?". אני מספרת שהיום נצייר את הים שלנו ושצבעי המים שהכרנו בדגים יחזרו אלינו.

מהלך השיעור

1 קו האופק

אני מסבירה מהו קו אופק: הקו הרחוק שבו הים נפגש עם השמיים. כל ילד מותח בעיפרון קו קל לרוחב הדף, קצת מעל האמצע וקו גלי מתחת לאמצע שמסמן היכן מתחיל החול. כ־5 דקות.

2 שמיים

במכחול רחב ובצבע תכלת מדולל הילדים צובעים את השמיים משמאל לימין בפסים ארוכים. אני מראה שאם מוסיפים מים לקראת קו האופק השמיים מתבהרים, כמו במציאות. השמש עצמה נשארת לבנה: מסמנים עיגול ולא צובעים בו. כ־7 דקות.

3 ים

בכחול חזק יותר וטורקיז הילדים צובעים את הים, מתחילים מקו האופק ויורדים. אני מראה איך משאירים פסים לבנים דקים לא צבועים והם נראים כמו קצף הגלים. כ־8 דקות.

4 חול

בצהוב מדולל ומעט חום הילדים צובעים את החול. בעוד הצבע רטוב אפשר לטפטף עליו נקודות חומות קטנות והן מתפשטות כמו גרגרים. אחר כך מחכים כמה דקות שהדף יתייבש וצובעים את השמש בצהוב חזק. כ־8 דקות.

5 הים שלי

על הדף היבש מוסיפים פרטים בצבע חזק או בטושים: סירה על האופק, מגדל מציל, שמשייה, דלי וכף, ילדים במים, צדפים על החול. אני מבקשת מכל ילד להכניס לפחות פרט אחד שהוא באמת ראה בחופשה. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שהצבע מתערבב להם בין האזורים אני מבקשת לחכות שאזור אחד יתייבש לפני האזור הבא

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר שקיעה במקום צהריים: שמיים בכתום ובוורוד, ים שמשקף את הצבעים ומשווה בין

ומחלקת מכחול רחב אחד שקל לשלוט בו.

צבעים חמים לקרים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הציורים בשורה ארוכה ומקבלים חוף אחד גדול. אני שואלת: "איפה עובר קו האופק בכל ציור?", "איך הראיתם את הגלים בלי לצבוע אותם?" ו"מה תעשו בחופש הגדול שאתם רוצים לצייר בשנה הבאה?".

טיפים מהכיתה

- נייר צבעי מים עבה הוא ההבדל בין ציור מוצלח לדף מקומט. בשיעור הזה שווה להשקיע בו.
- השארת לבן בצבעי מים קשה לילדים. אני מבקשת לסמן בעיפרון את השמש ואת הקצף מראש.
- בקיץ הצבע מתייבש מהר מאוד. כדאי לעבוד אזור אחרי אזור ולא לצבוע את כל הדף בבת אחת.

השראה להראות לילדים

- חואקין סורויה – ציורי ילדים משחקים על חוף הים, מלאים אור שמש ושקיפות של מים.
- נחום גוטמן – ציורים וצבעי מים של חוף תל אביב ויפו, עם סירות ואנשים על החול.

הרחבות ופעילויות המשך

- קולאז' חוף: מדביקים חול אמיתי וצדפים קטנים על דבק בתחתית הציור.
- גלויה מהחופש: ציור קטן בגודל גלויה שהילדים שולחים לכיתה במהלך הקיץ.
- "בקבוק ים": ממלאים בקבוק קטן בשכבות של חול צבעוני כמזכרת סוף שנה.

ציוד לשיעור

- דף צבעי מים עבה A4 או A3 לכל ילד
- ערכת צבעי מים לכל ילד או לכל שני ילדים
- מכחול רחב ומכחול דק לכל ילד
- שתי כוסות מים לכל ילד
- עיפרון לכל ילד
- טושים לפרטים, ערכה לכל שולחן
- מגבת נייר לכל שולחן
- סלוטייפ נייר לקיבוע הדפים
- צדף ושקית חול לפתיחה

כיתה א׳ • שיעור 24

פרויקט סיכום

יצירה חופשית שמסכמת את הטכניקות שנלמדו השנה.

⏱ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 טכניקה חופשית

מטרות השיעור

- להיזכר בטכניקות שנלמדו במהלך השנה ולבחור מהן באופן עצמאי
- לתכנן יצירה אישית, לעבוד לפי התכנון ולשלב לפחות שתי טכניקות
- להציג יצירה בתערוכה כיתתית ולספר עליה לקהל

מושגים

תכנון · טכניקה · שילוב · תערוכה · אמן

פתיחה

אני פורשת על השולחנות עבודות של הילדים מכל השנה: כתמי הצבע הראשונים, הפרפרים, הדגים, הכתרים והשמשות. הילדים מחפשים את העבודות שלהם ומופתעים כמה הם התקדמו. אני שואלת: "מה למדנו לעשות השנה? מה הכי אהבתם?" ורושמת על הלוח כל טכניקה שהם מזכירים. אחר כך אני מספרת שעכשיו כל אחד מהם יהיה האמן שמחליט הכול לבד.

מהלך השיעור

1. **שיעור ראשון: בוחרים נושא**
   אני מציעה ארבעה נושאים גדולים על הלוח: "העולם שלי", "החיה הדמיונית שלי", "המקום הכי יפה" ו"מה אני רוצה להיות". כל ילד בוחר נושא אחד. אני מבקשת לבחור גם שתי טכניקות מתוך הרשימה, למשל ציור בגואש וקולאז', או טביעה וטושים. כ־10 דקות.

2. **שיעור ראשון: סקיצה קטנה**
   על דף טיוטה קטן כל ילד מצייר בעיפרון את התכנון: מה יהיה בגדול, מה ברקע, איפה הוא ישתמש בכל טכניקה. אני עוברת אצל כל ילד ושואלת שאלה אחת: "מה הדבר הכי חשוב בתמונה שלך?". כך הוא יודע מה לעשות גדול. כ־10 דקות.

3. **שיעור ראשון: שכבת הבסיס**
   כל ילד מתחיל לעבוד על דף גדול לפי הסקיצה, קודם הרקע והשטחים הגדולים בגואש או בצבעי מים. בסוף השיעור העבודות נשארות לייבוש בשם הילד והסקיצה מוצמדת אליהן. כ־20 דקות.

4. **שיעור שני: הטכניקה השנייה**
   על הרקע היבש הילדים מוסיפים את הטכניקה השנייה: גוזרים ומדביקים צורות, מטביעים, מציירים פרטים בטוש או מוסיפים צמר גפן ונצנצים. אני מזכירה לבדוק את הסקיצה ולשאול את עצמם אם הדבר החשוב בולט מספיק. כ־25 דקות.

5. **שיעור שני: שם ליצירה**
   כל ילד נותן ליצירה שם וכותב אותו על כרטיס, יחד עם שמו. מי שמתקשה בכתיבה מכתיב לי. אחר כך אנחנו מעמידים את העבודות על השולחנות כמו בגלריה. כ־5 דקות.

6. **שיעור שני: פתיחת התערוכה**

אנחנו מזמינים כיתה אחרת או הורים לתערוכה. כל ילד עומד ליד העבודה שלו ומספר במשפט או שניים מה הוא יצר ובאילו טכניקות השתמש. אני מכינה מראש את שאלת העזר "מה תרצו שנראה ראשון?" לילדים שמתביישים.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שקשה להם לבחור אני מצמצמת לשתי אפשרויות ושואלת מה הם הכי אהבו השנה. משם בונים יחד את התכנון.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם משלב שלוש טכניקות ויוצר עבודה בפורמט גדול יותר, או עבודה בזוג שבה כל ילד אחראי על חלק.

סיכום ותערוכה

אחרי התערוכה אנחנו יושבים במעגל. אני שואלת: "איזו יצירה של חבר הייתם רוצים לקחת הביתה ולמה?", "מה היה קשה בתכנון לבד?" ו"איזו טכניקה הייתם רוצים ללמוד בכיתה ב'?". העבודות חוזרות הביתה יחד עם תיקייה של כל העבודות מהשנה.

טיפים מהכיתה

- רשימת הטכניקות על הלוח עם ציור קטן ליד כל אחת עוזרת לילדים שעוד לא קוראים בשטף.
- כדאי לשמור לאורך השנה עבודה אחת של כל ילד מכל חודש. ההשוואה בפתיחה מרגשת מאוד.
- שולחן חומרים מרכזי במקום חלוקה לכל שולחן חוסך כאוס כשכל ילד עובד בטכניקה אחרת.

השראה להראות לילדים

- אנרי מאטיס – "החילזון": עבודה גדולה מנייר צבוע וגזור, שמראה כמה אמן יכול לשלב צבע וגזירה ביצירה אחת.
- אריק קארל – הקולאז'ים של "הזחל הרעב", שמשלבים נייר צבוע במכחול עם גזירה והדבקה, בדיוק כמו שלמדנו השנה.

הרחבות ופעילויות המשך

- "התיק שלי": כל ילד מעצב כריכה לתיקיית העבודות שלו ומכניס אליה את כל עבודות השנה.
- קטלוג תערוכה: צילום כל העבודות והדפסת דף אחד לכל משפחה.
- מכתב לעצמי: הילדים מציירים מה הם רוצים ליצור בשנה הבאה והציור נפתח בתחילת כיתה ב'.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- דף טיוטה קטן לסקיצה לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- צבעי גואש במגוון צבעים
- מכחולים בגדלים שונים
- טושים, ערכה לכל שולחן
- נייר צבעוני
- דבק סטיק ודבק נוזלי
- מספריים לכל ילד
- שולחן חומרים מרכזי עם צמר גפן, נצנצים וספוגים
- כרטיס שם ליצירה לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינרים
- מגבונים

כיתה ב׳

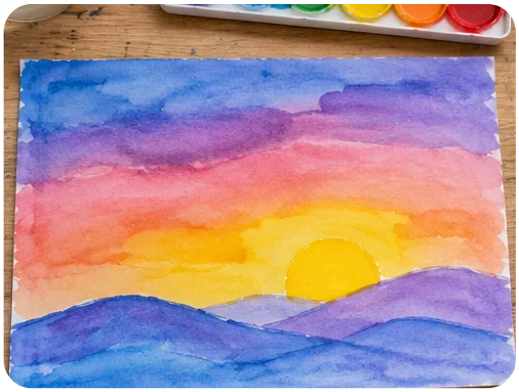
24 מערכים

הציוד לשנה

דפי צבעי מים · צבעי מים · מכחולים · כוס מים · דפי ציור · צבעי גואש · ירקות · צלחות צבע · דבק חם · אריזות ממוחזרות · עפרונות צבעוניים · טושים · מחוגה · דבק · נייר קרפ · דפי בריסטול · עיניים נעות · גירי שמן · עפרונות · נייר שחור · מספריים · צבעי פנדה · נייר צבעוני · דף תבנית · מלח · סרגל · צבע אצבעות · נצנצים · קרטון · נוצות · גומייה · ספוגים

המערכים

1. **צבעי המים מתעוררים**
   צבעי מים
2. **חם מול קר**
   משפחות צבעים
3. **הדפסי ירקות**
   הדפס
4. **נוף סתווי**
   קולאז׳ ונייר קרפ
5. **מנדלה ראשונה**
   דוגמה מעגלית
6. **יצורים ממוחזרים**
   פיסול מחומרים
7. **חנוכייה זוהרת**
   גירי שמן ושטיפה
8. **דמות מתנועעת**
   ציור תנועה
9. **עיר בלילה**
   צללית
10. **טבע דומם פשוט**
    התבוננות
11. **פסיפס מנייר**
    מוזאיקה
12. **פרחים גדולים**
    השראת או׳קיף
13. **מזג אוויר**
    צבעי מים רטוב-על-רטוב
14. **החבר שלי הרובוט**
    צורות גאומטריות
15. **גן חיות**
    טכניקה מעורבת
16. **עץ המשפחה**
    טביעות אצבע
17. **חלל וכוכבים**
    גיר על שחור
18. **מסכת פורים**
    קרטון וקישוט
19. **ביצים מעוטרות**
    דוגמאות
20. **גלידה ענקית**
    קולאז׳
21. **ינשוף הלילה**
    נייר גזור
22. **קשת בענן**
    ערבוב צבעים
23. **גן פרחים**
    הדפס ספוג
24. **פרויקט סיכום**
    טכניקה חופשית

כיתה ב׳ • שיעור 1

צבעי המים מתעוררים

תרגול שטיפות צבעי מים ומעברי גוון רכים.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי מים

מטרות השיעור

- להכיר את צבעי המים כצבע שקוף שמתבהר ככל שמוסיפים מים
- לתרגל שטיפת צבע רחבה ואחידה על דף שלם
- ליצור מעבר רך מגוון כהה לגוון בהיר

מושגים

שקיפות · שטיפה · גוון · מעבר צבע

פתיחה

אני מתחילה את השנה בשאלה: "מי זוכר מה עשינו בצבעים בכיתה א'?" אחר כך אני מראה קופסת צבעי מים יבשה לגמרי ואומרת שהצבעים "ישנים" ושהיום נעיר אותם. אני מטפטפת טיפת מים על כל צבע בקופסה ומחכה שהילדים יראו איך הוא מבריק ומתעורר. ליד הלוח אני מעבירה מכחול רטוב על דף ומראה פס כחול כהה שהולך ונהיה תכלת. אני שואלת: "מה הוספתי כדי שהצבע יתבהר?"

מהלך השיעור

1 להעיר את הצבעים

כל ילד מקבל קופסת צבעי מים, מכחול רך בגודל בינוני וכוס מים. אני מבקשת לטפטף מהמכחול טיפה אחת על כל צבע ולספור עד עשר. כך הצבע מתרכך ולא צריך לשפשף אותו בכוח. כ־5 דקות.

2 שטיפה של צבע אחד

על דף צבעי מים אני מדגימה איך מורחים פס רחב מצד לצד ומיד מתחת עוד פס שנוגע בקודם כשהוא עדיין רטוב. אני מסבירה שהמכחול "רוקד" מצד לצד ולא מקרצף. הילדים ממלאים חצי דף בצבע אחד שבחרו. כ־8 דקות.

3 מכהה לבהיר

בחצי השני של הדף מתחילים שוב בצבע חזק. אחרי כל פס טובלים את המכחול במים בלי לקחת צבע חדש וממשיכים לפס הבא. כך כל פס בהיר מהקודם, עד שבתחתית כמעט אין צבע. אני עוברת בין השולחנות ומראה לכל ילד את המעבר שנוצר אצלו. כ־10 דקות.

4 שני צבעים נפגשים

על דף נוסף, קטן יותר, הילדים מורחים צהוב מלמעלה ואדום מלמטה. באמצע הם נותנים לשני הצבעים לגעת זה בזה כשהם רטובים ומסתכלים איך הם מתערבבים לבד. אני מבקשת לא לגעת במקום המפגש עם המכחול, רק להסתכל. כ־10 דקות.

5 מסתכלים ומייבשים

את הדפים מניחים לייבוש על שולחן צדדי. בזמן הזה הילדים שוטפים מכחולים ומנגבים את הקופסאות במגבון. אני מסבירה שקופסה נקייה היא קופסה שמחכה לשיעור הבא.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לשלוט בכמות המים אני מסמנת בעיפרון שלושה פסים רחבים על הדף, כך שהם צריכים לחשוב רק על פס אחד בכל פעם.

מי שמסיים מהר מנסה ליצור מעבר בשלושה צבעים: צהוב, כתום ואדום, כך שאי אפשר לראות איפה אחד נגמר והשני מתחיל.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הדפים היבשים בשורה ומחפשים יחד את המעברים הכי רכים. אני שואלת: "איך הצלחתם להפוך כחול כהה לתכלת?", "מה קרה כשהצהוב והאדום נפגשו לבד?" ו"מה היה הכי קשה בשטיפה?". אני מספרת שהדפים האלה ישמשו אותנו כרקע לשמיים בשיעור אחר.

טיפים מהכיתה

- צבעי מים בקופסת עוגיות עם 12 צבעים מספיקים. קופסאות גדולות מדי מבלבלות ילדים בכיתה ב'.
- כדאי להדביק את פינות הדף לשולחן בנייר דבק. דף צבעי מים רטוב מתעקם והילדים נלחצים מזה.
- מגבת נייר מקופלת ליד כל ילד עוזרת לספוג מים עודפים מהמכחול לפני שהם נוזלים על הדף.

השראה להראות לילדים

- ויליאם טרנר – ציורי צבעי המים של שמיים ושקיעות: מעברים רכים של אור וצבע כמעט בלי קווים.
- וינסלו הומר – ציורי צבעי המים שצייר באיים הקריביים, עם ים ושמיים בשטיפות שקופות.

הרחבות ופעילויות המשך

- שימוש בדפי המעבר היבשים כרקע לציור צללית של עץ או ציפור בטוש שחור.
- "שמיים של היום": בכל בוקר בשבוע הקרוב מציירים שטיפה קטנה בצבע השמיים מחוץ לחלון.
- שילוב מלח על שטיפה רטובה, כהכנה לשיעור מזג האוויר בהמשך השנה.

ציוד לשיעור

- דף צבעי מים A4 לכל ילד ועוד חצי דף לניסוי
- קופסת צבעי מים לכל ילד או לכל שני ילדים
- מכחול רך בגודל בינוני לכל ילד
- כוס מים שקופה לכל ילד
- מגבת נייר לכל ילד
- נייר דבק לקיבוע הדפים
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- מגבונים

כיתה ב׳ • שיעור 2

חם מול קר

חלוקת הדף לחם וקר וצביעה בכל משפחת צבעים.

⏱ 45 דקות

🎨 משפחות צבעים

מטרות השיעור

- למיין צבעים למשפחה חמה ולמשפחה קרה
- לגלות שצבעים יכולים לעורר תחושה של חום, קור, שקט או שמחה
- לחלק את הדף לשני אזורים ולמלא כל אזור בצבעים של משפחה אחת

מושגים

צבעים חמים · צבעים קרים · משפחת צבעים · תחושה · ניגודיות

פתיחה

אני מביאה לכיתה שני חפצים: צעיף אדום־כתום ובקבוק מים כחול שהיה במקרר. אני מעבירה אותם בין הילדים ושואלת מה הם מרגישים כשהם מחזיקים כל אחד מהם. אחר כך אני מניחה על הלוח כרטיסי צבע מעורבבים ומבקשת מהילדים לעזור לי למיין: מה שמזכיר שמש ואש לצד אחד ומה שמזכיר ים ושלג לצד השני. כך נולדות על הלוח שתי משפחות של צבעים.

מהלך השיעור

1 מחלקים את הדף

כל ילד מקבל דף ציור ומעביר בו קו אחד בעיפרון מצד לצד. הקו יכול להיות ישר, גלי או זיגזג. אני מדגימה שלוש אפשרויות על הלוח ומבקשת לא למחוק: כל קו טוב. כ־3 דקות.

2 מכינים צלחות

על כל שולחן שתי צלחות. בצלחת אחת אדום, כתום וצהוב. בשנייה כחול, ירוק וסגול. אני מבקשת מהילדים לא להעביר מכחול מצלחת לצלחת ומסבירה שכל מכחול "גר" במשפחה אחת. אם יש מספיק, כל ילד מקבל שני מכחולים.

3 הצד החם

בצד אחד של הקו הילדים מציירים צורות, פסים ונקודות רק בצבעים החמים. אני מעודדת אותם לערבב צהוב עם אדום ולגלות כמה כתומים אפשר ליצור. אני שואלת תוך כדי: "מה הצד הזה מזכיר לכם?". כ־12 דקות.

4 הצד הקר

בצד השני ממלאים באותה צורה בצבעים הקרים. מי שרוצה יכול להמשיך צורה שהתחילה בצד החם, כך שעיגול חצי כתום וחצי כחול. זה הרגע שבו רואים הכי טוב את ההבדל בין המשפחות. כ־12 דקות.

5 קו הגבול

בסוף, כשהצבע כמעט יבש, הילדים עוברים על קו החלוקה בצבע לבן או שחור בעזרת מכחול דק. אני מראה איך הקו מפריד ומחדד את שני הצדדים. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתבלבלים אני משאירה על השולחן את כרטיסי המיון מהלוח, כך שאפשר לבדוק לאיזו משפחה שייך כל צבע.

ילדים מתקדמים מנסים לצייר בכל צד דבר שמתאים לו, למשל שמש במדבר בצד החם ודג בים בצד הקר, בלי לצאת ממשפחת הצבעים.

סיכום ותערוכה

אני מבקשת מכל ילד להחזיק את הציור שלו ומסובבת אותם כך שהצד החם פונה לחלון. אחר כך אני שואלת: "איזה צד נראה קרוב יותר אלינו ואיזה רחוק?", "מה קרה במקום שבו שני הצדדים נוגעים?" ו"באיזה צד הייתם רוצים לגור?". אנחנו מסכמים שצבעים חמים ממריצים ושצבעים קרים מרגיעים.

טיפים מהכיתה

- ירוק וסגול הם צבעים שילדים מתווכחים עליהם. אני מסבירה שיש ירוק חם (צהבהב) וירוק קר (כחלחל) ומשאירה מקום לשיחה.
- שתי צלחות נפרדות לכל שולחן חוסכות חום עכור בסוף השיעור.
- כדאי לבקש קו חלוקה אחד בלבד. ילדים שמחלקים לחלקים רבים מאבדים את הרעיון.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – "הגיטריסט הזקן" מהתקופה הכחולה: ציור שכולו כחולים קרים ותחושת קור ועצב.
- וסילי קנדינסקי – "ריבועים עם עיגולים קונצנטריים": ריבועים קטנים שבכל אחד צבעים חמים וקרים נפגשים.

הרחבות ופעילויות המשך

- "ידיים חמות, ידיים קרות": מעקבים כף יד בצבעים חמים על רקע קר ולהפך.
- חיבור לעונה: ציור יום חורף בצבעים קרים מול יום קיץ בצבעים חמים לקראת סוף השנה.
- בבית: למצוא בבגדים שבארון שלושה פריטים חמים ושלושה קרים.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- צבעי גואש: אדום, כתום, צהוב, כחול, ירוק וסגול. לקו הגבול גם לבן ושחור
- שתי צלחות חד־פעמיות לכל שולחן
- שני מכחולים עבים לכל ילד ומכחול דק אחד
- עיפרון לכל ילד
- כרטיסי צבע למיון על הלוח
- כוס מים לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ב׳ • שיעור 3

הדפסי ירקות

טבילת חצאי ירקות בצבע והדפסת דוגמאות חוזרות.

⏱ 45 דקות 🎨 הדפס

מטרות השיעור

- להבין מהי הדפסה: חפץ אחד שמשאיר אותו סימן שוב ושוב
- ליצור דוגמה חוזרת בשורות או בעיגול
- להתבונן בצורה הפנימית של ירקות ולגלות בה קווים ומרקם

מושגים

הדפס · חותמת · דוגמה חוזרת · מרקם · טביעה

פתיחה

אני נכנסת עם סל ירקות ומניחה על השולחן חצי פלפל, חצי תפוח אדמה, ראש של כרפס ובמיה חתוכה. אני מבקשת מהילדים להסתכל מקרוב על הצד החתוך ולתאר מה הם רואים. אחר כך אני טובלת את חצי הפלפל בגואש ומדפיסה על הלוח. מופיע תלתן בעל שלושה עלים והילדים מנחשים מאיזה ירק הוא בא. משם אנחנו מדברים על חותמת: משהו שמשאיר את אותו סימן שוב ושוב.

מהלך השיעור

1 מכירים את החותמות

על כל שולחן מגש עם ירקות חתוכים מראש ושלוש צלחות צבע שבהן שכבה דקה של גואש. אני מדגימה: מניחים את הירק בצבע, מרימים, מניחים על הדף ולוחצים בלי להזיז. אחר כך מרימים ישר למעלה. כ־5 דקות.

2 דף ניסיון

על חצי דף כל ילד מנסה כל ירק פעם אחת. אנחנו מגלים יחד שצבע עבה מדי מוחק את הקווים ושצבע דק מדי לא מופיע. אני מבקשת לזכור איזה ירק אהבו במיוחד. כ־7 דקות.

3 מתכננים דוגמה

על הלוח אני מציירת שלוש דרכים לסדר הדפסים: שורה של אותו ירק, שורה שבה שני ירקות מתחלפים ועיגול סביב מרכז. כל ילד בוחר דרך אחת ומסמן בעיפרון קווים חלשים שיעזרו לו לשמור על שורות ישרות.

4 מדפיסים דוגמה חוזרת

הילדים מדפיסים על הדף הגדול לפי התכנון. אני מזכירה שכל ירק נשאר בצבע שלו כדי שהצלחות לא יתערבבו. אפשר להחליף ירקות בין השולחנות באמצע. כ־15 דקות.

5 פרטים קטנים

אחרי שההדפס כמעט יבש, הילדים מוסיפים בקצה מכחול דק נקודה במרכז כל פרח או קו שמחבר בין השורות. אני מראה שתוספת קטנה הופכת דוגמה לטפט או לבד. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בשורות אני נותנת דף מקופל לשמונה מלבנים ובכל מלבן מדפיסים הדפס אחד

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים יוצרים דוגמה בשלושה ירקות שחוזרת בסדר קבוע, או מדפיסים ירק על ירק בשני

בלבד.

צבעים כדי ליצור צבע שלישי.

סיכום ותערוכה

אנחנו פורשים את כל הדפים על הרצפה כמו שטיח גדול ומסתובבים סביבו. אני שואלת: "באיזה דף אפשר לנחש מה יבוא אחרי השורה האחרונה?", "איזה ירק הפתיע אתכם בצורה שהשאיר?" ו"איפה בבית יש דוגמה חוזרת?". אני מספרת שאת אותה שיטה משמשים להדפסת בדים וטפטים.

טיפים מהכיתה

- תפוח אדמה אפשר לחרוט מראש בצורה פשוטה כמו לב או משולש. ילדים בכיתה ב' לא צריכים סכין.
- צבע בשכבה דקה על ספוג בתוך הצלחת נותן הדפס נקי יותר מצבע ישירות מהבקבוק.
- ירקות שנחתכו בבוקר נשארים לחים. כדאי לנגב את הצד החתוך במגבת נייר לפני הטבילה הראשונה.

השראה להראות לילדים

- אנדי וורהול – "פחיות מרק קמפבל": אותה צורה חוזרת שוב ושוב והופכת לדוגמה.
- ויליאם מוריס – "גנב התותים": טפט מודפס שבו ציפורים ופרחים חוזרים בסדר קבוע.

הרחבות ופעילויות המשך

- הדפסת ירקות על שקית בד או על מפית לכבוד ראש השנה, עם תפוח חתוך לרוחב שמגלה כוכב.
- פס הדפסים משותף על גליל נייר ארוך שתלוי במסדרון.
- חיבור למדעים: מיון ירקות לפי מה שמתגלה בתוכם, זרעים, טבעות או סיבים.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד וחצי דף A4 לניסיון
- צבעי גואש בשלושה צבעים לכל שולחן
- שלוש צלחות צבע עם ספוג דק לכל שולחן
- ירקות חתוכים לחצי: פלפל, תפוח אדמה, ראש כרפס, במיה, בצל, כ־8 חלקים לכל שולחן
- מכחול דק לכל ילד
- מגבות נייר
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים
- מגבונים

כיתה ב׳ • שיעור 4

נוף סתווי

הדבקת כדורי נייר קרפ ליצירת עץ סתווי מלא.

⏱ 45 דקות | 🎨 קולאז׳ ונייר קרפ

מטרות השיעור

- לזהות את צבעי הסתיו בטבע ולבחור מהם
- לגלגל כדורי נייר קרפ ולהדביק אותם בצפיפות למילוי צורה
- לבנות עץ מגזע, ענפים ונוף עלים מלא

מושגים

קולאז׳ | נפח | צפיפות | מרקם | גזע וענפים

פתיחה

לפני השיעור אני אוספת בחצר עלים יבשים בצהוב, כתום וחום. אני מביאה גם עלה אחד שעדיין ירוק. אני מפזרת אותם על השולחן ומבקשת מהילדים להקשיב לרשרוש כשאני מועכת עלה יבש. אנחנו מדברים על מה קורה לעצים בסתיו ולמה העלים מחליפים צבע. אחר כך אני מראה תמונה של עץ סתווי עם צמרת מלאה ושואלת איך אפשר לבנות עץ כזה בלי צבע ובלי מכחול.

מהלך השיעור

1 גזע וענפים

על דף בריסטול כל ילד מצייר בעפרון חום או בטוש גזע רחב שמתחיל בתחתית הדף. אני מדגימה איך מהגזע יוצאים שני ענפים גדולים ומכל ענף שני ענפים קטנים יותר, כמו מזלג שמתפצל שוב ושוב. הילדים צובעים את הגזע בעפרון צבעוני ומוסיפים קווים של קליפה. כ־8 דקות.

2 מגלגלים כדורים

כל ילד מקבל ריבועי נייר קרפ בגודל 4 על 4 ס"מ בצבעי סתיו. אני מראה איך מועכים ריבוע בין האצבעות ומגלגלים לכדור קטן. כדאי להכין ערימה של כעשרה כדורים לפני שמתחילים להדביק.

3 מדביקים צמרת

הילדים מורחים דבק על אזור קטן סביב הענפים, בגודל מטבע בערך ומצמידים אליו כדורים צפופים. אני מסבירה שמדביקים אזור אחר אזור ולא מורחים דבק על כל הדף בבת אחת, אחרת הוא מתייבש לפני שמגיעים אליו. כ־15 דקות.

4 עלים שנופלים

כמה כדורים מדביקים מתחת לעץ, על הקרקע ובאוויר, כאילו עלים נושרים ברוח. אני שואלת: "לאן נושבת הרוח בציור שלך?" ומבקשת שכל העלים הנופלים יפנו לאותו כיוון. כ־5 דקות.

5 רקע ושמיים

מי שסיים מוסיף בעפרון צבעוני שמיים אפורים או תכלת, עננים וקו של אדמה. אני מזכירה שהעץ הוא הכוכב של הדף ולכן הרקע נשאר שקט. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בגלגול אני מאפשרת לקמט רצועות קרפ ארוכות ולהדביק אותן כמו גלים וגם זה ממלא את הצמרת.

ילדים מתקדמים מסדרים את הצבעים בצמרת: צהוב בחוץ, כתום באמצע ואדום ליד הענפים, כך שנוצר מעבר צבע.

סיכום ותערוכה

את העצים אנחנו מסדרים על הלוח זה ליד זה כמו יער סתווי. אני שואלת: "איזה עץ נראה כאילו הוא באמצע הסתיו ואיזה כבר כמעט ערום?", "למה הכדורים נראים כמו עלים אמיתיים?" ו"מה היה קורה לעץ שלכם בחורף?". מי שרוצה מספר על הרוח בציור שלו.

טיפים מהכיתה

- חותכים את נייר הקרפ מראש. ילדים שחותכים בעצמם מבזבזים חצי שיעור וגם יוצרים ריבועים ענקיים.
- דבק נוזלי בבקבוק עם פיה דקה עדיף על מקל דבק. כדורי קרפ לא נדבקים למקל.
- בריסטול עדיף על דף ציור רגיל: הוא לא מתכופף תחת משקל הכדורים.

השראה להראות לילדים

- גוסטב קלימט – "עץ החיים": עץ שהענפים שלו מסתלסלים ומלאים בדוגמאות זהובות.
- וינסנט ואן גוך – "עץ התות": עץ בצבעי צהוב וכתום בוהקים שצויר בסתיו.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותו עץ בארבע עונות: ארבעה ילדים מכינים כל אחד עונה אחרת ותולים כרצועה אחת.
- חיבור לסוכות: עצים קטנים מקרפ כקישוט לסוכה של הכיתה.
- יציאה לחצר לאיסוף עלים אמיתיים והדבקתם ליד הכדורים להשוואה.

ציוד לשיעור

- דף בריסטול A4 לכל ילד
- נייר קרפ בצבעי צהוב, כתום, אדום וחום, חתוך מראש לריבועים של 4 על 4 ס"מ, כ־60 ריבועים לילד
- דבק נוזלי בבקבוק לכל שני ילדים
- עפרונות צבעוניים
- עפרון חום או טוש חום לכל ילד
- עלים יבשים מהחצר להדגמה
- מגבונים

כיתה ב׳ • שיעור 5

מנדלה ראשונה

מילוי מעגל בדוגמאות חוזרות ובצבעים.

⏱ 45 דקות | 🎨 דוגמה מעגלית

מטרות השיעור

- להכיר את המנדלה כצורה שנבנית מהמרכז החוצה
- להשתמש במחוגה לשרטוט עיגולים זה בתוך זה
- לחזור על אותה דוגמה סביב עיגול כדי ליצור סימטריה

מושגים

מנדלה | מרכז | עיגולים זה בתוך זה | סימטריה | דוגמה חוזרת

פתיחה

אני מביאה לכיתה פרח חמנייה אמיתי או תמונה גדולה שלו וגם חתך של תפוז. אני מבקשת מהילדים לשים אצבע על המרכז ולספר מה קורה סביבו. הם מגלים שהכול חוזר בעיגולים מסביב לנקודה אחת. אני מספרת שבתרבויות רבות מציירים צורה כזאת שנקראת מנדלה ושהיום כל אחד יבנה מנדלה ראשונה משלו.

מהלך השיעור

1 מכירים את המחוגה

לפני העבודה על הדף אני מדגימה מול הכיתה: את החוד מניחים בנקודה ולא מזיזים ואת הרגל עם העיפרון מסובבים בעזרת הידית למעלה. כל ילד מתרגל עיגול אחד על דף טיוטה. אני עוברת ועוזרת למי שהחוד בורח לו. כ־7 דקות.

2 ארבעה עיגולים

על דף הציור הילדים מסמנים נקודה במרכז ומשרטטים ארבעה עיגולים זה בתוך זה, מהקטן לגדול. אחר כך הם מעבירים בסרגל קו אחד מלמעלה למטה וקו אחד מצד לצד. כך המעגל מתחלק לארבעה חלקים שווים שיעזרו לחזור על הדוגמה. כ־8 דקות.

3 דוגמה לכל טבעת

על הלוח אני מציירת רשימה של דוגמאות פשוטות: נקודות, משולשים, גלים, טיפות וקשתות. כל ילד בוחר דוגמה אחת לכל טבעת וממלא אותה בטוש שחור. אני מזכירה שבכל טבעת חוזרים על אותה דוגמה מסביב עד שהיא נסגרת. כ־12 דקות.

4 צובעים בסדר

את המנדלה צובעים בעפרונות צבעוניים. אני מציעה לבחור שלושה או ארבעה צבעים בלבד ולחזור עליהם באותו סדר בכל טבעת. כך המנדלה נראית מאורגנת ולא מבולגנת. כ־12 דקות.

5 המרכז

בסוף כל ילד מחזק את הנקודה במרכז בצבע החזק ביותר שלו. אני מסבירה שהמרכז הוא הלב של המנדלה ומשם הכול התחיל.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים במחוגה אני מכינה מראש דף עם ארבעה עיגולים מודפסים, או נותנת להם להקיף צלחות ומכסים בגדלים שונים.

ילדים מתקדמים מחלקים את המעגל לשמונה חלקים ויוצרים טבעת חיצונית של עלי כותרת שכל אחד מהם מעוטר בדוגמה קטנה משלו.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את המנדלות בעיגול גדול על הקיר. אני שואלת: "באיזו מנדלה העין שלכם מתחילה מהמרכז ובאיזו מבחוץ?", "איך יודעים שדוגמה חוזרת נכון?" ו"איפה עוד ראיתם צורה שבנויה סביב מרכז?". הילדים מספרים על גלגלים, פרחים ושעונים.

טיפים מהכיתה

- מחוגות בטיחותיות עם עיפרון מוברג חוסכות הרבה דמעות. עפרונות שנופלים מהמחוגה עוצרים את כל השולחן.
- כדאי לשים מתחת לדף קרטון דק או משטח גומי כדי שחוד המחוגה ייתפס ולא יחליק.
- טוש שחור לפני הצבע עושה את ההבדל: בלי קווי מתאר ברורים המנדלה מתפוררת בצביעה.

השראה להראות לילדים

- וסילי קנדינסקי – "ריבועים עם עיגולים קונצנטריים": עיגולים זה בתוך זה בצבעים שונים.
- רובר דלוני – ציורי הצורות המעגליות שלו, טבעות צבעוניות שמסתובבות סביב מרכז.

הרחבות ופעילויות המשך

- מנדלה מחומרים מהטבע בחצר: עלים, אבנים, מקלות וזרעים בעיגולים על הקרקע.
- מנדלה משותפת על צלחת גדולה מנייר, שבה כל ילד מעטר פלח אחד.
- חיבור לראש השנה: מנדלה של רימון, עם גרגרים בטבעות סביב המרכז.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לבן לכל ילד ודף טיוטה
- מחוגה בטיחותית לכל ילד או לכל שני ילדים
- סרגל לכל ילד
- טוש שחור דק לכל ילד
- עפרונות צבעוניים לכל שולחן
- משטח קרטון דק מתחת לדף
- חמנייה או תפוז חתוך להדגמה
- עיפרון ומחק

כיתה ב׳ • שיעור 6

יצורים ממוחזרים

בניית יצור דמיוני מאריזות ופקקים ממוחזרים.

⏱️ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 פיסול מחומרים

מטרות השיעור

- לראות באריזה משומשת חומר גלם ליצירה
- לבנות פסל תלת־ממדי יציב שעומד בעצמו
- להמציא יצור דמיוני ולתת לו שם וסיפור

מושגים

פיסול · תלת־ממד · מחזור · יציבות · חיבור

פתיחה

אני נכנסת עם שקית גדולה ומוציאה ממנה לאט גליל נייר טואלט, קופסת ביצים, פקקים ובקבוק קטן. אני מחזיקה את קופסת הביצים הפוכה ושואלת: "מה זה יכול להיות אם הייתה לו עין?". הילדים מתחילים לראות שיניים, גב של תנין, רגליים של עכביש. אני מספרת שאמנים גדולים בנו פסלים מחפצים שאחרים זרקו ושהיום נבנה יצורים שעוד לא היו בעולם.

מהלך השיעור

1 בוחרים גוף

בשיעור הראשון כל ילד בוחר אריזה אחת גדולה שתהיה הגוף, למשל קופסה או בקבוק. אחר כך הוא בוחר שלושה או ארבעה חלקים קטנים לראש, רגליים, זנב או קרניים. אני מבקשת לסדר את החלקים על השולחן לפני שמדביקים ולבדוק שהיצור עומד. כ־10 דקות.

2 מחברים

את החיבורים עם דבק חם אני עושה בעצמי, או אוספת מתנדבים מבוגרים לעמדה אחת בפינת הכיתה. הילדים מצביעים לי בדיוק איפה לחבר ומחזיקים את החלק עד שהוא מתקרר. חיבורים קלים הם עושים לבד בעזרת מסקינטייפ. כ־25 דקות.

3 שכבת יסוד

בתחילת השיעור השני הילדים צובעים את היצור בגואש לבן או בהיר, כדי שהכיתובים על האריזות ייעלמו. אני מראה שמערבבים מעט דבק פלסטי בצבע כדי שייתפס על משטחים מבריקים. כ־10 דקות ובינתיים אני מספרת על הפסלים לדוגמה.

4 צבע ואופי

אחרי שהשכבה יבשה מעט, צובעים בצבעים של היצור. אני שואלת כל ילד: "היצור שלך מפחיד, מצחיק או ביישן?" ומציעה להתאים לו צבעים ודוגמאות כמו פסים, נקודות או קשקשים. כ־20 דקות.

5 עיניים ושם

בסוף מדביקים עיניים נעות, אחת או חמש, לפי היצור. כל ילד כותב על כרטיס קטן את שם היצור ומשפט אחד עליו: מה הוא אוכל או איפה הוא גר. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

ילד שמתקשה לדמיין מקבל ממני שאלה אחת: "אם הקופסה הזאת הייתה בטן, איפה הראש?". מכאן הוא מוסיף חלק אחד בכל פעם.

ילדים מתקדמים בונים יצור עם חלק שזז, למשל פה שנפתח מקופסת ביצים על ציר של סיכה מתפצלת, או זנב מקפיץ מנייר מקופל.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את כל היצורים על שולחן אחד כמו גן חיות דמיוני. כל ילד מציג את היצור שלו בשם ובמשפט שכתב. אני שואלת: "מאיזו אריזה נבנה החלק שהכי הפתיע אתכם?", "מה עזר ליצור לעמוד יציב?" ו"מה עוד אפשר היה לבנות מהאריזות שנשארו?".

טיפים מהכיתה

- שבוע לפני השיעור אני שולחת להורים בקשה לאריזות נקיות בלבד. קופסאות מזון שלא נשטפו מביאות ריח ונמלים.
- דבק חם רק בעמדה של מבוגר, עם אקדח דבק בטמפרטורה נמוכה וצלחת קרמיקה להנחתו.
- קופסאות קרטון עם ציפוי מבריק דוחות גואש. שכבת יסוד עם דבק פלסטי פותרת את זה.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – "ראש פר": פסל שהורכב ממושב של אופניים וכידון.
- לואיז נבלסון – תבליטי העץ הגדולים שבנתה מקופסאות ושאריות עץ וצבעה בצבע אחד.

הרחבות ופעילויות המשך

- כתיבת סיפור קצר בשיעור שפה על יום אחד בחיי היצור.
- פינת "חומרים טובים" קבועה בכיתה, שאליה מביאים אריזות לכל השנה.
- חיבור ליום כדור הארץ: שיחה על מה זורקים בבית ומה אפשר לעשות עם זה.

ציוד לשיעור

- אריזות ממוחזרות נקיות: קופסאות, גלילים, קופסאות ביצים, פקקים ובקבוקים קטנים, כ־6 פריטים לילד
- אקדח דבק חם בטמפרטורה נמוכה לעמדת מבוגר, עם מקלות דבק
- מסקינטייפ
- צבעי גואש, כולל לבן לשכבת יסוד
- דבק פלסטי לערבוב בצבע
- מכחולים עבים ודקים
- עיניים נעות בגדלים שונים
- כרטיסי בריסטול קטנים לשם היצור
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ב׳ • שיעור 7

חנוכייה זוהרת

ציור חנוכייה בגיר שמן וצביעת רקע בצבעי מים מעל.

⏱ 45 דקות

🎨 גירי שמן ושטיפה

מטרות השיעור

- להכיר את הטכניקה של גיר שמן שדוחה צבעי מים
- לצייר חנוכייה עם שמונה נרות ושמש בקווים חזקים
- ליצור רקע כהה שמאפשר לאור של הנרות לבלוט

מושגים

דחייה · שעווה · ניגודיות · אור וחושך · רקע

פתיחה

אני מכבה את האור בכיתה ומדליקה נר בטוח על חשמל. אני שואלת מה קורה לאור של נר כשהחדר חשוך ומה קורה כשמדליקים את האור. אחר כך אני מדליקה את האור ומראה דף לבן שנראה ריק לגמרי. אני מעבירה עליו מכחול עם צבעי מים כחולים ופתאום מופיעה עליו חנוכייה שציירתי קודם בגיר לבן. הילדים רוצים לדעת איך זה קרה וכאן מתחיל השיעור.

מהלך השיעור

1 הקסם של השעווה

אני מסבירה שגירי השמן עשויים משעווה ושמים לא נדבקים לשעווה, כמו טיפות גשם על מעיל. כל ילד מקבל פינה של דף ניסיון ומצייר עליה קו בגיר. אחר כך הוא מעביר עליו צבע מים כהה ורואה את הקו מופיע. כ־5 דקות.

2 מציירים חנוכייה

על הדף הגדול הילדים מציירים בגיר שמן חנוכייה גדולה שעומדת על שולחן או על אדן חלון. אני מזכירה לספור: שמונה נרות בשורה ועוד שמש אחד, גבוה או נפרד. אני מבקשת ללחוץ חזק על הגיר. קו חלש לא ידחה את הצבע. כ־12 דקות.

3 להבות זוהרות

את הלהבות מציירים בצהוב, כתום ולבן. סביב כל להבה מוסיפים קווים קטנים של אור שיוצאים החוצה. אני מראה איך לבן מתחת לצהוב נותן להבה שנראית זוהרת. אפשר להוסיף דוגמאות על גוף החנוכייה: נקודות, מגני דוד או עלים. כ־10 דקות.

4 לילה בצבעי מים

עכשיו הילדים מעבירים על כל הדף צבעי מים בכחול כהה, סגול או בשילוב שלהם. אני מדגימה תנועה רחבה אחת ומבקשת לא לעבור שוב ושוב על אותו מקום, כדי לא לשפשף את הגיר. הצבע יתאסף בטיפות על הגיר וזה בדיוק מה שאנחנו רוצים. כ־10 דקות.

5 ייבוש וניקוי

את הדפים מניחים שטוחים לייבוש. בזמן הזה הילדים מחזירים את הגירים לקופסה לפי צבעים ושוטפים מכחולים.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לצייר חנוכייה אני נותנת תבנית קרטון של בסיס החנוכייה להקפה והם מוסיפים בעצמם את הנרות והלהבות.

ילדים מתקדמים מוסיפים חלון ברקע עם חנוכיות של שכנים בבניין ממול וכך נוצרת סצנה של רחוב בליל חנוכה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מכבים שוב את האור ומאירים את הציורים בפנס, אחד אחד. אני שואלת: "איזה צבע גיר זוהר הכי חזק מתחת לכחול?", "מה קרה במקומות שבהם הגיר היה חלש?" ו"איך הרקע הכהה עוזר לנרות?". אנחנו מדברים על כך שבחנוכה מציבים את החנוכייה בחלון, כדי שהאור ייראה בחוץ.

טיפים מהכיתה

- גיר לבן על דף לבן קשה לראות בזמן הציור. אני מבקשת מהילדים לעבוד מול האור ולבדוק בהטיה של הדף.
- צבעי מים מדוללים מדי לא יוצרים מספיק ניגוד. כדאי להכין מראש כוסות של כחול כהה מרוכז.
- דף צבעי מים עבה מחזיק את השטיפה טוב יותר ולא מתקמט.

השראה להראות לילדים

- מרק שאגאל – חלונות שאגאל בבית הכנסת של בית החולים הדסה עין כרם: זכוכית צבעונית שהאור עובר דרכה וזוהר.
- רמברנדט – ציורי הדמויות שלו, שבהם אור חם בוקע מתוך רקע כהה מאוד.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותה טכניקה לציור סביבון או לביבות על מחבת.
- חלון חנוכה משותף: כל הציורים נתלים על חלון הכיתה ויוצרים שורה של חנוכיות.
- בבית: לצלם את החנוכייה הביתית דולקת ולהביא את התמונה לשיעור הבא.

ציוד לשיעור

- דף צבעי מים A4 עבה לכל ילד ופינת דף לניסיון
- גירי שמן, כולל לבן, צהוב, כתום וזהב, קופסה לכל שני ילדים
- צבעי מים בכחול כהה וסגול, מוכנים מראש בכוסות מרוכזות לכל שולחן
- מכחול רחב לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- תבניות קרטון של בסיס חנוכייה למי שצריך
- נר חשמלי ופנס להדגמה
- עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ב׳ • שיעור 8

דמות מתנועעת

רישום דמות בתנוחות שונות והבנת קו התנועה.

⏱ 45 דקות 🎨 ציור תנועה

מטרות השיעור

- להבין שלכל תנוחה של הגוף יש קו תנועה שמכוון אותה
- לרשום דמות פשוטה מקווים ועיגולים בכמה תנוחות
- להתבונן בחבר שמדגים תנוחה ולתרגם אותה לרישום

מושגים

תנוחה · קו תנועה · מפרק · רישום · דמות

פתיחה

אני מבקשת מכל הילדים לקום ולקפוא כמו פסלים כשהמוזיקה נעצרת. אחרי שלושה סבבים אני מצביעה על ילד אחד שקפא באמצע קפיצה ושואלת את הכיתה: "איך יודעים שהוא בתנועה ולא עומד?". אחר כך אני מראה על הלוח שתי דמויות מקלות: אחת ישרה ואחת עם גב מתעקם ורגל באוויר. הילדים מגלים שקו אחד עקום יכול להפוך דמות עומדת לדמות רוקדת.

מהלך השיעור

1 דמות מקלות

אני מדגימה על הלוח איך בונים דמות: עיגול לראש, קו אחד לגב ועיגולים קטנים במקומות שבהם הגוף מתקפל, כתפיים, מרפקים, ברכיים. אני מבקשת מהילדים להראות לי על הגוף שלהם איפה המפרקים. כל ילד מצייר דמות עומדת אחת בעיפרון. כ־5 דקות.

2 קו התנועה

על הלוח אני מעבירה קו עקום אחד, כמו קשת או גל ובונה עליו דמות. אני מסבירה שהקו הזה הוא הגב והוא מספר לנו מה הגוף עושה. הילדים מתרגלים על הדף שלושה קווים עקומים ובונים עליהם דמויות. כ־8 דקות.

3 חבר מדגים

בכל פעם ילד אחר עולה לקדמת הכיתה וקופא בתנוחה: בועט בכדור, רוקד, מושך חבל. הכיתה רושמת אותו במשך דקה וחצי. אני מזכירה להתחיל תמיד מקו הגב ורק אחר כך להוסיף ידיים ורגליים. כ־5 סבבים, כ־12 דקות.

4 דמות אחת גדולה

כל ילד בוחר את הדמות האהובה עליו מהסבבים ומעתיק אותה בגדול על דף חדש. עכשיו הוא מלביש אותה: בגדים, שיער, פנים. אני מבקשת שהבגדים יזוזו יחד עם הגוף, למשל חצאית שמתעופפת בסיבוב. כ־12 דקות.

5 טוש ותנועה

בסוף עוברים על קווי הדמות בטוש. מי שרוצה מוסיף קווים קטנים מאחורי הדמות שמראים מאיפה היא באה, כמו בקומיקס. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לרשום דמות אני נותנת בובת עץ קטנה עם מפרקים או גזרי נייר של ידיים ורגליים והם מסדרים אותם על הדף לפני שהם רושמים.

ילדים מתקדמים מציירים שתי דמויות שעושות משהו יחד: זורקת ותופס, מושכים חבל, רוקדים זה מול זה.

סיכום ותערוכה

אני תולה את הדמויות הגדולות ומבקשת מהילדים לנחש מה כל דמות עושה. אני שואלת: "מה בקו הגב מספר לנו שהדמות רצה?", "איזו דמות נראית הכי מהירה ולמה?" ו"איך הבגדים עזרו לראות תנועה?". לסיום כל הכיתה קמה ומנסה לקפוא בתנוחה של אחת הדמויות שעל הקיר.

טיפים מהכיתה

- דקה וחצי לרישום מספיקה. ילדים שמקבלים יותר זמן מתחילים לצייר פרטים ושוכחים את התנועה.
- הילד המדגים צריך תנוחה שאפשר להחזיק. רגל אחת באוויר ליותר מדקה מסתיימת בצחוקים ובנפילה.
- כדאי לאסור מחק בשלב הסבבים. רישום מהיר עם קווים עודפים הוא בדיוק מה שאנחנו מחפשים.

השראה להראות לילדים

- קית' הרינג – הדמויות הרוקדות שלו, עם קווי תנועה קצרים סביבן.
- אנרי מטיס – "הריקוד": חמש דמויות במעגל שהגוף שלהן כולו קו תנועה אחד.

הרחבות ופעילויות המשך

- רצועת קומיקס קצרה של שלוש תמונות: דמות מתכוננת, קופצת ונוחתת.
- חיבור לשיעור חינוך גופני: רישום חברים בזמן תרגילים בחצר.
- גזירת הדמויות והדבקתן על רקע משותף של מגרש משחקים.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לכל ילד לתרגול ודף A3 לדמות הגדולה
- עיפרון רך לכל ילד
- טוש שחור לכל ילד
- טושים צבעוניים לכל שולחן
- בובת עץ עם מפרקים להדגמה
- רמקול ומוזיקה למשחק הפסלים

כיתה ב׳ • שיעור 9

עיר בלילה

ציור צלליות בניינים שחורות על רקע שקיעה.

⏱ 45 דקות 🎨 צללית

מטרות השיעור

- להבין מהי צללית: צורה כהה ומלאה בלי פרטים פנימיים
- לצבוע רקע של שקיעה במעבר בין צבעים חמים
- לגזור ולהדביק קו רקיע של בניינים בגבהים שונים

מושגים

צללית · קו רקיע · שקיעה · ניגודיות · רקע וחזית

פתיחה

אני מחשיכה את הכיתה, מדליקה פנס מאחורי מספריים ומטילה את הצל שלהם על הקיר. הילדים מנחשים מה זה ואחר כך אני מחליפה לכוס, לעיפרון וליד שעושה ציפור. אני שואלת: "איך זיהיתם אותם אם לא ראיתם אף צבע?". אחר כך אני מראה תמונה של עיר בזמן שקיעה, שבה הבניינים נראים שחורים לגמרי מול שמיים כתומים ואומרת שזה מה שנבנה היום.

מהלך השיעור

1 שמיים של שקיעה

על דף ציור הילדים צובעים בגואש פסים רחבים מלמעלה למטה: סגול, אדום, כתום וצהוב בתחתית. אני מדגימה איך מחברים בין פס לפס כשהצבע עדיין רטוב, בתנועה קלה מצד לצד, כדי שלא יהיה קו חד. כ־12 דקות.

2 שמש שוקעת

בתחתית הדף מוסיפים חצי עיגול צהוב בהיר, כאילו השמש נוגעת באופק. מי שרוצה מוסיף עננים דקים בוורוד. את הדפים מניחים לייבוש. כ־3 דקות.

3 מתכננים בניינים

בזמן שהרקע מתייבש, כל ילד מקבל רצועת נייר שחור ומצייר עליה בגיר לבן קו של גגות: בניין גבוה, בניין נמוך, כיפה, אנטנה, מגדל מים. אני מראה שכל הבניינים מחוברים מלמטה כמו שרשרת אחת. כ־7 דקות.

4 גוזרים צללית

הילדים גוזרים לאורך הקו העליון בלבד, בלי לנתק את הבניינים זה מזה. אני מדגימה איך מסובבים את הדף ולא את המספריים בפינות של גגות. כ־10 דקות.

5 חלונות ואורות

מדביקים את הצללית על תחתית השקיעה היבשה. בעזרת קצה מכחול או עיפרון צבעוני צהוב מוסיפים כמה חלונות מוארים בלבד, לא בכל בניין. אני מסבירה שבלילה רק חלק מהאנשים בבית ולכן רק חלק מהחלונות דולקים. כ־8 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגזירה אני משרטטת קו רקיע עם פחות פינות, בעיקר מלבנים פשוטים, או מאפשרת

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מוסיפים שורה שנייה של בניינים בצבע אפור כהה מאחורי השורה השחורה וכך נוצר

לקרוע את הנייר השחור בידיים.

עומק של עיר רחוקה וקרובה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל הערים בשורה ארוכה, כך שנראה כאילו זו עיר אחת גדולה. אני שואלת: "למה הבניינים נראים שחורים בשקיעה?", "איזה בניין בציור שלכם הייתם רוצים לגור בו ולמה?" ו"מה היה קורה לציור אם השמיים היו כחולים של צהריים?".

טיפים מהכיתה

- נייר שחור דק עדיף על בריסטול שחור. ילדים בכיתה ב' מתעייפים מגזירה של קרטון עבה.
- רקע הגואש צריך להתייבש לפני ההדבקה. אני מתחילה בו כדי שהזמן של התכנון והגזירה ישמש לייבוש.
- גיר לבן על נייר שחור מאפשר לילדים לראות את הקו. עיפרון רגיל כמעט נעלם.

השראה להראות לילדים

- קלוד מונה – "אימפרסיה, זריחה": נמל ספינות שנראות כמעט כצלליות מול שמש כתומה.
- וינסנט ואן גוך – "מרפסת בית קפה בלילה": רחוב בלילה עם אורות חמים מול שמיים כחולים.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותה טכניקה עם צללית של יער, הרים או גמלים במדבר.
- חיבור ליום ירושלים: צללית של חומות העיר העתיקה ומגדל דוד.
- תיאטרון צלליות קטן בכיתה עם דמויות מנייר שחור על מקלות ופנס.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לכל ילד
- צבעי גואש: סגול, אדום, כתום, צהוב
- מכחול רחב לכל ילד
- רצועת נייר שחור בגודל 10 על 30 ס"מ לכל ילד
- גיר לבן לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- מקל דבק לכל ילד
- עפרון צבעוני צהוב
- פנס להדגמה
- עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ב׳ • שיעור 10

טבע דומם פשוט

סידור פירות וציורם מהתבוננות ישירה.

⏱ 45 דקות

🎨 התבוננות

מטרות השיעור

- לצייר מתוך התבוננות ישירה ולא מהזיכרון
- לזהות את הצורה הבסיסית של כל פרי ואת המקום שלו ביחס לאחרים
- לראות אור וצל על פרי ולהוסיף אותם בצבע

מושגים

טבע דומם · התבוננות · צורה · אור וצל · קדימה ואחורה

פתיחה

במרכז הכיתה אני מניחה שולחן קטן עם מפה ועליו קערה ובה תפוח, בננה ואגס. אני מבקשת מהילדים לעצום עיניים ולצייר באוויר תפוח. אחר כך הם פותחים עיניים ומסתכלים על התפוח האמיתי. אני שואלת: "האם התפוח שציירתם באוויר דומה לזה?". רוב הילדים מגלים שהתפוח האמיתי לא עגול לגמרי, שיש לו גומה למעלה וצד אחד כהה יותר.

מהלך השיעור

1 להסתכל לפני שמציירים

אני מבקשת מכל שולחן להסתכל על הסידור דקה שלמה בשקט ולמצוא את הצורה של כל פרי: עיגול, חצי ירח, טיפה. אני שואלת איזה פרי מסתיר חלק מפרי אחר. התשובה חשובה, כי היא קובעת מה מציירים קודם. כ־5 דקות.

2 קו ראשון בעיפרון

הילדים מציירים בעיפרון חלש את הפרי שהכי קרוב אליהם, בגדול. אחר כך את הפרי שמאחוריו ורק את החלק שרואים. אני מדגימה על הלוח איך פרי שמאחור "נעלם" מאחורי הקו של הפרי שמלפנים. כ־10 דקות.

3 קערה ושולחן

מוסיפים את הקערה מתחת לפירות ואת הקו של השולחן מאחור. אני מזכירה שהקו של השולחן לא עובר דרך הפירות. כ־5 דקות.

4 צובעים בפנדה

כל ילד צובע בצבעי פנדה את הפירות בצבע הבסיס שלהם. אחר כך אני מראה איך לוחצים חזק יותר בצד שרחוק מהחלון ומוסיפים שכבה של צבע כהה, למשל חום על הצד החשוך של הבננה. בצד המואר משאירים נקודה בהירה או צובעים בלבן. כ־15 דקות.

5 צל על השולחן

בסוף מוסיפים מתחת לכל פרי כתם אפור או סגול קטן, הצל שהוא מטיל על המפה. אני מראה איך הצל הזה "מושיב" את הפרי ולא נותן לו לרחף. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני משאירה פרי אחד על השולחן שלהם, קרוב ומבקשת לצייר רק אותו בגדול עם האור

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מוסיפים את הקפלים של המפה ואת ההשתקפות של החלון על התפוח, או מציירים את

והצל.

הסידור מזווית אחרת כשהם עוברים לשולחן אחר.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את כל הציורים סביב שולחן הסידור וכך רואים את אותם פירות מכל הכיוונים. אני שואלת: "למה הבננה נראית אחרת בציור של מי שישב מולי?", "איפה ראיתם צל שהפתיע אתכם?" ו"מה היה קשה יותר, לצייר פרי מלפנים או מאחור?". אחרי השיחה, אם יש זמן, אנחנו אוכלים את הפירות יחד.

טיפים מהכיתה

- שלושה פריטים מספיקים לכיתה ב'. סידור עמוס מבלבל ומביא להעתקה של חלק מהפריטים בלבד.
- כדאי להציב מנורת שולחן מצד אחד של הסידור. אור ברור מצד אחד הופך את הצל לקל לראות.
- צבעי פנדה נשברים כשמשחיזים אותם בכוח. אני מכינה מראש קופסה של צבעים מחודדים.

השראה להראות לילדים

- פול סזאן – ציורי הטבע הדומם שלו עם תפוחים, מפות וקערות על שולחן.
- וינסנט ואן גוך – "חמניות": אגרטל אחד עם פרחים שצויר מתוך התבוננות ממושכת.

הרחבות ופעילויות המשך

- סידור של חפצים מהבית: כוס, נעל ובובה, לציור בשיעור נוסף.
- חיבור לט"ו בשבט: טבע דומם של שבעת המינים בקערה.
- ציור אותו סידור בצבעי מים והשוואה לציור בפנדה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לכל ילד
- צבעי פנדה, קופסה לכל שני ילדים
- עיפרון רך ומחק לכל ילד
- פירות לסידור: תפוח, בננה ואגס. אם אפשר, גם סידור קטן לכל שולחן
- קערה ומפה
- מנורת שולחן להארה מצד אחד
- מחדד

כיתה ב׳ • שיעור 11

פסיפס מנייר

הדבקת ריבועי נייר קטנים למילוי צורה.

⏱ 45 דקות

🎨 מוזאיקה

מטרות השיעור

- להכיר את הפסיפס כתמונה שבנויה מחלקים קטנים
- למלא צורה בריבועי נייר עם רווח קטן ביניהם
- לבחור צבעים שמבדילים בין הצורה לרקע

מושגים

פסיפס · אבן פסיפס · רווח · מילוי · רקע

פתיחה

אני מראה לילדים תמונה של פסיפס הציפורים מגן לאומי בישראל ואחר כך מגדילה על המסך חלק קטן ממנו. הם מגלים שהציפור כולה בנויה מאבנים קטנות בצבעים שונים. אני מעבירה בין השולחנות כמה אבני פסיפס אמיתיות או אריחים קטנים ושואלת: "כמה אבנים כאלה צריך בשביל ציפור אחת?". אני מספרת שלפני מאות שנים עיטרו כך רצפות של בתים ובתי כנסת ושהיום נבנה פסיפס מנייר.

מהלך השיעור

1 בוחרים צורה

כל ילד מקבל דף תבנית עם צורה גדולה ופשוטה: דג, פרפר, ציפור, לב או בית. מי שרוצה יכול לצייר צורה משלו בעיפרון, בתנאי שהיא גדולה וברורה. כ־3 דקות.

2 מכינים אבנים

אני מדגימה איך גוזרים רצועה של נייר צבעוני ברוחב שתי אצבעות ואז חותכים אותה לריבועים קטנים. כל ילד מכין שתי ערימות, אחת בצבעים לצורה ואחת לרקע ושם כל ערימה בצלחת נפרדת. כ־10 דקות.

3 קודם הקו

מתחילים בהדבקת ריבועים לאורך קו המתאר של הצורה, מבפנים. אני מסבירה שהשורה הזאת היא הגדר של הצורה. משאירים רווח קטן בין ריבוע לריבוע, ברוחב של קו עיפרון, כמו בפסיפס אמיתי. כ־8 דקות.

4 ממלאים פנימה

אחרי הגדר ממלאים את הצורה מבחוץ פנימה, שורה אחרי שורה. במקומות קטנים חותכים ריבוע לשניים או למשולש. אני עוברת ומזכירה למרוח דבק על אזור קטן ולא על כל הצורה בבת אחת. כ־14 דקות.

5 הרקע

מי שהספיק מתחיל למלא את הרקע בצבע שונה מאוד מהצורה, למשל כחול סביב דג כתום. מי שלא הספיק ממשיך בשיעור הבא או משאיר רקע לבן. כ־7 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגזירה אני מכינה מראש צלחת עם ריבועים גזורים, או נותנת ריבועים גדולים יותר

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים משתמשים בשני גוונים של אותו צבע כדי ליצור צל בתוך הצורה, או מוסיפים מסגרת

שממלאים צורה מהר.

פסיפס סביב הדף.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הפסיפסים ומתרחקים צעד אחורה. אני שואלת: "מה קורה לפסיפס כשמסתכלים עליו מקרוב ומה כשמתרחקים?", "איפה הרווחים בין הריבועים עזרו לראות את הצורה?" ו"איזה צבע רקע הכי עזר לצורה לבלוט?".

טיפים מהכיתה

- נייר מגזינים ישנים נותן גוונים רבים בחינם והילדים נהנים לחפש בו כתמי צבע.
- מקל דבק מתאים לריבועים גדולים. לריבועים קטנים מאוד עדיף דבק נוזלי שמורחים במכחול דק.
- הפסיפס לרוב לא נגמר בשיעור אחד. כדאי לתכנן מראש מעטפה לכל ילד עם הריבועים שנשארו.

השראה להראות לילדים

- פסיפס בית הכנסת בבית אלפא: גלגל המזלות, דמויות ובעלי חיים שבנויים מאבנים קטנות.
- אנטוני גאודי – הלטאה בפארק גואל בברצלונה: פסל מכוסה בשברי אריחים צבעוניים.

הרחבות ופעילויות המשך

- פסיפס משותף גדול על הקיר, שבו כל ילד ממלא ריבוע אחד מתוך ציור כיתתי.
- ביקור בפסיפס אמיתי באזור: בית כנסת עתיק, כנסייה או אתר ארכאולוגי.
- פסיפס מחומרים אחרים: זרעים, עדשים, פקקים או חתיכות קרמיקה בשיעור מאוחר יותר.

ציוד לשיעור

- דף תבנית A4 עם צורה גדולה לכל ילד
- נייר צבעוני ודפי מגזינים, כ־6 צבעים לכל שולחן
- מספריים לכל ילד
- מקל דבק לכל ילד ודבק נוזלי עם מכחול דק לכל שולחן
- שתי צלחות קטנות לכל ילד לריבועים
- מעטפה לכל ילד לשמירת ריבועים
- תמונות של פסיפסים להקרנה

כיתה ב׳ • שיעור 12

פרחים גדולים

ציור פרח אחד גדול שממלא את כל הדף.

⏱ 45 דקות

🎨 השראת או׳קיף

מטרות השיעור

- להכיר את ג׳ורג׳יה או׳קיף ואת ההחלטה שלה להגדיל פרח אחד
- לצייר פרח שממלא את כל הדף ויוצא מהשוליים
- לערבב גוונים בתוך עלה כותרת אחד

מושגים

הגדלה · התקרבות · עלה כותרת · גוון · קומפוזיציה

פתיחה

אני מחלקת לכל שולחן זכוכית מגדלת ופרח אמיתי מהגינה. הילדים מסתכלים על הפרח מקרוב מאוד ומספרים מה הם רואים: קווים דקים בעלים, אבקה צהובה, צבע שמשתנה מהקצה למרכז. אחר כך אני מראה ציור של ג׳ורג׳יה או׳קיף, פרח אחד ענק שממלא את כל הבד. אני מספרת שהיא רצתה שאנשים שממהרים ייעצרו ויסתכלו על פרח כאילו הם דבורה.

מהלך השיעור

1 חלון קטן

כל ילד מקבל מסגרת קטנה מקרטון, בגודל של בול ומחזיק אותה מול הפרח. הוא מזיז אותה עד שבתוך החלון רואים רק חלק מהפרח. אני מסבירה שזה מה שאו׳קיף עשתה: התקרבה עד שהפרח מילא את כל המסגרת. כ־5 דקות.

2 רישום ענק

על דף A3 הילדים מציירים בגיר בהיר או בעיפרון את המרכז של הפרח באמצע הדף ומשם עלי כותרת גדולים שנוגעים בקצוות ואפילו יוצאים מהם. אני מדגימה על הלוח ואומרת בכוונה: "הפרח שלי לא נכנס לדף וזה בדיוק מה שאני רוצה". כ־8 דקות.

3 צבע בתוך עלה

הילדים צובעים כל עלה כותרת בגואש. אני מראה איך מתחילים בצבע בהיר ליד הקצה ומוסיפים מעט צבע כהה יותר ככל שמתקרבים למרכז, בעוד הצבע רטוב. כך עלה אחד מקבל שני גוונים ויותר. כ־15 דקות.

4 המרכז

את מרכז הפרח צובעים בצבע שונה מאוד מעלי הכותרת. בעזרת מכחול דק מוסיפים נקודות של אבקה או קווים דקים שיוצאים מהמרכז. כ־7 דקות.

5 הרקע

אם נשאר מקום בפינות, ממלאים אותו בצבע אחד שקט, ירוק או תכלת. אני מזכירה שהפרח הוא הכוכב והרקע רק מחזיק אותו. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לצייר בגדול אני מסמנת על הדף נקודה במרכז וארבעה סימנים בקצוות ומבקשת שכל עלה כותרת יגיע לאחד מהסימנים.

ילדים מתקדמים בוחרים להגדיל רק חלק מהפרח, למשל עלה כותרת אחד והמרכז, כך שקשה לזהות מיד שזה פרח.

סיכום ותערוכה

אני תולה את הפרחים צפוף אחד ליד השני עד שנוצר קיר של פרחים. אני שואלת: "מה רואים בפרח ענק שלא רואים בפרח קטן?", "באיזה ציור העין שלכם נכנסת ישר למרכז?" ו"מה הרגשתם כשהפרח שלכם יצא מהדף?".

טיפים מהכיתה

- ילדים רגילים לצייר פרח קטן באמצע הדף. אני מבקשת לבדוק שהעיפרון נגע בכל ארבעת הקצוות לפני שמתחילים לצבוע.
- פרחים עם עלי כותרת רחבים ומעטים, כמו היביסקוס או כלנית, קלים יותר לציור מאשר חרצית.
- גיר בהיר לרישום לא נראה מתחת לגואש, בניגוד לעיפרון שמשאיר קו אפור.

השראה להראות לילדים

- ג'ורג'יה או'קיף – "פרג אדום": פרג אחד שממלא את כל הבד.
- ג'ורג'יה או'קיף – ציורי פרחי הקאלה שלה, שבהם הפרח מצויר מקרוב מאוד עם מעברים רכים של לבן וירוק.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור לאביב ולכלניות בדרום: יציאה לצפייה בפרחי בר וציור אחד מהם בגדול.
- פרח ענק משותף שבו כל ילד צובע עלה כותרת אחד והכיתה מרכיבה אותו על הקיר.
- צילום פרח מקרוב בטלפון בבית והבאת התמונה להשוואה לציור.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- צבעי גואש בצבעים רבים, כולל לבן לגוונים בהירים
- מכחול עבה ומכחול דק לכל ילד
- גיר בהיר לרישום
- מסגרת קרטון קטנה לכל ילד
- פרח אמיתי וזכוכית מגדלת לכל שולחן
- צלחת לערבוב לכל שני ילדים
- כוס מים לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ב׳ • שיעור 13

מזג אוויר

יצירת שמיים, גשם וקשת בטכניקה רטובה.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי מים רטוב-על-רטוב

מטרות השיעור

- להכיר את הטכניקה רטוב על רטוב ואת ההתפשטות הרכה של הצבע
- להשתמש במלח כדי ליצור מרקם של טיפות ושלג
- לבחור צבעים שמתאימים למזג אוויר מסוים

מושגים

רטוב על רטוב · התפשטות · מרקם · קשת · אווירה

פתיחה

אני פותחת את החלון ומבקשת מהילדים לתאר את השמיים היום, בלי להשתמש במילה "יפה". אחר כך אני מראה שלוש תמונות: יום סגרירי, סופה עם ברקים ושמש אחרי גשם עם קשת. אני שואלת באיזה מזג אוויר הם היו רוצים להיות עכשיו ולמה. לבסוף אני מרטיבה דף בספוג, נוגעת בו במכחול כחול והילדים רואים איך הצבע פורח לבד לכל הכיוונים כמו ענן.

מהלך השיעור

1 מרטיבים את הדף

כל ילד מקבל דף צבעי מים מודבק לשולחן ומעביר עליו ספוג רטוב, לא נוטף. אני מדגימה איך בודקים שהדף מבריק מעט אבל אין עליו שלוליות. כ־3 דקות.

2 שמיים שזורמים

הילדים בוחרים מזג אוויר: גשם, סערה או שמש אחרי גשם. הם נוגעים בדף הרטוב בקצה המכחול ונותנים לצבע להתפשט בלי לשפשף. אני מראה ששני צבעים שנפגשים על דף רטוב מתערבבים לבד ואם מטים מעט את הדף הצבע זורם למטה כמו גשם. כ־10 דקות.

3 מלח של טיפות

כשהצבע עדיין רטוב, הילדים מפזרים קמצוץ מלח גס במקומות שבהם רוצים טיפות או שלג. אני מסבירה שהמלח שותה את הצבע ומשאיר כוכבים קטנים בהירים. חשוב לא לגעת במלח עד שהדף מתייבש. כ־5 דקות.

4 קשת או ברק

מי שבחר שמש אחרי גשם מצייר קשת בפסים בסדר אדום, כתום, צהוב, ירוק, כחול וסגול, כשהדף כבר לח ולא רטוב. מי שבחר סערה מוסיף ברק בצהוב חזק או משאיר אותו לבן בעזרת גיר שמן לבן שצייר מראש. כ־12 דקות.

5 ייבוש ונגיעה אחרונה

הדפים מתייבשים שטוחים. בסוף השיעור הילדים מנערים בעדינות את המלח לפח ובעזרת טוש מוסיפים מתחת לשמיים קו של אדמה, מטרייה או בית קטן. כ־8 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים לשלוט בכמות המים אני מרטיבה את הדף בעצמי ונותנת להם מכחול אחד ושני צבעים

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מחלקים את הדף לשניים: בצד אחד סערה ובצד השני שמש אחרי גשם ומתכננים איך

בלבד.

עוברים מאחד לשני.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הציורים לפי מזג האוויר: גשם בצד אחד, סערות באמצע וקשתות בצד השני. אני שואלת: "מה עשה המלח בציור שלכם?", "איך יודעים שבציור הזה קר בלי לראות מעיל?" ו"מה ההבדל בין צבע על דף רטוב לצבע על דף יבש?".

טיפים מהכיתה

- מלח גס עובד הרבה יותר טוב ממלח שולחן. כדאי לשים אותו בצלוחית קטנה לכל שולחן ולא להעביר שייקר.
- דף רטוב מדי יוצר שלוליות שהמלח נמס בהן. ספוג סחוט היטב הוא הסוד.
- את הקשת כדאי לצייר כשהדף לח. על דף רטוב לגמרי הפסים מתערבבים לחום.

השראה להראות לילדים

- ויליאם טרנר – "סערת שלג: ספינת קיטור בפתח נמל": סערה שכולה מערבולת של צבע ואור.
- אוטגאווה הירושיגה – "גשם פתאומי מעל גשר שין־אוהאשי": הדפס יפני שבו הגשם מצויר בקווים דקים.

הרחבות ופעילויות המשך

- "יומן מזג אוויר": שבוע של שטיפות קטנות לפי השמיים בכל בוקר.
- חיבור לחורף ולתפילה לגשם: שיחה על הגשם הראשון וציור של יורה.
- ציור מטריות בגואש מעל הרקע היבש וגזירתן לקישוט הכיתה.

ציוד לשיעור

- דף צבעי מים A4 לכל ילד
- צבעי מים, קופסה לכל שני ילדים
- מכחול רך עבה לכל ילד
- ספוג להרטבת הדף לכל ילד
- מלח גס בצלוחית לכל שולחן
- גיר שמן לבן למי שרוצה ברק
- נייר דבק לקיבוע הדף
- טוש שחור
- כוס מים לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ב׳ • שיעור 14

החבר שלי הרובוט

הרכבת רובוט מריבועים ומלבנים צבעוניים.

⏱ 45 דקות

🎨 צורות גאומטריות

מטרות השיעור

- לזהות צורות גאומטריות ולהשתמש בהן לבניית דמות
- למדוד ולגזור ריבועים ומלבנים בעזרת סרגל
- לסדר צורות על הדף לפני ההדבקה ולתכנן קומפוזיציה

מושגים

צורה גאומטרית · ריבוע · מלבן · סימטריה · קומפוזיציה

פתיחה

אני נכנסת לכיתה בהליכה של רובוט וקוראת בקול מתכתי: "שלום, אני רובוט ואני בנוי מצורות". הילדים צוחקים. אני מבקשת מהם להסתכל עליי ולנחש מאיזו צורה בנוי כל חלק בגוף של רובוט: ראש מרובע, גוף מלבני, אנטנה עם עיגול. אחר כך אני מראה רובוט צעצוע ושואלת: "אם היה לכם רובוט, במה הוא היה עוזר לכם?".

מהלך השיעור

1 מה הרובוט שלי עושה

כל ילד מחליט בשקט במה הרובוט שלו עוזר: מסדר את החדר, מכין שוקו, משחק כדורגל. אני מבקשת לצייר סקיצה קטנה בעיפרון בפינת הדף, רק מלבנים וריבועים. כ־5 דקות.

2 מודדים וגוזרים

אני מדגימה איך מסמנים בסרגל מלבן על נייר צבעוני: קו ואז עוד קו מקביל וסוגרים בשני הצדדים. כל ילד גוזר מלבן גדול לגוף, ריבוע לראש ומלבנים צרים לידיים ולרגליים. אני מזכירה לגזור מהשוליים של הדף ולא מהאמצע, כדי לא לבזבז נייר. כ־12 דקות.

3 מסדרים לפני שמדביקים

הילדים מניחים את כל החלקים על דף הבסיס בלי דבק ומנסים כמה סידורים: ידיים מורמות, רגל אחת קדימה, ראש מוטה. אני שואלת: "איך הרובוט שלך מרגיש היום?" ומבקשת שהסידור יספר את זה. רק אחרי שבחרו מדביקים. כ־8 דקות.

4 פרטים קטנים

מצורות קטנות מוסיפים כפתורים, מסך על הבטן, גלגלים או אנטנה. בטוש מוסיפים ברגים, נורות ומחוגים. אני מעודדת להשתמש בכלי שקשור לתפקיד של הרובוט, כמו מטאטא או כף. כ־12 דקות.

5 שם ותפקיד

בתחתית הדף כל ילד כותב את שם הרובוט ומשפט אחד על מה הוא יודע לעשות. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים במדידה אני מכינה מראש פסים צבעוניים ברוחבים קבועים והם רק חותכים אותם

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים בונים רובוט עם חלקים שזזים, בעזרת סיכות מתפצלות במפרקים, או מוסיפים רקע

לאורך הרצוי.

של המקום שבו הרובוט עובד.

סיכום ותערוכה

כל ילד מציג את הרובוט שלו בקול של רובוט ומספר מה הוא עושה. אני שואלת את הכיתה: "כמה ריבועים יש ברובוט הזה?", "איזה רובוט נראה הכי שמח ואיך יודעים?" ו"מה קרה כשסידרתם את החלקים לפני ההדבקה?".

טיפים מהכיתה

- הדבקה בשכבות מבלבלת: אני מזכירה להדביק קודם את הגוף ורק אחר כך ידיים ורגליים שנכנסות מתחתיו.
- סרגל של 20 ס"מ נוח יותר לידיים קטנות מסרגל של 30 ס"מ.
- נייר מתכתי או נייר כסף לכמה חלקים מוסיף הרבה שמחה בזול.

השראה להראות לילדים

- פאול קלה – "טירה ושמש": טירה שבנויה כולה מריבועים, משולשים ומלבנים צבעוניים.
- אנרי מטיס – עבודות הנייר הגזור שלו, שבהן צורות צבעוניות פשוטות יוצרות תמונה שלמה.

הרחבות ופעילויות המשך

- בניית רובוט תלת־ממדי מקופסאות קרטון בשיעור מאוחר יותר.
- חיבור למתמטיקה: ספירה של כל הצורות ברובוט ורישום בטבלה.
- סיפור משותף בכיתה: כל הרובוטים יוצאים יחד למשימה.

ציוד לשיעור

- דף בריסטול A4 כבסיס לכל ילד
- נייר צבעוני בכמה צבעים, 3 דפים לכל ילד
- נייר מתכתי או נייר כסף לכל שולחן
- סרגל 20 ס"מ לכל ילד
- מספריים ועיפרון לכל ילד
- מקל דבק לכל ילד
- טושים שחורים וצבעוניים
- סיכות מתפצלות למי שבונה מפרקים

כיתה ב׳ • שיעור 15

גן חיות

יצירת חיה אהובה בשילוב ציור, גזירה והדבקה.

⏱️ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 טכניקה מעורבת

מטרות השיעור

- לשלב שלוש טכניקות ביצירה אחת: ציור, גזירה והדבקה
- להתבונן בתמונה של חיה ולזהות את הצורות והמרקם של הגוף שלה
- לבנות סביבה שמתאימה לחיה

מושגים

טכניקה מעורבת · מרקם · סביבה · שכבות · קולאז׳

פתיחה

אני פותחת את השיעור בחידה: "יש לי צוואר ארוך, כתמים חומים ואני אוכלת עלים מראש העץ". אחרי כמה חידות אני מראה תמונות של חיות מקרוב: עור של זברה, פרווה של אריה, קשקשים של תנין. אני שואלת: "איך הייתם מציירים את המרקם הזה?". הילדים מציעים פסים, נקודות וקווים. אני מספרת שהיום כל אחד יבחר חיה אחת ויבנה לה בית קטן בגן חיות שלנו.

מהלך השיעור

1 בוחרים חיה

כל ילד בוחר חיה אהובה ומקבל תמונה שלה מהסל שהכנתי. אני מבקשת למצוא בגוף שלה צורות פשוטות: אליפסה לגוף, עיגול לראש, מלבנים לרגליים. כל ילד מצייר בעיפרון את החיה בגדול על דף נפרד. כ־10 דקות.

2 צובעים ומוסיפים מרקם

הילדים צובעים את החיה בגואש בצבע הבסיס. אחרי שהשכבה התייבשה מעט מוסיפים מרקם בעזרת מכחול דק, קצה של מברשת שיניים או מזלג פלסטיק: פסים לזברה, נקודות לנמר, קווים קצרים לפרווה. כ־20 דקות והחיות מתייבשות עד השיעור הבא.

3 מכינים סביבה

בשיעור השני כל ילד מכין רקע על דף בריסטול: ג׳ונגל, מדבר, סוואנה או ים. הוא גוזר מנייר צבעוני עשב, עצים, סלעים או גלים ומדביק אותם בשכבות, הרחוק קודם והקרוב אחר כך. כ־15 דקות.

4 החיה נכנסת לבית

גוזרים את החיה מהדף שצויר בשיעור הקודם ומניחים אותה על הרקע. אני מראה שאפשר להסתיר רגל מאחורי עשב שמודבק מעליה וכך נראה שהחיה באמת בתוך הסביבה. כ־10 דקות.

5 שלט של גן חיות

בפינת הדף מוסיפים שלט קטן מנייר עם שם החיה ומשפט אחד עליה, כמו בגן חיות אמיתי. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים לצייר חיה אני נותנת שלוש צורות גזורות מראש, גוף, ראש ורגליים והם מרכיבים מהן

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מוסיפים חיה שנייה שחיה באותה סביבה, או מכינים את החיה עם חלק שבולט מהדף,

חיה וצובעים אותה.

כמו אוזניים מקופלות.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל העבודות במסדרון כמו שביל בגן חיות וכל ילד עובר ומקריא שלט אחד של חבר. אני שואלת: "איזה מרקם הכי דומה לחיה האמיתית?", "מה עזר לחיה להיראות בתוך הסביבה ולא מודבקת עליה?" ו"באיזה כלי השתמשתם לצייר את הפרווה?".

טיפים מהכיתה

- הכינו סל תמונות של חיות מודפסות בצבע. ילדים בכיתה ב' מציירים הרבה יותר טוב מתמונה מאשר מהזיכרון.
- מזלג פלסטיק טבול בגואש נותן מרקם של פרווה ושל עשב בתנועה אחת.
- כדאי לרשום את שם הילד מאחורי החיה לפני הגזירה. חיות גזורות בלי שם הולכות לאיבוד בין השיעורים.

השראה להראות לילדים

- אנרי רוסו – "מופתע!": נמר מסתתר בתוך ג'ונגל צפוף של עלים.
- אריק קארל – הקולאז'ים בספר "דוב חום, דוב חום, מה אתה רואה?": חיות מנייר צבוע וגזור.

הרחבות ופעילויות המשך

- ביקור בגן חיות או בספארי וציור מתוך התבוננות בחיה אמיתית.
- ספר כיתתי של גן חיות, שבו כל עמוד הוא חיה של ילד אחר.
- חיבור למדעים: מיון החיות לפי סביבת המחיה שלהן.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לחיה לכל ילד
- דף בריסטול A3 לרקע לכל ילד
- צבעי גואש
- מכחול עבה ומכחול דק לכל ילד
- מזלגות פלסטיק ומברשות שיניים ישנות ליצירת מרקם
- נייר צבעוני בגווני ירוק, חום, צהוב וכחול
- מספריים לכל ילד
- דבק לכל ילד
- תמונות מודפסות של חיות
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ב׳ • שיעור 16

עץ המשפחה

עץ עם טביעת אצבע לכל בן משפחה.

⏱ 45 דקות

🎨 טביעות אצבע

מטרות השיעור

- להשתמש בטביעת אצבע כצורה בסיסית שאפשר להפוך לדמות
- לבנות עץ שבו כל ענף מייצג חלק במשפחה
- לספר על המשפחה דרך יצירה ולכבד משפחות שונות

מושגים

טביעת אצבע · סימן אישי · ענף · קומפוזיציה · ייחודיות

פתיחה

אני מבקשת מכל ילד להסתכל על קצה האצבע שלו בזכוכית מגדלת ולתאר את הקווים. אחר כך אני מספרת שלכל אדם בעולם יש טביעת אצבע אחרת, אפילו לתאומים. אני מראה עץ שהכנתי, שבו כל טביעה צבעונית היא אדם במשפחה שלי עם פנים קטנות וכובע או שיער. אני שואלת: "מי הייתם שמים על העץ שלכם?" ומזכירה שבכל משפחה יש אנשים אחרים וגם כלב או סבתא שגרה רחוק נחשבים.

מהלך השיעור

1. **גזע וענפים**
   כל ילד מצייר בטוש חום עבה גזע וענפים על דף הציור. אני מציעה לצייר ענף אחד לכל חלק במשפחה, או פשוט עץ רחב עם הרבה ענפים. כ־7 דקות.

2. **מתרגלים טביעה**
   על פינת דף אני מדגימה: לוחצים את האצבע על הצבע, מרימים ולוחצים על הדף בלי לסובב. ילדים מתרגלים שלוש טביעות ובודקים מה קורה כשלוחצים חזק ומה כשלוחצים חלש. כ־5 דקות.

3. **טביעה לכל אחד**
   הילדים מטביעים טביעה אחת לכל בן משפחה על הענפים. אני מציעה צבע אחר לכל אדם ואגודל לאנשים מבוגרים ואצבע קטנה לאחים קטנים. בין צבע לצבע מנגבים במגבון. כ־12 דקות.

4. **מחכים ומדברים**
   בזמן שהטביעות מתייבשות, כל ילד מספר לחבר ליד מי נמצא על העץ שלו. אני עוברת ומקשיבה ושואלת שאלות, כמו מה כל אחד אוהב לעשות. כ־5 דקות.

5. **פנים ושמות**
   אחרי הייבוש הופכים כל טביעה לדמות בטוש שחור דק: עיניים, חיוך, שיער, משקפיים, כובע. מתחת לכל דמות כותבים את השם או את הכינוי. מי שמסיים מוסיף עלים מטביעות ירוקות. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בכתיבת שמות אני מכינה פתקים קטנים עם השמות שהם מכתיבים לי והם מדביקים

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מוסיפים לכל דמות פרט שמספר עליה, כמו כדור לאח שאוהב כדורגל או מכחול לאמא

אותם מתחת לטביעות.

שמציירת.

סיכום ותערוכה

כל ילד מציג את העץ שלו ובוחר דמות אחת לספר עליה. אני שואלת: "מה הופך כל טביעה לאדם אחר?", "איזה צבע בחרתם לעצמכם ולמה?" ו"מה דומה ומה שונה בין העצים של הכיתה?". אני מסכמת שכל עץ כאן אחר, כמו כל טביעת אצבע.

טיפים מהכיתה

- חשוב לנסח את המשימה בצורה פתוחה. בכיתה יש ילדים להורים גרושים, למשפחות מאמצות או לבני משפחה שנפטרו וכל אחד מחליט מי על העץ.
- ספוג דק ספוג בצבע אצבעות בתוך צלחת נותן טביעה נקייה יותר מטבילה ישירה בצבע.
- טוש על טביעה רטובה נמרח ומתקלקל. כדאי לחכות לייבוש מלא.

השראה להראות לילדים

- גוסטב קלימט – "עץ החיים": עץ עם ענפים מסתלסלים שמחברים בין דמויות.
- פיט מונדריאן – "העץ האפור": עץ שהענפים שלו נמתחים לכל הכיוונים ויוצרים רשת.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור לראש השנה: עץ משפחה בכרטיס ברכה שהילד שולח למשפחה.
- "בעלי חיים מטביעות": הפיכת טביעות אצבע לעכברים, דבורים ודגים.
- בבית: לבקש מבני המשפחה להוסיף את טביעת האצבע שלהם על דף ולהביא לכיתה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לכל ילד
- צבע אצבעות בחמישה צבעים לפחות, בצלחת עם ספוג לכל שולחן
- טוש חום עבה לכל ילד
- טוש שחור דק לכל ילד
- זכוכית מגדלת לכל שולחן
- פתקים קטנים לשמות
- מגבונים בשפע
- עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ב׳ • שיעור 17

חלל וכוכבים

כוכבי לכת וכוכבים בגירי שמן על נייר שחור.

⏱ 45 דקות

🎨 גיר על שחור

מטרות השיעור

- לגלות איך צבעים בהירים בולטים על רקע שחור
- לצייר כוכבי לכת בעיגולים גדולים ולהוסיף להם פסים, טבעות ומכתשים
- לערבב גירי שמן זה על זה כדי ליצור מעבר צבע

מושגים

ניגודיות · רקע כהה · מעבר צבע · טבעת · מרחק

פתיחה

אני מחשיכה את הכיתה ומדליקה על התקרה מנורת לילה של כוכבים, או מקרינה תמונה של שמי לילה מלאי כוכבים. אני מבקשת מהילדים לשכב על השטיח לדקה ולהסתכל למעלה בשקט. אחר כך אני שואלת: "אם הייתם טסים בחללית, מה הייתם רואים מהחלון?". הם מדברים על כוכבי לכת, על ירח ועל כוכבים נופלים. אחר כך אני מראה תמונה אמיתית של שבתאי עם הטבעות שלו.

מהלך השיעור

1 מתכננים את החלל

על נייר שחור כל ילד מסמן בגיר לבן שלושה עד חמישה עיגולים בגדלים שונים. אני מסבירה שכוכב לכת גדול נראה קרוב אלינו וקטן נראה רחוק. אפשר להיעזר במכסים של צנצנות להקפה. כ־5 דקות.

2 כוכב לכת אחד צבעוני

אני מדגימה על כוכב לכת אחד: צובעים בגיר שמן בהיר בצד אחד, למשל בצהוב. משם עוברים לכתום ואדום בצד השני. במקום שבו הצבעים נפגשים משפשפים באצבע כדי שהמעבר יהיה רך. כ־10 דקות.

3 פסים, טבעות ומכתשים

הילדים מוסיפים לכל כוכב לכת סימן משלו: פסים עקומים כמו בצדק, טבעת אליפטית כמו בשבתאי, או עיגולים קטנים כהים כמו מכתשים בירח. אני מראה איך מציירים טבעת שעוברת מאחורי הכוכב ומופיעה שוב מלפנים. כ־12 דקות.

4 כוכבים ושביטים

בין כוכבי הלכת מוסיפים נקודות לבנות וצהובות בגדלים שונים, כוכבים קטנים עם ארבע קרניים ושביט אחד עם זנב ארוך. אני מבקשת לא למלא את כל השחור. החלל צריך גם מקום ריק. כ־8 דקות.

5 נצנוץ

בסוף אני עוברת בין השולחנות עם דבק בקבוק. כל ילד בוחר שלוש נקודות לנגיעת דבק ואני מפזרת עליהן מעט נצנצים. ננער את העודפים יחד אל תוך קופסה. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בציור עיגול אני נותנת מכסים בגדלים שונים להקפה ומבקשת להתמקד בכוכב לכת אחד גדול וצבעוני.

ילדים מתקדמים מוסיפים חללית או אסטרונאוט קטן ליד כוכב לכת ומקפידים שיהיה הכי קטן בציור כדי להראות כמה החלל גדול.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הציורים זה ליד זה כמו מפה של גלקסיה אחת גדולה. אני שואלת: "איזה כוכב לכת נראה הכי קרוב ולמה?", "מה קרה לצבעים כשהם עמדו על השחור?" ו"אם הייתם נוחתים על כוכב הלכת שלכם, מה הייתם מוצאים שם?".

טיפים מהכיתה

- נצנצים רק בידיים שלי ורק בסוף. אחרת הכיתה מנצנצת עד סוף השנה.
- גירי שמן נשברים מהר ומתלכלכים. כדאי להוריד את עטיפת הנייר מכמה גירים מראש כדי שאפשר יהיה לצבוע גם בצד של הגיר.
- נייר שחור עבה מחזיק את הלחץ של גיר שמן ולא נקרע.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ואן גוך – "ליל כוכבים": שמיים מסתחררים מעל כפר קטן עם כוכבים גדולים ומאירים.
- חואן מירו – סדרת "קונסטלציות": כוכבים, ירחים וצורות קטנות שמפוזרים על הדף כמו בחלל.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור לסיפור הבריאה: היום הרביעי, בו נבראו המאורות.
- מערכת שמש תלויה מכדורי קלקר צבועים כפרויקט קבוצתי.
- בבית: לצאת בערב עם ההורים ולספור כוכבים בשמיים ולהשוות בכיתה.

ציוד לשיעור

- נייר שחור עבה A4 לכל ילד
- גירי שמן, קופסה לכל שני ילדים
- גיר לבן לסימון
- מכסים בגדלים שונים להקפה
- דבק בקבוק לנצנצים
- נצנצים בכסף וזהב, בשליטה של המורה
- קופסה לאיסוף נצנצים עודפים
- מגבונים לניקוי האצבעות
- מנורת כוכבים או תמונה להקרנה

כיתה ב׳ • שיעור 18

מסכת פורים

עיצוב מסכה וקישוטה בצבעים ובנוצות.

⏱️ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 קרטון וקישוט

מטרות השיעור

- לעצב מסכה סימטרית שמתאימה לפנים של הילד
- לבחור דמות ולבטא אותה בצבעים, בצורה ובקישוט
- לחבר חומרים שונים לקרטון: נוצות, נייר וגומייה

מושגים

מסכה · סימטריה · הבעה · קישוט · דמות

פתיחה

אני נכנסת לכיתה עם מסכה על הפנים ולא אומרת מילה. הילדים מנחשים מי מסתתר מאחוריה ואיזו דמות אני. אחר כך אני מורידה את המסכה ומראה כמה מסכות מרחבי העולם: מסכת קרנבל מוונציה, מסכה אפריקאית מעץ ומסכה יפנית. אני שואלת: "מה כל מסכה מרגישה? שמחה, כעס או סוד?". אני מספרת שבפורים אנחנו מתחפשים ומסתירים את הפנים ושהיום כל אחד יעצב מסכה משלו.

מהלך השיעור

1 בוחרים דמות

כל ילד מחליט מה תהיה המסכה שלו: חיה, מלך, מכשפה או יצור דמיוני. אני מבקשת לבחור גם רגש אחד, למשל אריה מבוהל או מלכה עליזה. סקיצה קטנה בעיפרון עוזרת לזכור את הרעיון. כ־5 דקות.

2 תבנית וחורים

כל ילד מקבל תבנית מסכה בסיסית על קרטון, מתאימה לגודל של פנים של ילד. הוא מקפל אותה לשניים כדי לראות שהיא סימטרית ומשנה את הקו החיצוני לפי הדמות: אוזניים, קרניים, כתר. את חורי העיניים אני מסמנת לפי הפנים של כל ילד. אני חותכת אותם בעצמי בעזרת סכין יפנית. כ־20 דקות.

3 צבע יסוד

את המסכה צובעים בגואש בצבע הבסיס של הדמות. אני מראה איך מוסיפים גוון כהה יותר סביב העיניים כדי שייראו עמוקות. המסכות מתייבשות עד השיעור הבא. כ־15 דקות.

4 קישוט

בשיעור השני מוסיפים קישוטים: נוצות בקצוות, נקודות ופסים בטוש, שפם או גבות מנייר צבעוני. אני מזכירה שקישוט בצד אחד חוזר גם בצד השני, כדי לשמור על סימטריה. כ־20 דקות.

5 גומייה ומדידה

אני מנקבת חור קטן בכל צד ומשחילה גומייה והילד מודד אותה על הראש. אני קושרת בהתאם לגודל. מנסים את המסכה מול המראה ומתאמנים בתנועה שמתאימה לדמות. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לשנות את התבנית אני מציעה להשאיר את צורת הבסיס ולהביע את הדמות רק בצבע ובקישוט.

ילדים מתקדמים מוסיפים חלקים בולטים מהמסכה, כמו אף מקופל מנייר, קרניים מגלילים או מקור מקרטון מקופל, שנותנים למסכה נפח.

סיכום ותערוכה

אנחנו עורכים מצעד מסכות קצר בכיתה. כל ילד עובר מול הכיתה עם המסכה בתנועה של הדמות והכיתה מנחשת מי הוא ומה הוא מרגיש. אני שואלת: "מה במסכה סיפר לכם על הרגש?", "איפה ראיתם סימטריה?" ו"מה השתנה בכם כשלבשתם את המסכה?".

טיפים מהכיתה

- חורי העיניים נחתכים רק על ידי המורה ורק אחרי סימון על הפנים של הילד. מסכה שלא רואים דרכה תיזרק מיד.
- נוצות מודבקות בדבק חם מחזיקות יותר מנוצות בדבק פלסטי. אני עושה את זה בעמדת מבוגר.
- חשוב לבדוק שהגומייה לא לוחצת. גומייה רחבה נוחה יותר מגומייה דקה ולא מושכת שיערות.

השראה להראות לילדים

- ג'יימס אנסור – ציורים מלאי מסכות צבעוניות ומצחיקות שממלאות את כל הבד.
- מסכות קרנבל מסורתיות מוונציה: מסכות מקושטות בזהב, בנוצות ובדוגמאות.

הרחבות ופעילויות המשך

- משלוח מנות עם כרטיס שמצויר בו אותה דמות של המסכה.
- תצוגה של המסכות בכניסה לבית הספר לקראת עדלידע.
- כתיבת מונולוג קצר בשם הדמות בשיעור שפה.

ציוד לשיעור

- תבנית מסכה מקרטון דק לכל ילד
- צבעי גואש בצבעים רבים
- מכחולים עבים ודקים
- נוצות צבעוניות, כ־5 לכל ילד
- נייר צבעוני לקישוטים
- טושים
- גומייה רחבה, כ־40 ס"מ לכל ילד
- מנקב חורים
- סכין יפנית לשימוש המורה בלבד
- דבק פלסטי ואקדח דבק חם בעמדת מבוגר
- מראה
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ב׳ • שיעור 19

ביצים מעוטרות

קישוט צורות ביצה בדוגמאות חוזרות.

⏱ 45 דקות 🎨 דוגמאות

מטרות השיעור

- לחלק צורת ביצה לפסים ולמלא כל פס בדוגמה חוזרת
- להכיר את המסורת של עיטור ביצים באמנות עממית
- לבחור צבעים שמתחלפים בסדר קבוע

מושגים

דוגמה · פס · עיטור · אמנות עממית · חזרה

פתיחה

אני מביאה לכיתה קערה ובה ביצה מעוטרת אחת לפחות וגם תמונות של ביצים מעוטרות מאוקראינה ומפולין. אני מעבירה את הקערה בעדינות בין השולחנות ומבקשת מהילדים לספור כמה דוגמאות שונות יש על ביצה אחת. אחר כך אני שואלת: "מה חוזר שוב ושוב?". אנחנו מגלים שהדוגמאות מסודרות בפסים שמקיפים את הביצה ושבכל פס חוזר אותו דבר.

מהלך השיעור

1. **צורת ביצה**
   כל ילד מקבל תבנית ביצה מקרטון ומקיף אותה פעמיים או שלוש על דף הציור. אני מראה שביצה רחבה יותר למטה וצרה יותר למעלה ולכן התבנית מונחת תמיד באותו כיוון. כ־5 דקות.

2. **פסים**
   בתוך כל ביצה מעבירים בעיפרון ארבעה או חמישה קווים לרוחב. הקווים יכולים להיות ישרים, גליים או זיגזג. אני מדגימה על הלוח ביצה מחולקת ומראה שהפסים לא חייבים להיות באותו רוחב. כ־5 דקות.

3. **דוגמה לכל פס**
   על הלוח אני מציירת שורה של דוגמאות: נקודות, משולשים, לבבות, פרחים קטנים, ספירלות, קווים אלכסוניים. כל ילד בוחר דוגמה לכל פס ומצייר אותה בטוש שחור דק מצד לצד. אני מזכירה שהדוגמה חייבת לחזור עד שהפס נגמר. כ־15 דקות.

4. **צבע בסדר קבוע**
   צובעים בעפרונות צבעוניים או בטושים. אני מציעה לבחור שלושה צבעים ולחזור עליהם בכל הביצה, כך שהעין קופצת מצבע לצבע בקצב. כ־15 דקות.

5. **גזירה**
   מי שסיים גוזר את הביצים לאורך הקו. נאסוף את כולן לסל כיתתי גדול. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני מכינה ביצה עם שלושה פסים רחבים בלבד ומציעה דוגמאות פשוטות של נקודות ופסים.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מעטרים ביצה סימטרית, שבה הצד הימני הוא תמונת מראה של הצד השמאלי, או

מוסיפים פס של דוגמה משולבת משני סוגים שמתחלפים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את כל הביצים הגזורות בסל גדול על הלוח. אני שואלת: "איזו ביצה הכי עמוסה ואיזו הכי שקטה?", "איך יודעים שדוגמה חוזרת נכון?" ו"איזו דוגמה הייתם רוצים לראות על בגד או על כלי?". אני מזכירה שגם בשיעור המנדלה יצרנו דוגמה חוזרת, אבל בעיגול.

טיפים מהכיתה

- טוש שחור דק לפני הצבע הוא חובה. בלי קו מתאר ברור הדוגמאות נבלעות זו בזו.
- ביצה גדולה שממלאת חצי דף עדיפה על ביצים קטנות רבות. הילדים מתעייפים ממילוי של פסים צרים מאוד.
- אני מבקשת לבחור את שלושת הצבעים לפני שמתחילים לצבוע. אחרת כל פס מקבל קשת שלמה.

השראה להראות לילדים

- ביצי פיסנקה אוקראיניות: ביצים מעוטרות בשעווה ובצבע, בדוגמאות של פסים, כוכבים ופרחים.
- פטר קרל פברז'ה – הביצים המעוטרות שיצר לבית המלוכה הרוסי מזהב ומאבנים יקרות.

הרחבות ופעילויות המשך

- עיטור ביצים אמיתיות מבושלות בטושים לבית, עם הורה.
- חיבור לאביב ולפסח: דוגמאות של פסים ופרחים גם על צלחת לליל הסדר מנייר.
- שרשרת ביצים גזורות שתלויה על החלון בכיתה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לכל ילד
- תבנית ביצה מקרטון לכל שני ילדים
- טוש שחור דק לכל ילד
- עפרונות צבעוניים וטושים לכל שולחן
- עיפרון ומחק
- מספריים לכל ילד
- ביצה מעוטרת או תמונות להדגמה
- סל או ציור של סל על הלוח

כיתה ב׳ • שיעור 20

גלידה ענקית

בניית גביע גלידה רב-קומות מנייר צבעוני.

⏱ 45 דקות

🎨 קולאז׳

מטרות השיעור

- לבנות קולאז׳ בשכבות: גביע, כדורים וקישוטים
- לגזור צורות עגולות וצורת משולש מנייר צבעוני
- לתכנן גובה וסדר של קומות על הדף

מושגים

קולאז׳ · שכבה · גובה · חפיפה · מרקם

פתיחה

אני שואלת את הילדים: "מי אוהב גלידה?" ואחרי שכל הידיים באוויר, אני מבקשת שכל אחד יספר לחבר שלידו מה הטעם האהוב עליו. אחר כך אני מראה תמונה של פסל גלידה ענקי שהופל על פינת בניין בעיר בגרמניה. הילדים צוחקים. אני אומרת שהיום כל אחד יבנה גלידה כל כך גבוהה שהיא בקושי נכנסת לדף.

מהלך השיעור

1 גביע

כל ילד מקבל מלבן של נייר חום או צהוב ומגלה איך גוזרים ממנו משולש הפוך: קו מכל פינה עליונה אל נקודה באמצע הצד התחתון. אחר כך מוסיפים בטוש קווים אלכסוניים בשני הכיוונים כדי ליצור רשת של גביע וופל. מדביקים את הגביע בתחתית דף הבריסטול. כ־8 דקות.

2 כדורי גלידה

הילדים בוחרים חמישה עד שמונה צבעים, אחד לכל טעם ומקיפים מכסה או כוס כדי לסמן עיגולים. אני מראה איך גוזרים את הקצה התחתון של כל כדור בגלים, כאילו הגלידה נוזלת. כ־12 דקות.

3 בונים מגדל

מדביקים את הכדורים זה על זה, מהגביע כלפי מעלה. אני מסבירה שכל כדור חדש עולה מעט על הקודם, כך שהם נראים מונחים ולא מרחפים. מי שהגיע לקצה הדף יכול להטות את הכדורים מעט לצד, כאילו המגדל מתנדנד. כ־10 דקות.

4 קישוטים

מנייר בצבעים שונים גוזרים פסים קטנים לסוכריות, עיגול אדום לדובדבן ופס חום ארוך לרוטב שוקולד שנוזל. בטוש מוסיפים נקודות של פירורים. כ־10 דקות.

5 שם לטעם

ליד כל כדור כותבים טעם, אמיתי או מומצא: גלידת מסטיק, גלידת ענן, גלידת חלום. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגזירת עיגולים אני נותנת עיגולים מוכנים מראש והם רק גוזרים את הגלים בתחתית.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מוסיפים מרקם לכל טעם, למשל חתיכות של נייר מקומט לשוקולד צ'יפס, או מציירים

רקע של דוכן גלידה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הגלידות בשורה ומודדים בסרגל איזו הכי גבוהה. אני שואלת: "מה מחזיק את המגדל שלכם ולא נותן לו ליפול?", "איזה טעם מומצא הייתם רוצים לטעום?" ו"איך הראיתם שהגלידה נוזלת?". אנחנו מסכמים שבקולאז' כל שכבה עולה על הקודמת.

טיפים מהכיתה

- דף בריסטול לאורך, במצב עומד, נותן הרבה יותר גובה מדף לרוחב. כדאי להדגיש את זה לפני שמתחילים.
- רצועות של נייר צבעוני מוכנות מראש לפי צבעים חוסכות ויכוחים על הורוד האחרון.
- מקל דבק נגמר מהר בקולאז' כזה. כדאי להחזיק כמה רזרבות על כל שולחן.

השראה להראות לילדים

- קלאס אולדנבורג וקוסייה ואן ברוחן – "גלידה שנפלה": פסל ענק של גביע גלידה הפוך על גג קניון בקלן.
- ויין תיבו – ציורי העוגות והגלידות שלו, בצבעים עבים ועליזים.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור לקיץ ולסוף השנה: דוכן גלידה כיתתי שבו הילדים "מוכרים" את הטעמים שהמציאו.
- פיסול גלידה מבצק משחק או מחימר בשיעור נוסף.
- כתיבת מתכון מצחיק לגלידה דמיונית בשיעור שפה.

ציוד לשיעור

- דף בריסטול A3 לכל ילד, במצב עומד
- נייר צבעוני ב־8 צבעים לפחות
- מלבן נייר חום או צהוב לגביע לכל ילד
- מכסים או כוסות להקפת עיגולים
- מספריים לכל ילד
- מקל דבק לכל ילד ועוד רזרבות
- טושים
- סרגל למדידה בסוף

כיתה ב׳ • שיעור 21

ינשוף הלילה

הרכבת ינשוף מעיגולים ומשולשים גזורים.

⏱ 45 דקות | 🎨 נייר גזור

מטרות השיעור

- לבנות דמות של ינשוף מעיגולים ומשולשים גזורים
- להשתמש בעיגולים בגדלים שונים ליצירת עיניים גדולות ועמוקות
- לקפל ולגזור צורות סימטריות לכנפיים

מושגים

צורה בסיסית | עיגול | משולש | סימטריה | שכבות

פתיחה

אני משמיעה לכיתה קול של ינשוף ומבקשת לנחש של מי הוא. אחר כך אני מראה תמונה של ינשוף אמיתי ושואלת: "מה הדבר הראשון שאתם רואים?". כמעט תמיד התשובה היא העיניים. אנחנו מדברים על כך שהינשוף ער בלילה, מסובב את הראש כמעט לגמרי וצד בשקט. אחר כך אני מצביעה על הצורות בתמונה: גוף כמו ביצה, עיניים כמו שני עיגולים, מקור כמו משולש קטן.

מהלך השיעור

1. **גוף**
כל ילד גוזר אליפסה גדולה מנייר חום או אפור, בגודל של כף יד פתוחה ויותר. אני מראה איך גוזרים בחלק העליון שני משולשים קטנים שיוצרים את האוזניים. מדביקים את הגוף במרכז דף הרקע. כ־8 דקות.

2. **עיניים בשכבות**
את העיניים בונים משלושה עיגולים לכל עין: גדול בצבע בהיר, בינוני בצבע צהוב או כתום ובמרכז עין נעה. אני מראה שאת העיגולים מדביקים מהגדול לקטן, אחד על השני. כ־10 דקות.

3. **כנפיים**
אני מדגימה איך מקפלים נייר לשניים, מציירים חצי טיפה על הקיפול וגוזרים. כך מתקבלות שתי כנפיים זהות. מדביקים כל כנף בצד אחר של הגוף. כ־8 דקות.

4. **נוצות ומקור**
מגזרים קטנים של חצאי עיגול יוצרים נוצות על הבטן, בשורות שעולות זו על זו. משולש כתום קטן הוא המקור ושני משולשים נוספים הם הרגליים. כ־10 דקות.

5. **ענף ולילה**
בסוף מדביקים רצועת נייר חום מתחת לינשוף כענף ומוסיפים ירח מנייר צהוב בפינה. מי שרוצה מוסיף כוכבים בגיר לבן. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגזירה אני מכינה תבניות של עיגולים בשלושה גדלים ושל טיפה לכנפיים להקפה.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים בונים משפחת ינשופים בגדלים שונים על אותו ענף, או גוזרים כנף אחת פתוחה כאילו

הינשוף עומד להמריא.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הינשופים על "עץ לילה" גדול שציירתי על הלוח. אני שואלת: "כמה עיגולים יש בינשוף שלכם?", "מה קרה לעיניים כשהדבקתם עיגול על עיגול?" ו"איך הכנפיים יצאו זהות?".

טיפים מהכיתה

- קיפול לפני גזירה הוא כישור חדש לחלק מהילדים. כדאי להדגים פעמיים ולוודא שמציירים על צד הקיפול.
- עיניים נעות עם דבק עצמי חוסכות זמן ולא נופלות כמו עיניים שמודבקות במקל דבק.
- נייר צבעוני בגוונים של חום, אפור ובז' נותן ינשוף אמין יותר. הצבעים העזים נשמרים לעיניים.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – כלי הקרמיקה והציורים של ינשופים שיצר, עם עיניים עגולות גדולות.
- אנרי מטיס – עבודות הנייר הגזור, שבהן צורות פשוטות מנייר צבוע הופכות לדמויות.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור ינשוף בגיר שמן על נייר שחור, בטכניקה שלמדנו בשיעור החלל.
- חיבור לספר על ינשוף, קריאה בכיתה ושיחה על חיות הלילה.
- בניית ינשופים מגלילי נייר טואלט כקישוט לפינת הקריאה.

ציוד לשיעור

- דף בריסטול כחול כהה או שחור A4 לרקע לכל ילד
- נייר צבעוני בגוונים של חום, אפור, בז', צהוב וכתום
- עיניים נעות בגודל בינוני, שתיים לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- מקל דבק לכל ילד
- תבניות של עיגולים וטיפה
- גיר לבן לכוכבים

כיתה ב׳ • שיעור 22

קשת בענן

ציור קשת תוך מעבר רך בין הצבעים.

⏱ 45 דקות

🎨 ערבוב צבעים

מטרות השיעור

- להכיר את סדר צבעי הקשת ואת הקשר ביניהם
- לערבב צבעים בין שני פסים שכנים כדי ליצור מעבר רך
- לצבוע קשת בתנועה רחבה ורציפה של היד

מושגים

קשת · ספקטרום · מעבר רך · ערבוב · גוון

פתיחה

אני מכוונת מנסרה או כוס מים שקופה אל קרן שמש מהחלון, עד שעל הקיר מופיעה קשת קטנה. הילדים מתלהבים ושואלים איך זה קרה. אני מסבירה בפשטות שהאור הלבן מורכב מהרבה צבעים ושכשהוא עובר דרך מים הוא מתפרק לקשת. אחר כך אני שואלת: "מי ראה קשת אמיתית בשמיים? באיזה סדר היו הצבעים?".

מהלך השיעור

1 סדר הצבעים

על הלוח אני מציירת קשת ומסמנת את הצבעים בסדר: אדום, כתום, צהוב, ירוק, כחול וסגול. אני מראה שכל צבע הוא "ילד" של שני השכנים שלו, למשל כתום בין אדום לצהוב. הילדים חוזרים איתי על הסדר בקול. כ־5 דקות.

2 קשת ראשונה

על דף הציור כל ילד מסמן בעיפרון חלש קשת גדולה מצד לצד. אני מדגימה את התנועה: מניחים את המרפק על השולחן ומסובבים את היד כמו מחוגה. כך הקשת יוצאת עגולה. כ־5 דקות.

3 צובעים ומערבבים

מתחילים בפס אדום רחב מבחוץ. כשהאדום עוד רטוב, צובעים מתחתיו את הכתום וגורמים לשני הצבעים לגעת. במקום המפגש מעבירים את המכחול פעם אחת מצד לצד כדי שיתערבבו מעט. ממשיכים כך פס אחרי פס ושוטפים מכחול בין צבע לצבע. כ־20 דקות.

4 עננים

בשני קצוות הקשת מוסיפים עננים. אני מראה איך מטפטפים לבן על הדף ומושכים אותו בתנועה סיבובית, או מדביקים כדורי צמר גפן קטנים. כ־7 דקות.

5 רקע

מי שמסיים מוסיף רקע שקט: שמיים בתכלת בהיר מאוד, או גבעה ירוקה למטה. אני מזכירה שהקשת היא הכוכבת ולכן לא צובעים צבעים חזקים מסביבה.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בערבוב אני מכינה צלחת עם הצבעים מסודרים בסדר של הקשת, כך שהמכחול

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מציירים קשת כפולה, שבה הקשת השנייה חלשה יותר והסדר שלה הפוך, כמו שקורה

עובר תמיד לשכן הבא.

לפעמים בשמיים.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הקשתות זו ליד זו ומחפשים את המעברים הכי רכים. אני שואלת: "באיזה ציור קשה למצוא איפה נגמר צבע אחד ומתחיל השני?", "מה קרה כששכחנו לשטוף מכחול?" ו"מתי רואים קשת בשמיים?". אנחנו מסכמים שקשת היא אור שמש שעבר דרך טיפות גשם.

טיפים מהכיתה

- צבע ירוק מוכן ממהר להשתלט. כדאי לבקש לערבב אותו מכחול וצהוב כדי לראות איך הוא נולד.
- אם הפס הקודם התייבש, לא יהיה מעבר רך. אני מבקשת לעבוד בקצב ולא לעצור בין פסים.
- שני מכחולים לכל ילד, אחד לצבעים חמים ואחד לקרים, מקטינים את הסיכוי לקשת חומה.

השראה להראות לילדים

- ג'ון קונסטבל – "קתדרלת סולסברי מן האחו": קשת בענן מעל כנסייה אחרי סערה.
- רובר דלוני – ציורי הצורות המעגליות שלו, שבהם צבעי הקשת נפגשים בטבעות.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור לסיפור נח: הקשת כסימן לברית ושיחה על התיבה והחיות.
- קשת מגיר רטוב בחצר בית הספר כפעילות קבוצתית.
- בבית: ניסוי קשת עם כוס מים ופנס וציור של מה שראו.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- צבעי גואש בששת צבעי הקשת ועוד לבן
- שני מכחולים עבים לכל ילד
- צלחת חד־פעמית לכל שני ילדים
- כוס מים לכל ילד
- צמר גפן לעננים
- מנסרה או כוס מים שקופה להדגמה
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ב׳ • שיעור 23

גן פרחים

הדפסת פרחים בעזרת ספוגים חתוכים.

⏱ 45 דקות | 🎨 הדפס ספוג

מטרות השיעור

- להשתמש בספוג חתוך כחותמת להדפסת פרחים
- ליצור עומק בגן: פרחים גדולים מלפנים וקטנים מאחור
- לשלב הדפס וציור ביצירה אחת

מושגים

הדפס ספוג | חותמת | מרקם | קרוב ורחוק | חזרה

פתיחה

אני מזכירה לילדים את הדפסי הירקות מתחילת השנה ושואלת מה הם זוכרים. אחר כך אני מראה ספוג כלים רגיל ושואלת: "האם גם ספוג יכול להיות חותמת?". אני מדפיסה על הלוח ספוג חתוך בצורת עיגול ואחריו ספוג בצורת עלה כותרת. הילדים רואים את המרקם המיוחד, נקודות קטנות של אוויר שנשארות בתוך הצבע. אני מספרת שאביב הוא הזמן שבו הגינות מתמלאות ושהיום נשתול גן פרחים בדף.

מהלך השיעור

1 חותמות

על כל שולחן מגש עם ספוגים חתוכים מראש לצורות: עיגולים בגדלים שונים, טיפות לעלי כותרת, מלבנים צרים לגבעולים. אני מראה איך מחזיקים את הספוג בקצות האצבעות, טובלים בצבע ולוחצים בלי לגרור. כ־5 דקות.

2 גבעולים ועלים

קודם מדפיסים גבעולים ירוקים מהתחתית כלפי מעלה, בגבהים שונים. אני מסבירה שפרחים בקדמת הגן גבוהים יותר על הדף ופרחים רחוקים קצרים יותר. מוסיפים עלים בטביעת ספוג טיפה, משני צדי הגבעול. כ־10 דקות.

3 פרחים

בראש כל גבעול מדפיסים פרח: עיגול במרכז וסביבו חמש או שש טביעות של טיפה. בחזית משתמשים בספוגים הגדולים ובאחור בקטנים. אני עוברת ומזכירה לנקות את הספוג במגבון לפני מעבר לצבע אחר. כ־15 דקות.

4 מרכז ופרטים

אחרי שההדפסים כמעט יבשים, מוסיפים במכחול דק נקודות צהובות במרכז הפרחים, קווים על העלים ופרפר או דבורה קטנה. כ־8 דקות.

5 שמיים

מי שמסיים מוסיף שמש או שמיים בטביעת ספוג רחבה בצבע תכלת. אני מזכירה להשאיר רווח מעל הפרחים כדי שלא יתערבבו. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בהדפסה אני מצמידה לספוג אטב כביסה כידית וכך קל יותר ללחוץ ולהרים בלי למרוח.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מדפיסים פרח בשני צבעים: מטבילים חצי ספוג בצבע אחד וחצי בצבע אחר

ומקבלים עלה כותרת עם מעבר צבע.

סיכום ותערוכה

אנחנו פורשים את כל הדפים זה ליד זה על השולחנות וכך נוצר גן אחד גדול. אני שואלת: "איך יודעים איזה פרח קרוב ואיזה רחוק?", "מה ההבדל בין הדפס של ירק להדפס של ספוג?" ו"איזה פרח הייתם רוצים לקטוף מהגן הזה?".

טיפים מהכיתה

- ספוגים חדשים לא סופגים צבע טוב. כדאי להרטיב ולסחוט אותם לפני השיעור.
- ספוג אחד לכל צבע לכל שולחן. ספוג שעובר בין צבעים הופך מהר לחום.
- חותכים ספוגים במספריים חדות מראש. ספוג דק, בעובי של כ־2 ס"מ, קל יותר לחיתוך ולהדפסה.

השראה להראות לילדים

- קלוד מונה – ציורי "נימפאות": פרחים צפים על מים בכתמי צבע קטנים.
- וינסנט ואן גוך – "איריסים": גן פרחים מלא, עם פרחים קרובים וגדולים בחזית.

הרחבות ופעילויות המשך

- הדפסת ספוג על חולצה או על שקית בד בצבעי בד לקראת סוף השנה.
- גן פרחים משותף על גליל נייר ארוך לקישוט המסדרון ליום העצמאות, בפרחים כחולים ולבנים.
- יציאה לגינה של בית הספר להתבוננות בפרחים ובפרפרים.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- צבעי גואש בצלחות: ורוד, ירוק, אדום, צהוב, סגול ותכלת
- ספוגים חתוכים לצורות שונות, כ־8 לכל שולחן
- אטבי כביסה כידיות
- מכחול דק לכל ילד
- צלחות צבע לכל שולחן
- מגבונים
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ב׳ • שיעור 24

פרויקט סיכום

יצירה מסכמת לבחירת התלמיד מבין הטכניקות שנלמדו.

⏱️ שלושה שיעורים של 45 דקות

🎨 טכניקה חופשית

מטרות השיעור

- לבחור טכניקה מתוך מה שנלמד השנה ולהסביר את הבחירה
- לתכנן יצירה בסקיצה ולבצע אותה בכמה שלבים
- להציג את היצירה בתערוכה ולדבר עליה מול קהל

מושגים

סקיצה · טכניקה · תכנון · תערוכה · תווית

פתיחה

אני פותחת את השיעור עם קיר של תמונות מכל השנה: צבעי מים, הדפסי ירקות, ינשופים ומסכות. אני מבקשת מהילדים להיזכר באיזה שיעור הם הכי נהנו ומה הם למדו בו. אחר כך אני מספרת שאמנים אמיתיים מציגים תערוכה בסוף תקופת עבודה ושבסוף השנה נפתח תערוכה משלנו. כל ילד יבחר טכניקה אחת או שתיים ויכין יצירה גדולה שמסכמת את השנה שלו.

מהלך השיעור

1 בוחרים טכניקה ונושא

בשיעור הראשון אני מציגה על הלוח רשימה של הטכניקות מהשנה: צבעי מים, גיר שמן ושטיפה, קולאז׳, פסיפס, הדפס וטכניקה מעורבת. כל ילד בוחר נושא שקשור אליו, כמו החופש הגדול, החבר הכי טוב או מקום שהוא אוהב. הוא כותב על דף תכנון קטן את הנושא, הטכניקה וסיבה אחת לבחירה. כ־10 דקות.

2 סקיצה

על דף טיוטה בגודל חצי מהדף הסופי כל ילד מצייר סקיצה בעיפרון ומסמן בצבע איפה יהיה כל דבר. אני יושבת עם כל ילד לשתי דקות שיחה קצרה ושואלת מה החלק הכי חשוב ביצירה ואיך הוא יבלוט. כ־25 דקות.

3 עבודה על היצירה

בשיעור השני הילדים עובדים בעמדות לפי טכניקה: שולחן צבעי מים, שולחן קולאז׳ ושולחן הדפס. אני עוברת בין העמדות ומזכירה את הכללים מכל שיעור, למשל לשטוף מכחול או למרוח דבק על אזור קטן. מי שבחר שתי טכניקות מתחיל ברקע ועובר לשנייה בשיעור השלישי. כ־40 דקות.

4 סיום ופרטים

בתחילת השיעור השלישי הילדים מסיימים את היצירה, מוסיפים פרטים אחרונים ומדביקים אותה על משטח קרטון צבעוני כמסגרת. אני מבקשת לבדוק את היצירה מרחוק ולשאול את עצמם אם רואים את החלק הכי חשוב. כ־20 דקות.

5 תווית ותליה

כל ילד כותב תווית קטנה כמו במוזיאון: שם היצירה, שם האמן, הטכניקה ומשפט אחד עליה. יחד אנחנו מחליטים איפה לתלות כל עבודה במסדרון כך שהתערוכה תהיה מעניינת. כ־15 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לבחור אני מציעה שתי אפשרויות בלבד, למשל ציור בצבעי מים או קולאז' ומתכננת איתם את הסקיצה ביחד.

ילדים מתקדמים משלבים שלוש טכניקות, כותבים תווית של שלושה משפטים ומשמשים "מדריכים" שמסבירים את התערוכה למבקרים.

סיכום ותערוכה

בפתיחת התערוכה מזמינים את ההורים או כיתה אחרת. כל ילד עומד ליד היצירה שלו ומספר עליה במשפט אחד. אחר כך בכיתה אני שואלת: "מה למדתם השנה שהשתמשתם בו ביצירה?", "איזו יצירה של חבר גרמה לכם לרצות לנסות טכניקה אחרת?" ו"מה תרצו ללמוד באמנות בשנה הבאה?". את היצירות לוקחים הביתה בתיק עבודות שהכנו.

טיפים מהכיתה

- עמדות לפי טכניקה חוסכות בלגן. כל עמדה מוכנה מראש עם החומרים שלה בלבד.
- כדאי לצלם כל יצירה לפני שמחזירים אותה הביתה. כך נשאר תיעוד לתיק האמנות של הכיתה.
- שיחה קצרה עם כל ילד על הסקיצה מונעת שינויי כיוון באמצע העבודה ותסכול בסוף.

השראה להראות לילדים

- אנרי מטיס – "החילזון": יצירה גדולה מנייר צבוע וגזור שעשה בסוף חייו, כשחזר לחומר הפשוט ביותר.
- אריק קארל – הקולאז'ים ב"הזחל הרעב": ציור, צביעה וגזירה שנפגשים בספר אחד.

הרחבות ופעילויות המשך

- תיק עבודות שנתי שכל ילד מקשט ואוסף אליו את העבודות מכל השנה.
- חיבור לקיץ: יומן ציורים קטן שכל ילד לוקח לחופש הגדול.
- מכתב קצר לילד שיגיע לכיתה ב' בשנה הבאה, עם טיפ אחד באמנות.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד ודף טיוטה A4 לסקיצה
- דף תכנון קטן לכל ילד
- צבעי מים ומכחולים בעמדת צבעי מים
- גירי שמן
- נייר צבעוני, מספריים ודבק בעמדת קולאז'
- צבעי גואש וספוגים או ירקות בעמדת הדפס
- משטח קרטון צבעוני גדול כמסגרת לכל ילד
- כרטיסי תווית
- נייר דבק או לוחות שעם לתלייה
- תיק עבודות מקרטון לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ג׳

24 מערכים

הציוד לשנה

דפי ציור · טושים שחורים · עפרונות · צבעי גואש · מכחולים · פלטה · פחם · עלים ופירות · חימר

משטח עבודה · מים · כלי גילוף · דפי בריסטול כהים · גירי שמן · צבע גואש · ספוגים חתוכים · דפי בריסטול

צמר גפן · נייר צבעוני · דבק · טושים · עפרונות צבעוניים · מראה · נייר אוריגמי · צבעי מים · דפי צבעי מים

דפי תבנית · מספריים · בריסטול · סרגל · צבעי פנדה · תה לצביעה · קרטון · גומיות · דבק חם · צבע

המערכים

1. **נקודה, קו, משטח**
   יסודות השפה החזותית
2. **מעגל הצבעים**
   ערבוב צבעים
3. **נוף עם קו אופק**
   עומק בסיסי
4. **עלים ופירות הסתיו**
   רישום מהתבוננות
5. **כלי חרס**
   פיסול בחימר
6. **אור על החנוכייה**
   ניגודיות אור-חושך
7. **דוגמאות חוזרות**
   פטרן
8. **החורף שלי**
   קולאז׳ מעורב
9. **פנים ורגשות**
   הבעה
10. **ציפורים מנייר**
    אוריגמי וקישוט
11. **מתחת למים**
    גירי שמן ושטיפה
12. **אמן החודש: מירו**
    אמנות מופשטת
13. **אביב פורח**
    צבעי מים
14. **פרפר מוזאיקה**
    מוזאיקה מנייר
15. **כרזה לכיתה**
    אותיות ועיצוב
16. **נוף מדברי**
    שכבות צבעי מים
17. **הרחוב שלי**
    בתים וצורות
18. **דמות בתנועה**
    רישום
19. **עציץ פורח**
    טבע דומם
20. **חיה דמיונית**
    שילוב חלקים
21. **מפת אוצר**
    עיצוב וזיוף ישן
22. **חיפושית סימטרית**
    קיפול צבע
23. **כלי נגינה**
    קולאז׳ חומרים
24. **פרויקט סיכום**
    טכניקה חופשית

כיתה ג׳ • שיעור 1

נקודה, קו, משטח

חקירת שלושת מרכיבי היסוד ויצירת הרכב מהם.

⏱ 45 דקות

🎨 יסודות השפה החזותית

מטרות השיעור

- להכיר את שלושת מרכיבי היסוד של השפה החזותית: נקודה, קו ומשטח
- לגלות שקו יכול להיות עבה, דק, ישר, גלי, שבור ומקווקו ולעורר תחושות שונות
- לבנות הרכב מופשט מאוזן מנקודות, קווים ומשטחים

מושגים

נקודה · קו · משטח · הרכב · מופשט

פתיחה

אני מתחילה בלי מילים: מניחה נקודה שחורה אחת באמצע דף לבן גדול על הלוח ושואלת מה הם רואים. אחר כך אני "לוקחת את הנקודה לטיול" ומושכת ממנה קו מתפתל עד קצה הדף. בסוף אני סוגרת את הקו לצורה וממלאת אותה בשחור. אני שואלת: "מה עשיתי כאן? כמה דברים שונים יש על הדף?" כך הילדים מגלים בעצמם את שלושת המרכיבים שמהם בנוי כל ציור.

מהלך השיעור

1 משחק קווים באוויר

הילדים עומדים ואני מבקשת מהם לצייר באוויר עם האצבע קו ישר, קו גלי, קו זיגזג, קו ספירלה וקו שבור. אחר כך אני שואלת איזה קו נראה רגוע, איזה עצבני ואיזה שמח. ההתחממות הזאת לוקחת כ־5 דקות ונותנת לכולם שפה משותפת לשיעור.

2 דף מחקר: מילון קווים

כל ילד מקפל דף A4 לשמונה מלבנים. בכל מלבן הוא מצייר בטוש שחור סוג אחר של קו או נקודות: נקודות צפופות, נקודות רחוקות, קו עבה, קו דק, קווים מקבילים, קווים נחתכים. אני מדגימה על הלוח שאפשר לשנות את הקו גם בלחץ היד ולא רק בסוג הטוש. כ־10 דקות.

3 מקו למשטח

אני מראה איך קו שנסגר יוצר צורה ואיך צורה שממלאים הופכת למשטח. הילדים מנסים בצד הדף: משטח מלא בשחור, משטח ממולא בקווקוו ומשטח ממולא בנקודות. אנחנו משווים איזה משטח נראה "כבד" ואיזה "קל".

4 הרכב על דף A3

עכשיו כל ילד בונה הרכב מופשט על דף גדול. הכלל: לפחות שלושה משטחים, לפחות חמישה סוגי קווים ונקודות במקום אחד לפחות. אני מבקשת לשרטט קודם בעיפרון רך ורק אחר כך לעבור בטוש. אני עוברת בין השולחנות ושואלת: "איפה העין שלך נוחתת ראשונה? למה?" כ־15 דקות.

5 בדיקת איזון

לפני הסיום אני מבקשת מכל ילד לסובב את הדף ולהסתכל עליו הפוך. אם צד אחד ריק מדי או כבד מדי, מוסיפים נקודות או קווים כדי לאזן. זה הרגע שבו הילדים לומדים להסתכל על העבודה כמו אמנים ולא רק לצייר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני נותנת כרטיס עם ציורי קווים לדוגמה להעתקה ומבקשת הרכב של שני משטחים בלבד ועוד קווים סביבם.

ילדים מתקדמים מקבלים משימה: לתת להרכב שם של רגש (סערה, שקט, מסיבה) ולבחור קווים שמתאימים לו בלבד.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את כל ההרכבים על השולחנות ועושים סיבוב "מוזיאון" שקט. אני שואלת: "באיזו עבודה הקווים נראים לכם כמו מוזיקה?", "איפה יש משטח שתופס את העין?" ו"מה היה קורה לעבודה אם היו בה רק נקודות?". הילדים לוקחים איתם את המשפט: כל ציור מתחיל בנקודה.

טיפים מהכיתה

- כדאי לחלק שני טושים לכל ילד, אחד דק ואחד עבה. עם טוש אחד בלבד כל הקווים יוצאים דומים.
- ילדים בכיתה ג' נוטים לצייר "משהו" ולא להרכיב צורות מופשטות. אני מרגיעה ואומרת שהיום מותר ורצוי שהעבודה לא תהיה בית או פרח.
- את מילון הקווים אני שומרת בתיק העבודות של כל ילד. נחזור אליו לאורך כל השנה.

השראה להראות לילדים

- וסילי קנדינסקי – "קומפוזיציה 8": ציור שבנוי כמעט כולו מעיגולים, קווים ומשטחים צבעוניים ומראה לילדים שאפשר ליצור יצירה שלמה רק מהיסודות.
- פאול קלה – רישומי הקו שלו, שבהם קו אחד ממשיך לנוע על פני הדף ויוצר דמויות וצורות.

הרחבות ופעילויות המשך

- הרכב דומה בגזירת נייר שחור על לבן: משטחים גזורים, קווים מרצועות דקות ונקודות מחורר.
- ציור לפי מוזיקה: אני משמיעה שני קטעים שונים והילדים מציירים קווים לפי הקצב.
- בבית: לחפש קווים ונקודות במטבח או ברחוב ולצלם או לרשום שלוש דוגמאות.

ציוד לשיעור

- דף A4 למילון הקווים לכל ילד
- דף ציור A3 לבן להרכב לכל ילד
- שני טושים שחורים לכל ילד: דק ועבה
- עיפרון רך ומחק לכל ילד
- דף גדול וטוש עבה להדגמה על הלוח

כיתה ג׳ • שיעור 2

מעגל הצבעים

בניית מעגל צבעים מצבעי היסוד וגילוי צבעי הביניים.

⏱ 45 דקות | 🎨 ערבוב צבעים

מטרות השיעור

- להבין שמצבעי היסוד אפשר לערבב את כל צבעי הביניים
- לבנות מעגל צבעים מסודר של שישה צבעים לפחות
- להכיר זוגות צבעים משלימים ולראות איך הם "קופצים" זה ליד זה

מושגים

צבעי יסוד | צבעים משניים | צבעי ביניים | מעגל הצבעים | צבעים משלימים

פתיחה

אני מביאה לכיתה מניפה של דוגמאות צבע מחנות צבעים, או קופסת עפרונות גדולה מסודרת בקשת ופורשת אותה לפני הילדים. אני שואלת: "כמה צבעים יש פה? ומה אם אגיד לכם שאפשר להכין כמעט את כולם משלושה בלבד?" אחר כך אני מראה תמונה של קשת בענן ושואלת מה קורה אם מחברים את שני הקצוות שלה. כך נולד הרעיון של מעגל.

מהלך השיעור

1 הכנת תבנית המעגל

כל ילד מקבל דף עם מעגל גדול מחולק לשישה חלקים כמו פיצה (אפשר להכין מראש או לשרטט עם צלחת וסרגל). אני מבקשת לסמן בעיפרון קטן את האותיות א, צ, כ בשלושה חלקים לסירוגין: אדום, צהוב, כחול. החלקים הריקים ביניהם מחכים לצבעים שנערבב. כ־5 דקות.

2 צביעת צבעי היסוד

הילדים צובעים את שלושת החלקים בצבעי יסוד נקיים. אני מזכירה את כללי המכחול: שוטפים בין צבע לצבע ומייבשים על הסמרטוט. חשוב שהצבע יהיה אחיד ולא שקוף, אז אני מראה כמה גואש לקחת ואיך לפזר בתנועות לכיוון אחד.

3 ערבוב על הפלטה

עכשיו כל ילד מערבב על הפלטה: צהוב ועוד מעט אדום לכתום, צהוב ועוד מעט כחול לירוק, אדום ועוד כחול לסגול. אני מדגימה שמתחילים תמיד מהצבע הבהיר ומוסיפים לו את הכהה בקצה המכחול, כי ההפך מבזבז הרבה צבע. כל צבע חדש נצבע בחלק שבין שני "ההורים" שלו. כ־15 דקות.

4 הצבעים המשלימים

כשהמעגל מוכן אני מבקשת מהילדים למצוא את הצבע שנמצא בדיוק מול כל צבע: אדום מול ירוק, צהוב מול סגול, כחול מול כתום. הם גוזרים שני ריבועים קטנים מנייר צבעוני מזוג אחד ומניחים אותם צמודים. אני שואלת מה קורה לעין והילדים מגלים שהצבעים כאילו רוטטים.

5 למי שמסיים: שנים עשר צבעים

מי שמסיים מוסיף טבעת חיצונית סביב המעגל ומערבב צבעי ביניים: צהוב־כתום, אדום־כתום, כחול־סגול וכן הלאה. כך מעגל של שישה הופך למעגל של שנים עשר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בערבוב אני מכינה מראש כוסיות קטנות עם צבעי יסוד וכפית, כדי שיערבבו בכמויות גדולות ובטוחות יותר על צלחת.

ילדים מתקדמים מכינים פס מדורג בין שני צבעים משלימים ומגלים שבאמצע נוצר צבע אפור־חום.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את המעגלים בשורה ומשווים. אני שואלת: "למה הירוק אצל כל ילד יצא קצת אחר?", "איזה צבע היה הכי קשה לערבב?" ו"איפה ראיתם היום צבעים משלימים זה ליד זה, בבגדים או בכיתה?". את המעגל כל ילד שומר בתיק, כי נשתמש בו כמפה לאורך השנה.

טיפים מהכיתה

- הצבע הכחול חזק מאוד. כמות קטנה ממנו משנה הכול ולכן אני מחלקת ממנו פחות.
- שווה לשים על כל שולחן כוס מים אחת "מלוכלכת" לשטיפה ראשונה וכוס "נקייה" לשטיפה שנייה.
- אם הסגול יוצא חום, זה בדרך כלל כי האדום חם מדי. סגול נקי יותר יוצא מאדום מג'נטה וכחול.

השראה להראות לילדים

- יוהנס איטן – מעגל הצבעים בן שנים עשר החלקים שפיתח כמורה בבית הספר באוהאוס, שעליו מבוסס בדיוק התרגיל שלנו.
- רובר דלונה – "צורות מעגליות": ציור שכולו טבעות של צבע שמסתובבות זו לצד זו.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור חופשי בצבעים משלימים בלבד: חיה סגולה על רקע צהוב, או עץ אדום על רקע ירוק.
- גלגל צבעים מסתובב: מעגל מקרטון על מחוגה מפוצלת שמסתובב ומראה את הזוגות.
- בבית: למצוא בארון בגדים חפץ אחד מכל צבע של המעגל.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה עם מעגל מחולק לשישה לכל ילד
- צבעי גואש אדום, צהוב וכחול לכל שולחן
- מכחול בינוני ומכחול דק לכל ילד
- פלטה או צלחת חד־פעמית לכל ילד
- שתי כוסות מים לכל שולחן
- סמרטוט או מגבת נייר לכל ילד
- נייר צבעוני ומספריים לתרגיל המשלימים
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ג׳ • שיעור 3

נוף עם קו אופק

חלוקת נוף לקדמה ורקע בעזרת קו אופק.

⏱ 45 דקות | 🎨 עומק בסיסי

מטרות השיעור

- להבין מהו קו אופק ואיך הוא מחלק את הנוף לשמיים ולאדמה
- לגלות שדברים רחוקים נראים קטנים, גבוהים יותר בדף ובהירים יותר
- לצייר נוף בשלושה מישורים: קדמה, אמצע ורקע

מושגים

קו אופק | קדמה | רקע | עומק | פרספקטיבה

פתיחה

אני מבקשת מהילדים להסתכל מהחלון ולהראות לי עם האצבע את המקום הכי רחוק שהם רואים, איפה השמיים פוגשים את האדמה. אחר כך אני מקרינה צילום של ים פתוח ושואלת: "איפה נגמר הים?" לקו הזה אני קוראת קו אופק. אני מוסיפה שאלה שמפתיעה אותם: "למה המכונית הרחוקה בצילום קטנה יותר מהבובה שלי, אם במציאות היא כל כך גדולה?"

מהלך השיעור

1 מוצאים את האופק

אני מראה שלושה צילומי נוף: אחד עם אופק נמוך, אחד גבוה ואחד באמצע. הילדים מצביעים על הקו ואומרים מה מקבל יותר מקום בכל תמונה, השמיים או האדמה. כל ילד מחליט מראש איפה יעבור קו האופק בציור שלו ומסמן אותו בעיפרון. כ־5 דקות.

2 שמיים ורקע

צובעים קודם את השמיים בגואש מעורב בלבן, ממעלה הדף ועד קו האופק. אחר כך מציירים רכס הרים או גבעות רחוקים ממש על הקו, בצבע בהיר ואפרפר. אני מסבירה: "מה שרחוק נראה כמו דרך וילון של אוויר, לכן הוא בהיר יותר."

3 אמצע הנוף

מתחת לרכס מציירים שדה, כפר או עצים קטנים. אני מדגימה שכל מה שבאמצע הנוף גדול יותר מהרקע, אבל עדיין קטן. כדאי להשתמש כאן בצבעים מעט כהים יותר. כ־10 דקות.

4 הקדמה הקרובה

בתחתית הדף מציירים את מה שהכי קרוב אלינו: עץ גדול, שיחים, פרחים או גדר. אני מבקשת שלפחות פרט אחד יחתוך את קו האופק ויעלה אל השמיים, כדי להרגיש שהוא ממש לפנינו. כאן מותר צבעים חזקים ופרטים רבים.

5 שביל שמתרחק

למי שיש זמן אני מראה איך שביל או נחל מתחילים רחבים בתחתית הדף ומצטמצמים עד שהם נבלעים באופק. זו הפעם הראשונה שהילדים נוגעים בפרספקטיבה ומבחינתם זה כמו קסם.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני מסמנת מראש את קו האופק ושני קווים נוספים שמחלקים את הדף לשלוש רצועות: למעלה רחוק, באמצע ולמטה קרוב.

ילדים מתקדמים מציירים את אותו עץ שלוש פעמים: גדול בקדמה, בינוני באמצע וזעיר ליד האופק.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הנופים לפי גובה קו האופק, מהנמוך לגבוה. אני שואלת: "באיזה ציור מרגישים שאפשר ללכת פנימה?", "מה עזר לכם להרגיש שהרים רחוקים?" ו"מה משתנה כשהאופק גבוה מאוד?". המשפט שלוקחים הביתה: רחוק זה קטן, גבוה ובהיר.

טיפים מהכיתה

- ילדים מציירים לעיתים קרובות פס שמיים כחול בראש הדף ופס דשא ירוק בתחתית, עם לבן ביניהם. אני מראה שהשמיים יורדים עד האדמה ואין רווח ביניהם.
- שמיים בגואש צריכים להתייבש קצת לפני שמציירים עליהם הרים. בינתיים הילדים משרטטים בעיפרון את הקדמה.
- מכחול רחב לשמיים חוסך זמן רב ומונע פסים.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ואן גוך – "שדה חיטה עם עורבים": קו אופק נמוך, שמיים סוערים ושבילים שנמשכים פנימה לעומק.
- ראובן רובין – נופי ארץ ישראל, גבעות ועמקים שבהם רואים יפה את המעבר בין קרוב לרחוק.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותו נוף בשעות שונות: בוקר, צהריים ושקיעה, בשלושה דפים קטנים.
- יציאה לחצר בית הספר לרישום מהיר של הנוף האמיתי שרואים מהגדר.
- בבית: לצלם נוף מהחלון ולסמן עליו את קו האופק.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- צבעי גואש בצבעים מלאים ובלבן
- מכחול רחב ומכחול דק לכל ילד
- צלחת לערבוב וכוס מים לכל ילד
- עיפרון לשרטוט
- שלושה צילומי נוף מודפסים או מוקרנים
- עיתונים וסינרים

כיתה ג׳ • שיעור 4

עלים ופירות הסתיו

התבוננות מדויקת ורישום מרקמים טבעיים.

⏱ 45 דקות

🎨 רישום מהתבוננות

מטרות השיעור

- לתרגל התבוננות איטית ומדויקת בעצם אמיתי
- לרשום מרקמים טבעיים בעזרת קווים, נקודות והצללה
- להכיר את הפחם ולהבחין בינו לבין עיפרון

מושגים

רישום מהתבוננות · מרקם · קו מתאר · הצללה · פחם

פתיחה

אני נכנסת עם סל קש מלא עלים יבשים, אצטרובלים, רימונים, חבושים ופקאנים. אני מעבירה פרי אחד בין הילדים ומבקשת מכל אחד לגעת, להריח ולהגיד מילה אחת: מחוספס, חלק, דביק, חריץ. אחר כך אני שואלת: "איך מציירים מחוספס?" זו השאלה של השיעור. הסתיו מגיע אלינו מאוחר, אבל הסל מזכיר שגם אצלנו העצים משתנים.

מהלך השיעור

1 משחק המבט הארוך

כל ילד בוחר עצם אחד מהסל ומניח אותו מולו. במשך דקה שלמה, לפי השעון, הוא רק מסתכל ולא מצייר. אני מבקשת לשים לב לעורקים של העלה, לנקודות על הפרי ולאיפה האור נופל. הדקה הזאת נראית לילדים ארוכה מאוד וזה בדיוק העניין.

2 רישום עיוור

חימום של כ־3 דקות: הילדים מציירים את קו המתאר של העצם בלי להסתכל על הדף, רק על העצם. התוצאה מצחיקה, אבל היד לומדת ללכת אחרי העין. אנחנו צוחקים יחד ומניחים את הדף בצד.

3 קו מתאר ופרטים בעיפרון

על דף חדש מציירים את העצם גדול, כך שימלא לפחות חצי דף. אני מזכירה לצייר קודם בקו קל ורק אחר כך להעמיק. אחרי קו המתאר מוסיפים את הפרטים מבפנים: עורקי העלה, הכתר של הרימון, הקשקשים של האצטרובל. כ־12 דקות.

4 מרקם והצללה

אני מדגימה על הלוח שלוש דרכים לציור מרקם: קווים קצרים צפופים, נקודות ושרבוט קטן בעיגולים. הילדים בוחרים את הדרך שמתאימה לעצם שלהם. אחר כך מוצאים את הצד החשוך של העצם ומכהים אותו בלחץ חזק יותר.

5 נגיעה בפחם

ברבע השעה האחרונה כל ילד מקבל מקל פחם ומצייר עלה אחד גדול מהר ובחופשיות על חצי דף. אני מראה שאפשר לצייר עם הצד של הפחם ולמרוח באצבע ליצירת צל רך. הילדים מרגישים את ההבדל בין הדיוק של העיפרון לחופש של הפחם.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני נותנת עלה שטוח וגדול במקום פרי עגול וקודם הם מעבירים את קו המתאר באצבע על העלה עצמו.

ילדים מתקדמים מסדרים שלושה עצמים יחד, אחד מסתיר חלק מהשני ומציירים את הקבוצה כטבע דומם קטן.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים כל רישום ליד העצם שלו ומשחקים "מי של מי". אני שואלת: "איזה רישום גרם לכם לרצות לגעת בו?", "מה ההבדל בין הפחם לעיפרון?" ו"מה ראיתם בעצם שלא שמתם לב אליו לפני השיעור?".

טיפים מהכיתה

- פחם מלכלך מאוד. מגבונים על כל שולחן וסינר הם חובה וכדאי לעבוד עם פחם רק בסוף השיעור.
- רישום פחם מתמרח בתיק. אני מרססת אותו בספריי שיער זול מחוץ לכיתה לפני שהוא נשמר.
- עדיף עלים יבשים אבל לא שבירים לגמרי. עלים פריכים מתפוררים כבר בדקה הראשונה.

השראה להראות לילדים

- אלברכט דירר – "ארנבת צעירה": רישום שבו כל שערה מצוירת בהתבוננות ומראה מה זה להסתכל באמת.
- אנדי גולדסוורת'י – עבודות שבנויות מעלים, אבנים וענפים בטבע ומסודרות לפי צבע וצורה.

הרחבות ופעילויות המשך

- הדפסת עלים: מורחים גואש על הצד המחוספס של העלה ומדפיסים על דף.
- שיפשוף עלים בגיר שעווה מתחת לדף דק, לגילוי המרקם שמתחת.
- חיבור למדעים: התבוננות בזכוכית מגדלת ורישום של חלק קטן מהעלה בהגדלה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לרישום העיוור ודף A3 לרישום הגדול לכל ילד
- עיפרון רך ומחק לכל ילד
- מקל פחם דק לכל ילד
- סל עם עלים יבשים, אצטרובלים, רימונים ופירות סתיו, עצם אחד לפחות לכל ילד
- מגבונים לכל שולחן
- סינרים
- ספריי שיער לקיבוע הפחם

כיתה ג׳ • שיעור 5

כלי חרס

בניית קערה בשיטת הנקניק (חבל חימר).

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 פיסול בחימר

מטרות השיעור

- להכיר את שיטת החבלים לבניית כלי חרס
- לתרגל גלגול חבל אחיד וחיבור נכון בין שכבות חימר
- לעצב קערה יציבה ולקשט אותה בחריטה

מושגים

חימר · חבל חימר · בסיס · דופן · חריטה

פתיחה

אני מניחה על השולחן כלי חרס אמיתי, רצוי עם חבלים שנראים מבחוץ וליד אותו תמונה של כד עתיק ממוזיאון. אני מספרת שלפני אלפי שנים, לפני שהיה אובניים, אנשים בנו כלים מנקניקים של בוץ שלפפו זה על זה. אני שואלת: "איך לדעתכם הם הצליחו שזה לא יתפרק?" ונותנת לילדים לנחש לפני שאני מגלה את הסוד.

מהלך השיעור

1 חימום הידיים והחימר

כל ילד מקבל כדור חימר בגודל תפוז על משטח עבודה. אני מבקשת ללוש ולהעביר את הכדור מיד ליד כדי לחמם אותו ולהוציא בועות אוויר. אחר כך כל ילד מגלגל כדור קטן ומשטח אותו לעיגול בעובי אצבע, זה הבסיס. אני חותכת עיגול מסודר בעזרת כוס הפוכה למי שרוצה. כ־10 דקות.

2 גלגול חבלים

אני מדגימה איך מגלגלים חבל: מניחים גליל חימר על השולחן ומגלגלים קדימה ואחורה עם כל כף היד הפתוחה, מהאמצע החוצה. האצבעות לא לוחצות, אחרת החבל יוצא שטוח. כל ילד מגלגל שלושה או ארבעה חבלים בעובי עיפרון ומכסה אותם במגבת לחה כדי שלא יתייבשו.

3 הסוד: חריצים ובוץ

כאן אני מגלה איך החבלים לא מתפרקים. חורצים קווים קטנים בשפת הבסיס עם כלי הגילוף, מורחים מעט "בוץ" (חימר מדולל במים) ומניחים את החבל הראשון מסביב. אחר כך מחליקים באצבע את החיבור כלפי מטה מבפנים. אני חוזרת על המשפט הזה בכל שולחן: "חורצים, מורחים, מחברים, מחליקים."

4 בניית הדופן

שכבה אחרי שכבה הילדים בונים את הדופן. אם רוצים קערה שנפתחת, מניחים כל חבל מעט החוצה מהקודם. אחרי כל שתי שכבות מחליקים מבפנים כדי לחזק. מבחוץ אפשר להשאיר את החבלים גלויים כקישוט. בסוף השיעור הראשון עוטפים את העבודות בשקית ניילון. כ־30 דקות.

5 קישוט וגימור

בשיעור השני משלימים את הקערה ומחליקים את השפה העליונה באצבע רטובה. מקשטים בחריטה: נקודות במקל, קווים בשיני מזלג, או טביעה של חפצים כמו כפתור או מכסה. כל ילד חורט את שמו בתחתית הקערה.

6 ייבוש

את הקערות מניחים על מדף בצל לייבוש איטי של כשבוע. אם יש בבית הספר תנור קרמיקה, שורפים אותן ובשיעור אחר צובעים. אם אין, אפשר לצבוע בגואש מעורב בדבק פלסטי כדי לקבל ברק קל.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגלגול אני נותנת חבלים מוכנים או מבקשת לבנות כוס קטנה ונמוכה עם שלוש שכבות בלבד.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מנסים לבנות כד שמתרחב באמצע ונסגר למעלה, או מוסיפים ידיות מחבל מפותל.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הקערות במעגל על השולחן ומסתכלים. אני שואלת: "איך אפשר לראות בקערה איך היא נבנתה?", "מה היה הכי קשה בחיבור החבלים?" ו"למה עוד היו משתמשים בכלים כאלה לפני אלפי שנים?". הילדים לוקחים את הקערה הביתה רק אחרי הייבוש.

טיפים מהכיתה

- חימר שמתייבש מתסדק. אני מחזיקה בקבוק ריסוס עם מים ומרססת קלות את העבודות בזמן העבודה.
- חבל דק מדי נשבר ועבה מדי יוצר דופן כבדה שקורסת. עובי של עיפרון הוא הכלל שאני חוזרת עליו.
- אסור לשטוף ידיים עם חימר בכיור, כי הוא סותם את הצנרת. דלי מים לשטיפה ראשונה בכיתה פותר את הבעיה.
- כדאי לעבוד על לוח עץ קטן או על בד, כדי שאפשר יהיה להרים את הקערה בלי לגעת בה.

השראה להראות לילדים

- מריה מרטינס – קדרית מכפר פואבלו בניו מקסיקו שבנתה כלים מחבלי חימר וליטשה אותם לברק שחור.
- כלי חרס כנעניים ויהודיים עתיקים מאוספי המוזיאונים בארץ, שעליהם רואים לפעמים את סימני הבנייה.

הרחבות ופעילויות המשך

- צביעת הקערות אחרי הייבוש בצבעי גואש ודבק, בדוגמאות שלמדנו בשיעור הנקודות והקווים.
- חיבור לחג החנוכה: פך שמן קטן באותה שיטה.
- ביקור או מצגת על כלי חרס עתיקים שנמצאו בארץ והשוואה לקערות שלנו.

ציוד לשיעור

- כ־500 גרם חימר לכל ילד
- משטח עבודה או לוח עץ קטן לכל ילד
- כלי גילוף או קיסם עבה לכל ילד
- קערית מים קטנה וספוג לכל שולחן
- כוס חד־פעמית ל"בוץ" לכל שולחן
- בקבוק ריסוס
- מגבות לחות ושקיות ניילון לשמירה בין השיעורים
- דלי מים לשטיפה ראשונה
- סינרים

כיתה ג׳ • שיעור 6

אור על החנוכייה

ציור להבות זוהרות על רקע כהה תוך הדגשת ניגוד.

⏱ 45 דקות

🎨 ניגודיות אור-חושך

מטרות השיעור

- להבין מהי ניגודיות בין אור לחושך ואיך היא מושכת את העין
- לצייר להבה זוהרת בשכבות צבע מהבהיר לכהה
- לבנות קומפוזיציה של חנוכייה ולהבות על רקע כהה

מושגים

ניגודיות · אור · צל · הילה · גיר שמן

פתיחה

אני מחשיכה את הכיתה, מורידה תריסים ומדליקה נר אחד (בשמירה, על צלחת ובמרחק מהילדים). אני מבקשת מכולם להסתכל רגע בשקט ולהגיד אילו צבעים הם רואים בתוך הלהבה. בדרך כלל הם מופתעים לגלות כחול בבסיס, לבן באמצע וצהוב וכתום בקצוות. אחר כך אני שואלת: "למה הנר נראה כל כך חזק עכשיו ולא כשהאור דלוק?" זו הניגודיות והיא נושא השיעור.

מהלך השיעור

1 להבה אחת לתרגול

על פיסת בריסטול שחורה קטנה כל ילד מתרגל להבה אחת. אני מדגימה: מתחילים מגרעין לבן בגיר שמן, מקיפים בצהוב, אחר כך כתום ובסוף מעט אדום בקצה. בכל שכבה לוחצים חזק כדי שהגיר יכסה את השחור. כ־5 דקות.

2 תכנון החנוכייה

על הבריסטול הגדול הילדים משרטטים חנוכייה בגיר לבן דק. אני מזכירה שיש שמונה קנים בשורה ושמש אחד שונה, גבוה יותר או בצד. כל ילד מחליט איך תיראה החנוכייה שלו: עגולה, מדורגת, חנוכיית חיות או חנוכייה של בניינים.

3 צביעת החנוכייה

את גוף החנוכייה צובעים בגיר שמן בצבעים כהים יחסית או בזהב וחום. אני מסבירה שאם החנוכייה תהיה בהירה מדי, הלהבות לא יבלטו. בצד הפונה ללהבות מוסיפים נגיעות צהובות קטנות של השתקפות האור על המתכת. כ־12 דקות.

4 להבות והילות

עכשיו מציירים את הלהבות כמו בתרגול: לבן, צהוב, כתום ואדום. סביב כל להבה מורחים בעדינות טבעת צהובה־כתומה ומטשטשים אותה באצבע. ההילה הזאת גורמת לאור להיראות כאילו הוא באמת מאיר את החושך סביבו.

5 נגיעות גואש

בסוף מוסיפים בגואש לבן במכחול דק כמה נקודות של ניצוצות וקווים קטנים של קרני אור. הגואש מכסה טוב את הגיר במקומות שבהם השחור עדיין מציץ. כדאי לא להגזים: האור חזק כשסביבו יש הרבה חושך.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בתכנון אני נותנת תבנית חנוכייה פשוטה מקרטון לסימון קו מתאר, כדי שיתרכזו בלהבות ובאור.

ילדים מתקדמים מוסיפים חלון ברקע עם כוכבים ושמי לילה ושומרים שהלהבות יישארו האור החזק ביותר בתמונה.

סיכום ותערוכה

אנחנו עושים עוד כיבוי אורות: מכבים את האור בכיתה ומסתכלים על העבודות בתאורה חלשה. אני שואלת: "איזו להבה נראית הכי חמה?", "מה עזר לאור לבלוט?" ו"איך הייתם מציירים את אותה חנוכייה על דף לבן?". העבודות נתלות בכיתה לכל ימי החג.

טיפים מהכיתה

- גירי שמן זולים לא מכסים בריסטול שחור. שווה להשקיע בסוג עם פיגמנט חזק, לפחות בלבן ובצהוב.
- הילדים נוטים לצבוע את הלהבה בצהוב בלבד. הגרעין הלבן הוא מה שיוצר את הזוהר ואני מזכירה אותו בכל שולחן.
- כדאי לנגב את גיר הלבן במגבון אחרי כל מגע בצבע אחר, אחרת הוא מתלכלך ומפסיק להאיר.

השראה להראות לילדים

- ז'ורז' דה לה טור – "יוסף הנגר": ציור שבו נר אחד מאיר מתוך חושך גמור את פני הילד ואת ידיו.
- רמברנדט – ציורים שבהם האור נופל על פנים מתוך רקע כהה מאוד, דוגמה מצוינת לניגודיות של אור וחושך.

הרחבות ופעילויות המשך

- חנוכייה משותפת לכיתה: כל ילד מצייר נר אחד גדול ומחברים יחד חנוכייה ענקית לקיר.
- ציור לילה עם פנס רחוב או ירח באותה טכניקה של הילה.
- בבית: להתבונן בנרות החנוכה בכל ערב ולספור כמה צבעים רואים בלהבה.

ציוד לשיעור

- בריסטול שחור או כחול כהה בגודל A3 לכל ילד
- פיסת בריסטול שחורה קטנה לתרגול לכל ילד
- גירי שמן בצבעים לבן, צהוב, כתום, אדום, זהב וחום לכל שולחן
- גואש לבן ומכחול דק לכל ילד
- גיר לבן או עיפרון לבן לשרטוט
- נר, צלחת וגפרורים להדגמה (בידי המורה בלבד)
- מגבונים
- תבניות חנוכייה מקרטון לפי הצורך

כיתה ג׳ • שיעור 7

דוגמאות חוזרות

יצירת דוגמה חוזרת אישית והדפסתה על הדף.

⏱ 45 דקות | 🎨 פטרן

מטרות השיעור

- להבין מהו פטרן: יחידה אחת שחוזרת לפי חוק
- לעצב חותמת אישית מספוג ולהדפיס אותה בסדר קבוע
- להכיר סוגי חזרה: בשורה, לסירוגין ובסיבוב

מושגים

פטרן | יחידה חוזרת | חותמת | הדפס | קצב

פתיחה

אני מגיעה לבושה בחולצה עם פסים או משבצות ומביאה איתי צעיף מודפס, נייר עטיפה וקופסת עוגיות מעוטרת. אני שואלת את הילדים מה משותף לכל הדברים האלה. אחרי כמה ניחושים מישהו תמיד אומר "יש בהם משהו שחוזר" ואז אני כותבת על הלוח את המילה פטרן. אני מוסיפה אתגר קטן: מוחאת כפיים בקצב "מחיאה, מחיאה, רקיעה" ומבקשת מהם להמשיך. גם בציור יש קצב.

מהלך השיעור

1 מגלים את החוק

אני מציירת על הלוח שלוש שורות שהתחילו: משולש עיגול משולש עיגול, כוכב כוכב לב וריבוע שמסתובב בכל פעם. הילדים ניגשים להשלים ואומרים מה החוק. כך מבינים שפטרן הוא לא רק חזרה אלא חזרה לפי סדר. כ־5 דקות.

2 עיצוב החותמת

כל ילד מקבל שתי פיסות ספוג. בעזרת מספריים הוא גוזר מהן צורה פשוטה: טיפה, משולש, עלה, גל או חצי עיגול. אני מסבירה שצורה פשוטה מודפסת טוב יותר מצורה מסובכת עם הרבה פינות. את הספוג מדביקים על פקק או מכסה של בקבוק כדי שיהיה נוח להחזיק.

3 תרגול הדפסה

על דף טיוטה הילדים לומדים להדפיס: טובלים את הספוג בצלחת עם שכבה דקה של גואש, לוחצים פעם אחת על הדף, מרימים ישר למעלה. אני מראה מה קורה כשיש יותר מדי צבע וכשמזיזים את היד. ההבדל משכנע אותם יותר מכל הסבר. כ־7 דקות.

4 הדפסת הפטרן

על הדף הנקי כל ילד מחליט על חוק: שורה של אותה חותמת, שתי חותמות לסירוגין, או אותה חותמת שמסתובבת רבע סיבוב בכל פעם. אני מציעה לסמן בעיפרון קווי עזר דקים כדי שהשורות לא יטפסו. מתחילים מפינה אחת וממלאים את כל הדף. כ־15 דקות.

5 שכבה שנייה

מי שהשכבה הראשונה שלו מתייבשת מוסיף שכבה שנייה: נקודה בטוש או באצבע בתוך כל יחידה, או חותמת קטנה בצבע אחר ברווחים. כך הפטרן מקבל עומק ונראה כמו בד אמיתי.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בשמירה על שורות אני נותנת דף משובץ בקווים עבים, עם ריבוע אחד לכל הדפסה.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים בונים פטרן מורכב של שלוש יחידות וצבעים מתחלפים, או מתכננים אותו קודם על דף משובץ.

סיכום ותערוכה

אנחנו פורשים את כל הדפים צמודים זה לזה על הרצפה וזה נראה כמו שמיכת טלאים. אני שואלת: "מי יכול לגלות את החוק בעבודה של חבר?", "איפה הפטרן נשבר ומה זה עושה לעין?" ו"איפה תשתמשו בדוגמה הזאת אם הייתם מעצבים?".

טיפים מהכיתה

- הספוגים הכי טובים הם ספוגי כלים זולים שחותכים בלי השכבה הירוקה המחוספסת.
- שכבת גואש דקה ושטוחה בצלחת חשובה יותר מכל דבר אחר. שלולית של צבע הורסת כל הדפסה.
- אני מכינה מראש צלחת אחת לכל צבע וספוג משלה, כדי שהצבעים לא יתערבבו בין החותמות.

השראה להראות לילדים

- ויליאם מוריס – "גנב התותים": עיצוב בד שבו ציפורים ופרחים חוזרים בדיוק לפי חוק, עד שקשה לראות איפה היחידה מתחילה.
- אנדי וורהול – "קופסאות מרק קמפבל": שורות של אותה קופסה שחוזרת שוב ושוב ויוצרת קצב.

הרחבות ופעילויות המשך

- הדפסת הפטרן על שקית בד או על נייר עטיפה למתנה לחג.
- פטרן משותף לכיתה: כל קבוצה מדפיסה רצועה ומחברים אותן לשטיח צבעוני.
- בבית: לחפש שלושה פטרנים בבית, על כרית, אריח או בגד ולצייר אותם.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה לתרגול לכל ילד
- שתי פיסות ספוג כלים לכל ילד
- פקקים או מכסים להחזקה ודבק חם (בידי המורה)
- צבעי גואש בשלושה או ארבעה צבעים
- צלחת חד־פעמית לכל צבע בכל שולחן
- מספריים לכל ילד
- עיתונים, סינרים ומגבונים

כיתה ג׳ • שיעור 8

החורף שלי

שילוב חומרים שונים ליצירת נוף חורפי.

⏱ 45 דקות

🎨 קולאז' מעורב

מטרות השיעור

- לשלב חומרים בעלי מרקם שונה בעבודה אחת
- לבחור חומר לפי מה שהוא מזכיר: צמר גפן לעננים, נייר מקומט לסלעים
- לבנות נוף חורפי עם קדמה ורקע

מושגים

קולאז' · מרקם · שכבות · חומר מעורב

פתיחה

אני מוציאה מקופסה, אחד אחרי השני, חומרים בלי להגיד מה אני מתכננת: צמר גפן, נייר כסף, נייר טישו כחול, ניירות מגזין אפורים, חתיכת צמר. על כל חומר אני שואלת: "מה זה מזכיר לכם בחורף?" צמר גפן הופך לענן או לשלג, נייר כסף לשלולית, נייר מקומט לסלע רטוב. אחר כך אני מבקשת לעצום עיניים ולהיזכר ביום חורף אחד: גשם, רוח, כפפות, מטריה. מהזיכרון הזה תתחיל העבודה.

מהלך השיעור

1. **תכנון קצר**
כל ילד מחליט על החורף שלו: רחוב גשום, הר עם שלג בחרמון, ים סוער או חלון עם טיפות. הוא משרטט בעיפרון על הבריסטול את הקווים הגדולים בלבד: קו אופק, הר, בית או עץ. אני מזכירה את השיעור על קו האופק ושואלת מה קרוב ומה רחוק. כ־5 דקות.

2. **הרקע: שמיים של חורף**
את השמיים מכסים בקרעים של נייר טישו או מגזין בגוונים של אפור, כחול וסגלגל. אני מדגימה לקרוע ולא לגזור, כי הקצה הקרוע רך יותר ומזכיר עננים. מדביקים בשכבות חופפות עם דבק נוזלי מדולל במכחול. כ־10 דקות.

3. **אמצע וקדמה**
עכשיו גוזרים מנייר צבעוני את הצורות הגדולות: הרים, בתים, עצים בלי עלים, מטריות. מדביקים קודם את מה שרחוק ואחר כך את מה שקרוב, כך שהקרוב מסתיר חלק ממה שמאחוריו. אני עוברת ושואלת: "מה מסתתר מאחורי הבית שלך?"

4. **חומרים של מרקם**
זה החלק שהילדים הכי אוהבים. מותחים צמר גפן לשכבה דקה לעננים, מגלגלים כדורים קטנים לשלג, מקמטים נייר כסף לשלולית ומדביקים חוטי צמר לגשם. אני מבקשת לבחור לפחות שלושה חומרים שונים ולא לכסות את כל הדף בצמר גפן. כ־15 דקות.

5. **פרטים אחרונים**
בטוש שחור או לבן מוסיפים קווי גשם, חלונות מוארים או עקבות בשלג. אני מזכירה שהפרטים הקטנים הם מה שמספר את הסיפור.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני נותנת צורות מוכנות של הר, בית ועץ לגזירה, כדי שיתרכזו בבחירת החומרים ובהדבקה.

ילדים מתקדמים מוסיפים דמות שלהם עצמם בתוך הנוף, עם מעיל ומטריה מבד או מנייר מגזין.

סיכום ותערוכה

כל ילד מציג את עבודתו ומספר במשפט אחד על החורף שלו. אני שואלת את הכיתה: "איזה חומר הכי מתאים למה שהוא מייצג?", "באיזו עבודה כמעט שומעים את הגשם?" ו"מה היה חסר בעבודה אם היה בה רק נייר צבעוני?".

טיפים מהכיתה

- צמר גפן נדבק רק עם הרבה דבק. אני מורחת דבק על הדף במקום על הצמר, כי כך זה יוצא נקי יותר.
- כדאי להכין קופסת חומרים לכל שולחן ולא שולחן חומרים מרכזי. אחרת כל הכיתה עומדת בתור.
- עבודות עם צמר גפן צריכות להתייבש שכובות לפחות שעה. אני מפנה להן מדף מראש.

השראה להראות לילדים

- פיטר ברויגל האב – "ציידים בשלג": נוף חורפי שבו רואים יפה איך הדמויות הקרובות גדולות ואיך העמק נמשך הרחק לאופק.
- עזרא ג'ק קיטס – ספרי התמונות שלו לילדים, שאויירו בקולאז' של נייר מודפס, בד וצבע ובהם גם סיפור על ילד ביום של שלג.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור חורף בגואש על דף כהה עם התזת לבן במברשת שיניים לשלג.
- חיבור לשירי חורף ולגשם ראשון: כל ילד כותב שורה מתוך שיר ומדביק אותה ליד העבודה.
- קולאז' משותף: עונות השנה, כל קבוצה מקבלת עונה אחרת ובאותה טכניקה.

ציוד לשיעור

- בריסטול לבן או תכלת בגודל A3 לכל ילד
- צמר גפן
- נייר צבעוני ונייר טישו בגווני אפור, כחול וסגול
- דפי מגזין ישנים
- נייר כסף וחוטי צמר
- דבק נוזלי לבן ומכחול דבק לכל שולחן
- מספריים ועיפרון לכל ילד
- טושים שחורים ולבנים
- קופסת חומרים לכל שולחן

כיתה ג׳ • שיעור 9

פנים ורגשות

ציור אותו פרצוף בכמה רגשות שונים.

⏱ 45 דקות 🎨 הבעה

מטרות השיעור

- לזהות איך גבות, עיניים ופה משנים את הבעת הפנים
- לצייר את אותו פרצוף בארבעה רגשות שונים
- להשתמש בצבע ובקו כדי לחזק רגש

מושגים

הבעה | רגש | פרופורציה | קו | צבע חם וקר

פתיחה

אני מחלקת מראות קטנות ומבקשת מכל ילד להסתכל על עצמו ולעשות פרצוף כועס, אחר כך מופתע, עצוב ושמח. אנחנו צוחקים הרבה. אז אני שואלת: "מה זז אצלכם בפנים כשאתם כועסים? ומה כשאתם מופתעים?" הילדים מגלים שהגבות עושות כמעט את כל העבודה. אני מראה ציור אחד של פנים מבטאות רגש חזק ושואלת מה הצייר הרגיש לדעתם.

מהלך השיעור

1 מפת הפנים

אני מציירת על הלוח ביצה גדולה ומראה איפה נמצאות העיניים: באמצע הגובה של הראש ולא למעלה, כמו שילדים נוטים לצייר. מתחת לעיניים האף ומתחתיו הפה. הילדים מקפלים דף A3 לארבעה ובכל ריבוע משרטטים את אותה ביצה עם קווי עזר דקים. כ־7 דקות.

2 ארבעה רגשות

בכל ריבוע הילדים מציירים רגש אחר: שמחה, עצב, כעס והפתעה. הם מסתכלים במראה לפני כל רגש. אני מדגימה על הלוח רק את הגבות והפה בכל רגש: גבות באלכסון למטה בכעס, גבות גבוהות ופה עגול בהפתעה, גבות שנשמטות בצדדים בעצב. כ־15 דקות.

3 אותו אדם, ארבע פעמים

אני מזכירה שזה אותו אדם בכל הריבועים: אותו שיער, אותו צבע עיניים, אותם משקפיים. רק ההבעה משתנה. זה האתגר האמיתי של השיעור והוא מלמד את הילדים להתמקד בפרטים הקטנים.

4 צבע של רגש

כל ילד צובע את הרקע של כל ריבוע בצבע שמתאים לרגש לדעתו, בעפרונות צבעוניים. אני לא קובעת צבעים. אני שואלת: "איזה צבע מרגיש לך כעוס? ואיזה עצוב?" רוב הילדים בוחרים אדום לכעס וכחול לעצב, אבל אני שמחה במיוחד לשמוע הסברים לבחירות אחרות.

5 קווים מסביב

בסוף מוסיפים בטוש קווים סביב הראש שמחזקים את הרגש: קווים שבורים וחדים לכעס, קווים גליים רכים לשמחה, טיפות לעצב. זה מתחבר למה שלמדנו בשיעור הראשון על הקווים שיש להם רגש.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני נותנת תבנית של ביצה עם קווי עזר מסומנים ומבקשת שני רגשות בלבד.

ילדים מתקדמים מוסיפים רגש חמישי מורכב, כמו מבוכה או גאווה והכיתה מנחשת מהו.

סיכום ותערוכה

אנחנו משחקים "נחשו את הרגש": אני מרימה ריבוע אחד מעבודה של ילד והכיתה מנחשת. אני שואלת: "מה בפנים סיפר לכם מה הרגש?", "האם הצבע עזר או בלבל?" ו"איזה רגש היה הכי קשה לצייר ולמה?".

טיפים מהכיתה

- הטעות הנפוצה ביותר היא עיניים בראש הביצה ומצח קטנטן. אני מבקשת למדוד בעיפרון: חצי הראש למעלה, חצי למטה.
- מראות מזכוכית מסוכנות בכיתה. אני משתמשת במראות פלסטיק או בנייר מראה.
- כדאי להתחיל דווקא מכעס ולא משמחה. זה הרגש עם השינוי הכי ברור בגבות והילדים מבינים מהר את העיקרון.

השראה להראות לילדים

- אדוארד מונק – "הצעקה": פנים, צבע וקווים מתפתלים שכולם יחד מבטאים פחד.
- פבלו פיקאסו – "האישה הבוכייה": פנים מפורקות בצבעים חזקים שמראות עצב בלי מילים.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור לחינוך רגשי: כל ילד כותב מתחת לכל פרצוף מתי הוא הרגיש כך.
- מסכות רגשות מצלחות נייר לקראת פורים.
- ציור דמות מתוך ספר שהכיתה קוראת, ברגע שבו היא מרגישה רגש חזק.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- טוש שחור דק לכל ילד
- קופסת עפרונות צבעוניים לכל זוג
- מראת פלסטיק קטנה לכל ילד
- תבניות ביצה עם קווי עזר לפי הצורך

כיתה ג׳ • שיעור 10

ציפורים מנייר

קיפול ציפור והוספת דוגמאות צבעוניות.

⏱ 45 דקות

🎨 אוריגמי וקישוט

מטרות השיעור

- להכיר את אמנות האוריגמי ומושגי יסוד של קיפול
- לקפל ציפור לפי הוראות בשלבים ולהקפיד על דיוק
- לקשט את הציפור בדוגמאות ולהציג אותה בעבודה קבוצתית

מושגים

אוריגמי · קיפול עמק · קיפול הר · קו אלכסון · דוגמה

פתיחה

אני מחזיקה דף נייר מרובע ושואלת: "מה אפשר לעשות מדף אחד, בלי מספריים ובלי דבק?" אחרי כמה תשובות אני מקפלת מולם, בשקט ובמהירות, ציפור קטנה ומניחה אותה על כף היד. אז אני מספרת על אוריגמי, אמנות הקיפול היפנית ועל המסורת לפיה מי שמקפל אלף עגורים זוכה במשאלה. אני שואלת מה הם היו מבקשים.

מהלך השיעור

1 שתי מילים של קיפול

לפני שמתחילים אני מלמדת שני מושגים: קיפול עמק, שבו הנייר נפתח אלינו כמו עמק וקיפול הר, שבו הקפל עולה למעלה כמו רכס. הילדים מתרגלים על פיסת נייר ומחליקים כל קפל בציפורן. אני מסבירה שקפל חד הוא הסוד של אוריגמי יפה. כ־5 דקות.

2 משולש ועפיפון

כל ילד מניח ריבוע אוריגמי עם הצד הצבעוני כלפי מטה ומקפל באלכסון לפינה מול פינה ופותח שוב. עכשיו יש קו באמצע. מקפלים את שני הצדדים העליונים אל הקו האמצעי וזה נראה כמו עפיפון. אני מקפלת מול הכיתה בדף גדול ומחכה שכל הילדים יגיעו לאותו שלב לפני שממשיכים.

3 גוף, צוואר וראש

הופכים את העפיפון ומקפלים אותו לחצי לאורך הקו האמצעי, כך שהדשים בחוץ. את הקצה הצר מרימים כלפי מעלה ולוחצים כדי ליצור צוואר. בקצה הצוואר מקפלים חתיכה קטנה למטה למקור. אני עוזרת לכל שולחן בתורו, כי זה השלב שבו רוב הילדים נתקעים. כ־15 דקות.

4 זנב וכנפיים

את הקצה הרחב מקפלים כלפי מעלה ליצירת זנב ואת הדשים בשני הצדדים מורידים מעט כלפי מטה לכנפיים. הציפור צריכה לעמוד על השולחן. אם היא נופלת, מתקנים את זווית הכנפיים.

5 קישוט בדוגמאות

עם טושים דקים הילדים מקשטים את הציפור בפטרנים כמו שלמדנו: נקודות, פסים, משולשים, נוצות קטנות. מציירים עין בכל צד. אני מציעה לבחור שני צבעים בלבד כדי שהדוגמה תהיה ברורה. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני נותנת ריבוע גדול יותר, 20 על 20 סנטימטר ומסמנת בקו דק את קווי הקיפול מראש.

ילדים מתקדמים מקבלים הוראות מצוירות של עגור קלאסי ומנסים לקפל אותו לבד.

סיכום ותערוכה

אנחנו מדביקים את כל הציפורים על ענף גדול או על חוט שנמתח מעל הלוח ויוצרים להקה. אני שואלת: "איזה שלב היה הכי מאתגר?", "למה חשוב לקפל בדיוק?" ו"איזו דוגמה הופכת ציפור לשונה מכל האחרות?".

טיפים מהכיתה

- נייר אוריגמי אמיתי דק ונשאר מקופל. נייר צילום עבה מדי לילדים בגיל הזה.
- אני מקפלת תמיד באותו כיוון שהילדים רואים, כלומר יושבת לידם ולא מולם. מול הכיתה הכול נראה הפוך.
- שווה לקשט לפני הקיפול האחרון של הכנפיים ולא אחריו. כך קל יותר לצייר על משטח שטוח.

השראה להראות לילדים

- אקירה יושיזאווה – אמן האוריגמי היפני שפיתח את שיטת הסימון של קיפולים בה משתמשים עד היום ויצר בעלי חיים מדויקים מדף אחד.
- אלינור קור – ספרה על הילדה היפנית סדאקו ועגורי הנייר, שאפשר לספר לילדים בפתיחת השיעור.

הרחבות ופעילויות המשך

- נייד ציפורים: תולים את הציפורים על ענפים וחוטים ותולים בכניסה לכיתה.
- חיבור לט"ו בשבט או לאביב: ציפורים על עץ גדול שמצויר על הקיר.
- בבית: ללמד בן משפחה לקפל ציפור ולהביא אותה לכיתה.

ציוד לשיעור

- שני ריבועי נייר אוריגמי 15 על 15 סנטימטר לכל ילד
- ריבוע אוריגמי גדול להדגמה
- פיסת נייר לתרגול קיפולים
- טושים דקים צבעוניים לכל שולחן
- דבק נוזלי וחוט לתליית הציפורים
- ענף יבש גדול לתצוגה

כיתה ג׳ • שיעור 11

מתחת למים

עולם תת-ימי בגיר שמן עם שטיפת צבעי מים.

⏱ 45 דקות

🎨 גירי שמן ושטיפה

מטרות השיעור

- להכיר את תכונת הדחייה בין גיר שמן לצבעי מים
- לתכנן עולם תת־ימי עם בעלי חיים, צמחים וקרקעית
- להשתמש בצבעים בהירים בגיר וכהים בשטיפה ליצירת ניגוד

מושגים

דחייה · שטיפת צבע · גיר שמן · שקיפות · ניגוד

פתיחה

אני מציירת מראש בגיר שמן לבן על דף לבן ציור של דג ומדוזה, כך שכמעט לא רואים אותו. בתחילת השיעור אני מחזיקה את הדף ושואלת: "מה יש על הדף?" הילדים אומרים שהוא ריק. אז אני מעבירה עליו מכחול רחב עם צבע מים כחול והדג מופיע כמו קסם. אחרי התדהמה אני שואלת למה זה קרה ומישהו כמעט תמיד אומר: "שמן ומים לא מתערבבים."

מהלך השיעור

1 מה חי מתחת למים

אני מקרינה כמה צילומים של שונית אלמוגים מאילת: דגים, אלמוגים, כוכבי ים, תמנון וצבים. הילדים מציעים מה יופיע בעולם שלהם. אני מזכירה שגם הקרקעית חשובה: חול, אבנים, צדפים ואצות. כ־5 דקות.

2 ציור בגיר שמן

כל ילד מצייר בגיר שמן את בעלי החיים והצמחים. אני מבקשת ללחוץ חזק ולצבוע בצבעים בהירים וחזקים: צהוב, כתום, ירוק בהיר, לבן וגם ורוד. כל מקום שנצבע בגיר יישאר בצבעו וכל מקום ריק ייצבע בשטיפה. כ־15 דקות.

3 פרטים בלבן

בגיר לבן מוסיפים בועות, קווים של זרמים, נקודות על הדגים וקווים בתוך האלמוגים. אני מסבירה שזה החלק המפתיע ביותר, כי הלבן כמעט בלתי נראה עכשיו ויופיע רק בשטיפה.

4 שטיפה בצבעי מים

עכשיו מרטיבים מכחול רחב, לוקחים הרבה צבע מים כחול וטורקיז ומעבירים על כל הדף בתנועות רחבות מצד לצד. בחלק העליון כדאי צבע בהיר יותר ובתחתית כחול כהה יותר כמו המעמקים. אם רוצים, מוסיפים מעט ירוק או סגול. כ־10 דקות.

5 ייבוש והתבוננות

מניחים את הדפים לייבוש שטוח. בזמן הזה אני מבקשת מהילדים להסתכל על דף של חבר ולמצוא משהו שהופיע בשטיפה ולא ראו קודם.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני נותנת צורות של דגים ואלמוגים לסימון קו מתאר, כדי שיתרכזו בלחיצה

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מנסים שטיפה בשני צבעים שמתמזגים זה בזה על דף רטוב ומוסיפים מלח על

חזקה ובצבע.

הצבע הרטוב ליצירת מרקם של מים.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את העבודות בשורה אחת ארוכה כמו אקווריום. אני שואלת: "מה הפתיע אתכם כשהעברתם את הצבע?", "איפה הגיר דחה את המים הכי טוב ולמה דווקא שם?" ו"איך הייתם מציירים עולם בלילה באותה טכניקה?".

טיפים מהכיתה

- הילדים נוטים לצבוע בגיר בעדינות. אם הלחץ חלש, צבע המים מכסה הכול. אני מבקשת שהגיר "יבריק" על הדף.
- צבעי מים בטבליות לא נותנים מספיק צבע לשטיפה גדולה. אני מכינה מראש צבע מים נוזלי בכוסות או מדללת גואש כחול.
- דף ציור דק מתגלגל כשהוא רטוב. כדאי דף של 200 גרם לפחות.

השראה להראות לילדים

- אנרי מטיס – "פולינזיה, הים": ציפורים, דגים ואצות גזורים על רקע של ריבועים כחולים, שמראים כמה פשוט אפשר לתאר עולם ימי.
- אריק קארל – הקולאז'ים בספרי הילדים שלו, שבהם יצורי ים בנויים מנייר צבוע ומלא מרקם.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור לילה בעיר באותה טכניקה: חלונות מוארים בגיר ושמיים בשטיפה כהה.
- אקווריום כיתתי: גוזרים את בעלי החיים ומדביקים אותם על רקע כחול גדול.
- חיבור למדע: שיחה על שונית האלמוגים באילת ולמה צריך לשמור עליה.

ציוד לשיעור

- דף ציור עבה A3 לכל ילד
- גירי שמן בצבעים בהירים ולבן לכל שולחן
- צבעי מים נוזליים בכחול, טורקיז וסגול בכוסות
- מכחול רחב לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- מלח גס לניסוי
- עיתונים וסינרים

כיתה ג׳ • שיעור 12

אמן החודש: מירו

היכרות עם חואן מירו ויצירה בהשראת צורותיו.

⏱ 45 דקות

🎨 אמנות מופשטת

מטרות השיעור

- להכיר את חואן מירו ואת שפת הצורות שלו
- להבין מהי אמנות מופשטת ואיך היא שונה מציור של משהו מוכר
- ליצור ציור בהשראת מירו עם קו שחור וצבעי יסוד

מושגים

מופשט · סמל · צבעי יסוד · קו מתאר · חלום

פתיחה

אני תולה על הלוח שתי עבודות של מירו בלי לספר מי צייר אותן ומבקשת מהילדים להסתכל בשקט. אחר כך אני שואלת: "מה אתם רואים?" יש מי שרואה כוכב, יש מי שרואה עין או ציפור ויש מי שאומר שזה סתם קשקוש. אני מספרת שהאמן, חואן מירו מברצלונה, היה אומר שהוא מצייר כמו ילד שמסתכל על השמיים ושהצורות שלו באות מחלומות. אנחנו מנסים יחד למצוא בציור כוכב, ירח ועין.

מהלך השיעור

1 מילון הצורות של מירו

יחד אנחנו אוספים על הלוח את הצורות שחוזרות אצל מירו: כוכב עם קווים נחתכים, עין, ירח מלא או חצי ירח, ספירלה, נקודות שחורות גדולות וקווים דקים שנמתחים ביניהן. אני מסבירה שאלה סמלים, צורות פשוטות שמייצגות משהו. כ־8 דקות.

2 הסמלים שלי

כל ילד ממציא שלושה סמלים משלו ומצייר אותם בצד הדף: אולי חתול שהפך לשני משולשים ועיגול, או שמש שהפכה לספירלה. אני מעודדת לפשט: "איך היית מצייר את זה בשלושה קווים?"

3 קווים שחורים על הדף

על הדף הגדול הילדים מציירים בטוש שחור עבה את הסמלים שלהם ואת הסמלים של מירו, מפוזרים על פני הדף. אחר כך מחברים כמה מהם בקווים דקים וארוכים, כמו קורי עכביש או מסלול של כוכב. אני מזכירה להשאיר הרבה רווח לבן, כי אצל מירו יש נשימה סביב כל צורה. כ־10 דקות.

4 צבע במקומות נבחרים

בגואש הילדים צובעים רק חלק מהצורות: אדום, צהוב, כחול, ירוק ושחור מלא. אני מבקשת לא לצבוע הכול. צורה צבועה ליד צורה ריקה יוצרת קצב. מכחול דק עוזר לצבוע בתוך הקווים. כ־12 דקות.

5 רקע או לא רקע

מי שרוצה יכול לצבוע את הרקע בצבע אחד רך, כחול בהיר או בז׳, לפני שמוסיפים את השחור מחדש מעל. אני מראה דוגמה של מירו עם רקע כחול ודוגמה עם רקע לבן והילדים מחליטים.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים להמציא סמלים אני נותנת כרטיסים עם סמלים של מירו להעתקה ומבקשת להוסיף רק סמל אחד משלהם.

ילדים מתקדמים מציירים ציור שלם על חלום אחד שלהם, רק בסמלים וכותבים בגב הדף מה כל סמל מייצג.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את העבודות ליד ההדפסים של מירו. אני שואלת: "האם אפשר להבחין בין העבודות שלנו לשל מירו?", "איזה סמל של חבר אתם יכולים לפענח?" ו"האם ציור מופשט יכול לספר סיפור?".

טיפים מהכיתה

- טוש שחור עבה מאוד חשוב כאן. טוש דק נבלע ליד הגואש ומאבד את האופי של מירו.
- הגואש צריך להיות סמיך ומלא. גואש מדולל ייראה שקוף ולא ייתן את הצבעים הנקיים של מירו.
- ילדים שאומרים "זה קשקוש" הם המשתתפים הכי טובים בשיחה. אני שואלת אותם מה היו משנים כדי שזה לא יהיה קשקוש.

השראה להראות לילדים

- חואן מירו – "קרנבל הארלקין": ציור מלא יצורים קטנים, סמלים וקווים, שנראה כמו חלום שמח.
- חואן מירו – "כחול 2": קו של נקודות שחורות וקו אדום אחד על רקע כחול ענק, דוגמה לכמה מעט צריך כדי ליצור ציור.

הרחבות ופעילויות המשך

- פסל קטן בהשראת מירו מחוטי מתכת רכים ופקקים צבועים.
- ציור משותף על גליל נייר ארוך, שבו כל ילד מוסיף סמל ומחבר אותו לסמל של חברו.
- אמן החודש הבא: הכיתה בוחרת אמן מתוך רשימה ומכינה עליו לוח מידע.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- טוש שחור עבה וטוש שחור דק לכל ילד
- צבעי גואש אדום, צהוב, כחול, ירוק ושחור
- מכחול דק ומכחול בינוני לכל ילד
- צלחת וכוס מים לכל ילד
- הדפסות של שתיים או שלוש עבודות של מירו
- כרטיסי סמלים לפי הצורך
- עיתונים וסינרים

כיתה ג׳ • שיעור 13

אביב פורח

ענף פורח בטכניקת צבעי מים עדינה.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי מים

מטרות השיעור

- להכיר את התכונות של צבעי מים: שקיפות, דילול וזרימה
- לתרגל שתי טכניקות: רטוב על רטוב ורטוב על יבש
- לצייר ענף פורח בקווים עדינים ובכתמי צבע שקופים

מושגים

צבעי מים · שקיפות · רטוב על רטוב · דילול · גוון

פתיחה

אני מביאה לכיתה ענף אמיתי של שקדייה או של עץ פרי פורח ומניחה אותו בכד במרכז. אני מבקשת מהילדים להתקרב ולהסתכל: כמה עלי כותרת יש לפרח, איזה צבע יש במרכז, האם כל הפרחים פתוחים. אחר כך אני מראה ציור של ענף פורח ושואלת: "איך הצייר הצליח שהפרחים ייראו כל כך קלים ורכים?" התשובה היא המים והם יהיו המורים שלנו היום.

מהלך השיעור

1 דף ניסויים

על פיסת דף צבעי מים כל ילד מנסה שלושה דברים: כתם של צבע כמעט בלי מים, כתם עם הרבה מים וכתם שמניחים על נייר שהורטב קודם. אני שואלת מה ההבדל. הילדים רואים שעל נייר רטוב הצבע מתפשט ונראה כמו ענן. כ־7 דקות.

2 רקע רך

על הדף הגדול מרטיבים את כל השטח במכחול רחב ומים נקיים. בעוד הדף רטוב נוגעים בכמה נקודות בתכלת, בוורוד בהיר ובצהוב רך ונותנים לצבעים לזרום ולהתמזג. אני מזכירה לא לשפשף, רק לגעת. הרקע מתייבש בזמן שאנחנו ממשיכים. כ־8 דקות.

3 הענף

כשהרקע כמעט יבש, מציירים את הענף בחום כהה במכחול דק. אני מדגימה: מתחילים בלחץ חזק בבסיס הענף ומרימים את המכחול בהדרגה לקראת הקצה, כך שהקו נעשה דק יותר. מוסיפים ענפים קטנים שיוצאים בזווית. כ־7 דקות.

4 פרחים בכתמים

עכשיו מציירים פרחים: כל עלה כותרת הוא טביעה של צד המכחול, חמש טביעות סביב נקודה. אני מבקשת לשמור על צבע מדולל מאוד בוורוד ובלבן ולהשאיר בחלק מהפרחים רווח לבן של הדף. פרחים צמודים יכולים לחפוף זה את זה וזה מוסיף עומק. כ־12 דקות.

5 פרטים אחרונים

כשהפרחים יבשים, מוסיפים נקודה כהה במרכז כל פרח ואבקנים בקווים דקים. מי שרוצה מוסיף ניצנים סגורים ועלים ירוקים קטנים. אני מזכירה לעצור בזמן: צבעי מים יפים כשיש בהם אוויר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בשליטה בכמות המים אני נותנת מגבת נייר מקופלת ליד הדף ומלמדת לגעת בה עם המכחול לפני כל משיכה.

ילדים מתקדמים מציירים ציפור קטנה על הענף או מוסיפים עלי כותרת שנושרים ברוח.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את הציורים סביב הענף האמיתי. אני שואלת: "באיזה ציור הפרחים נראים הכי קלים?", "מה קרה כששמתם צבע על דף רטוב?" ו"מה ההבדל בין גואש לצבעי מים?". הילדים לוקחים איתם משפט: בצבעי מים, הלבן הוא הדף.

טיפים מהכיתה

- ילדים רגילים לגואש ולוקחים הרבה צבע. אני מזכירה שבצבעי מים מתחילים בהיר ומוסיפים, כי אי אפשר להבהיר צבע כהה.
- נייר צבעי מים אמיתי עושה הבדל עצום. דף ציור רגיל מתקמט ונקרע מהר.
- כדאי להדביק את הדף לשולחן בנייר דבק בארבעת הצדדים. בסוף מקלפים והמסגרת הלבנה נראית מקצועית.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ואן גוך – "ענפי שקדייה פורחים": ענפים לבנים על רקע כחול, שצייר לכבוד לידת אחיינו.
- אוטגאווה הירושיגה – "גן השזיפים בקמאידו": הדפס יפני של ענף פורח בקדמת התמונה, עם עומק מאחוריו.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור לט"ו בשבט: ציור השקדייה הפורחת ושיחה על פריחת השקד בארץ.
- הדפסת פרחים בפקק שעם או באצבע על רקע של צבעי מים.
- יציאה לחצר לרישום פרחים אמיתיים בעיפרון, כהכנה לציור הבא.

ציוד לשיעור

- דף צבעי מים בגודל A4 לכל ילד
- פיסת דף צבעי מים לניסויים
- ערכת צבעי מים לכל זוג
- מכחול רחב ומכחול דק מחודד לכל ילד
- שתי כוסות מים לכל ילד
- מגבות נייר
- נייר דבק להדבקת הדף
- ענף פורח בכד להתבוננות

כיתה ג׳ • שיעור 14

פרפר מוזאיקה

מילוי צורת פרפר בריבועי נייר צבעוניים.

⏱ 45 דקות | 🎨 מוזאיקה מנייר

מטרות השיעור

- להכיר את אמנות המוזאיקה ואת המושג אבן פסיפס
- למלא צורה סימטרית בחלקים קטנים תוך שמירה על רווחים
- לבחור צבעים שיוצרים דוגמה זהה בשני צידי הפרפר

מושגים

מוזאיקה | פסיפס | סימטריה | רווח | קו מתאר

פתיחה

אני מקרינה תמונה של רצפת פסיפס עתיקה מהארץ, מצולמת מרחוק ושואלת מה רואים. אחר כך אני מתקרבת בהדרגה עד שרואים שהתמונה בנויה מאבנים קטנות. הילדים תמיד מופתעים. אני שואלת: "כמה אבנים לדעתכם יש פה? וכמה זמן לקח לבנות את זה?" היום נבנה פסיפס משלנו, אבל במקום אבנים נשתמש בריבועי נייר.

מהלך השיעור

1 מכינים אבני פסיפס

כל ילד בוחר ארבעה או חמישה צבעים של נייר צבעוני. הוא גוזר כל דף לרצועות ברוחב של כסנטימטר אחד ואחר כך את הרצועות לריבועים. אני מראה שאין צורך בריבועים מושלמים, אבל כדאי שיהיו בגודל דומה. את הריבועים ממיינים לפי צבע במכסה של קופסה. כ־10 דקות.

2 מתכננים את הסימטריה

כל ילד מקבל דף תבנית עם פרפר גדול. אני שואלת מה מיוחד בכנפיים של הפרפר והילדים מגלים שהן תמונת מראה. בעיפרון הם מחלקים כל כנף לשלושה או ארבעה אזורים ומסמנים צבע לכל אזור. מה שמסומן בכנף אחת חייב להופיע בדיוק כך גם בשנייה.

3 קו המתאר תחילה

אני מדגימה את הכלל הראשון של פסיפס: מתחילים מהקצוות. מדביקים ריבועים צמודים לאורך קו המתאר של הכנף ושל כל אזור ורק אחר כך ממלאים פנימה. בין ריבוע לריבוע משאירים רווח קטן, כמו רובה בין אריחים. מורחים דבק על אזור קטן של הדף ולא על הריבועים.

4 מילוי הכנפיים

הילדים ממלאים את האזורים. לפעמים צריך לגזור ריבוע לחצי או למשולש כדי להתאים לפינה ואני מראה איך. אני עוברת בין השולחנות ובודקת שהכנפיים עדיין סימטריות. כ־20 דקות.

5 הגוף והמחושים

את הגוף ממלאים בריבועים בצבע כהה ואת המחושים מציירים בטוש שחור או מדביקים מרצועות דקות. מי שרוצה מוסיף רקע בריבועים בצבע אחד בהיר מאוד.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני נותנת ריבועים גדולים יותר, בגודל 2 על 2 סנטימטר ופרפר עם פחות אזורים.

ילדים מתקדמים מנסים מוזאיקה שבה הריבועים מסודרים בשורות שעוקבות אחרי קו המתאר, כמו בפסיפסים העתיקים.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הפרפרים יחד וזה נראה כמו להקה. אני שואלת: "למה כדאי להתחיל מהקצוות?", "באיזה פרפר הסימטריה הכי מדויקת?" ו"מה הרווחים בין הריבועים נותנים לעבודה?".

טיפים מהכיתה

- גזירת ריבועים לוקחת יותר זמן ממה שנדמה. אפשר להכין רצועות חתוכות מראש בגיליוטינה והילדים רק חותכים לריבועים.
- מקל דבק עובד טוב יותר מדבק נוזלי לפסיפס נייר. דבק נוזלי מקמט את הריבועים.
- כדאי לתת לכל ילד מכסה קופסה לריבועים. אחרת חצי מהם נמצאים על הרצפה בסוף השיעור.

השראה להראות לילדים

- הפסיפסים בציפורי – ובהם דיוקן אישה שמכונה "המונה ליזה של הגליל", שמראה כמה פרטים אפשר להשיג באבנים קטנות.
- אנטוני גאודי – הלטאה הצבעונית בפארק גואל בברצלונה, מכוסה כולה בשברי אריחים.

הרחבות ופעילויות המשך

- פסיפס כיתתי גדול שבו כל ילד ממלא ריבוע אחד בתמונה משותפת.
- פסיפס של שברי ביצים צבועים או של זרעים וקטניות.
- ביקור או מצגת על רצפות הפסיפס העתיקות בבתי כנסת בארץ, כמו בבית אלפא.

ציוד לשיעור

- דף תבנית פרפר בגודל A4 על נייר עבה לכל ילד
- נייר צבעוני בחמישה צבעים לפחות
- מקל דבק לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- מכסה קופסה למיון ריבועים לכל ילד
- טוש שחור לכל ילד
- עיפרון ומחק

כיתה ג׳ • שיעור 15

כרזה לכיתה

עיצוב כרזה משולבת טקסט ואיור.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים)

🎨 אותיות ועיצוב

מטרות השיעור

- להבין שכרזה מעבירה מסר אחד ברור במבט קצר
- לעצב אותיות גדולות וקריאות ולשלב אותן עם איור
- לתכנן קומפוזיציה של טקסט ותמונה בעזרת סקיצה

מושגים

כרזה · מסר · סקיצה · גופן · קומפוזיציה

פתיחה

אני תולה שלוש כרזות שונות: כרזה של הצגה, כרזה של מבצע מחזור וכרזה צפופה ומבולגנת שהכנתי בעצמי. אני מבקשת מהילדים להסתכל על כל כרזה שלוש שניות בלבד ולהגיד מה הבינו. מהכרזה המבולגנת אף אחד לא זוכר כלום. אז אני שואלת: "מה עושה כרזה טובה?" ואנחנו כותבים את התשובות על הלוח: מעט מילים, אותיות גדולות, תמונה אחת חזקה.

מהלך השיעור

1 בוחרים מסר

יחד אנחנו מחליטים על נושאים לכרזות שייתלו בכיתה ובמסדרון: שומרים על השקט בספרייה, מחזירים כיסאות, אוכלים פרי בהפסקה, שומרים על הניקיון. כל ילד או זוג בוחר מסר אחד וכותב אותו בשתיים או שלוש מילים בלבד. כ־5 דקות.

2 סקיצה קטנה

על דף A5 מציירים שלוש סקיצות קטנות ומהירות של הכרזה, כל אחת בסידור אחר: טקסט למעלה ותמונה למטה, תמונה גדולה עם טקסט עליה, טקסט באלכסון. אני מסבירה שמעצבים אמיתיים תמיד מתחילים מסקיצות. הילדים בוחרים את הסקיצה הטובה ביותר. כ־10 דקות.

3 אותיות גדולות

על הבריסטול משרטטים בסרגל שני קווים מקבילים בגובה של כחמישה סנטימטרים. בתוכם כותבים את המסר באותיות בלוק עבות. אני מדגימה אות חלולה: כותבים את האות בקו ואחר כך מקיפים אותה מבחוץ ומוחקים את הקו הפנימי. חשוב לספור את האותיות ולחלק את השורה מראש כדי שהמילה לא תיחתך בקצה הדף. כ־20 דקות.

4 האיור

בשיעור השני מציירים את האיור לפי הסקיצה: צורה גדולה ופשוטה שמספרת את המסר. אני מזכירה שבכרזה עדיף ציור אחד גדול משלושה קטנים. צובעים בגואש בצבעים מלאים וחזקים.

5 צבע וניגודיות

את האותיות צובעים בצבע שמנוגד לרקע: כהה על בהיר או בהיר על כהה. אני מחזירה את הילדים למעגל הצבעים ושואלת אילו זוגות יבלטו. בסוף מקיפים את האותיות בטוש שחור עבה כדי לחדד אותן. כ־20 דקות.

6 מבחן שלוש השניות

כל ילד מחזיק את הכרזה שלו מול הכיתה לשלוש שניות והכיתה אומרת מה המסר. אם לא הבינו, יש עוד כמה דקות לתיקון.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בכתיבת אותיות גדולות אני נותנת תבניות של אותיות לסימון או מדבקות אותיות.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מעצבים גופן משלהם, למשל אותיות שבנויות מעלים או מעפרונות, שמתאים לנושא הכרזה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הכרזות במסדרון ועושים סיבוב. אני שואלת: "איזו כרזה הבנתם הכי מהר?", "מה גרם לכם לעצור מול כרזה מסוימת?" ו"מה הייתם משנים בכרזה שלכם אחרי שראיתם אותה תלויה רחוק?".

טיפים מהכיתה

- הטעות הקבועה היא אותיות שהולכות וקטנות לקראת סוף השורה. ספירת אותיות וסימון משבצות בעיפרון פותרים אותה.
- עברית נכתבת מימין לשמאל ולכן כדאי להתחיל את השרטוט בצד ימין ולהשאיר שוליים בשני הצדדים.
- כרזה תלויה נראית אחרת לגמרי מכרזה על השולחן. לפני הצביעה אני תולה כמה סקיצות על הלוח ומבקשת להסתכל מהמקום.

השראה להראות לילדים

- אנרי דה טולוז־לוטרק – "מולן רוז', לה גולי": כרזה מפריז עם אותיות גדולות, צבעים שטוחים ודמויות שזוכרים במבט אחד.
- דוד טרטקובר – מעצב כרזות ישראלי ידוע, שבכרזות שלו יש בדרך כלל רעיון אחד פשוט וחכם.

הרחבות ופעילויות המשך

- כרזות ליום הולדת של בית הספר, לטקס או לאירוע כיתתי.
- כרזה ליום העצמאות עם סמל וצבעים של החג.
- כרזה לסרט או לספר שהילד אוהב, כולל שם, תמונה ומשפט אחד.

ציוד לשיעור

- בריסטול לבן או צבעוני בגודל 50 על 70 סנטימטר לכל ילד או זוג
- דף A5 לסקיצות לכל ילד
- סרגל של 30 סנטימטר לכל ילד
- עיפרון ומחק
- טושים עבים בצבעים שונים וטוש שחור עבה
- צבעי גואש ומכחולים
- צלחת וכוס מים לכל ילד
- תבניות אותיות לפי הצורך
- נייר דבק לתלייה

כיתה ג׳ • שיעור 16

נוף מדברי

דיונות מדבר בשכבות חום וכתום.

⏱ 45 דקות

🎨 שכבות צבעי מים

מטרות השיעור

- לבנות ציור בשכבות של צבעי מים, מבהיר לכהה
- להכיר גוונים חמים: צהוב, כתום, אדום וחום
- ליצור תחושת עומק בדיונות שחוזרות ומתרחקות

מושגים

שכבות · גוונים חמים · דיונה · צללית · עומק

פתיחה

אני מביאה צנצנת חול מהמדבר, או חול מעורב בכמה צבעים ומפזרת קצת על הנייר. אני שואלת: "כמה צבעים אתם רואים בחול?" אחר כך אני מקרינה צילום של דיונות בשקיעה ומבקשת לתאר אילו צבעים יש בשמיים ואילו על החולות. מישהו מספר תמיד על טיול במכתש רמון או בים המלח ואני מנצלת את זה: "אם נצייר מה שראית, איך נתחיל?"

מהלך השיעור

1 שמיים חמים

מרטיבים את חלקו העליון של הדף ומניחים פס צהוב רך בתחתית השמיים, מעליו כתום ומעליו ורוד או סגול בהיר. אני מבקשת לתת לצבעים להתמזג לבד ולא לערבב בכוח. זו השכבה הראשונה והבהירה ביותר. כ־7 דקות.

2 שמש וייבוש

בזמן שהשמיים מתייבשים כל ילד מסמן בעיפרון קל שלוש או ארבע שורות של דיונות מתעגלות, אחת מאחורי השנייה. מי שרוצה שמש, מרים בעדינות את הצבע בעזרת מגבת נייר מקופלת ויוצר עיגול בהיר.

3 הדיונה הרחוקה

כשהשמיים יבשים צובעים את הדיונה הרחוקה ביותר בכתום בהיר מאוד ומדולל. אני מסבירה שהיא רחוקה ולכן גם בהירה, כמו ההרים בשיעור על קו האופק. מחכים שתתייבש.

4 שכבה אחרי שכבה

את הדיונה הבאה צובעים בכתום חזק יותר, את זו שאחריה בכתום־אדום ואת הקדמית בחום. בכל פעם מחכים שהשכבה הקודמת תתייבש, אחרת הצבעים יזלגו זה לזה. אני מראה שבצד אחד של כל דיונה אפשר להוסיף כהה יותר, כאילו השמש מאירה רק מצד אחד. כ־20 דקות.

5 צלליות

לסיום מוסיפים בחום כהה או בסגול במכחול דק צללית אחת: גמל, שיטה, אוהל או שיירה קטנה על הדיונה. צללית כהה על רקע חם יוצרת ניגוד חזק ומשלימה את התמונה.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בהמתנה לייבוש אני נותנת מייבש שיער אחד לשולחן, בפיקוח, או מציעה לעבוד על שני

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מוסיפים מרקם לחול בהתזת צבע במברשת שיניים או בפיזור מלח על השכבה הרטובה.

ציורים במקביל.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הנופים בשורה מהבהיר לכהה. אני שואלת: "איפה הכי מרגישים שהמדבר נמשך רחוק?", "מה קרה כשלא חיכיתם לייבוש?" ו"איך הנוף היה משתנה אילו ציירנו אותו בגוונים קרים, בלילה?".

טיפים מהכיתה

- הסבלנות היא החומר החשוב בשיעור הזה. אני אומרת מראש שיש זמני המתנה ומכינה משימה קטנה לזמן הזה.
- כדאי לערבב מראש בכוסות שלושה או ארבעה גוונים של כתום וחום. כך הילדים יכולים להתרכז בשכבות.
- אם שכבה התערבבה עם הקודמת, אני לא ממהרת לתקן. לפעמים זה נראה כמו סופת חול ויוצא יפה.

השראה להראות לילדים

- ג'ורג'ה או'קיף – ציורי הגבעות והמדבר של ניו מקסיקו, בשכבות רכות של אדום, כתום וחום.
- צילומי נוף של מכתש רמון ושל דיונות חולות ניצנה, להשוואה לציורים שלנו.

הרחבות ופעילויות המשך

- נוף לילה מדברי באותה טכניקה, בשכבות של כחול וסגול וכוכבים בגואש לבן.
- חיבור לסיפורי המקרא על הנדודים במדבר או לטיול שנתי בנגב.
- בקבוק חול צבעוני בשכבות, כמו המזכרות מאילת.

ציוד לשיעור

- דף צבעי מים בגודל A4 לכל ילד
- צבעי מים בגוונים צהוב, כתום, אדום, חום וסגול
- כוסות לערבוב מראש של גוונים
- מכחול רחב ומכחול דק לכל ילד
- כוס מים ומגבת נייר לכל ילד
- עיפרון לסימון הדיונות
- מייבש שיער לשולחן לפי הצורך
- צנצנת חול להתבוננות

כיתה ג׳ • שיעור 17

הרחוב שלי

ציור רחוב עם בתים, חלונות ופרטים.

⏱ 45 דקות

🎨 בתים וצורות

מטרות השיעור

- לבנות ציור מצורות גאומטריות: ריבוע, מלבן ומשולש
- להשתמש בסרגל לקווים ישרים ומקבילים
- להוסיף פרטים שמספרים על המקום ועל האנשים שגרים בו

מושגים

צורות גאומטריות · קו ישר · קווים מקבילים · פרט · חזית

פתיחה

אני מבקשת מהילדים לעצום עיניים ולדמיין את הדרך מהבית לבית הספר. "מה אתם רואים בצד ימין? ובצד שמאל? יש עץ, חנות, מרפסת עם כביסה?" אחרי דקה הם פותחים עיניים ומספרים. אחר כך אני מקרינה צילום של רחוב ומבקשת למצוא בו כמה שיותר ריבועים, מלבנים ומשולשים. הילדים מגלים שכל רחוב בנוי מצורות פשוטות.

מהלך השיעור

1 הקרקע והבתים

כל ילד מסמן בסרגל קו ישר רוחבי בשליש התחתון של הדף, זו המדרכה. עליו הוא משרטט שלושה עד חמישה בתים כמלבנים בגבהים וברוחבים שונים, צמודים או עם רווחים. אני מראה שבניין גבוה ליד בית נמוך יוצר קצב מעניין. כ־8 דקות.

2 גגות וחלונות

מעל כל בית מוסיפים גג: משולש, גג שטוח או כיפה. אחר כך החלונות. אני מדגימה איך משתמשים בסרגל כדי לסמן שורות ישרות של חלונות וכמה חשוב שהחלונות בקומה אחת יהיו באותו גובה. כל בית מקבל דלת ואפשר להוסיף מרפסות. כ־12 דקות.

3 פרטים שמספרים

זה החלק הכי חשוב. אני שואלת: "מי גר בבית הזה?" ומבקשת שבכל בית יהיה פרט אחד שמספר עליו: עציץ בחלון וילון פרחוני, חתול על הגג, שלט של מכולת, אופניים ליד הדלת. ברחוב עצמו מוסיפים עץ, פנס, ספסל או מעבר חצייה. כ־10 דקות.

4 קו בטוש

עוברים על כל הקווים בטוש שחור, את הקווים הארוכים עם הסרגל ואת הפרטים ביד חופשית. אני מזכירה לחכות כמה שניות לפני שמזיזים את הסרגל, כדי שהטוש לא יימרח.

5 צבע

צובעים בצבעי פנדה. אני מציעה לבחור לכל בית צבע אחר ואת השמיים לצבוע אחרונים. מי שרוצה מוסיף חלונות מוארים בצהוב, כאילו זה ערב. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בעבודה עם סרגל אני מחזיקה את הסרגל יחד איתם בפעם הראשונה ונותנת דף עם קו מדרכה מסומן.

ילדים מתקדמים מציירים את הרחוב משני צדדים, עם כביש באמצע שמתרחק לאופק ובתים שקטנים לכיוונו.

סיכום ותערוכה

אנחנו מחברים את כל הציורים בשורה אחת ארוכה על הקיר ונוצר רחוב שלם של הכיתה. אני שואלת: "באיזה בית הייתם רוצים לגור ולמה?", "איזה פרט קטן גרם לכם לחייך?" ו"איך הרחוב שלנו דומה לרחובות בשכונה שלכם?".

טיפים מהכיתה

- הילדים מחזיקים את הסרגל באמצע והוא זז. אני מלמדת לפרוש את כף היד וללחוץ בשתי אצבעות בשני קצוות הסרגל.
- צבעי פנדה מכסים יותר טוב כשצובעים בשתי שכבות, פעם בכיוון אחד ופעם בכיוון שני.
- כדאי להגביל את מספר הבתים. מעל חמישה בתים הפרטים נעלמים והילדים לא מספיקים לסיים.

השראה להראות לילדים

- פאול קלה – "טירה ושמש": עיר שלמה שבנויה ממשולשים, ריבועים ומלבנים צבעוניים.
- פרידנסרייך הונדרטוואסר – בתים צבעוניים עם חלונות שונים זה מזה, עצים על הגגות וקווים לא ישרים, דוגמה לרחוב עם הרבה אישיות.

הרחבות ופעילויות המשך

- רחוב תלת־ממדי: כל ילד בונה בית מקופסת קרטון ומסדרים את כולם לרחוב על שולחן.
- הרחוב שלי בלילה: אותו ציור על דף כהה עם חלונות מוארים בגיר שמן.
- יציאה לסיור קצר ברחוב ליד בית הספר וצילום או רישום של בית אחד.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- סרגל של 30 סנטימטר לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- טוש שחור דק לכל ילד
- קופסת צבעי פנדה לכל זוג
- צילום רחוב מוקרן או מודפס

כיתה ג׳ • שיעור 18

דמות בתנועה

רישום דמות בריצה, קפיצה וריקוד.

⏱ 45 דקות | 🎨 רישום

מטרות השיעור

- להבין שגוף בתנועה נראה אחרת מגוף עומד
- לרשום דמות בעזרת "איש מקלות" ושלד של צורות
- להשתמש בקווים מהירים ובפחם כדי להראות תנועה

מושגים

רישום מהיר | פרופורציה | תנוחה | קו תנועה | שלד

פתיחה

אני מבקשת מילד מתנדב לעמוד מול הכיתה ולקפוא כמו פסל באמצע ריצה. הכיתה מסתכלת ואני שואלת: "לאן נוטה הגוף? איפה הידיים? מה עושה הרגל האחורית?" אחר כך מתנדבת אחרת קופאת בתנוחת קפיצה ואחריה בתנוחת ריקוד. הילדים מגלים שבתנועה הגוף לא ישר אף פעם. יש קו אחד שעובר דרכו ומספר לאן הוא נע.

מהלך השיעור

1 קו התנועה

אני מציירת על הלוח קו מתעקם אחד ואומרת שזה רקדן. אחר כך אני מוסיפה עליו ראש, ידיים ורגליים במקלות. הילדים מבינים שהקו הראשון הוא עמוד השדרה והוא שקובע את התנועה. הם מתרגלים חמישה קווי תנועה שונים בצד הדף. כ־5 דקות.

2 אנשי מקלות מדויקים

אני מלמדת פרופורציה פשוטה: הגוף ארוך בערך פי שלושה מהראש והרגליים ארוכות כמו הגוף. במקומות המפרקים, כתפיים, מרפקים, ברכיים, מציירים עיגול קטן. הילדים רושמים איש מקלות שעומד ואחר כך מכופפים אותו בכל מפרק כדי שירוץ.

3 רישומים מהירים לפי דוגמן

ילדים מתחלפים כל דקה בתנוחה קפואה במרכז הכיתה: ריצה, בעיטה, קפיצה, הרמת ידיים, ריקוד. כל השאר רושמים בעיפרון איש מקלות ואחר כך עוטפים אותו בצורות פשוטות: אליפסות לזרועות ולרגליים, מלבן לגוף. אני קוראת "החלפה" כל דקה והקצב המהיר מכריח לוותר על פרטים. כ־15 דקות.

4 דמות אחת בפחם

כל ילד בוחר את התנוחה האהובה עליו ומעתיק אותה גדולה על דף חדש, הפעם בפחם. אני מראה שאפשר להשתמש בצד של מקל הפחם לגוף ובקצה לקווים. כדי להראות תנועה מוסיפים מאחורי הדמות כמה קווים מהירים, כמו בספרי קומיקס, או צל של הדמות שנמרח באצבע. כ־12 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני נותנת בובת עץ של מפרקים להעתקה, שאפשר לכופף ולהניח על השולחן מולם.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מציירים שתי דמויות שמשחקות יחד, כמו מסירת כדור או ריקוד בזוג ושומרים על קווי התנועה של שתיהן.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הרישומים לפי סוג התנועה: ריצה, קפיצה, ריקוד. אני שואלת: "באיזה רישום הדמות נראית הכי מהירה ולמה?", "מה עזר יותר, קו התנועה או הפרטים?" ו"מה קרה כשהיה לכם רק דקה לרישום?".

טיפים מהכיתה

- ילדים מתביישים לעמוד כדוגמנים. אני נכנסת ראשונה לתנוחה מצחיקה ומיד יש תור של מתנדבים.
- הרישומים המהירים הם הלב של השיעור. אני לא מוותרת עליהם גם כשנדמה שאין זמן.
- את הפחם כדאי לשמור לחלק האחרון. אם מתחילים בו, כל השולחנות והידיים שחורים כבר באמצע השיעור.

השראה להראות לילדים

- אדגר דגה – ציורי הרקדניות שלו, בהם רקדניות נתפסות באמצע תנועה ומתיחה.
- אנרי מטיס – "הריקוד": חמש דמויות במעגל, שהתנועה שלהן נמשכת מיד ליד.
- קית הרינג – דמויות פשוטות שרוקדות וקופצות, עם קווים קטנים סביבן שמראים תנועה.

הרחבות ופעילויות המשך

- צלליות של דמויות בתנועה גזורות מנייר שחור ומודבקות על רקע צבעוני.
- חיבור לשיעור חינוך גופני: רישום חברים בזמן משחק בחצר.
- ספר דפדוף קטן: דמות שמשנה תנוחה מעט בכל דף וכשמדפדפים היא זזה.

ציוד לשיעור

- שני דפי ציור A4 לרישומים מהירים לכל ילד
- דף ציור A3 לרישום בפחם לכל ילד
- עיפרון רך ומחק לכל ילד
- מקל פחם לכל ילד
- בובת עץ עם מפרקים לפי הצורך
- שעון או טיימר
- מגבונים וסינרים

כיתה ג׳ • שיעור 19

עציץ פורח

ציור עציץ מהתבוננות עם הצללה קלה.

⏱ 45 דקות

🎨 טבע דומם

מטרות השיעור

- לרשום עצם אמיתי מהתבוננות ולהעביר את צורתו ואת גודלו היחסי
- להכיר את המושגים אור וצל ולהצליל בעיפרון צבעוני
- לשלב שני גוונים או יותר של אותו צבע ליצירת נפח

מושגים

טבע דומם · הצללה · אור וצל · נפח · גוון

פתיחה

על שולחן במרכז הכיתה אני מניחה עציץ פורח אמיתי, גרניום או סיגלית ומאירה אותו מצד אחד בפנס או במנורת שולחן. אני שואלת: "האם כל העלים באותו צבע ירוק?" הילדים מתקרבים ומגלים שבצד המואר הירוק כמעט צהוב ובצד השני הוא כהה. אני מספרת שציור של חפצים שלא זזים נקרא טבע דומם ושאמנים ציירו כאלה מאות שנים כדי ללמוד להסתכל.

מהלך השיעור

1 מה אני רואה מהמקום שלי

כל ילד מצייר את העציץ מהמקום שבו הוא יושב ולכן כל ציור יהיה קצת שונה. אני מבקשת למדוד בעיפרון ובאגודל: כמה גבוה העציץ לעומת הצמח? הילדים מגלים שלרוב הצמח גבוה יותר ממה שחשבו. כ־5 דקות.

2 קווי מתאר קלים

בעיפרון צבעוני בהיר משרטטים קודם את העציץ: מלבן או טרפז, עם אליפסה בפתח למעלה. אני מראה שהפתח של עציץ הוא אליפסה ולא קו ישר וזה ההבדל בין ציור שטוח לציור עם עומק. אחר כך הגבעולים, העלים והפרחים. כ־10 דקות.

3 צבע ראשון

צובעים כל חלק בצבע הבסיסי שלו בלחץ קל: העציץ בכתום או בחום, העלים בירוק בהיר, הפרחים בצבעם. אני מזכירה לצבוע בכיוון אחד, כמו קווים צפופים, כדי שהצבע יהיה אחיד.

4 הצללה

עכשיו מוצאים את הצד החשוך של כל חלק, הצד הרחוק מהמנורה. שם מוסיפים שכבה שנייה בגוון כהה יותר של אותו צבע: ירוק כהה על הירוק, חום על הכתום. אני מדגימה מעבר הדרגתי, מלחץ חזק בצד החשוך ועד מגע קל באמצע. הילדים רואים איך העציץ פתאום "יוצא" מהדף. כ־15 דקות.

5 צל על השולחן

בסוף מציירים את הצל שהעציץ מטיל על השולחן, בצד השני מהאור, באפור או בסגול רך. אני שואלת למה הצל לא שחור ומספרת שגם בצל יש צבע.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בהצללה אני מבקשת להצליל רק את העציץ ולצבוע את הצמח בצבע אחד שטוח.

ילדים מתקדמים מוסיפים חפץ נוסף ליד העציץ, כמו כוס או תפוח ושומרים על כיוון אור אחיד לשניהם.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את הציורים סביב העציץ, כל ציור במקום שבו הצייר ישב. אני שואלת: "למה העציץ נראה אחרת בכל ציור?", "איזה ציור נראה הכי עגול?" ו"מה ההבדל בין צבע שמכסה לבין צבע שמצליל?".

טיפים מהכיתה

- מנורה אחת מצד אחד עושה את כל העבודה. אור תקרה מלא מבטל את הצללים ומקשה על הילדים.
- עפרונות צבעוניים צריכים להיות מחודדים. אני מניחה מחדד בכל שולחן כדי שלא יהיה תור.
- ילדים לוחצים חזק כבר מהשכבה הראשונה ואז אין להם לאן להכהות. אני חוזרת שוב ושוב: מתחילים בעדינות.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ואן גוך – "חמניות": פרחים באגרטל מצוירים מהתבוננות, עם הרבה גוונים של צהוב ושל חום.
- פול סזאן – ציורי טבע דומם של תפוחים וכלים, בהם כל פרי נבנה מכתמי צבע שיוצרים צל ונפח.

הרחבות ופעילויות המשך

- טבע דומם בגואש עם אותו עציץ והשוואה לציור בעפרונות.
- שתילת זרעים בעציצים קטנים שהילדים מקשטים, לקראת פסח או האביב.
- בבית: לצייר חפץ אחד מהמטבח עם מנורה מצד אחד.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- קופסת עפרונות צבעוניים איכותיים לכל זוג
- מחדד לכל שולחן
- עציץ פורח אמיתי
- מנורת שולחן או פנס חזק

כיתה ג׳ • שיעור 20

חיה דמיונית

יצירת חיה חדשה משילוב חלקי חיות.

⏱ 45 דקות | 🎨 שילוב חלקים

מטרות השיעור

- לשלב חלקים של חיות שונות לדמות אחת חדשה ומשכנעת
- לתכנן בעזרת סקיצות לפני הציור הגדול
- לתת לחיה סיפור: שם, בית גידול ותכונה מיוחדת

מושגים

דמיון | סקיצה | הכלאה | פרופורציה | מרקם

פתיחה

אני מבקשת שלושה ילדים לשלוף, כל אחד בתורו, פתק מתוך שלוש קופסאות: קופסת ראשים, קופסת גופים וקופסת רגליים וזנבות. יוצא למשל ראש של ינשוף, גוף של זברה וזנב של דג. אני מציירת את החיה מהר על הלוח והכיתה צוחקת. אז אני שואלת: "איפה חיה כזאת הייתה גרה? מה היא אוכלת? איך קוראים לה?" כך מתחיל השיעור והילדים כבר מחכים לשלוף פתקים משלהם.

מהלך השיעור

1 שליפה ובחירה

כל ילד שולף שלושה פתקים מהקופסאות, או בוחר בעצמו שלושה חלקים ואני מוסיפה פתק רביעי של "תכונה": יכולה לעוף, חיה במים, זורחת בחושך. אני מראה תמונות של חיות אמיתיות על הלוח כדי שיוכלו להסתכל על הפרטים. כ־5 דקות.

2 שלוש סקיצות

על דף טיוטה מציירים שלוש סקיצות קטנות של החיה, כל אחת בתנוחה או בחיבור אחר. אני שואלת: "איפה בדיוק נפגש הצוואר של הינשוף עם הגוף של הזברה? איך הופכים את החיבור לטבעי?" בוחרים את הסקיצה המוצלחת. כ־8 דקות.

3 ציור גדול

מעתיקים את הסקיצה לדף הגדול, כך שהחיה תמלא את רוב הדף. מציירים קודם בעיפרון ואחר כך בטוש. אני מזכירה את המרקמים שלמדנו ברישום הסתיו: נוצות, פסים, קשקשים ופרווה וכל חלק צריך לשמור על המרקם של החיה המקורית. כ־12 דקות.

4 צבע

צובעים בגואש. אפשר לשמור על הצבעים האמיתיים של כל חלק ואפשר להמציא צבעים חדשים לגמרי. אני מציעה לבחור צבע אחד שחוזר בכל חלקי החיה וזה מחבר אותם יחד. כ־12 דקות.

5 תעודת זהות

כשהצבע מתייבש, כל ילד כותב בכרטיס קטן את שם החיה, איפה היא גרה, מה היא אוכלת ומה התכונה המיוחדת שלה. השם הוא בדרך כלל החלק הכי משעשע: צירוף של שמות שתי החיות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני נותנת דפי צביעה של חיות אמיתיות לגזירה והם מדביקים חלקים מכמה חיות ומשלימים בציור.

ילדים מתקדמים מציירים את החיה בתוך בית הגידול שלה, עם רקע שמתאים לתכונות שלה.

סיכום ותערוכה

אנחנו עורכים "גן חיות דמיוני": העבודות נתלות עם התעודות לידן. אני שואלת: "איזו חיה נראית כאילו היא באמת יכולה לחיות?", "איזה חיבור בין חלקים הכי מוצלח?" ו"איזו חיה הייתם רוצים לפגוש ואיזו ממש לא?".

טיפים מהכיתה

- את הפתקים כדאי להכין עם תמונות קטנות ולא רק עם שמות. כך גם ילדים שקוראים לאט משתתפים מיד.
- הסקיצות מצילות את השיעור. בלעדיהן ילדים רבים מתחילים לצייר גדול, נתקעים באמצע ומבקשים דף חדש.
- ילדים נוטים לצייר חיה קטנה באמצע הדף. אני מבקשת שהיא תיגע לפחות בשני קצוות של הדף.

השראה להראות לילדים

- מוריס סנדק – "ארץ יצורי הפרא": יצורים שמשלבים קרניים, טפרים ופרווה ונראים מפחידים ומצחיקים בו בזמן.
- מרק שאגאל – ציורים שבהם חיות כחולות וירוקות מרחפות בשמיים, דוגמה לחופש בצבע.

הרחבות ופעילויות המשך

- פיסול החיה בחימר או בפלסטלינה אחרי שהציור מוכן.
- ספר כיתתי של חיות דמיוניות, עם סיפור קצר על כל אחת.
- חיבור לפורים: מסכה של החיה הדמיונית.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה לסקיצות לכל ילד
- שלוש קופסאות פתקים עם תמונות של ראשים, גופים ורגליים
- עיפרון, מחק וטוש שחור לכל ילד
- צבעי גואש ומכחולים
- צלחת וכוס מים לכל ילד
- כרטיס קטן לתעודת זהות לכל ילד
- תמונות חיות אמיתיות להתבוננות
- עיתונים וסינרים

כיתה ג׳ • שיעור 21

מפת אוצר

עיצוב מפה עתיקה עם שביל וסימנים.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 עיצוב וזיוף ישן

מטרות השיעור

- לצבוע נייר בתה וליצור לו מראה של נייר עתיק
- להכיר את מרכיבי המפה: מקרא, שושנת רוחות וסימנים
- לתכנן מסלול ולספר סיפור באמצעות מפה מאוירת

מושגים

מפה · מקרא · שושנת רוחות · סמל · מרקם

פתיחה

אני מביאה לכיתה מגילה מגולגלת וקשורה בחוט ומספרת שמצאתי אותה בבוידעם של סבתא. אני פותחת אותה לאט ובפנים מפה ישנה עם שביל מנוקד ואיקס אדום. אני שואלת: "מה המפה מספרת לנו? מאיפה מתחילים? מה הסימנים האלה בפינה?" הילדים מתחילים לפענח מיד. בסוף אני מגלה שהכנתי אותה בעצמי ושגם הם יכינו מפה כזאת.

מהלך השיעור

1 מיישנים את הדף

כל ילד מקמט את הדף לכדור, פותח ומיישר אותו. אחר כך הוא מורח עליו במכחול רחב או בספוג תה שחור מרוכז וקר. במקומות שבהם יש קמטים התה מצטבר ונוצרים קווים כהים, כמו בנייר ישן. מי שרוצה מפזר גם קצת קפה נמס על הדף הרטוב לכתמים כהים. הדפים מתייבשים עד השיעור הבא. כ־15 דקות.

2 קריעת שוליים

כשהדף יבש קורעים לאט את השוליים בכל ארבעת הצדדים ולא גוזרים. אני מראה שקריעה איטית לכיוון אלינו נותנת קצה לא אחיד ויפה. אפשר לשרוף מעט את השוליים, אבל רק אני עושה את זה, בחצר, עם דלי מים לידי.

3 תכנון המפה

על דף טיוטה כל ילד מתכנן את האי או את הארץ שלו: קו חוף, הר, נהר, יער, מערה וכפר. הוא מחליט מאיפה מתחיל המסלול ואיפה מסתתר האוצר. אני מזכירה את השיעור על הכרזה: גם במפה צריך שיהיה ברור במבט אחד מה העיקר. כ־10 דקות.

4 ציור בטוש

מעבירים את התכנון לדף המיושן בטוש חום או שחור דק. אני מלמדת לצייר סמלים פשוטים: משולשים קטנים להרים, עיגולים עם גבעול לעצים, קווים גליים לים. את השביל מסמנים בקו מקווקו ובסופו איקס אדום. כ־20 דקות.

5 מקרא ושושנת רוחות

בפינה אחת מציירים מסגרת ובתוכה המקרא: כל סמל ולידו מה הוא מייצג. בפינה אחרת מציירים שושנת רוחות עם צפון, דרום, מזרח ומערב. אני מראה שושנת רוחות פשוטה מכוכב עם ארבע קרניים ועוד ארבע קטנות ביניהן. כ־10 דקות.

6 הסיפור של המפה

בגב המפה כל ילד כותב שלושה משפטים של הוראות: "מתחילים במערה, הולכים צפונה עד העץ העקום..." בסוף מגלגלים את המפה וקושרים בחוט.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בתכנון אני נותנת קו מתאר מוכן של אי והם מוסיפים בתוכו את הסמלים והשביל.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים מוסיפים רשת משבצות עם מספרים ואותיות, כמו במפות אמיתיות ומסמנים את מקום האוצר לפי משבצת.

סיכום ותערוכה

אנחנו מתחלפים במפות בזוגות: כל ילד מקבל מפה של חבר ומנסה למצוא את האוצר לפי ההוראות בגב. אני שואלת: "איזה סמל הבנתם בלי להסתכל במקרא?", "מה הופך את המפה לאמינה ועתיקה?" ו"אילו הייתם מכינים מפה של בית הספר, מה היה האוצר?".

טיפים מהכיתה

- תה חזק באמת עושה את ההבדל. אני מכינה שלוש שקיות תה בכוס מים חמים ומחכה שיתקרר לפני השיעור.
- דף שעבר תה הוא דף רטוב ושבריר. לא מציירים עליו באותו יום ולכן השיעור מחולק לשניים.
- טוש על נייר מקומט נתקע בקמטים. עדיף טוש עם קצה דק ולא חד מדי ולעבוד לאט.

השראה להראות לילדים

- רוברט לואיס סטיבנסון – "אי המטמון": הספר שבו מופיעה מפת האי עם האיקס ושבזכותו אנחנו מדמיינים מפות אוצר כך עד היום.
- מפת מידבא – מפת פסיפס עתיקה של ארץ ישראל וירושלים, שבה ההרים, הנהר והעיר מצוירים בסמלים.

הרחבות ופעילויות המשך

- משחק חיפוש אוצר אמיתי בחצר בית הספר לפי מפה שהכיתה מכינה יחד.
- מפה של השכונה או של הדרך מהבית לבית הספר, עם סמלים אישיים.
- חיבור לספרות: קריאת קטע מספר הרפתקאות ושרטוט המפה של הסיפור.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה לתכנון לכל ילד
- תה שחור מרוכז וקר בקערות, אחת לכל שולחן
- קפה נמס לפי הצורך
- מכחול רחב או ספוג לכל ילד
- טוש חום וטוש שחור דקים לכל ילד
- טוש אדום לאיקס
- חוט או סרט לקשירת המפה
- עיתונים לכיסוי השולחנות ולייבוש

כיתה ג׳ • שיעור 22

חיפושית סימטרית

יצירת חיפושית סימטרית בקיפול הדף.

⏱ 45 דקות | 🎨 קיפול צבע

מטרות השיעור

- להבין מהי סימטריה בעזרת הדפס קיפול
- לגלות איך צבע רטוב מועבר מצד לצד ויוצר תמונת מראה
- להפוך כתם סימטרי לחיפושית עם פרטים מדויקים

מושגים

סימטריה | ציר סימטריה | תמונת מראה | הדפס | מונוטייפ

פתיחה

אני מראה לילדים חיפושית אמיתית בקופסת אוסף או צילום מוגדל של חיפושית קרניים. אני מבקשת לדמיין קו שעובר באמצע הגוף שלה ושואלת מה רואים בשני הצדדים. הם רואים שהצדדים זהים. אחר כך אני מחזיקה דף מקופל, פותחת אותו, מטפטפת צבע על חצי אחד, סוגרת ומחליקה ביד. כשאני פותחת, הכיתה רואה כתם סימטרי מושלם ומתחילה לנחש מה הוא.

מהלך השיעור

1 הכנת הדף

כל ילד מקפל דף A4 לשניים לאורכו ומחליק את הקפל היטב בציפורן. הקפל הוא ציר הסימטריה. פותחים ומניחים את הדף שטוח. אני מבקשת לחשוב על צורת החיפושית: גוף אליפסה, ראש קטן למעלה. כ־3 דקות.

2 צבע בצד אחד

הילדים מציירים בגואש סמיך, רק בצד אחד של הקפל, חצי חיפושית: חצי ראש, חצי גוף צמוד לקפל וכתמים על הכנף. אני מדגימה שצריך לעבוד מהר, כי הצבע חייב להיות רטוב כשמקפלים. צבע סמיך עובר טוב יותר מצבע מימי. כ־7 דקות.

3 קיפול ולחיצה

סוגרים את הדף, מחליקים בכף היד מהקפל החוצה ולוחצים חזק. פותחים לאט. אני מבקשת לחכות עד שכולם מוכנים ולפתוח ביחד וזה רגע של צחוק והפתעה בכל הכיתה. אחר כך הילדים מתבוננים: מה עבר טוב לצד השני ומה פחות.

4 הדפס שני

על דף חדש הילדים מנסים שוב, הפעם עם שכבה שנייה: צבע רקע אחד לגוף, הדפסה ואחרי דקות ספורות כתמים בצבע אחר על החצי הצבוע והדפסה נוספת. כך נוצרים דוגמאות מורכבות על הכנפיים. כ־10 דקות.

5 פרטים מדויקים

כשהצבע יבש, בוחרים את ההדפס האהוב ומוסיפים בטוש שחור דק את מה שהקיפול לא נותן: שש רגליים עם מפרקים, שני מחושים, עיניים וקו שמפריד בין שתי הכנפיים. אני מבקשת לשמור על סימטריה גם בציור: מה שמציירים בצד אחד, מציירים גם בצד השני. כ־12 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני מסמנת בעיפרון קו מתאר של חצי חיפושית ליד הקפל, כדי שיצבעו בתוכו.

ילדים מתקדמים יוצרים פרפר או עש באותה טכניקה, עם ארבע כנפיים בגדלים שונים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את כל החיפושיות על לוח כמו אוסף חרקים של מוזיאון, עם שם מדעי מצחיק לכל אחת. אני שואלת: "איפה הסימטריה מושלמת ואיפה היא נשברה?", "מה ההבדל בין ההדפס הראשון לשני?" ו"איפה עוד בטבע או בבית אתם רואים סימטריה?".

טיפים מהכיתה

- גואש ישן ומדולל לא עובר בהדפסה. עדיף גואש סמיך מבקבוק ולעבוד בחלקים קטנים.
- ילדים מציירים לפעמים רחוק מהקפל ואז יוצאות שתי חיפושיות נפרדות. אני מזכירה שהגוף חייב לגעת בקפל.
- כדאי להכין מקום ייבוש מראש. עשרים וחמישה דפים רטובים מכסים את כל השולחנות.

השראה להראות לילדים

- אלברכט דירר – "חיפושית קרניים": רישום בצבעי מים של חיפושית אחת, מדויק כמו צילום.
- מריה סיבילה מריאן – איורים מדויקים של חרקים, זחלים ופרפרים מהמאה ה־17, שבהם רואים בבירור את הסימטריה של הגוף.

הרחבות ופעילויות המשך

- מכתם לדמות: כתם סימטרי חופשי שהילדים מחפשים בו דמות ומשלימים בטוש.
- חיבור למדעים: מיון חרקים לפי מספר רגליים וחלקי גוף.
- הדפסת מונוטייפ על משטח זכוכית או פלסטיק, כצעד הבא בעולם ההדפס.

ציוד לשיעור

- שלושה דפי ציור A4 לכל ילד
- צבעי גואש סמיכים בארבעה או חמישה צבעים
- מכחול בינוני לכל ילד
- צלחת וכוס מים לכל ילד
- טוש שחור דק לכל ילד
- צילום מוגדל של חיפושית
- עיתונים וסינרים
- מקום ייבוש לדפים

כיתה ג׳ • שיעור 23

כלי נגינה

בניית כלי נגינה מחומרים ממוחזרים.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 קולאז׳ חומרים

מטרות השיעור

- לבנות חפץ תלת־ממדי שעובד ומשמיע צליל מחומרים ממוחזרים
- להבין קשר בין חומר וצורה לבין הצליל שנוצר
- לעצב ולקשט את הכלי כך שיספר משהו על היוצר שלו

מושגים

תלת־ממד · חומרים ממוחזרים · קולאז׳ חומרים · מבנה · צליל

פתיחה

אני נכנסת לכיתה עם שקית של "זבל": קופסת נעליים, גליל נייר טואלט, בקבוק פלסטיק עם אורז, כמה גומיות. אני מנערת את הבקבוק, מותחת גומיות על הקופסה ופורטת עליהן ונוקשת על הגליל. אני שואלת: "מה עשיתי? האם זה זבל או כלי נגינה?" אחר כך אני מספרת על ילדים בפרגוואי שבנו תזמורת שלמה מפסולת שמצאו ומבקשת מהם לדמיין איזה כלי הם יבנו מהשקית הזאת.

מהלך השיעור

1 מכירים את סוגי הכלים

אנחנו ממיינים יחד את הכלים לשלוש משפחות: כלי מיתר שפורטים עליהם, כלי הקשה שמכים או מנערים וכלי נשיפה. אני מראה דוגמה מוכנה לכל משפחה: גיטרה מקופסה וגומיות, רעשן מבקבוק, תוף מקופסת פח. כל ילד בוחר איזה כלי הוא בונה. כ־7 דקות.

2 תכנון ושרטוט

כל ילד מצייר סקיצה של הכלי: מאילו חומרים הוא בנוי, איפה הגומיות, איפה הידית, איך הוא יקושט. אני שואלת שאלות של מהנדס: "איך הגומיות לא יחליקו? מה יחזיק את הצוואר של הגיטרה?" הסקיצה עוזרת לבחור חומרים לפני שמתחילים לבזבז. כ־8 דקות.

3 בנייה

הילדים בונים את המבנה הבסיסי. לגיטרה גוזרים חור עגול במכסה הקופסה ומותחים גומיות בעוביים שונים ומדביקים גליל קרטון כצוואר. לרעשן ממלאים בקבוק באורז, עדשים או חרוזים וסוגרים היטב. את החיבורים החזקים אני מדביקה בדבק חם בשולחן נפרד והילדים מסמנים לי בדיוק איפה. כ־25 דקות.

4 בדיקת צליל

לפני הקישוט כל ילד בודק את הכלי. אני שואלת: "מה קורה לצליל כשהגומייה דקה יותר? ואם יש יותר אורז בבקבוק?" ילדים מגלים בעצמם שגומייה מתוחה ודקה נותנת צליל גבוה יותר. זה הזמן לתקן לפני שצובעים.

5 קישוט

בשיעור השני צובעים את הכלי בגואש מעורב מעט בדבק פלסטי, כדי שהצבע יחזיק על פלסטיק וקרטון. אחר כך מוסיפים קולאז׳: נייר צבעוני, חוטי צמר, כפתורים ופקקים. אני מבקשת שהקישוט יתאים לצליל: רעשן שמח בצבעים חמים, כלי שקט בצבעים רכים. כ־25 דקות.

6 תזמורת

בעשר הדקות האחרונות מתאספים במעגל. כל משפחת כלים מנגנת בתורה ואחר כך כולם יחד בקצב שאני מוחאת. אפשר ללוות שיר שהכיתה מכירה.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בבנייה אני מציעה רעשן, שהוא הכלי הפשוט ביותר ומכינה בקבוקים עם פתח רחב.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים בונים כלי עם כמה צלילים: גומיות בעוביים שונים, או שורה של בקבוקים עם כמויות שונות של מים.

סיכום ותערוכה

אחרי התזמורת אני שואלת: "איזה כלי הפתיע אתכם בצליל שלו?", "מה למדתם על הקשר בין החומר לצליל?" ו"איזה חפץ בבית שלכם יכול להפוך לכלי נגינה?". את הכלים מציגים בספרייה לשבוע לפני שהם הולכים הביתה.

טיפים מהכיתה

- את החומרים הממוחזרים אני מבקשת מההורים שבועיים לפני ומבקשת שיגיעו שטופים. קופסאות נעליים הן הזהב של השיעור.
- דבק חם רק בידי המורה, בשולחן אחד ליד שקע, עם קערת מים קרים קרובה.
- גואש רגיל מתקלף מפלסטיק. דבק פלסטי בצבע או שכבת יסוד של נייר מודבק פותרים את זה.
- התזמורת רועשת מאוד. אני מסכמת מראש סימן ביד שעוצר את כולם.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – "גיטרה": פסל שבנה מקרטון, חוט ומתכת, שבו גיטרה הופכת לקולאז' תלת־ממדי.
- תזמורת הממוחזרים של קטאורה בפרגוואי – ילדים ומבוגרים שמנגנים בכינורות וצ'לו שנבנו מפחיות, ממזלגות ומקרשים שנמצאו במזבלה.

הרחבות ופעילויות המשך

- הופעה קטנה לכיתה מקבילה או לטקס של בית הספר עם הכלים.
- חיבור לשיעור מוזיקה: כתיבת קצב פשוט בסימנים מצוירים וניגונו.
- חיבור ליום כדור הארץ: תערוכה של חפצים שהילדים הצילו מפח הזבל.

ציוד לשיעור

- קופסת קרטון קטנה (קופסת נעליים או ממחטות) לכל ילד
- גלילי קרטון
- בקבוקי פלסטיק קטנים עם מכסה
- אורז, עדשים או חרוזים למילוי
- גומיות בעוביים שונים, 4 עד 6 לכל ילד
- דבק חם ואקדח דבק (בידי המורה בלבד)
- דבק פלסטי וניר דבק
- צבעי גואש ומכחולים
- נייר צבעוני, חוטי צמר, כפתורים ופקקים לקישוט
- מספריים לכל ילד
- עיתונים וסינרים

כיתה ג׳ • שיעור 24

פרויקט סיכום

יצירה אישית המסכמת את שפת היסודות שנלמדה.

⏱️ 3 מפגשים של 45 דקות

🎨 טכניקה חופשית

מטרות השיעור

- להיזכר בטכניקות ובמושגים שנלמדו השנה ולבחור מתוכם בצורה מודעת
- לתכנן פרויקט אישי מסקיצה ועד עבודה גמורה
- להציג את העבודה בתערוכה כיתתית ולדבר עליה במילים של אמנות

מושגים

תכנון · טכניקה מעורבת · הצהרת אמן · תערוכה · ביקורת

פתיחה

אני פורשת על השולחנות את תיקי העבודות של הילדים מכל השנה ומבקשת מכל אחד לעבור על התיק שלו בשקט. אחר כך אני שואלת: "איזו עבודה אתם הכי גאים בה? באיזו טכניקה הכי נהניתם? מה הייתם רוצים לנסות שוב, הפעם לבד?" אני כותבת על הלוח את כל הטכניקות שלמדנו: נקודה, קו ומשטח, מעגל הצבעים, חימר, גיר שמן ושטיפה, פסיפס, קולאז׳, הדפס ורישום. מזה יתחיל הפרויקט שלהם.

מהלך השיעור

1 מפגש ראשון: בחירת נושא

כל ילד בוחר נושא אחד שקשור אליו: "הקיץ שלי", "המקום האהוב עליי", "חיה שהייתי רוצה להיות" או נושא משלו. אחר כך הוא בוחר לפחות שתי טכניקות מהרשימה שישתלבו בעבודה, למשל נוף בצבעי מים עם פסיפס נייר בקדמה, או פסל חימר על בסיס של הדפס. אני עוברת בין הילדים ועוזרת להתאים טכניקה לרעיון. כ־15 דקות.

2 מפגש ראשון: סקיצה ורשימת חומרים

כל ילד מצייר שתי סקיצות על דף תכנון ובצד כותב רשימה של החומרים שהוא צריך ושל המושגים שמופיעים בעבודה: ניגודיות, סימטריה, קו אופק, צבעים משלימים. אני מאשרת כל תכנון בשיחה קצרה ושואלת: "מה יהיה הדבר הראשון שהעין תראה?" כ־25 דקות.

3 מפגש שני: עבודה

המפגש השני כולו עבודה. אני מחלקת את הכיתה לתחנות לפי חומרים: תחנת צבע, תחנת חימר ותחנת נייר ודבק. הילדים עוברים בין התחנות לפי התכנון שלהם. אני מזכירה לעבוד בשכבות ולחכות לייבוש, כמו שלמדנו במדבר.

4 מפגש שני: עצירת אמצע

באמצע המפגש אני עוצרת את כולם לחמש דקות. כל ילד מראה את העבודה לחבר והחבר אומר דבר אחד שעובד ושאלה אחת. זו ביקורת ראשונה ואני מקפידה שתהיה מכבדת: "מה שעובד" לפני "מה שאפשר לשפר".

5 מפגש שלישי: גימור והצהרת אמן

הילדים מסיימים את העבודה ומוסיפים פרטים. אחר כך כל אחד כותב כרטיס הצהרת אמן: שם העבודה, הטכניקות שבחר ומשפט אחד על מה שרצה לספר. אני מראה דוגמה של כרטיס במוזיאון. כ־25 דקות.

6 מפגש שלישי: הקמת התערוכה

יחד אנחנו מסדרים את העבודות על הקירות ועל השולחנות ומחליטים מה ליד מה. הילדים מתנסים בתפקיד אוצרים: אילו עבודות מדברות זו עם זו? אפשר להזמין את ההורים או כיתה אחרת לפתיחה.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בבחירה אני מציעה שלוש אפשרויות מוכנות של נושא וטכניקה ומלווה אותם בתכנון צעד אחר צעד.

אתגר למתקדמים

ילדים מתקדמים כותבים גם על אמן שלמדנו השנה שהשפיע על העבודה ומסבירים במה היצירה שלהם דומה לשלו.

סיכום ותערוכה

בפתיחת התערוכה כל ילד עומד ליד העבודה שלו ומספר עליה למבקרים. בשיחת הסיכום בכיתה אני שואלת: "מה למדתם על עצמכם כאמנים השנה?", "איזו עבודה של חבר הייתם רוצים ללמוד ממנה טכניקה?" ו"מה הייתם רוצים ללמוד בשנה הבאה?". העבודות והתיקים הולכים הביתה בסוף השבוע.

טיפים מהכיתה

- כדאי לשמור את כל תיקי העבודות לאורך השנה. בלי התיקים קשה לילדים להיזכר מה למדו.
- שלוש טכניקות זה כבר הרבה. אני מגבילה לשתיים או שלוש כדי שהעבודה תסתיים בזמן.
- עבודות חימר צריכות שבוע ייבוש. מי שבוחר חימר מתחיל בו כבר במפגש הראשון.
- כרטיסי הצהרת האמן נראים מקצועיים יותר כשהם מודפסים או כתובים על כרטיס לבן בגודל אחיד.

השראה להראות לילדים

- אנרי מטיס – "החילזון": עבודה מאוחרת מנייר צבוע וגזור שמראה איך אמן ממשיך לחפש טכניקה חדשה גם אחרי שנים רבות.
- וסילי קנדינסקי – "קומפוזיציה 8": חוזרים לציור מהשיעור הראשון ומגלים כמה דברים חדשים אפשר לראות בו עכשיו.

הרחבות ופעילויות המשך

- קטלוג כיתתי של התערוכה, עם צילום של כל עבודה וההצהרה שלה.
- מכתב לעצמי לשנה הבאה: מה אני רוצה לנסות בכיתה ד'.
- בבית בחופש הגדול: יומן ציור של הקיץ, ציור אחד בכל שבוע.

ציוד לשיעור

- דף תכנון A4 לכל ילד
- דפי ציור A3 ודפי צבעי מים
- צבעי גואש וצבעי מים ומכחולים
- כ־300 גרם חימר לכל ילד שבוחר בו
- נייר צבעוני ודפי מגזין
- דבק נוזלי ומקלות דבק
- מספריים, עפרונות וטושים
- כרטיס לבן להצהרת אמן לכל ילד
- נייר דבק ותפסנים לתליית התערוכה
- תיקי העבודות של הילדים מכל השנה
- עיתונים וסינרים

כיתה ד׳

24 מערכים

הציוד לשנה

דפי ציור · עפרונות רישום · פחם · מטושטש · צבעי גואש · מכחולים · פלטה · עפרונות · קרטון

דבק חם · חוטי צמר · חרוזים · נייר צלופן · קרטון שחור · דבק · מספריים · מראה · עפרונות צבעוניים

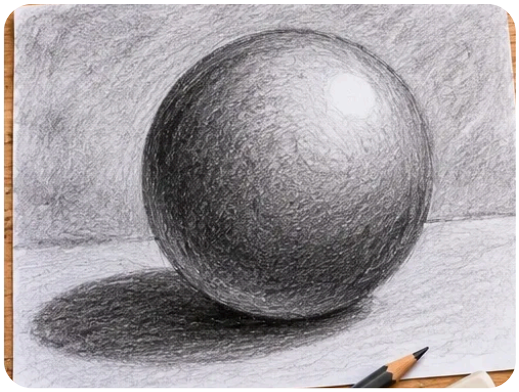
סרגל · צבעי פנדה · מחוגה · טושים דקים · דפי ציור דקים · עפרונות רכים · גירי שעווה · מכחולים עבים

תיל גמיש · בסיס · דפי צבעי מים · צבעי מים · מלח · בריסטול · טושים · נייר צבעוני · לוחות קלקר

צבע הדפס · גלגלת · נייר · זכוכית מגדלת

המערכים

1. **אור וצל**
   מדרג גוונים
2. **צבעים משלימים**
   תאוריית צבע
3. **נוף בפרספקטיבה**
   פרספקטיבה אווירית
4. **טבע דומם**
   רישום מהתבוננות
5. **מסכה אפריקאית**
   פיסול קרטון
6. **אור החג**
   ויטראז' נייר
7. **דיוקן עצמי**
   פרופורציות הפנים
8. **עיר חורפית**
   פרספקטיבת נקודה אחת
9. **מנדלה מורכבת**
   סימטריה רדיאלית
10. **מרקמים בטבע**
    פרוטאז' (שפשוף)
11. **אמן החודש: ון גוך**
    משיחות מכחול
12. **פיסול חוטים**
    תלת-ממד
13. **נוף אביבי**
    צבעי מים מתקדם
14. **כרזה חברתית**
    עיצוב ומסר
15. **הדפס קלקר**
    תחריט
16. **צל הגוף**
    מתאר והצללה
17. **נוף ימי**
    פרספקטיבה אווירית
18. **בעל פרווה**
    מרקם
19. **כד מעוטר**
    דוגמה וסימטריה
20. **דיוקן חבר**
    פרופורציה
21. **בניין בעיר**
    פרספקטיבה
22. **עץ ארבע העונות**
    עונות השנה
23. **חרקים בטבע**
    רישום מדויק
24. **פרויקט סיכום**
    טכניקה חופשית

כיתה ד׳ • שיעור 1

אור וצל

תרגול מעבר מבהיר לכהה וכדור עם הצללה.

⏱ 45 דקות · 🎨 מדרג גוונים

מטרות השיעור

- להבין שאור שנופל על גוף יוצר אזור מואר, אזור ביניים, צל עצמי וצל מוטל
- לתרגל סולם גוונים של חמש דרגות, מלבן ועד כהה מאוד, בעיפרון ובפחם
- להפוך עיגול שטוח לכדור שנראה תלת־ממדי בעזרת הצללה הדרגתית

מושגים

אור · צל עצמי · צל מוטל · גוון · מדרג

פתיחה

אני מחשיכה את הכיתה ככל האפשר, מניחה כדור לבן על שולחן ומאירה אותו מהצד בפנס של טלפון. אני שואלת: "איפה הכדור הכי בהיר? איפה הכי כהה? ומה זה הכתם הכהה על השולחן?" הילדים מגלים שיש בעצם שני צללים: אחד על הכדור עצמו ואחד שהכדור "זורק" על השולחן. אחר כך אני מזיזה את הפנס לצד השני ושואלת מה השתנה. כך הם מבינים שהצל תמיד בצד הרחוק מהאור ושזה הכלל שנשתמש בו היום.

מהלך השיעור

1 סולם של חמישה ריבועים

כל ילד משרטט בראש הדף שורה של חמישה ריבועים צמודים, בערך 3 על 3 ס"מ. אני מדגימה על הלוח: הריבוע הראשון נשאר לבן, האחרון כהה ככל שאפשר ובאמצע שלוש דרגות ביניים. אני מבקשת ללחוץ על העיפרון בעדינות ולהוסיף שכבות במקום ללחוץ חזק כבר בהתחלה. כ־8 דקות.

2 מעבר רציף בלי גבולות

מתחת לסולם הילדים מציירים פס ארוך ומנסים לעבור בו מבהיר לכהה בלי שרואים איפה נגמרת דרגה אחת ומתחילה הבאה. כאן אני מציגה את המטשטש: מעבירים אותו בתנועות קטנות מהאזור הבהיר אל הכהה ולא להפך. אני מזכירה שהמטשטש מורח גם לכלוך ולכן מנקים אותו על נייר טיוטה.

3 מעיגול לכדור

כל ילד משרטט עיגול גדול, בקוטר כף יד ומסמן בחץ קטן מאיזה כיוון מגיע האור. אני מדגימה איך משאירים נקודה בהירה קרובה לחץ ומשם מכהים בטבעות רחבות לכיוון הצד השני. ליד שפת הכדור בצד החשוך אני משאירה פס דק מעט בהיר יותר, האור שחוזר מהשולחן. זה הפרט שגורם לכדור "לצאת" מהדף. כ־12 דקות.

4 הצל המוטל

עכשיו מוסיפים את הצל על השולחן: אליפסה שטוחה שיוצאת מתחתית הכדור לצד הרחוק מהאור. אני מראה שהצל הכי כהה ממש במקום שבו הכדור נוגע בשולחן והולך ומתבהר ככל שמתרחקים. כאן הילדים עובדים בפחם לחיצה קלה ומטשטשים באצבע או במטשטש.

5 בדיקה מרחוק

בסוף אני מבקשת מכל ילד להרים את הדף, ללכת שלושה צעדים אחורה ולהסתכל. מרחוק רואים מיד אם חסרה דרגה כהה או אם הכדור נראה כמו עיגול מלוכלך. מי שצריך מוסיף שכבה אחת כהה יותר בצד החשוך ומחדד את הנקודה הבהירה במחק.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בשליטה על לחץ העיפרון אני נותנת שלושה עפרונות בדרגות שונות (רך, בינוני וקשה), כך שכל עיפרון אחראי על טווח גוונים אחר.

אתגר למתקדמים

מי שמסיים מהר מצייר שני כדורים זה לצד זה עם אור מכיוונים הפוכים, או גליל וקובייה באותה תאורה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את כל הכדורים על הרצפה במעגל ומסתכלים עליהם מלמעלה. אני שואלת: "באיזה כדור הכי ברור מאיפה מגיע האור?", "מה ההבדל בין הצל שעל הכדור לבין הצל שעל השולחן?" ו"מה הייתם מוסיפים לכדור שלכם עכשיו, אחרי שראיתם את של אחרים?". המשפט שנשאר על הלוח: הצל נמצא תמיד בצד הרחוק מהאור.

טיפים מהכיתה

- כדאי להדביק את הדף לשולחן בסלוטייפ בפינות. כשהדף זז הילדים מורחים את הפחם עם שורש כף היד.
- דף טיוטה מתחת ליד הכותבת שומר על הלבן נקי. אני מראה את זה כבר בדקה הראשונה.
- הטעות הנפוצה ביותר היא קו מתאר שחור וחזק סביב הכדור. אני מבקשת לשרטט את העיגול בקו דק מאוד, כי בסוף הוא צריך להיעלם בתוך הגוונים.

השראה להראות לילדים

- קרווג'ו – "קריאתו של מתי הקדוש": קרן אור אחת שחוצה חדר חשוך ומראה כמה אור וצל יכולים לספר סיפור.
- מאוריץ קורנליס אשר – "יד עם כדור משקף": רישום ליתוגרפי שבו כדור מבריק מוחזק ביד, מעולה להתבוננות בגוונים על גוף עגול.

הרחבות ופעילויות המשך

- צילום של חפץ אחד בבית בשלוש תאורות שונות (חלון, מנורה, פנס) והשוואה בשיעור הבא.
- שיעור המשך על נייר צבעוני כהה: מציירים את האור בגיר לבן במקום את הצל.
- חיבור למדעים: ניסוי צללים בחצר בשעות שונות של היום ומדידת אורך הצל.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- עפרונות רישום HB, 2B ו־4B לכל ילד
- מקל פחם דק אחד לכל ילד
- מטשטש נייר לכל ילד ונייר טיוטה לניקוי
- מחק לבן ומחק לישה לכל שולחן
- כדור לבן ופנס להדגמה
- סלוטייפ להדבקת הדפים ומגבונים לידיים

כיתה ד׳ • שיעור 2

צבעים משלימים

זיהוי זוגות משלימים ושימוש בהם ליצירת ניגוד.

⏱ 45 דקות

🎨 תאוריית צבע

מטרות השיעור

- לזהות את שלושת זוגות הצבעים המשלימים על מעגל הצבעים
- להבין שצבעים משלימים מחזקים זה את זה כשהם זה לצד זה ומעמעמים זה את זה כשמערבבים אותם
- לתכנן ולצבוע קומפוזיציה שמשתמשת בזוג משלים אחד כדי ליצור ניגוד

מושגים

מעגל הצבעים · צבעים משלימים · ניגוד · גוון מעומעם · קומפוזיציה

פתיחה

אני תולה על הלוח ריבוע אדום גדול ומבקשת מכל הכיתה להסתכל על נקודה שחורה במרכזו, בלי למצמץ, במשך עשרים שניות. אחר כך אני מורידה את הריבוע ומשאירה דף לבן. הילדים מופתעים לראות על הלבן ריבוע ירקרק. אני מספרת שהעין שלנו "משלימה" לבד את הצבע החסר ושזה בדיוק השם של הזוגות שנכיר היום. אנחנו חוזרים על הניסוי עם כחול והילדים מנחשים לפני שהם רואים.

מהלך השיעור

1 מעגל צבעים מהיר

על הלוח אני מציירת עיגול מחולק לשישה חלקים: אדום, כתום, צהוב, ירוק, כחול וסגול. אני מראה שכל צבע עומד מול "בן הזוג" שלו: אדום מול ירוק, כחול מול כתום, צהוב מול סגול. הילדים מעתיקים מעגל קטן בפינת הדף וצובעים אותו בגואש, כדי שיהיה להם מול העיניים כל השיעור. כ־10 דקות.

2 ניסוי הצמדה

על פיסת נייר הילדים צובעים פס כתום ולידו פס כחול ואז פס כתום ולידו פס צהוב. אני שואלת איזה זוג "צועק" יותר. כמעט כולם מצביעים על הכתום והכחול. זה הרגע להסביר את המילה ניגוד.

3 ניסוי ערבוב

עכשיו כל ילד מוסיף טיפה ירוקה לכתם אדום בפלטה ומסתכל מה יוצא. מתקבל חום אפרפר. אני מסבירה שזה הסוד של ציירים: כדי לעמעם צבע בלי שחור מוסיפים לו מעט מבן הזוג. הילדים מכינים שלוש דרגות של אדום מעומעם ושומרים אותן.

4 תכנון היצירה

כל ילד בוחר זוג אחד ומשרטט בעיפרון נושא פשוט: דג בים, תפוז על מפה, חצב בשדה סגול. אני מבקשת שהצבע האחד ישלוט ברקע והשני יופיע בדמות המרכזית, כדי שהיא תבלוט. השרטוט צריך להיות גדול ופשוט, בלי פרטים קטנים. כ־5 דקות.

5 צביעה

צובעים קודם את השטחים הגדולים ורק אחר כך את הדמות. בצללים של הדמות משתמשים בגוון המעומעם שהכינו בניסוי הערבוב. אני עוברת בין השולחנות ושואלת: "מה הדבר הראשון שהעין שלי רואה בציור שלך?". אם התשובה היא לא הדמות, אנחנו חושבים יחד מה לחזק.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בבחירה אני מכינה מראש שלושה כרטיסים, כל אחד עם זוג משלים ורעיון לנושא והם רק בוחרים כרטיס.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מהר מוסיף לציור את הזוג המשלים בשלוש עוצמות: טהור, מעורבב מעט ומעורבב הרבה, כדי ליצור עומק.

סיכום ותערוכה

אני מסדרת את העבודות לפי הזוגות: כל האדום־ירוק יחד, הכחול־כתום יחד והצהוב־סגול יחד. אנחנו מסתכלים ושואלים: "איזה זוג נראה לכם הכי חזק?", "איפה בעבודות רואים צבע מעומעם?" ו"איפה אתם פוגשים צבעים משלימים מחוץ לכיתה?". הילדים מזכירים בדרך כלל קבוצות כדורגל ושלטים וזה פותח שיחה טובה על למה מעצבים בוחרים בהם.

טיפים מהכיתה

- את הצבעים המשניים כדאי לתת מוכנים מהבקבוק בשלב הצביעה. ערבוב של כתום אמיתי לוקח לילדים זמן רב ומבזבז צבע.
- ניסוי העין מצליח רק אם הכיתה שקטה ומרוכזת. אני סופרת בקול את השניות וזה עוזר.
- הפלטה מתלכלכת מהר מאוד. אני מבקשת לשים כל צבע בפינה אחרת ולערבב רק במרכז.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ון גוך – "מרפסת בית קפה בלילה": הצהוב־כתום של התאורה מול הכחול של שמי הלילה.
- וינסנט ון גוך – "חדר השינה בארל": חדר שבנוי כמעט כולו מזוגות משלימים. ון גוך עצמו כתב עליו במכתבים לאחיו.

הרחבות ופעילויות המשך

- צייד צבעים: לצלם בבית או בחצר שלושה מקומות שבהם מופיעים צבעים משלימים זה לצד זה.
- קולאז' מנייר צבעוני בזוג משלים אחד, להשוואה בין צבע מנייר לצבע מגואש.
- סוכות: עיצוב קישוט לסוכה בכתום וכחול, או בצהוב וסגול, שבולט על רקע הסכך.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד ועוד חצי דף A4 לניסויים
- צבעי גואש: אדום, צהוב, כחול וגם כתום, ירוק וסגול מוכנים
- שני מכחולים לכל ילד: עבה לשטחים ודק לפרטים
- פלטה או צלחת חד־פעמית לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- ריבוע נייר אדום וריבוע כחול בגודל A4 עם נקודה שחורה במרכז, לניסוי העין
- עיתונים לכיסוי השולחנות, סינרים ומגבונים

כיתה ד׳ • שיעור 3

נוף בפרספקטיבה

יצירת עומק על ידי החלשת צבע ופרטים ברקע.

⏱ 45 דקות

🎨 פרספקטיבה אווירית

מטרות השיעור

- להבין שמה שרחוק נראה בהיר יותר, כחלחל יותר ופחות מפורט
- לחלק את הדף לשלושה מישורים: חזית, מישור אמצעי ורקע
- לערבב מדרג של גוונים מאותו צבע בעזרת לבן ותכלת

מושגים

פרספקטיבה אווירית · חזית · רקע · קו אופק · גוון בהיר

פתיחה

אני מקרינה צילום של רכסי הרים בגליל בשעת בוקר, שבו כל רכס בהיר יותר מזה שלפניו. אני שואלת: "למה ההרים הרחוקים נראים כמעט כחולים? הם באמת בצבע הזה?". הילדים מציעים תשובות ואני מספרת שבינינו לבין ההר הרחוק יש הרבה אוויר, אבק ולחות והם כמו וילון דק שמחליש את הצבע. לאונרדו דה וינצ'י כתב על זה ראשון והיום נשתמש בסוד הזה כדי ליצור עומק על דף שטוח.

מהלך השיעור

1 שרטוט שלושה רכסים

הילדים משרטטים בעיפרון קו אופק בשליש העליון של הדף ומתחתיו שלושה קווי רכסים גליים שלא מקבילים זה לזה. אני מבקשת שהרכס הקרוב יהיה הנמוך ביותר על הדף ויתפוס את השטח הגדול. כ־5 דקות.

2 ערבוב מדרג

בפלטה כל ילד מכין ארבעה גוונים: ירוק כהה, ירוק עם מעט לבן, ירוק עם הרבה לבן וקצת תכלת וכמעט תכלת בלבד. אני מדגימה על הלוח ומבקשת לערבב כמות מספיקה לכל שטח לפני שמתחילים לצבוע, כי קשה מאוד להגיע שוב לאותו גוון.

3 צובעים מהרחוק אל הקרוב

מתחילים בשמיים, אחר כך הרכס הרחוק בגוון הבהיר ביותר ומשם מתקדמים קדימה. אני מסבירה שכך כל רכס קרוב "עולה" על זה שמאחוריו בצורה טבעית. בין שכבה לשכבה מחכים דקה קצרה ואני מנצלת אותה לשאלה: "מה עוד נראה פחות ברור כשהוא רחוק?". כ־15 דקות.

4 פרטים רק בחזית

עכשיו, עם מכחול דק, הילדים מוסיפים פרטים רק לרכס הקרוב: עצים, סלעים, שיחים, אולי שביל. אני מראה שברכס האמצעי מספיקות נקודות קטנות כדי לרמז על עצים וברחוק לא מוסיפים כלום. זה הכלל השני של הפרספקטיבה האווירית: פחות פרטים ברחוק.

5 בדיקה בעיניים מצומצמות

אני מלמדת טריק: לצמצם את העיניים ולהסתכל על הציור. אם רכס רחוק "קופץ" קדימה, הוא כנראה כהה מדי. אפשר לתקן במעט לבן מעורבב עם הגוון שלו, בשכבה דקה.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בערבוב אני מכינה מראש ארבעה גוונים בכוסות קטנות על כל שולחן והם מתמקדים בסדר העבודה ובפרטים.

מי שמתקדם מוסיף נהר או שביל שמתחיל רחב בחזית ונעשה צר ובהיר לכיוון הרקע וכך משלב שני סוגי עומק.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הציורים בשורה ועומדים במרחק. אני שואלת: "באיזה ציור הכי מרגישים שאפשר ללכת פנימה?", "מה עשה הצייר כדי שהרכס הרחוק ייראה רחוק?" ו"איפה יש פרט קטן בחזית שגורם לנו להאמין לעומק?". על הלוח נשארים שני כללים: רחוק זה בהיר וכחלחל, רחוק זה פחות פרטים.

טיפים מהכיתה

- גואש שמתייבש בפלטה מאבד את הגוון. אני מבקשת לכסות את הפלטה במגבון לח כשמחכים.
- ילדים נוטים לצייר את ההרים כמשולשים חדים. אני מראה תמונה אמיתית ומבקשת קו "רך" כמו גב של חתול.
- כדאי להחזיק בכיתה כמה צילומי נוף מודפסים. ילדים שאין להם רעיון מעתיקים מבנה רכסים ומשנים פרטים.

השראה להראות לילדים

- לאונרדו דה וינצ'י – "המונה ליזה": מאחורי הדמות יש נוף של הרים ומים שהולך ונעשה כחלחל ומטושטש ככל שהוא מתרחק.
- ראובן רובין – ציורי נוף של הגליל ושל הרי ירושלים, שבהם רואים יפה את המעבר מחזית חמה לרקע בהיר.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור אותו נוף בשקיעה: הפעם הגוונים הרחוקים הולכים לכיוון ורוד וסגול במקום תכלת.
- יציאה לחצר או לחלון גבוה בבית הספר וסימון ברישום מהיר של מה קרוב, מה באמצע ומה רחוק.
- חיבור לגיאוגרפיה: נוף של אזור בארץ שהילדים טיילו בו, עם שם המקום.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- צבעי גואש: ירוק, כחול, תכלת, לבן, חום וצהוב
- מכחול עבה ומכחול דק לכל ילד
- פלטה או צלחת חד־פעמית לכל ילד
- כוס מים ומגבון לכל ילד
- צילומי נוף מודפסים, אחד לכל שולחן
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ד׳ • שיעור 4

טבע דומם

סידור חפצים ורישומם עם הצללה ומרקם.

⏱ 45 דקות

🎨 רישום מהתבוננות

מטרות השיעור

- להתבונן בחפצים אמיתיים ולרשום אותם כפי שהם נראים ולא כפי שאנחנו "יודעים" שהם נראים
- לשמור על יחסי גודל ועל חפיפה בין חפצים בקומפוזיציה
- להבחין בין מרקמים שונים (חלק, מבריק, מחוספס) ולתרגם אותם לסימני עיפרון

מושגים

טבע דומם · התבוננות · חפיפה · פרופורציה · מרקם

פתיחה

על שולחן במרכז הכיתה אני מסדרת שלושה חפצים: כד חרס, תפוח ומגבת מקופלת. אני מאירה אותם במנורה מצד אחד ושואלת: "מה משותף לחפצים האלה? ומה שונה?". הילדים מגיעים מהר לצורה, לצבע ולחומר. אז אני שואלת: "איך אפשר לצייר בעיפרון שהתפוח חלק והמגבת רכה?". אני מספרת שציירים כבר מאות שנים מסדרים חפצים פשוטים על שולחן כדי לתרגל את העין ושלסוג הזה של ציור קוראים טבע דומם.

מהלך השיעור

1 סידור משותף

על כל שולחן קבוצתי יש סל עם חפצים: בקבוק, ספל, פרי, אבן, בד. כל קבוצה בוחרת שלושה ומסדרת אותם כך שאחד מסתיר חלק מהשני. אני מסבירה שחפיפה כזו יוצרת עומק ושחפצים בשורה ישרה נראים כמו מדף בחנות. כ־5 דקות.

2 מסגרת ומבט

כל ילד מחזיק מסגרת קטנה מקרטון, עם חלון בגודל של כרטיס ומחפש דרכה את הזווית שהכי מוצאת חן בעיניו. אחר כך הוא משרטט בקווים קלים מאוד את הצורות הבסיסיות: אליפסה, מלבן, עיגול. אני מזכירה לבדוק כמה פעמים הבקבוק גבוה מהתפוח, עם העיפרון ביד מושטת.

3 קווי מתאר מדויקים

עכשיו מחדדים את הקווים: הצוואר של הבקבוק, הקפלים של הבד, העוקץ של הפרי. אני מבקשת להרים את העיניים לחפצים יותר זמן משמסתכלים על הדף. מי שתופס את עצמו מצייר "בקבוק מהראש" מוזמן לעצור ולהסתכל שוב. כ־10 דקות.

4 הצללה

הילדים מסמנים מאיפה מגיע האור ומוסיפים צל עצמי וצל מוטל לכל חפץ, כמו שתרגלנו בשיעור אור וצל. אני מבקשת להתחיל מהאזורים הכהים ביותר, בפחם ולהשאיר את האזורים המוארים לבנים לגמרי. כ־10 דקות.

5 מרקם

בשלב האחרון כל חפץ מקבל סימן משלו: נקודות קטנות לאבן, קווים ארוכים ורכים לבד, הצללה חלקה מאוד לזכוכית עם נקודת ברק לבנה במחק. אני מדגימה כל אחד על דף טיוטה ליד הלוח והילדים בוחרים מה מתאים לחפצים שלהם.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני מצמצמת לשני חפצים פשוטים בצורתם ונותנת להם מסגרת עם קווים שמחלקים את החלון לארבעה, כדי למקם את החפצים בדף.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף לסידור חפץ שקוף, כמו כוס מים ומנסה לרשום את מה שרואים דרכו.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את הרישומים של כל קבוצה ליד הסידור שלה ועוברים מקבוצה לקבוצה. אני שואלת: "איך אותו סידור נראה שונה אצל כל אחד?", "איזה מרקם הכי הצליח לכם להעביר?" ו"מה היה קשה יותר: הצורה או הצל?". הילדים מגלים שכל אחד ישב במקום אחר ולכן ראה משהו אחר וזה בדיוק העניין.

טיפים מהכיתה

- כדאי לסמן בסלוטייפ על השולחן את מקום החפצים. ילד אחד שמזיז את הספל משנה לכל הקבוצה את הציור.
- חפצים בצבע אחיד ובהיר קלים יותר לרישום מחפצים עם הדפסים ודוגמאות.
- פירות אמיתיים מתחילים להתקלקל אחרי כמה ימים. אם השיעור נמשך שבוע, אני מצלמת את הסידור.

השראה להראות לילדים

- פול סזאן – "תפוחים ותפוזים": שולחן עמוס פירות, כלים ובד מקופל, דוגמה מצוינת לחפיפה ולקומפוזיציה.
- ג'ורג'ו מורנדי – ציורי הבקבוקים והכלים שלו, שבהם חפצים פשוטים ושקטים בגוונים עדינים מאוד.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותו סידור בצבעי גואש בשיעור הבא, עם דגש על צבעים משלימים בצללים.
- טבע דומם מהבית: כל ילד מצלם שלושה חפצים שמספרים משהו עליו ומביא את התמונה לשיעור.
- סוכות: טבע דומם של ארבעת המינים, עם מרקם הקליפה של האתרוג והעלים של הלולב.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- עפרונות רישום ברכות HB ו־4B לכל ילד
- מקל פחם דק לכל ילד
- מחק ונייר טיוטה לכל ילד
- סל חפצים לכל שולחן: בקבוק, ספל, פרי, אבן ובד
- מסגרת קרטון עם חלון לכל ילד
- מנורה שולחנית אחת לפחות וסלוטייפ לסימון

כיתה ד׳ • שיעור 5

מסכה אפריקאית

בניית מסכה תלת-ממדית מקרטון וקישוטה.

⏱ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 פיסול קרטון

מטרות השיעור

- להכיר את תפקידן של מסכות בתרבויות שונות באפריקה ואת המאפיינים הצורניים שלהן
- לבנות מסכה תלת־ממדית מקרטון בעזרת קיפול, חיתוך והדבקה של חלקים בולטים
- לעצב דוגמה גאומטרית ולשלב חומרים שונים לקישוט

מושגים

תלת־ממד · תבליט · סימטריה · הגזמה · דוגמה

פתיחה

אני מניחה על השולחן מסכה אמיתית או תצלום גדול של מסכת עץ מחוף השנהב ומבקשת מהילדים לא לדבר דקה ורק להסתכל. אחר כך אני שואלת: "איזה רגש המסכה הזאת מעבירה? מה בה מוגזם?". הילדים מבחינים במצח הגבוה, בעיניים הצרות ובאף הארוך. אני מספרת שבקהילות רבות באפריקה מסכות שימשו בטקסים, בריקודים ובחגים ושכל צורה בהן נבחרה בכוונה. אנחנו מסתכלים גם על תמונה של פיקאסו ומדברים על כך שאמנים באירופה למדו מהמסכות האלה דרך חדשה לצייר פנים.

מהלך השיעור

1 סקיצה ותכנון

כל ילד מצייר בדף טיוטה שתי סקיצות של מסכה, עם קו אמצע לסימטריה. אני מבקשת לבחור לפחות חלק אחד מוגזם: מצח, אף, פה או אוזניים. בוחרים סקיצה אחת וכותבים לידה איזה רגש היא מבטאת. כ־10 דקות.

2 בסיס המסכה

על קרטון בגודל A4 הילדים מעתיקים את קו המתאר וגוזרים. כדי לתת למסכה קימור אני מראה איך חותכים חריץ קצר בסנטר ובמצח ומדביקים אותו בחפיפה של שני סנטימטרים. כך הקרטון השטוח מתעגל קדימה. את העיניים אני חותכת בעצמי בסכין יפנית למי שמבקש.

3 חלקים בולטים

מרצועות קרטון הילדים בונים אף, גבות ושפתיים: מקפלים רצועה לצורת משולש, גליל או קשת ומדביקים. את הדבק החם מפעילה רק אני או ילד שעבר איתי הדרכה, בעמדה אחת בצד הכיתה. מי שמחכה לתורו מכין בינתיים חלקים נוספים. זה סוף השיעור הראשון.

4 צבע בסיס

בשיעור השני צובעים את כל המסכה בגואש בצבע בסיס אחד: חום, כתום אדמתי או שחור. אני מסבירה שבמסכות רבות הצבעים מגיעים מהאדמה, מפחם ומצמחים. בזמן שהצבע מתייבש, הילדים מתכננים בעיפרון את הדוגמה. כ־10 דקות.

5 דוגמה וקישוט

בעזרת מכחול דק מוסיפים קווים, משולשים, נקודות וזיגזגים, תוך שמירה על סימטריה בין שני צידי הפנים. בסוף מוסיפים חוטי צמר כשיער או כזקן וחרוזים שמודבקים בנקודות דבק קטנות. אני מבקשת לבחור שניים או שלושה צבעים בלבד לדוגמה, כדי שהמסכה לא תאבד את הכוח שלה.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בבנייה אני מכינה מראש בסיס מסכה מקומר וחלקים מקופלים והם מתמקדים בהרכבה ובקישוט.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם בונה מסכה עם שכבות: חלק שיוצא קדימה מעל חלק אחר, או קרניים ואוזניים שבולטות לצדדים.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את המסכות בגובה העיניים לאורך קיר אחד וכל ילד עומד ליד המסכה שלו. אני שואלת: "איזה רגש אתם קוראים במסכה של החבר?", "איזה חלק מוגזם הכי תופס את העין?" ו"מה ההבדל בין המסכות שלנו לבין מסכות של פורים?". ילדים שרוצים מציגים את המסכה מול הפנים ומשמיעים קול שמתאים לה.

טיפים מהכיתה

- קרטון של קופסאות דגני בוקר דק מדי וקרטון גלי עבה מדי לחיתוך. קרטון ביצוע בעובי בינוני הוא הפתרון הטוב.
- עמדת דבק חם אחת בצד הכיתה, על משטח עמיד ועם כוס מים קרים לידה, חוסכת כוויות ובלגן.
- כדאי לכתוב את השם בגב המסכה לפני הצביעה. אחרי שהיא צבועה כולן נראות דומות בארון.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – "העלמות מאביניון": בשתי הדמויות שמימין רואים בבירור את ההשפעה של מסכות אפריקאיות.
- מסכות של בני הדן מחוף השנהב ומליבריה, הידועות בפנים המעודנים ובעיניים הצרות.

הרחבות ופעילויות המשך

- פורים: הוספת גומייה ולבישת המסכות בתהלוכה בית ספרית.
- מחקר קצר בזוגות על מסכות ממקום אחר בעולם: ונציה, יפן, מקסיקו והשוואה בכיתה.
- כתיבת סיפור קצר או אגדה על הדמות שהמסכה מייצגת, בשיתוף עם שיעור שפה.

ציוד לשיעור

- קרטון ביצוע בגודל A4 לכל ילד ועוד רצועות קרטון לחלקים
- אקדח דבק חם בעמדה אחת ודבק פלסטי לכל שולחן
- צבעי גואש: חום, שחור, לבן, כתום, אדום וצהוב
- מכחול עבה ומכחול דק לכל ילד
- חוטי צמר בכמה צבעים, כמטר לכל ילד
- חרוזים, כחופן לכל שולחן
- מספריים, עיפרון ודף טיוטה לכל ילד וסכין יפנית למורה בלבד
- עיתונים לכיסוי השולחנות, סינרים ומגבונים

כיתה ד׳ • שיעור 6

אור החג

יצירת חלון ויטראז׳ מנייר שקוף צבעוני.

⏱ 45 דקות | 🎨 ויטראז׳ נייר

מטרות השיעור

- להכיר את אמנות הוויטראז׳ ואת הקשר בין אור, שקיפות וצבע
- לתכנן קומפוזיציה של שטחים סגורים עם מסגרת שחורה רציפה
- לגזור בדיוק בתוך קרטון ולהדביק נייר שקוף מאחור בלי קמטים

מושגים

ויטראז׳ | שקיפות | מסגרת | קו מתאר | ניגוד

פתיחה

אני מביאה לכיתה פנס גדול ומאירה דרך פיסת צלופן אדום על הקיר. הקיר מתמלא בכתם אדום והילדים מבקשים לנסות צבעים אחרים. אחר כך אני מקרינה את חלונות שאגאל בבית הכנסת של הדסה עין כרם ושואלת: "מה קורה לחלון הזה בבוקר? ובערב?". אנחנו מדברים על כך שבחנוכה אנחנו מדליקים אור ושמים אותו בחלון ושהיום נכין חלון שהאור הוא חלק ממנו.

מהלך השיעור

1 תכנון הציור

כל ילד מצייר על דף טיוטה בגודל הקרטון ציור פשוט שקשור לחג: חנוכייה, פך שמן, סביבון או להבות. אני מבקשת לחלק את הרקע לשטחים בקווים עבים, כמו פסיפס ולוודא שכל קו נוגע בקו אחר. כ־8 דקות.

2 העברה לקרטון

הילדים מעתיקים את הציור על קרטון שחור בעיפרון לבן. אני מסבירה שהקווים שמציירים הם המסגרת שתישאר והשטחים שבתוכם הם החלונות שייגזרו. כל קו צריך להיות ברוחב של אצבע לפחות, אחרת הקרטון יקרע.

3 גזירת החלונות

כדי להתחיל לגזור באמצע שטח אני מראה איך מקפלים מעט את הקרטון ועושים חתך קטן בקיפול ומשם מכניסים את המספריים. מי שמעדיף מבקש ממני חור התחלה בסכין. גוזרים לאט, שטח אחרי שטח ולא חותכים את המסגרת. כ־15 דקות.

4 הדבקת הצלופן

הופכים את הקרטון. על כל חלון מדביקים מאחור פיסת צלופן גדולה ממנו בסנטימטר מכל צד. אני מראה איך מורחים דבק דק רק על המסגרת השחורה ולא על הצלופן ומיישרים בעדינות מהמרכז החוצה. אני מציעה לבחור צבעים חמים ללהבות ולאור וצבעים קרים לרקע, כדי שהלהבה תבלוט.

5 בדיקה מול החלון

כל ילד מצמיד את העבודה לחלון הכיתה ומסתכל מבחוץ פנימה ומבפנים החוצה. כאן רואים מיד אם נשאר חור לא מכוסה או צבע שלא מתאים. בדקות האחרונות מתקנים ומוסיפים שכבה שנייה של צלופן במקומות שרוצים בהם צבע כהה יותר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בגזירה אני מכינה מסגרות שחורות עם חלונות גדולים שכבר גזורים והם בוחרים צבעים ומדביקים.

מי שמתקדם משלב שתי שכבות צלופן חופפות כדי לקבל צבע שלישי, למשל צהוב על כחול ליצירת ירוק.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל העבודות על חלון הכיתה ומכבים את האור. אני שואלת: "איזה חלון הכי זוהר ולמה?", "מה קרה במקום שבו שני צבעים נפגשו?" ו"איך המסגרת השחורה עוזרת לצבעים?". הילדים לוקחים את העבודה הביתה לחלון שבו מדליקים נרות.

טיפים מהכיתה

- צלופן מתקמט ונדבק לידיים. אני חותכת אותו מראש לריבועים קטנים ומחלקת בקופסאות לפי צבע.
- דבק נוזלי מטשטש את הצלופן. דבק סטיק או סלוטייפ דו־צדדי נותנים תוצאה שקופה ונקייה.
- כדאי להזהיר מראש שאסור לתלות את העבודה ליד הנרות הדולקים. צלופן ונייר נדלקים מהר.

השראה להראות לילדים

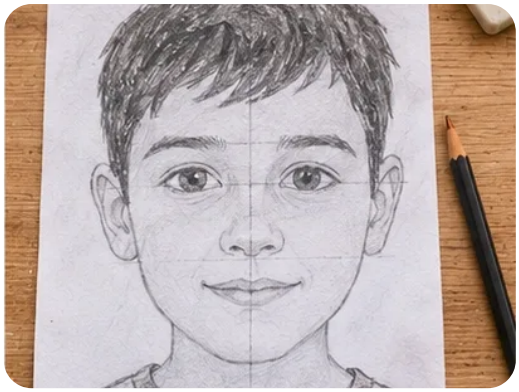
- מארק שאגאל – "חלונות ירושלים": שנים עשר חלונות לשבטי ישראל בבית הכנסת של בית החולים הדסה עין כרם.
- אנרי מטיס – החלונות שעיצב לקפלת הרוזר בוואנס, עם צורות של עלים בכחול, ירוק וצהוב.

הרחבות ופעילויות המשך

- חלון משותף לכיתה: כל ילד מכין ריבוע אחד ויחד מרכיבים ויטראז' גדול לדלת הכיתה.
- ויטראז' בעונות: פרפרים ופרחים לאביב באותה טכניקה.
- סיור או צפייה בחלונות צבעוניים בבית כנסת, בכנסייה או במבנה ציבורי בעיר.

ציוד לשיעור

- קרטון שחור בגודל A4 לכל ילד
- נייר צלופן בחמישה צבעים לפחות, חתוך לריבועים של 10 ס"מ
- דבק סטיק לכל ילד או סלוטייפ דו־צדדי לכל שולחן
- מספריים חדים לכל ילד
- עיפרון לבן או גיר לכל ילד ודף טיוטה
- סכין יפנית למורה בלבד ומשטח חיתוך
- פנס להדגמה

כיתה ד׳ • שיעור 7

דיוקן עצמי

לימוד חלוקת הפנים ורישום דיוקן עצמי מהמראה.

⏱ 45 דקות | 🎨 פרופורציות הפנים

מטרות השיעור

- להכיר את הפרופורציות הבסיסיות של הפנים: העיניים באמצע הראש, האף והפה בשליש התחתון
- להתבונן במראה ולרשום את הפנים שלי ולא פנים "כלליות"
- לבטא אופי ורגש דרך הבעה וצבע

מושגים

דיוקן עצמי | פרופורציה | קו אמצע | הבעה | התבוננות

פתיחה

אני מבקשת מהילדים לגעת בפנים שלהם בעיניים עצומות: למצוא את הגבות, את העיניים, את קצה האף. אחר כך אני שואלת: "איפה לדעתכם נמצאות העיניים, בחלק העליון של הראש או באמצע?". רוב הילדים בטוחים שלמעלה. אני מודדת בסרגל על תמונה גדולה של פנים ומראה שהן בדיוק באמצע. ההפתעה הזאת פותחת את השיעור. אחר כך אני מראה את הדיוקן העצמי שצייר דירר כשהיה בן שלוש עשרה ושואלת מה לדעתם הוא רצה שנדע עליו.

מהלך השיעור

1 ביצה וקווי עזר

על הלוח אני מציירת צורת ביצה הפוכה ומחלקת אותה בקו אנכי באמצע ובקו אופקי באמצע הגובה. הילדים מעתיקים בקו דק מאוד על דף גדול, בגודל של רוב הדף. אני מסבירה שקווי העזר יימחקו בסוף ושהם כמו פיגומים של בניין. כ־5 דקות.

2 מיקום העיניים, האף והפה

על הקו האופקי מסמנים את העיניים, עם מרחק של עין אחת ביניהן. מחלקים את החלק התחתון לשניים: באמצע הקצה של האף ובאמצע של מה שנשאר הפה. את האוזניים מציירים בין קו הגבות לקצה האף. אני מדגימה כל שלב ומחכה שכולם יסיימו לפני שממשיכים.

3 להסתכל במראה

עכשיו כל ילד מניח מראה קטנה מולו ומתבונן: מה הצורה של העיניים שלי? האם הגבות שלי ישרות או מקושתות? איך נראה השיער סביב המצח? אני מבקשת לשנות את הציור לפי מה שרואים במראה ולא לפי מה שזוכרים. כ־15 דקות.

4 הצללה עדינה

מוסיפים הצללה קלה בצד אחד של האף, מתחת לשפה התחתונה ובשקע של העיניים. אני מראה שקו חד מדי סביב האף הופך אותו למשולש ושעדיף לרמוז עליו בצל. מוחקים את קווי העזר.

5 צבע ואופי

בעפרונות צבעוניים הילדים צובעים את הרקע בצבע שמתאים למצב הרוח שלהם היום ואת הבגדים והשיער. אני מציעה לבנות גוון עור משכבות של כמה עפרונות, למשל ורוד, צהוב וחום בלחיצה קלה ולא מעיפרון אחד שנקרא "צבע עור".

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני נותנת דף עם תבנית ביצה וקווי עזר מודפסים והם מתמקדים בהתבוננות ובפרטים.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר את עצמו בהבעה קיצונית, צוחק או מופתע ובודק במראה מה משתנה בגבות ובפה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הדיוקנאות בלי שמות וכל ילד מנסה לזהות של מי כל דיוקן. אני שואלת: "מה עזר לכם לזהות?", "איפה מישהו הצליח לתפוס משהו אמיתי מהפנים שלו?" ו"מה הצבע ברקע מספר על מי שבציור?". המטרה היא שהילדים יראו שדיוקן טוב הוא לא בהכרח דיוקן מושלם, אלא דיוקן שמספר משהו.

טיפים מהכיתה

- מראות קטנות נשברות. מראות מפלסטיק או מראות עם מעמד שמחזיקות את עצמן חוסכות ידיים ותקלות.
- בגיל הזה רבים מרגישים מבוכה מול המראה. אני מבטיחה מראש שאף דיוקן לא יוצג בלי רשות.
- הטעות הנפוצה היא עיניים גדולות מדי וגבוהות מדי. אני עוברת עם סרגל ומודדת יחד עם הילד.

השראה להראות לילדים

- אלברכט דירר – דיוקן עצמי בגיל שלוש עשרה, רישום בעט כסף שנחשב לאחד הדיוקנאות העצמיים הראשונים של ילד.
- פרידה קאלו – הדיוקנאות העצמיים שלה, שבהם הרקע והחפצים מספרים על חייה ועל רגשותיה.
- רמברנדט – עשרות הדיוקנאות העצמיים שצייר לאורך כל חייו, מצעיר ועד זקן.

הרחבות ופעילויות המשך

- דיוקן עצמי בקולאז' של גזרי עיתונים, באותן פרופורציות.
- "מי אני": דיוקן עם שלושה חפצים ברקע שמספרים על התחביבים שלי.
- המשך מתוכנן בהמשך השנה: דיוקן של חבר, כדי לראות כמה ההתבוננות השתפרה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- עיפרון רישום 2B ומחק לכל ילד
- מראה קטנה עם מעמד לכל ילד
- עפרונות צבעוניים, ערכה לכל זוג
- סרגל לכל שולחן
- תמונה גדולה של פנים עם קווי עזר להדגמה

כיתה ד׳ • שיעור 8

עיר חורפית

רחוב הנמשך לעומק לכיוון נקודת מגוז אחת.

⏱ 45 דקות

🎨 פרספקטיבת נקודה אחת

מטרות השיעור

- להבין מהם קו אופק ונקודת מגוז ואיך הם יוצרים עומק
- לשרטט בעזרת סרגל רחוב שבתים משני צדדיו נמשכים לנקודה אחת
- ליצור אווירה חורפית בעזרת בחירת צבעים ופרטים כמו גשם, אדים ואורות

מושגים

פרספקטיבה · נקודת מגוז · קו אופק · קווי עומק · אווירה

פתיחה

אני מקרינה צילום של מסילת רכבת ישרה שנמשכת עד האופק ושואלת: "המסילות באמת נפגשות שם בסוף?". הילדים יודעים שלא, אבל מודים שכך זה נראה. אני מסמנת על התמונה בטוש את הנקודה שבה הכול נפגש ומספרת שלה קוראים נקודת מגוז. אחר כך אני מראה את "רחוב בפריז, יום גשום" של קייבוט ומבקשת לנסות למצוא בו את הנקודה. זה חורף, יורד גשם והיום נבנה רחוב כזה משלנו.

מהלך השיעור

1 אופק ונקודה

הילדים משרטטים בסרגל קו אופק לרוחב הדף, מעט מתחת לאמצע ומסמנים עליו נקודה אחת, לא בדיוק במרכז. אני מבקשת ללחוץ בעדינות, כי חלק מהקווים יימחקו. כ־3 דקות.

2 קווי הרחוב

מהנקודה מושכים בסרגל שני קווים לפינות התחתונות של הדף: אלה שפות הכביש. אחר כך עוד שני קווים לצדדים, גבוה יותר, שיהיו קווי הגגות. אני מדגימה על הלוח ומראה שכל קו שהולך "לעומק" חייב לצאת מהנקודה.

3 בניית הבתים

בין קווי העומק מציירים קווים אנכיים ישרים וכך נוצרות חזיתות של בתים. כל בית רחוק יותר נעשה צר ונמוך יותר מעצמו. הקווים האופקיים של החלונות והדלתות שבחזית הצדדית יוצאים גם הם מנקודת המגוז. כאן לוקח זמן ואני עוברת בין השולחנות ומניחה את הסרגל ביחד עם הילדים. כ־15 דקות.

4 פרטים של חורף

עכשיו מוסיפים פנסי רחוב, מטריות, שלוליות, עשן מארובות וחלונות מוארים. אני מזכירה שגם הפנסים והאנשים קטנים יותר ככל שהם קרובים לנקודה. מוחקים את קווי העזר המיותרים.

5 צבע ואווירה

בצבעי פנדה צובעים את השמיים והבתים בגוונים קרים: אפור, כחול וסגול. את החלונות המוארים ואת אור הפנסים צובעים בצהוב וכתום, כדי שיבלטו כמו אור חם בתוך יום קר. אני מראה איך גיר פנדה לבן מעל הכביש יוצר השתקפות של אור בשלולית.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בשרטוט אני נותנת דף שבו קו האופק, הנקודה וקווי הרחוב כבר מסומנים והם בונים רק את הבתים.

מי שמתקדם מוסיף רחוב צדדי שפונה ימינה, או כביש עם פסי מעבר חצייה שמתקצרים לכיוון הנקודה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסתכלים על הציורים יחד. אני שואלת: "איפה נמצאת נקודת המגוז אצל כל אחד ואיך זה משנה את הרחוב?", "באיזה ציור הכי מרגישים קור?" ו"מה עושה החלון המואר לאווירה?". הילדים מגלים שנקודה נמוכה נותנת מבט של ילד קטן ברחוב ונקודה גבוהה נותנת מבט של מי שעומד על מרפסת.

טיפים מהכיתה

- סרגלים של שלושים סנטימטר קצרים מדי לדף A3. כדאי להחזיק בכיתה כמה סרגלים ארוכים לשימוש משותף.
- צבעי פנדה מתמרחים בקלות. דף טיוטה מתחת לכף היד חוסך עבודה רבה.
- ילדים רבים מציירים את כל החלונות באותו גודל. אני מבקשת מהם לספור כמה חלונות יש בבית הקרוב וכמה ברחוק.

השראה להראות לילדים

- גוסטב קייבוט – "רחוב בפריז, יום גשום": רחוב רטוב עם מטריות, שבו הבניינים נמשכים לעומק בבירור.
- לאונרדו דה וינצ'י – "הסעודה האחרונה": כל קווי התקרה והקירות מובילים לנקודה אחת, ליד ראשו של ישו.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותו רחוב ביום שמש קיצי, עם צבעים חמים וצללים חדים, להשוואה.
- חנוכה: רחוב שבו בכל חלון עומדת חנוכייה דולקת.
- צילום רחוב בשכונה, הדפסה וסימון נקודת המגוז בטוש על התמונה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- סרגל 30 ס"מ לכל ילד ועוד כמה סרגלים ארוכים לשימוש משותף
- עיפרון רישום HB ומחק לכל ילד
- צבעי פנדה, קופסה לכל זוג
- דף טיוטה לכל ילד להנחת היד
- צילום של מסילה או רחוב ישר להדגמה

כיתה ד׳ • שיעור 9

מנדלה מורכבת

מנדלה מדויקת עם חלוקה למקטעים שווים.

⏱ 45 דקות

🎨 סימטריה רדיאלית

מטרות השיעור

- להבין מהי סימטריה רדיאלית: צורה שחוזרת סביב מרכז אחד
- להשתמש במחוגה ובסרגל כדי לחלק עיגול לשמונה או לשנים עשר מקטעים שווים
- לבנות דוגמה שחוזרת בדיוק בכל המקטעים ולשלוט בקו דק ונקי

מושגים

מנדלה · סימטריה רדיאלית · מרכז · מקטע · דוגמה חוזרת

פתיחה

אני מביאה לכיתה פרח חמנייה, פרוסת לימון ותמונה של חלון ורד עגול מקתדרלה. אני שואלת: "מה משותף לשלושה?". הילדים מגלים שבכולם יש מרכז ומשם משהו חוזר שוב ושוב סביב. אני מספרת שבתרבויות רבות יצרו צורות כאלה, בטיבט אפילו מחול צבעוני ושקוראים להן מנדלות. בכיתה ג׳ ציירנו מנדלות חופשיות. היום נעבוד כמו מעצבים: במחוגה, בסרגל ובדיוק.

מהלך השיעור

1 עיגולים קונצנטריים

אני מדגימה על הלוח איך מחזיקים מחוגה מהראש ולא מהרגליים ומסובבים בתנועה אחת. הילדים מסמנים נקודה במרכז הדף ומשרטטים ארבעה או חמישה עיגולים באותו מרכז, ברדיוסים שונים. מי שהמחוגה זזה לו מקבל ממני מחוגה עם בורג נעילה. כ־7 דקות.

2 חלוקה למקטעים

מעבירים בסרגל קו אנכי וקו אופקי דרך המרכז ואחר כך שני אלכסונים בין הקווים. מתקבלים שמונה מקטעים שווים. מי שמתקדם מחלק לשנים עשר בעזרת המחוגה: פותחים אותה לרדיוס של העיגול החיצוני ומסמנים שש נקודות סביבו. אני מראה את זה פעם אחת לאט על הלוח.

3 תכנון בטבעת אחת

הילדים בוחרים טבעת אחת ומציירים בתוך מקטע אחד צורה: עלה, טיפה, משולש, קשת. ואז אותה צורה בדיוק בכל שאר המקטעים של הטבעת. אני מבקשת לעבוד סביב כל טבעת עד הסוף ורק אז לעבור לטבעת הבאה, כדי לשמור על אחידות. כ־15 דקות.

4 דיו בטוש דק

אחרי שכל הטבעות מלאות בעיפרון, עוברים בטוש דק על הקווים שרוצים להשאיר. מחכים דקה לייבוש ומוחקים את קווי העזר. אני מראה כמה זה משנה: המנדלה פתאום נראית מודפסת.

5 צבע וקצב

צובעים בטושים לפי חוק שהילד קובע לעצמו: כל טבעת בצבע אחר, או צבעים מתחלפים בין מקטעים. אני מבקשת לבחור לפחות טבעת אחת שנשארת שחור־לבן, כדי לתת לעין מקום לנוח.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים במחוגה אני נותנת דף עם עיגולים וחלוקה מוכנים והם מתמקדים בתכנון הדוגמה ובחזרה עליה.

מי שמתקדם מחלק לשישה עשר מקטעים, או משלב בין הטבעות דוגמה שזזה מעט בכל מקטע וכך יוצרת תחושה של סיבוב.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את המנדלות על הרצפה במעגל גדול. אני שואלת: "איזו מנדלה נראית לכם כמו שהיא מסתובבת?", "איזה חוק צבע בחר כל אחד?" ו"איפה בבית או בטבע ראיתם השבוע סימטריה רדיאלית?". הילדים מזכירים צלחות, גלגלים, פרחים ומכסי ביוב ואנחנו רושמים רשימה על הלוח.

טיפים מהכיתה

- מחוגות זולות מתפרקות באמצע השיעור. עדיף פחות מחוגות טובות ולעבוד בתורות.
- מתחת לדף כדאי לשים קרטון דק. כך דקירת המחוגה לא מנקבת את השולחן והדף לא מחליק.
- טושים דקים מתייבשים אם משאירים אותם פתוחים. אני מבקשת לסגור כל טוש מיד אחרי השימוש.

השראה להראות לילדים

- וסילי קנדינסקי – "ריבועים עם עיגולים קונצנטריים": תרגיל צבע שבנוי כולו מעיגולים בתוך עיגולים.
- מנדלות החול של נזירים טיבטים, שנבנות במשך ימים ואז מפוזרות, כדי להראות עד כמה הדיוק חשוב להם.
- חלון הוורד הצפוני של קתדרלת נוטרדאם בפריז: ויטראז' עגול שכולו סימטריה רדיאלית.

הרחבות ופעילויות המשך

- מנדלה מחומרים מהטבע בחצר: עלים, אבנים, פרחים וזרדים וצילום התוצאה מלמעלה.
- חיבור למתמטיקה: מדידת זוויות בין המקטעים ושיחה על שבר ומעלות.
- ט"ו בשבט: מנדלה של פירות חתוכים לרוחב, מצוירת מהתבוננות.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- מחוגה עם בורג נעילה, אחת לכל ילד או לכל זוג
- סרגל ועיפרון HB מחודד לכל ילד
- מחק לכל ילד
- טוש שחור דק לכל ילד
- טושים דקים צבעוניים, ערכה לכל זוג
- קרטון דק כמשטח מתחת לדף

כיתה ד׳ • שיעור 10

מרקמים בטבע

העברת מרקמים על ידי שפשוף עפרון מעל משטחים.

⏱ 45 דקות

🎨 פרוטאז׳ (שפשוף)

מטרות השיעור

- להכיר את טכניקת הפרוטאז׳ ולהבין איך שפשוף מעביר מרקם מהמשטח לנייר
- לאסוף ולמיין מרקמים לפי תכונות: מחוספס, חלק, מפוספס, מנוקד
- לבנות מהמרקמים קולאז׳ או דמות דמיונית

מושגים

מרקם · פרוטאז׳ · משטח · תבליט · קולאז׳

פתיחה

אני מעבירה בין הילדים שקית אטומה ובתוכה עלה יבש, קליפת עץ, אבן ומטבע. כל ילד מכניס יד ומתאר במילה אחת מה הוא מרגיש. אחר כך אני מניחה דף דק על מטבע ומשפשפת עליו עיפרון והפנים על המטבע מופיעות. אני מספרת שהאמן מקס ארנסט גילה את הטכניקה הזאת כשהסתכל על רצפת עץ ישנה וראה בה דמויות. היום נצא לצוד מרקמים.

מהלך השיעור

1 הדגמה וכללים

אני מראה איך מחזיקים את העיפרון שוכב על הצד ולא בחוד ומשפשפים בכיוון אחד בלחיצה בינונית. מראה גם את גיר השעווה בלי העטיפה, על הצד. מסבירה שאם הדף זז, המרקם נמרח ולכן מחזיקים אותו ביד השנייה חזק. כ־5 דקות.

2 ציד מרקמים בכיתה ובחצר

בזוגות, הילדים יוצאים עם לוח כתיבה ושני דפים דקים ומחפשים לפחות שמונה מרקמים: קליפת עץ, עלים, ספסל, רשת, קיר, מכסה ביוב. אחד מחזיק את הדף והשני משפשף ואז מתחלפים. אני מבקשת לכתוב בעיפרון ליד כל מרקם מאיפה הוא. כ־15 דקות.

3 מיון

בחזרה בכיתה, כל זוג גוזר את המרקמים לריבועים ומסדר אותם על השולחן בקבוצות: מחוספס, חלק, קווי, מנוקד. אני מבקשת לבחור את המרקם הכי מפתיע ולהראות אותו לכיתה. ילדים מגלים שמרקם של עלה נראה כמו מפה וזה פותח את הדמיון.

4 דמות מהמרקמים

כל ילד בונה מהריבועים הגזורים דמות דמיונית: יצור, ציפור, רובוט או נוף. הוא גוזר מכל מרקם את הצורה שמתאימה לו, למשל קליפת עץ לגוף של חיפושית או עלה לכנף. מדביקים על דף רקע ומוסיפים בטוש עין או רגליים. כ־12 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בשפשוף אני מכינה לוחות מרקם קבועים, למשל רשת, עלים מודבקים וקרטון גלי

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מנסה שכבות: מרקם אחד בגיר צהוב ועליו מרקם אחר בגיר כחול ובודק מה קורה במפגש.

ומניחה אותם על השולחן כדי שיתרגלו בלי לרדוף אחרי משטחים.

סיכום ותערוכה

אני תולה את הדמויות ומבקשת מהילדים לנחש מאיזה משטח הגיע כל מרקם. אני שואלת: "איזה מרקם הכי הפתיע אתכם?", "מה היה קשה בשפשוף?" ו"איך מרקם משנה את מה שאנחנו מרגישים כשאנחנו מסתכלים על ציור?". הילדים לוקחים הביתה את דף הציד המקורי כדי להוסיף מרקמים מהבית.

טיפים מהכיתה

- נייר מכונת צילום דק מדי ונקרע ונייר ציור עבה מדי. נייר משי או נייר רישום דק עובדים הכי טוב.
- לפני היציאה לחצר כדאי להגדיר גבולות ברורים וזמן חזרה. אני מצלצלת בפעמון ושני צלצולים הם סימן לחזור.
- עלים טריים נותנים מרקם חד יותר מעלים יבשים. מניחים אותם עם צד העורקים כלפי מעלה.

השראה להראות לילדים

- מקס ארנסט – סדרת "היסטוריה טבעית": רישומי פרוטאז' שבהם מרקמי עץ, עלים ובד הופכים ליערות ויצורים.

הרחבות ופעילויות המשך

- פרוטאז' בצבע: שפשוף בגירי שעווה ואחריו שכבת צבעי מים דלילים שנדחים מהשעווה.
- ט"ו בשבט: מרקמים של עצים שונים בחצר, עם שם העץ ליד כל קליפה.
- משחק זיכרון כיתתי: זוגות של כרטיסי מרקם והמשטח שממנו הגיעו.

ציוד לשיעור

- שני דפי נייר רישום דק לכל ילד ועוד דף A4 רגיל כרקע
- עפרונות רכים 4B או 6B, אחד לכל ילד
- גירי שעווה בלי עטיפה, ערכה לכל שולחן
- לוח כתיבה עם תפס לכל זוג
- מספריים ודבק סטיק לכל ילד
- טוש שחור לכל ילד
- שקית אטומה עם חפצים לפתיחה

כיתה ד׳ • שיעור 11

אמן החודש: ון גוך

יצירה בהשראת 'ליל כוכבים' עם משיחות נמרצות.

⏱ 45 דקות

🎨 משיחות מכחול

מטרות השיעור

- להכיר את וינסנט ון גוך ואת הדרך המיוחדת שלו למשוך מכחול
- להבין שכיוון המשיחה יוצר תנועה ורגש בציור
- לצייר שמיים לילה בהשראת "ליל כוכבים" במשיחות קצרות, עבות ונמרצות

מושגים

משיחת מכחול · תנועה · מרקם · גוון חם · גוון קר

פתיחה

אני מקרינה את "ליל כוכבים" גדול על הלוח ומבקשת מהילדים להזיז את היד באוויר כמו התנועה של השמיים. כולם מסתובבים בעיגולים ובגלים. אחר כך אני מראה תקריב של הציור, שבו רואים כל משיחה בנפרד, עבה ובולטת. אני מספרת בקצרה על ון גוך: צייר הולנדי שחי רוב חייו בעוני, צייר מהחלון של בית חולים בדרום צרפת וכמעט לא מכר ציורים בחייו. היום כל ציור בעולם שלו שווה הון. אני שואלת: "למה לדעתכם הוא צייר את השמיים זזים?".

מהלך השיעור

1 תרגול משיחות

על חצי דף הילדים מתרגלים ארבעה סוגי משיחות: קווים קצרים ישרים, קשתות, ספירלות ונקודות עבות. אני מדגימה שמכחול עבה, צבע סמיך וכמעט בלי מים נותנים משיחה שרואים בה את השערות של המכחול. כ־7 דקות.

2 קומפוזיציה

כל ילד משרטט בעיפרון קו נוף נמוך: גבעות, כפר, עץ ברוש גבוה בחזית או מגדל. אני מבקשת שהשמיים יתפסו לפחות שני שלישים מהדף, כי הם הגיבור של הציור. השרטוט פשוט מאוד, בלי פרטים.

3 מעגלי אור

מתחילים מהירח והכוכבים: נקודה צהובה ובסביבתה טבעות של משיחות קצרות בצהוב, לבן ותכלת. אני מראה שלא מורחים את הצבע אלא מניחים משיחה ליד משיחה, כמו פסיפס. נזהרים שהשכבות לא יתערבבו יותר מדי. כ־10 דקות.

4 השמיים הזורמים

עכשיו ממלאים את שאר השמיים בגלים ובספירלות בכחול כהה, כחול בהיר ומעט ירוק. כיוון המשיחה עוקב אחרי זרם דמיוני בשמיים. אני עוברת ומזכירה לא לחזור על אותה משיחה פעמיים באותו מקום, כדי שהיא תישאר חיה. כ־12 דקות.

5 נוף וחזית

בסוף צובעים את הכפר והגבעות בגוונים כהים ואת עץ הברוש במשיחות אנכיות גליות בירוק כהה ושחור, כמו להבה. אני מסבירה שהחזית הכהה מבליטה את השמיים המוארים.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לראות כיוון אני מסמנת בעיפרון כמה חצים על הדף והם משתמשים בהם כמסלול למשיחות.

מי שמתקדם מנסה לצייר באותה שיטה נוף מהכיתה או מהבית, למשל עץ בחצר בשקיעה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל הציורים ליד ההדפס של ון גוך. אני שואלת: "איזה ציור הכי מרגיש שהוא זז?", "איזה סוג משיחה עזר ליצור את התנועה?" ו"מה לדעתכם ון גוך הרגיש כשצייר את השמיים כך?". הילדים מגלים שהציורים שלהם שונים מאוד זה מזה, אף על פי שכולם יצאו מאותו ציור.

טיפים מהכיתה

- גואש מדולל במים לא יחזיק משיחה. אני מבקשת לטבול את המכחול בצבע בלבד ולהשאיר את כוס המים לניקוי.
- כדאי להכין מראש צבעים מעורבבים בכוסות: שלושה כחולים ושני צהובים. זה חוסך זמן ומשאיר זמן לצייר.
- צבע סמיך מתייבש לאט. אני מתכננת מקום לייבוש שטוח עוד לפני שהשיעור מתחיל.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ון גוך – "ליל כוכבים": השמיים הסוערים מעל כפר קטן, שצייר מחלון חדרו בסן רמי.
- וינסנט ון גוך – "שדה חיטה עם עורבים": שמיים כבדים ומשיחות קצרות שמבטאות סערה ורגש.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור חמניות בהשראת ון גוך, באותן משיחות, עם דגש על הצהובים.
- כתיבת מכתב בשם ון גוך לאחיו תיאו ובו הוא מספר מה צייר היום.
- פינת "אמן החודש" בכיתה: הדפסים, ביוגרפיה קצרה והציורים של הילדים.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד ועוד חצי דף לתרגול
- צבעי גואש סמיכים: כחול כהה, כחול בהיר, צהוב, לבן, ירוק ושחור
- מכחול שטוח עבה ומכחול עגול בינוני לכל ילד
- פלטה או צלחת לכל ילד
- כוס מים לניקוי ומגבון לכל ילד
- הדפס גדול של "ליל כוכבים"
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ד׳ • שיעור 12

פיסול חוטים

בניית צורה מתיל וחוטי צמר צבעוניים.

⏱️ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 תלת-ממד

מטרות השיעור

- להבין שקו יכול "לצאת" מהדף ולהפוך לצורה במרחב
- לכופף, ללפף ולחבר תיל גמיש לצורה יציבה שעומדת על בסיס
- להוסיף צבע ונפח בעזרת ליפוף חוטי צמר

מושגים

פיסול · תלת־ממד · קו במרחב · שלד · בסיס

פתיחה

אני מציגה לילדים סרטון קצר של הקרקס של קלדר, שבו דמויות של לולינים ופילים עשויות כולן מתיל ומבד. אחר כך אני מחזיקה תיל אחד ושואלת: "אם קו הוא מה שאנחנו מציירים בעיפרון, מה זה התיל הזה?". מישהו תמיד עונה "קו שאפשר להחזיק". אני מכופפת אותו לפניהם בכמה תנועות לצורה של ציפור. הילדים מבינים שהיום נצייר באוויר.

מהלך השיעור

1 בחירת נושא וסקיצה

כל ילד בוחר נושא פשוט: חיה, דמות בתנועה, עץ או צורה מופשטת. הוא משרטט אותו על דף בקו אחד רציף, בלי להרים את העיפרון. אני מסבירה שהשרטוט הזה הוא בעצם התוכנית של התיל. כ־7 דקות.

2 בניית השלד

הילדים מכופפים את התיל לפי השרטוט. אני מדגימה שלוש פעולות: כיפוף חד בעזרת צבת, קימור רך סביב עיפרון או גליל ולולאה סגורה. החיבור בין שני חלקים נעשה בליפוף של שלושה סיבובים לפחות. מזהירה מקצוות חדים ומראה איך מקפלים את הקצה פנימה. כ־20 דקות.

3 עמידה על בסיס

בסוף השיעור הראשון כל ילד מקבע את הפסל לבסיס: בלוק עץ קטן עם חור, או חתיכת קלקר עבה. התיל נכנס לבסיס לעומק של שני סנטימטרים לפחות ומודבק בדבק חם, שאני מפעילה בעמדה בצד. בודקים שהפסל עומד בלי ליפול.

4 ליפוף צמר

בשיעור השני מלפפים חוטי צמר סביב חלקים מהשלד: מתחילים בקשר, מלפפים צמוד ומסיימים בטיפת דבק. אני מבקשת לא לכסות את כל התיל, אלא לבחור איפה הצבע מדגיש משהו: הזנב, הכנפיים, הלב. אפשר גם למתוח חוטים בין שני חלקים כמו רשת. כ־20 דקות.

5 בדיקה מכל הכיוונים

אני מבקשת מהילדים לסובב את הפסל ולהסתכל עליו מלמעלה, מהצד ומאחור. פסל הוא לא ציור ויש לו יותר מצד אחד. מי שמגלה שמצד מסוים הצורה "נעלמת" מכופף חלק קדימה או אחורה כדי לתת לו עומק.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שהאצבעות שלהם עדיין חלשות אני נותנת תיל דק יותר ומנקי מקטרות, שקל לכופף ועוזרת עם הצבת בחיבורים.

מי שמתקדם בונה פסל שיש בו חלק שזז או תלוי, כמו מובייל קטן בהשראת קלדר.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הפסלים על שולחן אחד ומאירים אותם מהצד בפנס, כך שהצללים שלהם נופלים על הקיר. אני שואלת: "איך הצל של הפסל שונה מהפסל עצמו?", "מאיזה צד הפסל שלכם הכי מעניין?" ו"מה היה הכי קשה לגרום לתיל לעשות?". הצללים על הקיר הם תמיד רגע של התלהבות.

טיפים מהכיתה

- תיל אלומיניום בעובי שני מילימטרים הוא האידאלי. רך מספיק לידיים של ילדים וחזק מספיק כדי לעמוד.
- אני חותכת מראש את התיל לאורכים של מטר. ילדים שמקבלים גליל שלם מבזבזים חצי ממנו.
- כדאי לבקש להשאיר את הפסל על השולחן בזמן הכיפוף. ילדים שמנופפים בתיל באוויר יכולים לפגוע בשכן.

השראה להראות לילדים

- אלכסנדר קלדר – "הקרקס של קלדר": קרקס שלם של דמויות קטנות מתיל, שקלדר הפעיל בעצמו מול קהל.
- רות אסאווה – פסלי התיל התלויים שלה, שנראים כמו רשתות שקופות בתוך רשתות.

הרחבות ופעילויות המשך

- צילום הצללים של כל הפסלים והדפסה כסדרת צילומים בשחור־לבן.
- בניית מובייל כיתתי גדול, שבו כל ילד תורם צורה מתיל.
- רישום הפסל מהתבוננות בשיעור הבא, משלוש זוויות שונות.

ציוד לשיעור

- תיל אלומיניום גמיש בעובי 2 מ"מ, כמטר וחצי לכל ילד
- חוטי צמר בכמה צבעים, כשלושה מטרים לכל ילד
- בסיס לכל ילד: בלוק עץ קטן עם חור או חתיכת קלקר עבה
- צבת קטנה, אחת לכל זוג
- דבק פלסטי לכל שולחן ואקדח דבק חם בעמדת מורה
- מספריים ודף טיוטה לכל ילד
- פנס להצגת הצללים

כיתה ד׳ • שיעור 13

נוף אביבי

שכבות צבעי מים ליצירת שדה פורח עמוק.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי מים מתקדם

מטרות השיעור

- להכיר שתי טכניקות בסיסיות בצבעי מים: רטוב על רטוב ורטוב על יבש
- לבנות עומק בעזרת שכבות: רקע בהיר ורך, חזית חדה ומפורטת
- להשתמש במלח כדי ליצור מרקם של פרחים ואור

מושגים

צבעי מים · שכבה · רטוב על רטוב · שקיפות · מרקם

פתיחה

אני מביאה לכיתה זר של כלניות או צילום גדול של שדה פורח בדרום. אני מטפטפת טיפה של צבע מים אדום על דף רטוב מול הילדים והם רואים איך היא נפתחת כמו פרח. אחר כך טיפה על דף יבש, שנשארת חדה. אני שואלת: "איזה מהן נראית רחוקה ואיזו קרובה?". מכאן אנחנו מגיעים לרעיון של השיעור: רך ומטושטש מאחור, חד ומפורט מקדימה.

מהלך השיעור

1 הכנת הדף

כל ילד מדביק את דף צבעי המים לשולחן בסרט הדבקה בכל ארבעת הצדדים. אני מסבירה שכך הדף לא יתעקם כשהוא נרטב. משרטטים בעיפרון קל מאוד קו אופק נמוך ואולי גבעה אחת. כ־3 דקות.

2 שמיים ורקע רטוב על רטוב

מרטיבים את חלק השמיים בספוג או במכחול רחב ומפילים בו טיפות של כחול בהיר וצהוב. נותנים לצבעים להתפשט לבד. מיד אחר כך, באזור הרקע של השדה, מפילים טיפות של ירוק בהיר ונקודות אדומות ולבנות שנמרחות לכתמים רכים. אני מבקשת לא לגעת ולא "לתקן". כ־10 דקות.

3 מלח

בעוד הצבע רטוב, הילדים מפזרים מעט מלח גס על אזור הרקע. אני מסבירה שהמלח שואב צבע ומשאיר כוכבים קטנים בהירים, שנראים כמו פרחים קטנים מרחוק. משאירים את הדף לייבוש כחמש דקות ובזמן הזה אני מראה צילומי תקריב של פרחים ושואלת מה יש להם שאין לפרחים הרחוקים.

4 מישור אמצעי

אחרי שהדף יבש, מוסיפים שכבה שנייה של ירוק כהה יותר במישור האמצעי ועליה פרחים בגודל בינוני: כתם אדום, נקודה שחורה במרכז. אני מזכירה שכל שכבה צריכה להיות קצת חזקה יותר מזו שמתחתיה.

5 חזית חדה

בחזית, במכחול דק, הילדים מציירים כמה פרחים גדולים ומפורטים: עלי כותרת, עלים, גבעולים. זה החלק שבו הצבע הכי עמוק ואין מים מיותרים. מברישים את המלח היבש מהדף ומסירים את סרט ההדבקה בזהירות ומתגלה מסגרת לבנה נקייה. כ־12 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לשלוט בכמות המים אני נותנת ספוג קטן לספיגת עודפים ומבקשת לעבוד רק בשני מישורים: רקע וחזית.

מי שמתקדם מוסיף גבעה רחוקה בגוון כחלחל ומחבר את הפרספקטיבה האווירית שלמדנו בתחילת השנה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את כל הנופים על שולחן אחד ומסתכלים מלמעלה. אני שואלת: "איפה המלח עבד הכי יפה?", "איך אתם יודעים איזה פרח קרוב ואיזה רחוק?" ו"מה ההבדל בין צבעי מים לגואש שעבדנו בו?". הילדים מבינים שבצבעי מים צריך לתכנן מראש את הלבן, כי אי אפשר להוסיף אותו אחר כך.

טיפים מהכיתה

- נייר רגיל מתקמט ונקרע בצבעי מים. נייר של 200 גרם לפחות הוא הבדל עצום.
- מלח עדין נעלם בצבע ומלח גס מדי משאיר כתמים גדולים. מלח גס רגיל למטבח הוא בדיוק המידה.
- הסרת סרט ההדבקה צריכה להתבצע רק כשהדף יבש לגמרי ובזווית נמוכה, אחרת הנייר נקרע.

השראה להראות לילדים

- אלברכט דירר – "פיסת דשא גדולה": ציור בצבעי מים של קבוצת עשבים וצמחים, מדויק כמו מבט של מדען.
- אמיל נולדה – ציורי הפרחים שלו בצבעי מים, שבהם הצבע נשפך ומתערבב על נייר רטוב.

הרחבות ופעילויות המשך

- ט"ו בשבט: עץ שקדייה פורח בצבעי מים, עם מלח על הפריחה הלבנה.
- טיול קצר בחצר בית הספר ורישום של שלושה צמחים פורחים במחברת סקיצות.
- פסח: כרטיס ברכה לחג האביב עם פרט מוגדל מתוך הנוף.

ציוד לשיעור

- דף צבעי מים במשקל 200 גרם לפחות, בגודל A4, לכל ילד
- צבעי מים בטבליות, קופסה לכל ילד או לכל זוג
- מכחול עגול עבה ומכחול דק לכל ילד
- שתי כוסות מים לכל ילד: אחת לניקוי ואחת למים נקיים
- מלח גס, כף קטנה לכל ילד
- סרט הדבקה של צבעים, גליל לכל שולחן
- ספוג קטן ונייר סופג לכל ילד

כיתה ד׳ • שיעור 14

כרזה חברתית

עיצוב כרזה עם מסר ערכי, איור וטקסט.

⏱️ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 עיצוב ומסר

מטרות השיעור

- להבין שכרזה צריכה להעביר מסר אחד ברור במבט של כמה שניות
- לתכנן קומפוזיציה שבה התמונה והטקסט עובדים יחד ויש היררכיה ברורה
- לבחור צבעים ואותיות שמחזקים את המסר

מושגים

כרזה · מסר · היררכיה · טיפוגרפיה · ניגוד

פתיחה

אני תולה על הלוח שלוש כרזות: כרזה של בטיחות בדרכים, כרזה של קמפיין לחיסכון במים וכרזה עמוסה מאוד במילים. אני נותנת לילדים חמש שניות להסתכל ומכבה את המקרן. אחר כך אני שואלת: "מה זכרתם מכל כרזה?". מהכרזה העמוסה כמעט אף אחד לא זוכר כלום. כך אנחנו מגיעים לכלל הראשון: כרזה טובה אומרת דבר אחד ואומרת אותו חזק. אנחנו מדברים על הנושאים שחשובים לכיתה, כמו חברות, שמירה על הסביבה, אי אלימות והילדים בוחרים מסר.

מהלך השיעור

1 מסר במשפט אחד

כל ילד כותב בדף טיוטה את המסר שלו במשפט של עד חמש מילים: "יש מקום לכולם", "כל טיפה נחשבת". אני עוברת ועוזרת לקצר, כי ילדים נוטים לכתוב פסקה. אחר כך הוא חושב על תמונה אחת שמסבירה את המשפט בלי מילים. כ־10 דקות.

2 שלוש סקיצות קטנות

הילדים מחלקים דף לשלושה מלבנים ומשרטטים בכל אחד סידור אחר של התמונה והטקסט: טקסט למעלה ותמונה גדולה, תמונה במרכז וטקסט מסביב, תמונה שהטקסט הוא חלק ממנה. אני מבקשת לבחור את הסקיצה שבה רואים קודם את הדבר החשוב ביותר.

3 העברה לבריסטול

משרטטים את הסקיצה הנבחרת על בריסטול בעיפרון. את האותיות מתכננים בעזרת קווי עזר בסרגל, כדי שיהיו ישרות ובגודל אחיד. אני מראה איך משרטטים אות עבה: קודם שלד דק ואחר כך מעבים מסביבו. זה סוף השיעור הראשון.

4 צבע ומשטחים

בשיעור השני צובעים בגואש את הרקע ואת התמונה. אני מזכירה את השיעור על צבעים משלימים: טקסט צהוב על רקע סגול ייקרא מרחוק, טקסט ורוד על רקע כתום ייעלם. אפשר לשלב גם נייר צבעוני גזור לצורות גדולות ונקיות. כ־20 דקות.

5 אותיות וגימור

אחרי שהצבע יבש, ממלאים את האותיות בטוש עבה ומוסיפים קו מתאר אם צריך. אני מבקשת מכל ילד לתלות את הכרזה על הלוח, ללכת לסוף הכיתה ולבדוק אם קוראים אותה מרחוק. מי שלא, מעבה את האותיות או מגדיל ניגוד.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בכתיבה או באותיות אני נותנת שבלונות של אותיות גדולות לגזירה, או מאפשרת מסר בשתי מילים בלבד.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מעצב כרזה שבה התמונה עצמה בנויה מהמילים, או מוסיף סמל קטן שאפשר להשתמש בו גם בסטיקר.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הכרזות במסדרון ועושים "סיור חמש שניות": עוברים מכרזה לכרזה ובכל אחת הילדים אומרים מה המסר. אני שואלת: "איזו כרזה הבנו הכי מהר ולמה?", "איפה הצבע עזר למסר?" ו"מה הייתם משנים בכרזה שלכם אחרי הסיור?". הכרזות נשארות במסדרון שבוע, כדי שגם ילדים מכיתות אחרות יקראו אותן.

טיפים מהכיתה

- את נושא הכרזות כדאי לתאם עם המחנכת. כשהנושא נוגע במה שקורה בכיתה, הילדים משקיעים הרבה יותר.
- ילדים מתחילים לכתוב את האותיות משמאל ונגמר להם המקום. אני מבקשת לספור אותיות ולסמן את האמצע לפני שכותבים.
- גואש על בריסטול מתעקם. כדאי לצבוע בשכבות דקות ולייבש את הכרזות שטוחות עם ספר כבד מעליהן.

השראה להראות לילדים

- שפרד פיירי – הכרזה "תקווה" משנת 2008: דיוקן בשלושה צבעים ומילה אחת, דוגמה מצוינת למסר אחד חזק.
- דוד טרטקובר – מעצב גרפי ישראלי שיצר כרזות רבות על חברה, שלום וזהות, עם שילוב חכם של אותיות ותמונה.

הרחבות ופעילויות המשך

- יום הזיכרון או יום העצמאות: כרזה עם מסר של אחדות, שתיתלה בטקס בית הספר.
- הפיכת כרזה אחת שנבחרה בכיתה לקמפיין בית ספרי, עם כרזות קטנות בכל כיתה.
- בבית: לצלם כרזה או שלט ברחוב ולהסביר בשיעור הבא מה עובד בו ומה לא.

ציוד לשיעור

- בריסטול בגודל 50 על 70 ס"מ לכל ילד
- צבעי גואש בכל הצבעים ומכחולים בגדלים שונים
- טושים עבים בצבעים כהים, ערכה לכל שולחן
- נייר צבעוני A4 בכמה צבעים
- סרגל ארוך, עיפרון ומחק לכל ילד
- מספריים ודבק סטיק לכל ילד
- דף טיוטה לסקיצות ושבלונות אותיות לפי הצורך
- עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ד׳ • שיעור 15

הדפס קלקר

חריטה על לוח קלקר והדפסה על נייר.

⏱ 45 דקות 🎨 תחריט

מטרות השיעור

- להבין את עקרון ההדפס: מה שנחרט לא מקבל צבע ונשאר לבן על הנייר
- לחרוט ציור על לוח קלקר בקווים עמוקים וברורים ולזכור שההדפס יוצא הפוך
- לגלגל צבע בשכבה אחידה ולהפיק כמה הדפסים מאותו לוח

מושגים

הדפס · חריטה · גלופה · תמונת ראי · מהדורה

פתיחה

אני מראה לילדים חותמת עם האות ר׳ ומבקשת לנחש מה יופיע על הדף. אחרי ההחתמה מתגלה ר׳ הפוכה והם צוחקים. אחר כך אני מראה הדפס של "הגל הגדול של קנגאווה" ומספרת שהוקוסאי חרט אותו על לוחות עץ ושמאותו לוח הודפסו אלפי עותקים. אני שואלת: "למה אמן ירצה לעבוד כך במקום לצייר פעם אחת?". מכאן אנחנו מדברים על הרעיון של מהדורה: הרבה עותקים וכל אחד מקורי.

מהלך השיעור

1 סקיצה בגודל הלוח

כל ילד מקבל לוח קלקר ודף טיוטה בגודל זהה. הוא מצייר ציור פשוט בקווים ברורים: דג, ציפור, בית, פרח. אני מבקשת להימנע מפרטים קטנים ומכיתוב ומי שבכל זאת רוצה מילה, כותב אותה הפוך בעזרת מראה. כ־8 דקות.

2 העברה לקלקר

מניחים את הסקיצה על הלוח ועוברים על הקווים בעיפרון בלחץ בינוני. הקווים נחרטים קלות בקלקר. מורידים את הדף ובודקים שכל הקווים עברו.

3 חריטה

עכשיו מעמיקים את הקווים בעיפרון קהה או במקל עץ. אני מדגימה שהקו צריך להיות עמוק כעובי של מטבע, אבל לא לחורר את הלוח. אפשר להוסיף מרקמים: נקודות לחול, קווים מקבילים למים. אני מזכירה שכל מה שנחרט יהיה לבן ושכל השאר יהיה צבוע. כ־10 דקות.

4 גלגול הצבע

בעמדת ההדפסה יש משטח עם צבע הדפס. אני מראה איך מגלגלים את הגלגלת על המשטח עד שהיא נשמעת "דביקה" ונראית כמו קטיפה ואז מגלגלים על הלוח בכמה כיוונים. שכבה דקה ואחידה עדיפה על שכבה עבה, שממלאת את החריטות. הילדים עובדים בתורות, שלושה בכל פעם.

5 הדפסה וחזרה

מניחים נייר על הלוח הצבוע, משפשפים בכף היד הנקייה או בכף מעץ בתנועות סיבוביות ומקלפים מפינה אחת לאט. הרגע הזה תמיד מעורר קריאות. כל ילד מדפיס לפחות שני עותקים, אולי בצבעים שונים וכותב בעיפרון בתחתית: מספר העותק, השם והשם של היצירה, כמו אמני הדפס אמיתיים. כ־12 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בחריטה אני מציעה להשתמש בחפצים מוכנים ללחיצה על הקלקר, כמו פקקים, מסרגות ומזלג, ליצירת דוגמה במקום ציור.

מי שמתקדם מדפיס בשני צבעים: קודם הדפסה אחת בצהוב ואחר כך חורט עוד קווים על אותו לוח ומדפיס עליה בכחול.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את ההדפסים בשורות, כל לוח ליד העותקים שלו. אני שואלת: "במה שונה העותק הראשון מהשני?", "איפה החריטה הייתה רדודה מדי ואיך רואים את זה?" ו"מה הפתיע אתכם כשהפכתם את הדף?". אני מסבירה שאמני הדפס בוחרים את העותק הטוב ביותר להציג ומבקשת מכל ילד לבחור את שלו.

טיפים מהכיתה

- מגשי קלקר של מזון עובדים מצוין, אחרי שחותכים את השוליים המורמים. בקשו מהורים לאסוף אותם מראש.
- צבע גואש מתייבש על הגלגלת מהר מדי. צבע הדפס על בסיס מים או גואש מעורבב עם טיפת סבון כלים מחזיק יותר זמן.
- עמדת הדפסה אחת עם עיתונים ומגבות נייר ומקום ייבוש מוכן מראש על חוט עם אטבים, שומרים על הכיתה נקייה.

השראה להראות לילדים

- קצושיקה הוקוסאי – "הגל הגדול של קנגאווה": הדפס עץ יפני שהודפס בעותקים רבים ונמצא היום במוזיאונים רבים בעולם.
- יעקב שטיינהרדט – אמן ישראלי שעבד בחיתוכי עץ בשחור־לבן, עם קווים חרוטים חזקים ודרמטיים.

הרחבות ופעילויות המשך

- פורים: הדפסת כרטיסים למשלוחי מנות, עם אותו לוח בכמה צבעים.
- הדפס כיתתי משותף: כל ילד חורט ריבוע ומדפיסים אותם יחד כשמיכת טלאים גדולה.
- הדפסה על בד או על שקית בד, בצבע מיוחד לטקסטיל.

ציוד לשיעור

- לוח קלקר בגודל כ־15 על 20 ס"מ לכל ילד
- עיפרון קהה או מקל עץ לחריטה לכל ילד
- דף טיוטה בגודל הלוח לכל ילד
- צבע הדפס על בסיס מים בשניים או שלושה צבעים
- גלגלת הדפסה ומשטח זכוכית או פרספקס לכל עמדה
- שלושה דפי נייר A4 להדפסה לכל ילד
- כף עץ לשפשוף, עיתונים, מגבות נייר ומגבונים
- חוט ואטבים לייבוש

כיתה ד׳ • שיעור 16

צל הגוף

רישום מתאר חפץ ומילוי הצללה הדרגתית.

⏱ 45 דקות

🎨 מתאר והצללה

מטרות השיעור

- לרשום מתאר מדויק של חפץ מהתבוננות
- למלא את החפץ בהצללה הדרגתית שמראה את הקימור שלו
- להבחין בין הצל שעל הגוף לבין הצל שהגוף מטיל ולהשתמש בשניהם כדי "להושיב" חפץ על משטח

מושגים

מתאר · הצללה הדרגתית · צל מוטל · נפח · קימור

פתיחה

אני מחזיקה מול הילדים בקבוק פלסטיק לבן ומאירה אותו בפנס מהצד. אני שואלת: "אם הבקבוק לבן לגמרי, למה צד אחד שלו נראה אפור?". אחר כך אני מבקשת מהם לצייר באוויר באצבע את קו המתאר שלו, לאט ולשים לב איפה הקו מתעגל. אני מזכירה את הכדור מתחילת השנה ומספרת שהיום נעבור מכדור פשוט לחפצים אמיתיים עם צורות מורכבות: צוואר, ידית, שפה.

מהלך השיעור

1 בחירת חפץ ותאורה

כל ילד בוחר מהסל חפץ אחד עם צורה מעניינת: כוס עם ידית, בקבוק, משפך, פלפל, נעל. מניחים אותו על דף לבן על השולחן ואני מכוונת מנורה אחת לכל קבוצה מצד אחד. כ־3 דקות.

2 רישום מתאר עיוור

כחימום, הילדים מציירים את המתאר בלי להסתכל על הדף בכלל, רק על החפץ. התוצאה תמיד מצחיקה, אבל היא מלמדת את העין לעקוב אחרי הקו. דקה וחצי בלבד.

3 מתאר מדויק

עכשיו משרטטים מתאר אמיתי בגודל של חצי דף, בקו דק. אני מבקשת לבדוק יחסים: כמה רחב הצוואר לעומת הבסיס, איפה מתחילה הידית. מי שמשרטט בקבוק מוסיף קו אמצע אנכי כדי לשמור על סימטריה. כ־10 דקות.

4 מפת גוונים

לפני שמצלים, הילדים מסמנים בתוך המתאר בקווים דקים את הגבולות בין האזורים: המואר ביותר, הביניים והכהה. אני מסבירה שזו כמו מפה ושהיא עוזרת לא ללכת לאיבוד באמצע ההצללה.

5 הצללה ומשטח

מצלים בעיפרון בשכבות, בתנועות שעוקבות אחרי הקימור של החפץ. בבקבוק הקווים הולכים לרוחב בקשתות ולא מלמעלה למטה. האזורים הכהים ביותר מקבלים פחם. בסוף מוסיפים את הצל המוטל על השולחן ומטשטשים. אני מראה איך קו כהה קצר בדיוק במקום שבו החפץ נוגע בשולחן גורם לו "לשבת" על המשטח. כ־15 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני בוחרת חפץ בעל צורה פשוטה, כמו גליל או ביצה ומציעה לצלם אותו בטלפון בשחור־לבן כדי לראות את הגוונים ביתר קלות.

מי שמתקדם מניח שני חפצים כך שהצל של האחד נופל על השני ומתמודד עם צל על משטח מעוגל.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים כל רישום ליד החפץ שלו ומסתובבים בכיתה. אני שואלת: "באיזה רישום החפץ הכי נראה כאילו אפשר להרים אותו?", "איפה כיוון ההצללה עזר להרגיש את הקימור?" ו"מה ההבדל בין הרישום הזה לבין הכדור שציירתם בספטמבר?". ההשוואה לתחילת השנה עושה לילדים טוב, כי רואים כמה התקדמו.

טיפים מהכיתה

- חפצים לבנים או בהירים בצבע אחיד הם הטובים ביותר. חפצים צבעוניים ומבריקים מבלבלים את העין.
- כדאי להחשיך חלקית את הכיתה ולסגור תריסים. אור חלון ישיר מבטל את הצללים של המנורות.
- ילדים רבים מצלים עם קווים ישרים מלמעלה למטה. אני מניחה את האצבע שלי על החפץ ומלטפת אותו בכיוון הקימור והם מבינים.

השראה להראות לילדים

- ג'ורג'ו מורנדי – רישומי הבקבוקים והכלים שלו, שבהם אותם חפצים פשוטים חוזרים שוב ושוב באור משתנה.
- ז'ורז' סרה – רישומי הגיר השחור שלו, שבהם דמויות וחפצים בנויים כמעט רק מגוונים, בלי קווי מתאר.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותו חפץ בגיר לבן על נייר שחור: מציירים את האור במקום את הצל.
- צילום צללים של חפצים בחצר בשעות שונות ורישום הצל בלבד, בלי החפץ.
- תיאטרון צלליות קטן: גזירת דמויות מקרטון והקרנת צל על סדין.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- עפרונות רישום HB, 2B ו־6B לכל ילד
- מקל פחם דק לכל ילד
- מטשטש נייר ומחק לישה לכל ילד
- סל חפצים בהירים לבחירה, חפץ אחד לכל ילד
- מנורה שולחנית לכל שולחן קבוצתי
- דף טיוטה מתחת ליד ומגבונים

כיתה ד׳ • שיעור 17

נוף ימי

ים נמשך לאופק עם החלשת צבע ברקע.

⏱ 45 דקות

🎨 פרספקטיבה אווירית

מטרות השיעור

- לחזק את הבנת הפרספקטיבה האווירית: הים והשמיים מתבהרים ככל שמתקרבים לאופק
- לצייר גלים שהולכים וקטנים לכיוון האופק
- לערבב גוונים של כחול וטורקיז ולבנות מעבר רך בין הים לשמיים

מושגים

אופק · פרספקטיבה אווירית · השתקפות · גוון · קצף

פתיחה

אני מקרינה שני צילומים של חוף תל אביב או חוף בצפון, אחד בצהריים ואחד בשקיעה. אני שואלת: "באיזה מקום הים הכי כהה? ואיפה הוא הכי בהיר?". הילדים מגלים שליד החוף הים טורקיז וברור, באמצע כחול עמוק וליד האופק כמעט אפור־תכלת. אחר כך אני שואלת מה קורה לגלים: ליד החוף רואים קצף ופרטים ורחוק הם הופכים לקווים דקים. בשיעור על נוף ההרים כבר למדנו את הכלל והיום נבדוק אותו על מים.

מהלך השיעור

1 קו האופק

הילדים משרטטים קו אופק ישר בסרגל, בשליש העליון או בשליש התחתון של הדף, לא באמצע. אני מסבירה שאופק באמצע חוצה את הציור לשניים ומשעמם את העין וכל ילד בוחר מה חשוב לו יותר, ים או שמיים. כ־2 דקות.

2 שמיים

צובעים את השמיים מלמעלה למטה: כחול חזק בראש הדף ובכל פס מוסיפים יותר לבן, עד שליד האופק כמעט לבן־תכלת. אני מדגימה איך מושכים את המכחול לרוחב ומערבבים על הדף את קצה הפס הקודם עם הבא. מי שרוצה מוסיף עננים בלבן עם טיפת אפור בתחתיתם. כ־10 דקות.

3 ים בשלושה פסים

מכינים בפלטה שלושה גוונים: כחול־אפור בהיר לאופק, כחול עמוק לאמצע וטורקיז מעורבב מכחול, ירוק ולבן לחוף. צובעים מהאופק כלפי מטה, בפסים אופקיים ומטשטשים את הגבולות. אני מזכירה שהים ליד האופק הכי בהיר וכאן בדיוק מתחברים השמיים והים. כ־12 דקות.

4 גלים שקטנים

עם מכחול דק ולבן הילדים מוסיפים קווים של גלים: ליד האופק קווים קצרים ודקים מאוד, באמצע קשתות בינוניות ובחזית קצף גדול בנקודות ובמשיחות. אני מבקשת לא לצייר את כל הגלים באותו גודל ובאותו מרווח, כי בים אין שורות ישרות.

5 פרט אחד בחזית

מוסיפים פרט אחד שמחזק את העומק: סירה קטנה ליד האופק, סלע בחזית, שחף או קצה של חוף חולי. אני מראה שאותה סירה נראית רחוקה אם היא קטנה, בהירה ובלי פרטים וקרובה אם היא גדולה עם צבע חזק.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בערבוב אני מכינה מראש את שלושת גווני הים בכוסות והם מתמקדים בגלים ובסדר הפסים.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף השתקפות של שמש או ירח על המים: פס של משיחות אופקיות קטנות בצהוב ולבן, שמתרחב לכיוון החזית.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הנופים בשורה אחת ארוכה ובזכות קו האופק הם נראים כמעט כמו ים אחד ארוך. אני שואלת: "באיזה ציור הים הכי מרגיש רחב?", "מה עשיתם כדי שהגלים הרחוקים ייראו רחוקים?" ו"איך הפרט בחזית משנה את כל הציור?". מי שרוצה משווה את הנוף הימי לנוף ההרים שצייר בתחילת השנה.

טיפים מהכיתה

- ילדים נוטים לצייר את הגלים כשורות של האות ו'. אני מראה צילום של ים ומבקשת לחפש בו את צורות הגלים האמיתיות.
- לבן גואש מתלכלך מהר בפלטה. כדאי לתת כמות קטנה ולהוסיף לפי הצורך.
- קו אופק עקום הורס את כל הציור. אני מבקשת לבדוק אותו בסרגל לפני שמתחילים לצבוע.

השראה להראות לילדים

- קלוד מונה – "רושם, זריחה": נמל בבוקר ערפילי, שבו הסירות הרחוקות כמעט נמסות באוויר.
- ויליאם טרנר – ציורי הים הסוערים שלו, שבהם השמיים והים מתערבבים לסערה אחת של אור וצבע.

הרחבות ופעילויות המשך

- נוף ימי בקולאז' של נייר טישו כחול וטורקיז בשכבות, עם קצף מנייר לבן קרוע.
- קיץ: גלויה מהחופש הגדול עם החוף האהוב עליכם.
- חיבור למדעים: שיחה על מה נמצא מתחת לפני הים וציור "חתך" של ים מעל ומתחת למים.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- צבעי גואש: כחול, ירוק, לבן, שחור, צהוב ומעט חום
- מכחול שטוח רחב ומכחול עגול דק לכל ילד
- פלטה או צלחת לכל ילד
- כוס מים ומגבון לכל ילד
- סרגל ועיפרון לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ד׳ • שיעור 18

בעל פרווה

ציור חיה עם מרקם פרווה במשיכות עיפרון.

⏱ 45 דקות 🎨 מרקם

מטרות השיעור

- לתרגם מרקם של פרווה לקווים קצרים, צפופים ומכוונים
- להבין שכיוון הקווים צריך לעקוב אחרי כיוון צמיחת השיער ואחרי צורת הגוף
- לבנות פרווה בשכבות של כמה צבעים, מבהיר לכהה

מושגים

מרקם · כיוון קו · שכבות · צפיפות · גוון

פתיחה

אני מעבירה בין הילדים פיסת בד פרוותי או מברשת עם שיער רך ומבקשת ללטף אותה בכיוון אחד ואז בכיוון ההפוך. הם מרגישים שבכיוון אחד היא חלקה ובשני "סוררת". אחר כך אני מקרינה את "ארנבת צעירה" של דירר ומבקשת להתקרב למסך ולחפש כמה סוגים של קווים יש בה. הילדים מגלים קווים ארוכים בגב, קצרים מאוד בפנים ושפם דק ולבן. אני שואלת: "איך אפשר לצייר משהו רך בעיפרון שהוא כל כך חד?".

מהלך השיעור

1 תרגול סימני פרווה

על פס בצד הדף הילדים מתרגלים שלושה סוגי פרווה: קצרה וצפופה, ארוכה וגלית, מנוקדת כמו של נמר. אני מדגימה שהקו מתחיל בלחץ ונגמר כמעט באוויר, בתנועה קלה של שורש כף היד. כ־5 דקות.

2 שרטוט החיה

כל ילד בוחר חיה מתוך צילומים שהבאתי: חתול, כלב, ארנב, שועל, דוב. הוא משרטט בעיפרון קל את הצורות הבסיסיות, עיגול לראש ואליפסה לגוף ואחר כך את קו המתאר. אני מבקשת לא לסגור את המתאר בקו חזק, כי הפרווה היא זו שתיצור את הגבול. כ־8 דקות.

3 חיצי כיוון

לפני הצבע, הילדים מסמנים בחצים קטנים ודקים את כיוון צמיחת הפרווה: מהאף החוצה, מהראש אל הגב, מהגב כלפי מטה בצדדים. אני מראה את זה על הצילום ומזכירה את הליטוף בתחילת השיעור.

4 שכבות צבע

בעפרונות צבעוניים מתחילים בשכבה הבהירה ביותר על כל החיה, בקווים קצרים לפי החצים. אחר כך שכבה של הגוון הבינוני ולבסוף הגוון הכהה רק במקומות של צל: מתחת לסנטר, בין הרגליים, בצד הרחוק מהאור. אני מבקשת לא למלא את כל השטח, אלא להשאיר רווחים קטנים שבהם הבהיר מבצבץ. כ־15 דקות.

5 פחם ופרטים

בסוף מוסיפים בפחם את האזורים הכהים מאוד, את האישונים ואת הנחיריים. נקודת אור לבנה בעין נשארת נקייה או נוצרת במחק. השפם מצויר בקו לבן או נחרט בעדינות בציפורן לפני הצביעה, כך שהוא נשאר בהיר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בשרטוט החיה אני נותנת מתאר מודפס בקו דק והם מתרכזים בעבודת הפרווה והשכבות.

מי שמתקדם מצייר חיה עם שני סוגי פרווה, כמו חתול עם פרווה קצרה בגוף וארוכה בזנב, או מוסיף רקע שמבליט את הבהיר של הפרווה.

סיכום ותערוכה

אני מסדרת את הציורים לפי סוג החיה ומבקשת מהילדים לעבור ולהסתכל מקרוב ומרחוק. אני שואלת: "באיזה ציור הכי מתחשק ללטף?", "איך כיוון הקווים עוזר לנו להבין את צורת הגוף?" ו"מה ההבדל בין פרווה שמצוירת בשכבה אחת לפרווה בשלוש שכבות?". הילדים יוצאים עם הבנה שמרקם נבנה מהרבה סימנים קטנים.

טיפים מהכיתה

- עפרונות צבעוניים בינוניים מאכזבים בשכבות. כדאי לשמור לשיעור הזה ערכה איכותית ורכה יותר.
- החודדנים עובדים קשה בשיעור הזה. אני מכינה מראש חודדן גדול לכל שולחן ומבקשת לחדד לפני שמתחילים.
- ילדים מתחילים לפעמים במילוי צפוף ושוכחים את הרווחים. אני מראה ציור "שטוח" ולידו ציור עם רווחים וההבדל ברור מיד.

השראה להראות לילדים

- אלברכט דירר – "ארנבת צעירה": ציור בצבעי מים וגואש משנת 1502, שבו כל שערה מצוירת בנפרד.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור של חיית מחמד מהבית, מצילום שהילדים מביאים.
- מרקמים אחרים של בעלי חיים: קשקשים של דג, נוצות של ציפור, שריון של צב.
- חיבור לספר בכיתה: ציור הדמות של חיה מתוך ספר קריאה, בסגנון שלנו.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- עפרונות צבעוניים רכים, ערכה לכל זוג
- מקל פחם דק לכל ילד
- עיפרון רישום HB ומחק לכל ילד
- צילומי חיות מודפסים בגודל A4, כמה לכל שולחן
- חודדן גדול לכל שולחן
- פיסת בד פרוותי לפתיחה

כיתה ד׳ • שיעור 19

כד מעוטר

עיצוב כד עם דוגמאות סימטריות.

⏱ 45 דקות

🎨 דוגמה וסימטריה

מטרות השיעור

- לשרטט כד סימטרי בעזרת קו אמצע וקיפול דף
- לתכנן דוגמאות שחוזרות ברצועות לרוחב הכד
- להכיר מסורות של קדרות מעוטרת בתרבויות שונות

מושגים

סימטריה · ציר סימטריה · רצועה · דוגמה חוזרת · עיטור

פתיחה

אני מקרינה שלוש תמונות: כד יווני עתיק עם דמויות שחורות, צלחת ארמנית מירושלים וכלי חרס מהתקופה הכנענית. אני שואלת: "מה דומה בכלים האלה, למרות שנוצרו במקומות ובזמנים שונים?". הילדים מגלים שבכולם הקישוט מסודר ברצועות ושהצד הימני של הכלי דומה לשמאלי. אני מספרת שכלים כאלה מוצאים בחפירות ארכאולוגיות ושלפי העיטורים יודעים מי יצר אותם ומתי.

מהלך השיעור

1 צורת הכד בקיפול

כל ילד מקפל דף לשניים לאורכו ומצייר על חצי אחד חצי כד: מהצוואר דרך הכתף והבטן ועד הבסיס, צמוד לקו הקיפול. גוזרים כשהדף מקופל ופותחים. מקבלים כד סימטרי לגמרי. אני מבקשת לנסות צורה מעניינת: צוואר צר, בטן רחבה, ידיות. כ־8 דקות.

2 העתקה וחלוקה לרצועות

מניחים את הכד הגזור על דף חדש ומעבירים את המתאר בעיפרון. בעזרת סרגל מחלקים את הכד לארבע או חמש רצועות אופקיות, לפי חלקי הכד: שפה, צוואר, כתף, בטן ובסיס. אני מראה שהרצועות לא חייבות להיות שוות ברוחבן ושהבטן הרחבה היא מקום טוב לרצועה הראשית.

3 תכנון הדוגמאות

על דף טיוטה הילדים מנסים שלוש דוגמאות קצרות: גלים, משולשים, עלים, ריבועים או קווים שבורים. כל רצועה מקבלת דוגמה אחרת והרצועה הראשית מקבלת ציור גדול יותר: ציפורים, פרחים או דמות. אני מזכירה שהדוגמה חייבת להיראות אותו דבר מימין ומשמאל של קו האמצע. כ־7 דקות.

4 ציור הדוגמאות

מעבירים את הדוגמאות לכד בעיפרון ואחר כך בטוש שחור דק. כדי לשמור על סימטריה מתחילים כל רצועה בקו האמצע וממשיכים לשני הצדדים בו זמנית. כ־15 דקות.

5 צבע מוגבל

צובעים בטושים בשניים או שלושה צבעים בלבד, כמו בכלים העתיקים: כתום וחום ושחור, או כחול וטורקיז ולבן. אני מסבירה שהגבלת הצבעים מחזקת את הדוגמה ונותנת לכד אחידות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני נותנת תבנית כד מוכנה עם רצועות מסומנות ושלוש דוגמאות לבחירה להעתקה.

מי שמתקדם מתכנן רצועה ראשית שמספרת סיפור קצר בכמה תמונות, כמו על כדים יווניים.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הכדים בשורה כמו מדף במוזיאון ולכל כד כותבים כרטיס קטן עם שם הקדר ושם הכד. אני שואלת: "איזה כד מזכיר לכם תרבות מסוימת ולמה?", "באיזו רצועה הדוגמה הכי מדויקת?" ו"מה עוזרת הגבלת הצבעים?". הילדים נהנים מאוד לשחק מוזיאון.

טיפים מהכיתה

- קיפול הדף בדיוק לאורך הוא הבסיס לכל השיעור. אני מבקשת להצמיד פינה לפינה ולגהץ את הקיפול בציפורן.
- ילדים שמציירים דוגמה משמאל לימין עד הסוף מגלים שהצד השני לא תואם. העבודה מהמרכז החוצה פותרת את זה.
- טושים דקים צבעוניים מתייבשים בשיעורים ארוכים. כדאי לבדוק את הערכות לפני השיעור.

השראה להראות לילדים

- קדרות יוונית בסגנון הדמויות השחורות: כדים שבהם דמויות שחורות על רקע כתום, מסודרות ברצועות.
- הקרמיקה הארמנית בירושלים: אריחים וצלחות מצוירים ביד, עם עיטורים של ציפורים, פרחים ועלים בכחול, ירוק וחום.

הרחבות ופעילויות המשך

- יצירת כד אמיתי מחומר או מחומר מתקשה באוויר ועיטורו בחריטה.
- פסח: עיצוב צלחת לסדר פסח בשיטת הרצועות, עם ששת מקומות הקערה.
- ביקור במוזיאון ישראל או צפייה מקוונת באוסף כלי החרס הארכאולוגיים.

ציוד לשיעור

- שני דפי ציור A4 לכל ילד
- דף טיוטה לכל ילד
- סרגל, עיפרון ומחק לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- טוש שחור דק לכל ילד
- טושים צבעוניים דקים ועבים, ערכה לכל זוג
- כרטיסים קטנים לשלטי מוזיאון

כיתה ד׳ • שיעור 20

דיוקן חבר

רישום דיוקן בן הזוג מהתבוננות.

⏱ 45 דקות | 🎨 פרופורציה

מטרות השיעור

- ליישם את כללי הפרופורציה של הפנים על פנים של אדם אחר, מהתבוננות
- למדוד בעזרת העיפרון ביד מושטת ולהשוות יחסים בין חלקי הפנים
- להתבונן בחבר בכבוד ולתת ולקבל משוב מכבד על עבודה

מושגים

דיוקן | פרופורציה | מדידה בעיפרון | מבט שלושה רבעים | הבעה

פתיחה

אני מתחילה בשאלה: "מי זוכר איפה נמצאות העיניים בראש?". רוב הילדים עונים כבר בלי היסוס, באמצע. אני מזכירה את הדיוקן העצמי שציירנו בחורף ומסבירה שהיום זה קשה יותר: את הפנים של עצמנו אנחנו מכירים ואת הפנים של חבר צריך באמת לראות. אני מראה שני דיוקנאות של מודיליאני ושואלת: "האם הפנים האלה בפרופורציה נכונה? למה לדעתכם הצייר בחר לשנות אותן?". אנחנו מסכמים שאמן יכול לשבור כלל, אבל קודם צריך להכיר אותו.

מהלך השיעור

1 ישיבה בזוגות

הילדים יושבים בזוגות זה מול זה, בגובה עיניים. מחליטים מי מצייר ראשון ומי דוגמן. הדוגמן מתבקש לבחור תנוחה נוחה ולהסתכל לנקודה קבועה מאחורי הצייר, כדי שלא יזוז. כל אחד יצייר כעשר דקות ואז מתחלפים. כ־3 דקות.

2 מדידה בעיפרון

אני מדגימה מול הכיתה: מושיטה יד ישרה, מחזיקה עיפרון אנכי ומודדת בעזרת האגודל את גובה הראש של דוגמן. אחר כך משווה: כמה פעמים נכנס רוחב העין ברוחב הפנים? בדרך כלל חמש. הילדים מתרגלים את המדידה על בן הזוג לפני שהם משרטטים.

3 שרטוט ראשון

הצייר משרטט צורת ביצה וקווי עזר ומסמן את העיניים, האף, הפה והאוזניים לפי המדידות. אחר כך הוא מתבונן ומשנה: אולי הפנים של החבר צרות יותר, אולי הסנטר מחודד, אולי המצח גבוה. אני מבקשת להסתכל על החבר שלוש פעמים לכל פעם שמסתכלים על הדף. כ־10 דקות.

4 החלפת תפקידים

בצלצול מתחלפים והדוגמן הופך לצייר. הפעם אני מבקשת שהדוגמן יסובב מעט את הראש, במבט של שלושה רבעים. אני מראה על הלוח שבמבט כזה קו האמצע זז לצד והעין הרחוקה נראית צרה יותר. כ־10 דקות.

5 השלמה ומשוב

בדקות האחרונות כל אחד מוסיף הצללה עדינה, שיער ופרטים ומחזיר את הרישום לבן הזוג לרגע. בן הזוג אומר דבר אחד שהצליח בדיוקן ודבר אחד שהוא רואה אחרת בפנים שלו. אני מזכירה את כלל המשוב שלנו: מתחילים בטוב, אומרים בעדינות ומדברים על הציור ולא על הצייר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני מאפשרת להתחיל מצילום של החבר בטלפון, שלא זז ורק אחר כך לבדוק מול הפנים האמיתיות.

מי שמתקדם מצייר את החבר בהבעה מסוימת, צוחק או חושב, או מוסיף ידיים וכתפיים כדי להגיע לדיוקן חזה.

סיכום ותערוכה

אני מסדרת את הדיוקנאות בזוגות, כל דיוקן ליד הדיוקן שבן הזוג צייר. אני שואלת: "מה הכי קשה בלצייר מישהו אחר?", "איפה המדידה בעיפרון עזרה?" ו"מה למדתם על הפנים של החבר שלא שמתם לב אליו קודם?". אני מבקשת מהילדים להחזיק ליד הדיוקן החדש את הדיוקן העצמי מהחורף ולחפש מה השתפר.

טיפים מהכיתה

- את הזוגות כדאי לקבוע מראש עם המחנכת. זוג שאינו מסתדר יכול להפוך שיעור שלם למשבר.
- ילדים מתביישים להסתכל זמן רב על פנים של חבר. אני משתמשת במילה "דוגמן" ומדברת על כך כעל עבודה מקצועית וזה מוריד מבוכה.
- צלצול או טיימר על הלוח לזמן ההחלפה שומרים על הוגנות. בלי זה ילד אחד מצייר עשרים דקות והשני חמש.

השראה להראות לילדים

- אמדאו מודיליאני – דיוקנאות של חברים ובני משפחה עם צוואר ארוך ועיניים מלוכסנות, דוגמה לשבירת כללי הפרופורציה בכוונה.
- פבלו פיקאסו – "דיוקן גרטרוד סטיין": דיוקן של חברה קרובה, שעליו עבד חודשים ארוכים ושינה את הפנים שוב ושוב.

הרחבות ופעילויות המשך

- דיוקן כיתתי: כל הדיוקנאות יחד על לוח אחד, עם משפט קצר שכל ילד כתב על בן הזוג.
- דיוקן של בן משפחה בבית, עם אותן מדידות.
- דיוקן בסגנון מודיליאני: אותו חבר, הפעם עם צוואר ארוך ופנים מוארכות בכוונה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- עיפרון רישום 2B ומחק לכל ילד
- מראה קטנה לכל זוג, לבדיקה של הדוגמן
- טיימר או צלצול להחלפת תפקידים
- הדפסים של שני דיוקנאות להשוואה

כיתה ד׳ • שיעור 21

בניין בעיר

מבנה בפרספקטיבת נקודה אחת עם פרטים.

⏱ 45 דקות 🎨 פרספקטיבה

מטרות השיעור

- לשרטט מבנה תלת־ממדי בפרספקטיבת נקודה אחת: חזית ישרה ודופן שנמשכת לעומק
- להוסיף פרטים ארכיטקטוניים שגם הם מצייתים לנקודת המגוז
- להתבונן בבניינים אמיתיים בסביבה ולתרגם אותם לרישום

מושגים

נקודת מגוז · חזית · דופן · קווי עומק · אדריכלות

פתיחה

אני מקרינה תמונות של שלושה בניינים: בניין באוהאוס לבן מתל אביב עם מרפסות מעוגלות, בית אבן ירושלמי ומגדל זכוכית חדש. אני שואלת: "איזה בניין הייתם רוצים לגור בו ולמה?". השיחה מגיעה מהר לחלונות, למרפסות ולגגות ואני מספרת שהיום כל אחד יהיה אדריכל לרגע. אנחנו נזכרים ברחוב החורפי שציירנו ואני מסבירה שהפעם נתמקד בבניין אחד, מקרוב, עם כל הפרטים.

מהלך השיעור

1 חזית ונקודה

הילדים משרטטים בסרגל מלבן גדול באמצע הדף וזו החזית של הבניין. אחר כך מסמנים נקודת מגוז על קו אופק, מעט לימין או לשמאל של הבניין, לא בתוכו. אני מסבירה שכך נראה גם דופן אחת שלו. כ־5 דקות.

2 הדופן והגג

מכל פינה של החזית בצד הנקודה מושכים קו לכיוון הנקודה. בוחרים איפה הבניין נגמר ומעבירים שם קו אנכי. כך נוצרת הדופן. אם הנקודה גבוהה מהבניין, רואים גם את הגג מלמעלה. אני מדגימה על הלוח את שתי האפשרויות. מוחקים את המשך הקווים שאחרי סוף הבניין.

3 קומות וחלונות

מחלקים את החזית לקומות בקווים אופקיים ישרים ואת הדופן לקומות בקווים שיוצאים מהנקודה. החלונות בחזית הם מלבנים רגילים, אבל בדופן הם הולכים ונעשים צרים ככל שמתרחקים. אני עוברת ובודקת עם כל ילד קו אחד או שניים עם הסרגל. כ־15 דקות.

4 פרטים של אופי

עכשיו מוסיפים פרטים שנותנים לבניין אופי: מרפסות, עציצים, שלטים, תריסים, מזגנים, כביסה תלויה, דלת כניסה עם מספר. אני מזכירה שמרפסת שבולטת מהחזית היא בעצמה קופסה קטנה והקווים שלה לעומק יוצאים גם הם מנקודת המגוז.

5 הצללה וגימור

בוחרים כיוון אור ומצלים את הדופן כולה בגוון בינוני, כדי שהבניין ייראה תלת־ממדי. מתחת למרפסות ובתוך החלונות מוסיפים צל כהה יותר. בסוף מעבים את קווי המתאר החיצוניים של הבניין ומשאירים את הפרטים בקו דק. כ־8 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני נותנת דף שבו החזית, הנקודה וקווי הדופן כבר משורטטים והם מתמקדים בחלוקה לקומות ובפרטים.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף בניין שני מאחורי הראשון, קטן יותר ונמשך לאותה נקודה, או מעצב בניין דמיוני עם קומות בצורות שונות.

סיכום ותערוכה

אנחנו מחברים את כל הבניינים על לוח אחד לרחוב ארוך או לשכונה. אני שואלת: "איזה בניין הכי מרגיש שאפשר להיכנס אליו?", "איך הפרטים מספרים לנו מי גר בבניין?" ו"מה קרה לחלונות בדופן ולמה?". הילדים נותנים שם לשכונה ולרחוב.

טיפים מהכיתה

- נקודת מגוז שנמצאת בתוך הבניין מבלבלת מאוד. אני מסמנת לכל ילד באיקס קטן אם הנקודה שלו במקום טוב.
- כדאי לחזור לפני השיעור על השיעור "עיר חורפית". חמש דקות של תזכורת חוסכות עשרים דקות של תיקונים.
- הסרגל מורח עיפרון. אני מבקשת להרים אותו ולא לגרור אותו על הדף.

השראה להראות לילדים

- קנלטו – ציורי הנוף העירוני של ונציה, שבהם הבניינים לאורך התעלות מצוירים בפרספקטיבה מדויקת מאוד.
- פרידנסרייך הונדרטוואסר – בית הונדרטוואסר בווינה: בניין צבעוני עם עצים במרפסות, שמראה כמה אופי יכול להיות לבניין.
- העיר הלבנה בתל אביב: מאות בנייני באוהאוס עם מרפסות מעוגלות וחלונות סרט, שאפשר לצאת לרשום מקרוב.

הרחבות ופעילויות המשך

- יום העצמאות: בניין מקושט בדגלים ובשרשראות, או רישום של בניין מפורסם בארץ.
- יציאה לחצר ורישום מהתבוננות של בניין בית הספר.
- בניית בניין תלת־ממדי מקופסת קרטון, עם אותם חלונות ומרפסות.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- סרגל 30 ס"מ לכל ילד
- עיפרון רישום HB ו־2B ומחק לכל ילד
- דף טיוטה מתחת ליד
- תמונות של בניינים מודפסות, אחת לכל שולחן

כיתה ד׳ • שיעור 22

עץ ארבע העונות

אותו עץ בארבע עונות בארבעה ריבועים.

⏱ 45 דקות

🎨 עונות השנה

מטרות השיעור

- להבין איך שינוי צבע ופרטים מעביר זמן, עונה ומזג אוויר
- לשמור על אותו מבנה של עץ בארבעה ריבועים ולשנות רק את מה שמשתנה בטבע
- לבחור פלטת צבעים מתאימה לכל עונה ולערבב אותה בעצמם

מושגים

עונה · פלטת צבעים · סדרה · גוון חם · גוון קר

פתיחה

אני מקרינה ארבעה צילומים של אותו עץ בחצר בית הספר, שצילמתי במהלך השנה: בספטמבר, בדצמבר, בפברואר ועכשיו. הילדים מזהים את העץ ומתווכחים איזו תמונה צולמה מתי. אני שואלת: "מה השתנה בעץ? ומה נשאר בדיוק אותו דבר?". מגיעים לכך שהגזע והענפים נשארים ורק העלים, הצבעים והשמיים משתנים. אחר כך אני מראה ציור של מונה מתוך סדרת ערימות השחת ומספרת שהוא צייר שוב ושוב את אותו מקום בשעות ובעונות שונות.

מהלך השיעור

1 חלוקה לארבעה

הילדים מקפלים את הדף לארבעה ומסמנים את הקיפולים בעיפרון. בפינה של כל ריבוע כותבים בקטן את שם העונה. אני מבקשת להשאיר שוליים קטנים בין הריבועים, כמו מסגרות של קומיקס. כ־3 דקות.

2 אותו עץ ארבע פעמים

בכל ריבוע משרטטים אותו גזע ואותם ענפים ראשיים באותו מקום. אני מציעה לצייר את העץ הראשון ואחר כך לבדוק בעזרת שורת נקודות קטנות על הקיפול איפה מתחיל ונגמר הגזע בכל ריבוע. מי שרוצה מצייר את העץ פעם אחת על דף שקוף ומעתיק. כ־7 דקות.

3 חורף

מתחילים מהחורף, כי הוא הכי פשוט: ענפים חשופים בחום כהה, שמיים אפורים־כחולים, אולי טיפות גשם. אני מבקשת לערבב אפור מכחול ומעט כתום, במקום שחור עם לבן, כדי שיהיה לו חיים. כ־7 דקות.

4 אביב וקיץ

באביב מוסיפים על הענפים נקודות של ירוק בהיר ופריחה ורודה ולבנה, בשמיים תכלת בהיר. בקיץ העץ מלא ועגול בירוק עמוק, השמיים כחולים חזקים ומתחת לעץ צל כהה. אני מראה שבקיץ יש צל ברור, כי השמש חזקה ובחורף כמעט אין. כ־12 דקות.

5 סתיו

בסתיו העלים בכתום, צהוב ואדום, חלקם עדיין על העץ וחלקם על הקרקע. אני מבקשת להשתמש בטפיחות קטנות של מכחול יבש כדי ליצור את העלים ולא לצבוע כתם אחד. בסוף מסתכלים על כל ארבעת הריבועים יחד ובודקים שהעץ באמת אותו עץ.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בשרטוט חוזר אני נותנת דף עם ארבעה גזעים מודפסים והם מתרכזים בצבע ובפרטים של כל עונה.

מי שמתקדם מוסיף בכל ריבוע בעל חיים או אדם שמתאים לעונה, כמו ציפור נודדת בסתיו או ילד עם מטרייה בחורף ושומר על אותו פריט בתנוחות שונות.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל העבודות ומסתכלים קודם רק על ריבועי הקיץ, אחר כך רק על החורף וכך הלאה. אני שואלת: "איזה צבע הכי מספר לכם שזה סתיו?", "מה עוד משתנה בעונות חוץ מהעלים?" ו"איזו עונה הייתה הכי קשה לצייר ולמה?". אני מזכירה שבארץ החורף הוא דווקא הזמן שבו הכול ירוק וזה פותח שיחה מעניינת על העונות אצלנו.

טיפים מהכיתה

- גואש מתלכלך בין עונה לעונה. אני מבקשת להחליף מים ולנקות את הפלטה לפני כל ריבוע.
- ילדים רבים מציירים בכל ריבוע עץ אחר לגמרי. אני מבקשת לסמן בנקודה את מקום הגזע בכל ריבוע עוד לפני השרטוט.
- כדאי לצלם את העץ בחצר כבר בספטמבר. ארבע תמונות אמיתיות של אותו עץ שוות יותר מכל הסבר.

השראה להראות לילדים

- פיט מונדריאן – סדרת ציורי העצים ובהם "העץ האפור": אותו נושא שהולך והופך לקווים פשוטים יותר ויותר.
- קלוד מונה – סדרת ערימות השחת: אותן ערימות בשדה, מצוירות בעונות ובשעות שונות.
- ג'וזפה ארצ'ימבולדו – "ארבע העונות": ארבעה דיוקנאות שבנויים כולם מפירות, ירקות, פרחים וענפים של כל עונה.

הרחבות ופעילויות המשך

- ט"ו בשבט או אביב: עץ שקדייה בעונת הפריחה, מצויר מהתבוננות בחצר.
- לוח שנה כיתתי: כל ילד מצייר חודש אחד וכך נוצר לוח שנה של בית הספר.
- חיבור למדעים: מעקב אחר עץ אחד בחצר לאורך שבועות, עם רישום ותיעוד כל שבועיים.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- צבעי גואש: חום, ירוק, צהוב, כתום, אדום, כחול, לבן וורוד
- מכחול עבה, מכחול דק ומכחול שטוח לטפיחות לכל ילד
- פלטה או צלחת לכל ילד
- כוס מים ומגבון לכל ילד
- ארבעה צילומים של עץ מהחצר להקרנה
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

כיתה ד׳ • שיעור 23

חרקים בטבע

רישום חרק מהתבוננות עם פרטים מדויקים.

⏱ 45 דקות

🎨 רישום מדויק

מטרות השיעור

- להתבונן בפרטים קטנים בעזרת זכוכית מגדלת ולרשום אותם בדיוק
- להכיר את מבנה הגוף של חרק: ראש, חזה, בטן, שש רגליים ומחושים
- להבין את הקשר בין אמנות למדע ברישום תיעודי

מושגים

רישום תיעודי · התבוננות · פרט · סימטריה · הגדלה

פתיחה

אני מחלקת לכל שולחן זכוכית מגדלת ותמונה מודפסת של חרק ומבקשת לא להסתכל בה בלי הזכוכית. אחרי דקה אני שואלת: "מה ראיתם שלא ראיתם בעין רגילה?". הילדים מגלים שערות על רגליים, דוגמאות על כנפיים, עיניים עשויות מאות נקודות. אני מספרת על מריה סיבילה מריאן, אישה שלפני יותר משלוש מאות שנה נסעה לדרום אמריקה כדי לצייר חרקים ופרפרים ושציוריה עזרו למדענים להבין איך זחל הופך לפרפר. אני אומרת שהיום כל אחד יהיה גם אמן וגם חוקר.

מהלך השיעור

1 מבנה החרק

על הלוח אני מציירת שלוש אליפסות בשורה: ראש, חזה ובטן. אני מראה שכל שש הרגליים יוצאות מהחזה ושלכל רגל יש שלושה מפרקים. הילדים מעתיקים את השרטוט בפינת הדף כמפה. כ־5 דקות.

2 שרטוט בגודל גדול

כל ילד בוחר חרק מהתמונות, או חרק אמיתי מאוסף שאני מביאה בקופסה שקופה. הוא משרטט אותו בגדול, על רוב הדף, עם קו אמצע לסימטריה. אני מבקשת לבדוק בכל רגע: כמה מפרקים יש? איפה מתחבר המחוש? כ־10 דקות.

3 פרטים מתחת לזכוכית

עכשיו עובדים לאט, חלק אחרי חלק, עם זכוכית מגדלת ביד אחת ועיפרון ביד השנייה. מוסיפים את העורקים בכנפיים, את השערות, את הדוגמה על הגב. אני מזכירה שבשני הצדדים של החרק הדוגמה זהה ולכן מומלץ לצייר כל פרט קודם בצד אחד ומיד אחר כך בצד השני. כ־15 דקות.

4 הצללה ונפח

מצלים בעדינות כדי שהגוף ייראה מעוגל: צד אחד בהיר וצד אחד כהה, עם נקודת ברק לבנה על הגב אם החרק מבריק. מתחת לחרק מוסיפים צל קטן, כאילו הוא עומד על הדף.

5 כרטיס מדעי

כמו בספר מדע, כל ילד מוסיף לרישום קווים דקים שיוצאים לחלקי הגוף ולידם השמות: ראש, חזה, בטן, מחוש, כנף. בתחתית הדף כותבים את שם החרק, את התאריך ואת שם החוקר. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני מציעה חרק פשוט במבנה, כמו נמלה או חיפושית ודף עם שלוש אליפסות מסומנות שעליהן בונים.

מי שמתקדם מצייר את אותו חרק גם מהצד, או מוסיף פרט מוגדל בעיגול נפרד, למשל עין או קטע מכנף.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הרישומים כמו אוסף במוזיאון טבע, בשורות לפי סוגי חרקים. אני שואלת: "איזה פרט גיליתם רק בזכות הזכוכית המגדלת?", "איפה הסימטריה הכי ברורה?" ו"במה רישום של מדען שונה מרישום של אמן ובמה הוא דומה?". אני מציעה להציג את האוסף ליד כיתת המדעים.

טיפים מהכיתה

- אם מביאים חרקים אמיתיים, רק כאלה שנמצאו מתים, בקופסאות סגורות ושקופות. זו גם שיחה חשובה על כבוד לבעלי חיים.
- זכוכיות מגדלות קטנות מקצרות את הסבלנות. זכוכית בקוטר של לפחות שבעה סנטימטרים, או זכוכית על מעמד, נוחה הרבה יותר.
- ילדים רבים מציירים לחרקים שמונה רגליים או רגליים שיוצאות מהבטן. כדאי לבדוק את המבנה לפני שמתחילים לפרט.

השראה להראות לילדים

- מריה סיבילה מריאן – "המטמורפוזה של חרקי סורינאם": ספר תחריטים צבועים של זחלים, פרפרים וצמחים, שיצא לאור בשנת 1705.
- אלברכט דירר – "חיפושית אייל": ציור בצבעי מים וגואש של חיפושית אחת, מדויק עד לפרט האחרון.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור למדעים: מחזור החיים של פרפר בארבעה רישומים, ביצה, זחל, גולם ופרפר.
- יציאה לחצר לחיפוש חרקים חיים ורישום מהיר מהתבוננות בלי לגעת בהם.
- הכנת "ספר חרקים" כיתתי, עם כל הרישומים ודף מידע קצר שכל ילד כתב.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- עפרונות רישום HB ו־2B ומחק לכל ילד
- זכוכית מגדלת לכל זוג
- תמונות מודפסות של חרקים בתקריב, כמה לכל שולחן
- קופסה שקופה עם חרקים שנמצאו מתים, אם יש
- טוש שחור דק לכיתוב

כיתה ד׳ • שיעור 24

פרויקט סיכום

פרויקט אישי המשלב טכניקות מהשנה.

⏱️ ארבעה שיעורים של 45 דקות

🎨 טכניקה חופשית

מטרות השיעור

- לתכנן פרויקט אישי משלב הרעיון ועד התערוכה ולנהל לו לוח זמנים
- לבחור ולשלב לפחות שתי טכניקות שנלמדו השנה בצורה מכוונת
- להציג את העבודה בתערוכה ולהסביר אותה בכמה משפטים וגם לתת משוב לחברים

מושגים

פרויקט · סקיצה · טכניקה מעורבת · תערוכה · הצהרת אמן

פתיחה

אני פורשת על השולחנות עבודות מכל השנה: ויטראז׳, כדור עם הצללה, מסכה, פסל תיל, הדפס קלקר ונוף ימי. אני מבקשת מהילדים לעבור ביניהן ולבחור שתי טכניקות שהכי אהבו. אחר כך אני מראה עבודה של אמן שמשלב חומרים ושואלת: "מה קורה כשמערבבים ציור, הדבקה ופיסול באותה עבודה?". אני מספרת שבשיעורים הקרובים כל אחד יהיה אמן עם פרויקט משלו ושבסופם תהיה תערוכה אמיתית, שאליה נזמין את ההורים.

מהלך השיעור

1 שיעור ראשון: נושא ותכנון

כל ילד בוחר נושא שקשור אליו: "המקום שלי", "החופש הגדול", "מה שלמדתי השנה", "החיה שאני". הוא כותב במחברת תכנון את הנושא, את שתי הטכניקות שבחר ולמה. אחר כך הוא משרטט שתי סקיצות שונות ובוחר אחת. בסוף השיעור אני עוברת על כל תכנון ומאשרת אותו ולפעמים מציעה לצמצם.

2 שיעור שני: בסיס

מכינים את הבסיס של העבודה: משטח קרטון, רקע בגואש, נוף בפרספקטיבה אווירית, או שלד של פסל. אני מבקשת לסיים את השכבות הגדולות בשיעור הזה, כי עליהן נבנה כל השאר. בסוף השיעור כל ילד כותב במחברת מה עשה ומה נשאר לשיעור הבא.

3 שיעור שלישי: פרטים ושילוב

זה השיעור שבו הטכניקה השנייה נכנסת: חלקי קרטון שמודבקים ובולטים, רישום פחם עם הצללה, הדפס שמשולב בתוך הציור. אני עוברת בין הילדים ושואלת: "מה הדבר הראשון שאני רואה בעבודה שלך? האם זה מה שרצית?". באמצע השיעור אנחנו עוצרים לסבב משוב קצר בזוגות: דבר אחד שעובד ודבר אחד שאפשר לחזק.

4 שיעור רביעי: גימור והצהרת אמן

בחצי הראשון של השיעור מסיימים פרטים ומדביקים את העבודה על קרטון גדול יותר כמסגרת. בחצי השני כל ילד כותב הצהרת אמן של שלושה עד חמישה משפטים: איך קוראים לעבודה, באילו טכניקות השתמש ומה הוא רוצה שהצופה ירגיש. אני עוזרת לנסח, אבל המילים צריכות להיות של הילד.

5 הקמת התערוכה

כל הכיתה מקימה יחד את התערוכה במסדרון או באולם. מחלקים תפקידים: אוצרים שמחליטים על הסדר, תולים, מעצבי שלטים ומדריכים שמכינים סיור. אני מבקשת לסדר את העבודות כך שיהיה קשר בין עבודות סמוכות, לפי צבע, נושא או טכניקה.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בתכנון עצמאי אני מציעה שלושה נושאים מוכנים ושני צירופי טכניקות לבחירה ונפגשת איתם בתחילת כל שיעור כדי לקבוע מטרה קטנה ליום.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם משלב שלוש טכניקות, חוקר אמן שנגע בנושא שלו ומוסיף להצהרה משפט על ההשראה שקיבל ממנו.

סיכום ותערוכה

ביום התערוכה ההורים והכיתות האחרות מסתובבים וכל ילד עומד ליד העבודה שלו ומספר עליה. אחרי התערוכה אנחנו יושבים במעגל ואני שואלת: "מה הייתה הבחירה הכי קשה בפרויקט?", "איזו עבודה של חבר הפתיעה אתכם ולמה?" ו"מה תיקחו מהשנה הזאת לכיתה ה'?". הילדים לוקחים הביתה את העבודה ואת מחברת התכנון, שמראה את כל הדרך שעשו.

טיפים מהכיתה

- פרויקט בן ארבעה שיעורים נופל על חופשות וימי טיולים. כדאי להשאיר שיעור חמישי כרזרבה בלוח הזמנים.
- מחברת התכנון חשובה לא פחות מהעבודה. ילדים שנתקעים חוזרים אליה ומוצאים מה הם רצו.
- ארון או מדף עם מקום קבוע לכל ילד, מסומן בשמו, מונע עבודות שנעלמות או נמחצות בין השיעורים.
- עבודות עם חלקים בולטים צריכות ייבוש של יום שלם לפני התלייה. כדאי לתכנן את ההדבקה לא בשיעור האחרון.

השראה להראות לילדים

- רוברט ראושנברג – עבודות ה"קומביין" שלו, שבהן ציור, צילום וחפצים אמיתיים נפגשים באותה יצירה.
- קורט שוויטרס – הקולאז'ים שלו מכרטיסים, עיתונים ופיסות נייר שמצא ברחוב.

הרחבות ופעילויות המשך

- קטלוג תערוכה: צילום כל העבודה עם הצהרת האמן והפקת חוברת דיגיטלית להורים.
- הדרכה בתערוכה לכיתות הצעירות, שבה תלמידי כיתה ד' מסבירים על הטכניקות.
- קיץ: מחברת סקיצות לחופש, עם משימה אחת שבועית שמזכירה טכניקה מהשנה.

ציוד לשיעור

- מחברת תכנון או ארבעה דפי טיוטה מהודקים לכל ילד
- דף ציור A3 עבה וקרטון ביצוע A3 לכל ילד
- צבעי גואש בכל הצבעים ומכחולים בכמה גדלים
- מקלות פחם ועפרונות רישום
- דבק פלסטי ודבק סטיק ועמדת דבק חם למורה
- מספריים, סרגלים וחומרים משיעורים קודמים: צלופן, תיל, חוטי צמר, קלקר
- כרטיסים לשלטי התערוכה והצהרות האמן
- עיתונים לכיסוי השולחנות, סינרים ומגבונים

כיתה ה׳

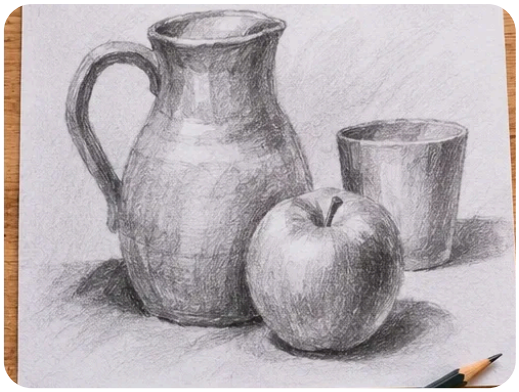
24 מערכים

הציוד לשנה

דפי ציור · עפרונות · פחם · עפרונות רישום (HB-6B) · מטושטש · סרגל · צבעי גואש · גירי שמן · חימר · כלי גילוף · מים · משטח · דפי בריסטול · צבע זהב · טושים · מראה · צבעי פנדה · דפי צבעי מים · צבעי מים · מכחולים · טושים שחורים · מחוגה · לוחות קלקר · צבעי הדפס · גלגלת · נייר · חפצים ממוחזרים · דבק חם · צבע אקריליק · בסיס · נייר צבעוני · דבק · סטנסיל · מחברת סקיצות · דפי בריסטול כהים · צבע גואש · בריסטול · עפרונות רישום · קרטון · מגזינים · מספריים · צבעי אקריליק · חומרים לבחירה

המערכים

1. **רישום מהתבוננות**
   קו ומתאר
2. **סקאלת אפורים**
   ערכי בהירות
3. **פרספקטיבה דו-נקודתית**
   מרחב
4. **צבע ורגש**
   אקספרסיוניזם
5. **פיסול דמות**
   חימר
6. **אמן החודש: קלימט**
   דקורטיביות וזהב
7. **דיוקן עם הבעה**
   פרופורציה והצללה
8. **עיצוב טיפוגרפי**
   אותיות ועיצוב
9. **נוף מקומי**
   צבעי מים
10. **אשליה אופטית**
    אופ-ארט
11. **הדפס רב-צבעי**
    תחריט קלקר
12. **אסמבלאז׳**
    פיסול הרכבה
13. **קומפוזיציה מופשטת**
    מופשט
14. **פופ ארט**
    השראת וורהול
15. **סקיצה לפרויקט**
    תכנון
16. **נקודת מבט**
    פרספקטיבת חדר
17. **ציפור בתעופה**
    תנועה ואנטומיה
18. **העיר בלילה**
    אור מלאכותי
19. **דיוקן בסגנון אמן**
    השראה
20. **כרזת סרט**
    עיצוב גרפי
21. **טבע דומם דרמטי**
    אור וצל
22. **אריזת מוצר**
    עיצוב תלת-ממד
23. **קולאז׳ דימוי**
    הרכבה
24. **פרויקט סיכום**
    טכניקה חופשית

כיתה ה׳ • שיעור 1

רישום מהתבוננות

רישום עיוור ומדויק של חפצים לחיזוק העין.

⏱ 45 דקות

🎨 קו ומתאר

מטרות השיעור

- להבין את ההבדל בין לצייר את מה שאני יודע לבין לצייר את מה שאני רואה
- לתרגל רישום קו מתאר עיוור וחצי עיוור של חפץ אמיתי
- להשתמש בקו בעובי ובלחץ משתנים כדי לתאר צורה

מושגים

קו מתאר · רישום עיוור · התבוננות · עובי קו · פרופורציה

פתיחה

אני מניחה במרכז הכיתה זוג נעלי ספורט ישנות, עם שרוכים פרומים וקמטים. אני מבקשת מכל אחד לצייר נעל מהזיכרון בחצי דקה, בלי להסתכל. אחר כך אני מבקשת להסתכל על הנעל שעל השולחן ולהשוות. כמעט תמיד הנעל מהזיכרון יוצאת סמל פשוט והנעל האמיתית מלאה קמטים, תפרים ועקומות. אני אומרת לילדים שהיום אנחנו מאמנים את העין ולא את היד ושהשנה נלמד לצייר את מה שבאמת נמצא מולנו.

מהלך השיעור

1 חימום: רישום עיוור של כף היד

כל ילד מניח את היד השמאלית על השולחן ומסתכל רק עליה. היד המציירת עוקבת לאט אחרי קווי הקמטים והאצבעות והעיניים לא יורדות לדף. אני מדגימה על הלוח ומראה בגאווה רישום מעוות ומצחיק. אני מסבירה שהרישום לא אמור להיות יפה: הוא אמור להיות איטי. כ־5 דקות, שני ניסיונות.

2 רישום עיוור של חפץ

על כל שולחן אני מניחה חפץ בעל צורה מעניינת: מספריים, ספל, קונכייה, פלפל, ברז ישן. הילדים מציירים אותו בעיפרון בקו אחד רציף בלי להרים את העיפרון ובלי להסתכל על הדף, במשך שתי דקות מדודות. אחרי כל סבב החפצים מתחלפים בין השולחנות. שלושה סבבים, כ־8 דקות.

3 רישום חצי עיוור

עכשיו מותר להציץ בדף, אבל רק כשהעיפרון עוצר בנקודת מפגש של קווים. אני מסבירה את הכלל: שמונים אחוז מהזמן העיניים על החפץ ועשרים אחוז על הדף. הילדים בוחרים חפץ אחד ומציירים אותו בגודל של חצי דף לפחות. אני עוברת בין השולחנות ושואלת שאלות שמחזירות את המבט לחפץ: "איפה הידית נוגעת בגוף הספל?" "כמה פעמים הקו הזה מתעקל?". כ־12 דקות.

4 קו חי עם פחם

על אותו רישום, או על רישום חדש, הילדים עוברים עם מקל פחם דק על הקווים החשובים. אני מדגימה איך לוחצים חזק בצד של החפץ שקרוב אלינו או שנמצא בצל ומרפים בצד המואר. כך הקו עצמו מתחיל לספר על נפח ועל אור. אני מזכירה לא למרוח את הפחם ביד ולהניח דף נקי מתחת לכף היד. כ־10 דקות.

5 שיחת עמיתים קצרה

כל ילד מחליף דף עם השכן ומחפש ברישום שלו מקום אחד שבו ברור שהוא באמת הסתכל: קמט, השתקפות, חריץ. הוא מסמן אותו בנקודה קטנה בצד הדף. כ־3 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שנלחצים מהרישום העיוור אני מכסה את היד המציירת בצלחת נייר עם חור לעיפרון. כך הם לא יכולים להציץ ומרגישים שזה משחק ולא מבחן.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר את החפץ מזווית שנייה, מלמעלה או מלמטה ומשווה את שני הרישומים זה לצד זה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את רישומי היד העיוורים ליד רישומי החפצים ומסתכלים על ההבדל. אני שואלת: "מה ראיתם היום בחפץ שלא ידעתם שיש בו?", "איפה הקו שלכם עבה ואיפה דק ולמה?" ו"למה דווקא הרישום העיוור, שנראה הכי מוזר, נותן לפעמים את הקו הכי חי?". אני מספרת שהשנה נחזור לתרגיל הזה כחימום בתחילת שיעורים רבים.

טיפים מהכיתה

- כדאי לבחור חפצים עם חורים, ידיות ועקומות. כדור או קופסה חלקה משעממים את העין ולא מלמדים כלום.
- שעון עצר מוקרן על הלוח עושה פלאים: הילדים מפסיקים להתווכח ומתחילים לצייר.
- ילדים בכיתה ה' מוחקים הרבה. בשיעור הזה אני אוספת את המחקים מראש ומסבירה שקו שגוי נשאר על הדף כחלק מהחיפוש.
- את הפחם אני מחלקת בסוף השיעור בלבד. אם הוא מגיע מוקדם, כל הדפים מתלכלכים עוד לפני שהתחלנו.

השראה להראות לילדים

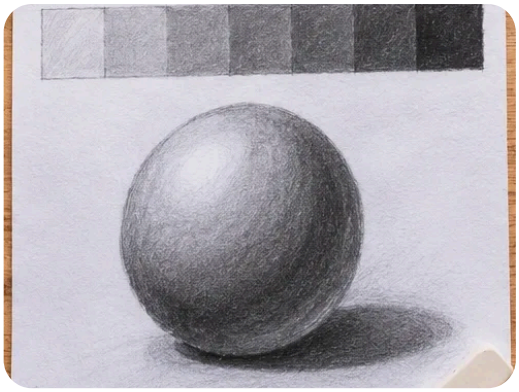
- פבלו פיקאסו – רישומי הקו האחד של בעלי חיים, כמו הכלב והגמל: צורה שלמה בקו רציף אחד.
- ליאונרדו דה וינצ'י – מחברות הרישום שלו, מלאות בתצפיות על ידיים, צמחים ומכונות.

הרחבות ופעילויות המשך

- מחברת סקיצות אישית לכל השנה: בכל שבוע רישום אחד מהתבוננות של חפץ מהבית.
- רישום עיוור של פני חבר מול חבר, כהכנה לשיעור הדיוקן בהמשך השנה.
- לקראת ראש השנה: רישום מהתבוננות של רימון חתוך, עם הגרעינים והקליפה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לחימום ודף A3 לרישום העיקרי לכל ילד
- עיפרון HB או 2B לכל ילד
- מקל פחם דק אחד לכל ילד
- חפץ אחד מעניין לכל שולחן (מספריים, ספל, קונכייה, פלפל וכדומה)
- צלחות נייר עם חור במרכז לילדים שצריכים כיסוי
- דף נקי להנחת כף היד
- מגבונים לניקוי הפחם
- שעון עצר או טיימר מוקרן

כיתה ה׳ • שיעור 2

סקאלת אפורים

יצירת סולם של 5–7 גווני אפור והצללת גוף.

⏱ 45 דקות 🎨 ערכי בהירות

מטרות השיעור

- לבנות סולם של 5 עד 7 ערכי בהירות מלבן לשחור בעיפרון
- להבין שאור וצל הם מה שהופך עיגול לכדור
- להכיר את ההבדל בין עפרונות רכים לקשים ולבחור עיפרון לפי המטרה

מושגים

ערך בהירות · הצללה · מעבר הדרגתי · צל עצמי · צל מוטל

פתיחה

אני מחשיכה את הכיתה ומדליקה פנס מהצד על כדור לבן שמונח על השולחן. אני שואלת: "כמה צבעים אתם רואים על הכדור?" הילדים אומרים לבן, אבל אחרי רגע של הסתכלות הם מגלים אפור בהיר, אפור כהה, שחור כמעט בתחתית ועוד צל שנופל על השולחן. אני מזיזה את הפנס והצללים זזים איתו. אני מסבירה שהיום נלמד לייצר את כל האפורים האלה בעיפרון אחד או שניים, כי בלי אפורים אין נפח.

מהלך השיעור

1 הכרות עם העפרונות

אני מחלקת לכל שולחן סט עפרונות מ־HB ועד 6B ומבקשת מכל ילד לשרבט ריבוע קטן עם כל עיפרון בלחץ זהה. הילדים מגלים בעצמם שככל שהמספר שליד ה־B גבוה, העיפרון רך וכהה יותר. אני כותבת על הלוח: עיפרון קשה לקווים עדינים, עיפרון רך לצללים עמוקים. כ־5 דקות.

2 סולם אפורים

בעזרת סרגל הילדים משרטטים פס של שבעה ריבועים צמודים, כל אחד בגודל 3 על 3 סנטימטרים. הריבוע הראשון נשאר לבן נקי והאחרון שחור ככל האפשר בעיפרון 6B. אני מבקשת למלא קודם את השחור, אחר כך את האפור האמצעי ורק אז את הביניים. כך קל יותר לשמור על קפיצות שוות. אני מראה איך ממלאים בתנועות קטנות וצפופות לכיוון אחד, בלי לחץ פתאומי. כ־12 דקות.

3 מבחן הפס

הילדים מחזיקים את הדף במרחק יד ומצמצמים עיניים. אם שני ריבועים נראים זהים, צריך להכהות אחד מהם. אני מציעה לחתוך חלון קטן בפיסת נייר ולהניח אותו על כל ריבוע לבד. זו דרך מצוינת לראות את הערך בלי השפעת השכנים.

4 מעבר הדרגתי עם מטושטש

מתחת לסולם הילדים מציירים פס ארוך אחד שעובר מלבן לשחור בלי גבולות. אני מדגימה שימוש במטושטש: מעבירים אותו בתנועות סיבוביות מהאזור הכהה לבהיר ולא להפך, כדי לא להכתים את הלבן. אני מזהירה שהמטושטש הוא כלי עזר, לא תחליף להצללה טובה. כ־6 דקות.

5 הצללת כדור

עכשיו הילדים מציירים עיגול בקוטר 8 סנטימטרים ומחליטים מאיפה מגיע האור. אני משרטטת על הלוח את חמשת האזורים: נקודת האור, האזור המואר, הצל העצמי, האור המוחזר הדק בשפת הכדור והצל המוטל על

השולחן. הילדים מצללים לפי סולם האפורים שיצרו ובודקים אותו מול הכדור המואר שבמרכז הכיתה. כ־15 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בשבעה ערכים אני מציעה סולם של חמישה בלבד: לבן, בהיר, אמצעי, כהה ושחור. אחרי שהם מצליחים אפשר להוסיף שלבי ביניים.

אתגר למתקדמים

מי שמסיים מצלל ביצה, גליל או קובייה מאותו מקור אור ומנסה ליצור את הצללים בקווי רשת צולבים במקום במריחה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את כל הכדורים על שולחן אחד ומסתכלים מרחוק. אני שואלת: "איזה כדור נראה הכי עגול ולמה?", "איפה האור המוחזר עזר והיכן הוא חסר?" ו"מה קורה לכדור כשהצל המוטל חסר?". כל ילד מדביק את סולם האפורים בכריכה הפנימית של מחברת הסקיצות, כי נשתמש בו כל השנה.

טיפים מהכיתה

- שחור אמיתי בעיפרון 6B דורש שתיים או שלוש שכבות. ילדים נוטים לעצור אחרי שכבה אחת ולהגיד שזה שחור.
- פנס טלפון אחד חזק מהצד מספיק לכל הכיתה, בתנאי שמכבים את האורות ומורידים תריסים.
- כדאי להזהיר מראש מכף היד שמורחת את העיפרון. דף טיוטה מתחת ליד פותר את זה.
- מטושטש שהתלכלך לגמרי מנקים בשפשוף על נייר זכוכית דק.

השראה להראות לילדים

- ז'ורז' סרה – רישומי עיפרון השעווה שלו, שבהם הדמויות נבנות כמעט רק מכתמים של אור וחושך בלי קווי מתאר.
- מוריץ קורנליס אשר – "ידיים מציירות": שתי ידיים שמציירות זו את זו ונראות תלת־ממדיות בזכות הצללה מדויקת.

הרחבות ופעילויות המשך

- הצללת פרי אמיתי מהתבוננות, כמו תפוח או אגס, עם אותו סולם אפורים.
- סולם ערכים בצבע אחד: כחול מעורבב בהדרגה עם לבן ושחור בגואש.
- צילום בשחור לבן בטלפון של חפצים מהבית, כדי לראות את ערכי הבהירות בלי הסחה של צבע.

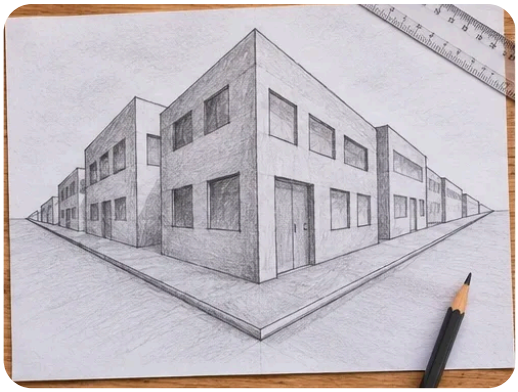
ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- סט עפרונות רישום HB, 2B, 4B ו־6B לכל שולחן
- מטושטש אחד לכל ילד
- סרגל לכל ילד
- מחק לש לכל שולחן
- כדור לבן גדול או כדור קלקר ופנס חזק
- פיסת נייר עם חלון קטן לבדיקת ערכים
- דף טיוטה להנחת כף היד

כיתה ה׳ • שיעור 3

פרספקטיבה דו-נקודתית

ציור קופסה ובניין בשתי נקודות מגוז.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 מרחב

מטרות השיעור

- להבין מהו קו אופק ומהן נקודות מגוז
- לשרטט קופסה בפרספקטיבה דו־נקודתית מעל, מתחת ועל קו האופק
- לפתח קופסה לבניין עם חלונות, דלת וגג בכיווני מגוז נכונים

מושגים

קו אופק · נקודת מגוז · פרספקטיבה · קווים מתכנסים · גובה העין

פתיחה

אני מראה לילדים תמונה של פינת רחוב: בניין שאנחנו רואים בדיוק מהפינה שלו, עם שני קירות שבורחים לשני הצדדים. אני מבקשת מהם להניח סרגל על קווי החלונות בתמונה המוקרנת ולראות לאן הם מובילים. הקווים נפגשים בשתי נקודות רחוקות, ימינה ושמאלה. אני מספרת שאמני הרנסנס גילו את הכלל הזה לפני כ־600 שנה ושבזכותו ציור שטוח יכול להיראות כמו חלון לעולם.

מהלך השיעור

1 קו אופק ושתי נקודות

כל ילד מניח את הדף לרוחב ומעביר קו אופק דק בעזרת סרגל, בערך בשליש העליון. בשני קצות הקו, ממש בשוליים, הוא מסמן שתי נקודות מגוז. אני מסבירה שקו האופק הוא תמיד בגובה העיניים שלנו ומבקשת מהילדים לעמוד ולשבת ולראות איך האופק בחלון הכיתה זז איתם. כ־5 דקות.

2 הקופסה הראשונה

אני מדגימה על הלוח בשלבים ומבקשת מהילדים לעבוד איתי, צעד אחרי צעד. קודם קו אנכי אחד באמצע הדף, שהוא הפינה הקרובה של הקופסה. משני קצותיו מותחים קווים דקים לשתי נקודות המגוז. אחר כך מסמנים שני קווים אנכיים שקובעים את רוחב הקופסה ומחברים את הפינות האחוריות לנקודות הנגדיות. כ־15 דקות.

3 שלוש קופסאות, שלושה גבהים

הילדים מציירים קופסה נוספת מעל קו האופק ועוד אחת מתחתיו. הם מגלים שאת הקופסה העליונה רואים מלמטה ואת התחתונה רואים מלמעלה ואפשר לראות את המכסה שלה. אני מבקשת להדגיש את הקווים הגלויים בעיפרון רך ולהשאיר את קווי העזר דקים מאוד. כ־15 דקות.

4 מקופסה לבניין

בשיעור השני הילדים מתחילים דף חדש ומשרטטים קופסה גבוהה וצרה שחוצה את קו האופק. היא הופכת לבניין. אני מדגימה איך מחלקים את הקיר לקומות: מסמנים נקודות על הפינה הקרובה ומכל נקודה מותחים קו לנקודת המגוז של אותו קיר. החלונות והדלת נבנים על הקווים האלה והקווים האנכיים שלהם תמיד נשארים אנכיים. כ־25 דקות.

5 פרטים, צל ומחיקת עזרים

הילדים מוסיפים גג, מרפסות, שלט או עץ ליד הבניין. אחר כך הם מצללים קיר אחד בהיר וקיר אחד כהה לפי סולם האפורים מהשיעור הקודם. בסוף מוחקים בעדינות את קווי העזר שאינם חלק מהבניין. כ־15 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתבלבלים אני מכינה דף עם קו אופק ושתי נקודות מגוז מודפסים ומסמנת בצבע את הקו האנכי הראשון. כך הם יכולים להתרכז רק בחיבורים.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר רחוב שלם עם כמה בניינים בגבהים שונים, או מוסיף גוף נוסף כמו מדרגות או אוטובוס באותה פרספקטיבה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הבניינים בשורה ובודקים יחד עם סרגל כמה קווים באמת מגיעים לנקודות המגוז. אני שואלת: "מה קורה לקופסה כשהיא עולה מעל קו האופק?", "איפה קל לטעות ולמה?" ו"איך משנה מיקום נקודות המגוז את התחושה של הבניין?". אני מבקשת מהילדים לשים לב בדרך הביתה לפינות של בניינים ולנסות לראות את הקווים המתכנסים.

טיפים מהכיתה

- נקודות מגוז קרובות מדי זו לזו יוצרות בניינים מעוותים. אני מבקשת לשים אותן ממש בשולי הדף ולפעמים מדביקה פס נייר בצד כדי להרחיק אותן עוד.
- עיפרון H או HB מחודד לקווי העזר חוסך הרבה מחיקה ודמעות.
- בכל כיתה יש ילדים שמותחים קווי חלונות אופקיים במקום לנקודות המגוז. אני עוצרת את כולם אחרי הקומה הראשונה ובודקת לפני שממשיכים.
- סרגל שקוף עדיף על סרגל עץ: רואים דרכו את נקודת המגוז.

השראה להראות לילדים

- אדוארד הופר – "ציפורי לילה": פינת רחוב ובית קפה שנראים מהפינה, עם קווים שבורחים לשני הצדדים.
- פיליפו ברונלסקי – הניסוי שלו בפירנצה, שבו הוכיח שאפשר לבנות פרספקטיבה מדויקת לפי חוקים.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת סוכות: ציור סוכה בפרספקטיבה דו־נקודתית עם קישוטים תלויים.
- צילום פינות של בתים בשכונה וסימון קווי המגוז על התדפיס בטוש.
- בניית עיר בקבוצה: כל ילד מצייר בניין על אותו קו אופק ומדביקים יחד לפנורמה.

ציוד לשיעור

- שני דפי ציור A3 לכל ילד
- סרגל שקוף 30 סנטימטרים לכל ילד
- עיפרון HB לקווי עזר ועיפרון 2B להדגשה לכל ילד
- מחק לכל ילד
- מחדד לכל שולחן
- תמונה מוקרנת של פינת רחוב
- דפים עם קו אופק ונקודות מגוז מודפסים לילדים שצריכים עזרה
- פס נייר להרחבת הדף

כיתה ה׳ • שיעור 4

צבע ורגש

שימוש בצבע להבעת רגש ולא לתיאור מציאותי.

⏱ 45 דקות

🎨 אקספרסיוניזם

מטרות השיעור

- להבין שצבע יכול לבטא רגש ולא רק לתאר מציאות
- להכיר את האקספרסיוניזם דרך יצירות של מונק ושל פרנץ מרק
- ליצור ציור שבו בחירת הצבע, הקו והמשיכה מבטאת רגש מסוים

מושגים

אקספרסיוניזם · צבעים חמים · צבעים קרים · משיכת מכחול · הבעה

פתיחה

אני מקרינה את "הצעקה" של אדוורד מונק בלי לומר את שמה ושואלת: "מה אתם שומעים כשאתם מסתכלים על התמונה?". הילדים מדברים על פחד, על רעש ועל שמיים שבוערים. אחר כך אני מקרינה את "הסוס הכחול" של פרנץ מרק ושואלת אם סוסים באמת כחולים. כשהם עונים שלא, אני שואלת למה בכל זאת הצייר בחר בכחול. השיחה הזו מובילה אותנו לרעיון המרכזי של השיעור: הצבע יכול לספר מה אנחנו מרגישים, לא רק איך הדברים נראים.

מהלך השיעור

1 משחק רגש וצבע

אני כותבת על הלוח חמישה רגשות: שמחה, כעס, פחד, שקט, געגוע. לכל רגש הילדים מציעים צבעים ואני רושמת את ההצעות. אנחנו מגלים שיש הסכמה חלקית ויש גם הפתעות וזה בסדר גמור. אני מסבירה שאין תשובה נכונה, יש רק בחירה מכוונת. כ־5 דקות.

2 חמישה ריבועים של רגש

על דף A4 הילדים מחלקים חמישה ריבועים קטנים. בכל ריבוע הם מבטאים רגש אחד בלי שום ציור של דבר מסוים: רק צבע, כיוון משיכה וסוג קו. אני מדגימה איך כעס יכול להיות משיכות קצרות וחדות בגיר שמן אדום ושחור ושקט יכול להיות מריחה רחבה ורכה של כחול בהיר. כ־8 דקות.

3 בחירת רגש ונושא

כל ילד בוחר רגש אחד ונושא פשוט: נוף, בית, עץ, רחוב או דיוקן עצמי. הוא מסמן לעצמו שני צבעים עיקריים ושני צבעי עזר שמתאימים לרגש. אני מבקשת לכתוב את הרגש בגב הדף, כדי שבסוף הכיתה תוכל לנחש. כ־4 דקות.

4 ציור בגיר שמן ובגואש

הילדים משרטטים את הנושא בגיר שמן בקווים עבים וחופשיים. אחר כך הם צובעים את השטחים בגואש בצבעים שבחרו ולא בצבעים המציאותיים. אני עוברת ושואלת: "האם הקו שלך מרגיש כועס או רגוע?", "מה יקרה אם השמיים יהיו בצבע של הרגש?". אני מעודדת משיכות מכחול גלויות ולא צביעה אחידה וזהירה. כ־20 דקות.

5 הדגשה אחרונה

כשהגואש מתייבש מעט, הילדים חוזרים עם גיר שמן לחזק קווים, להוסיף טקסטורה או לגרד בציפורן קווים דקים בשכבה. אני מזכירה שהמטרה היא שהצופה ירגיש, גם אם לא יבין בדיוק מה מצויר. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים להחליט אני מציעה לבחור רגש מתוך הריבועים שכבר הצליחו ולהגדיל את הריבוע הזה לדף שלם בלי נושא נוסף.

מי שמתקדם מצייר את אותו נושא פעמיים בשני רגשות מנוגדים ומשווה איך הצבע משנה את כל המשמעות.

סיכום ותערוכה

אנחנו פורשים את הציורים על הרצפה וכל הכיתה מנחשת את הרגש של כל ציור לפני שהיוצר מגלה. אני שואלת: "מה בציור גרם לכם להרגיש כך: הצבע, הקו או הקומפוזיציה?", "באיזה ציור הניחוש היה הכי קל ולמה?" ו"האם צבע מסוים יכול לבטא שני רגשות שונים?".

טיפים מהכיתה

- גואש סמיך מדי מכסה לגמרי את הגיר השמן. כדאי לדלל מעט, כך שהקווים יבצבצו מבעד לצבע.
- ילדים בגיל הזה רוצים "לתקן" את הצבע לאמיתי. אני חוזרת ושואלת: "מה הרגש אומר?" ולא "איך זה נראה במציאות?".
- כדאי להגביל לחמישה צבעים לכל ילד. עם כל הצבעים זמינים, הציורים נוטים להפוך לחום.
- שיחה על רגשות יכולה לפתוח דברים אישיים. אני מאפשרת לכל ילד לשמור את הרגש שבחר בסוד.

השראה להראות לילדים

- אדוורד מונק – "הצעקה": שמיים כתומים ואדומים וקווים מתפתלים שמבטאים חרדה.
- פרנץ מרק – "הסוס הכחול": סוס בצבע לא מציאותי, שהצייר קשר לשקט ולרוחניות.
- וינסנט ואן גוך – "ליל כוכבים": משיכות מכחול סוערות שמעבירות התרגשות.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור בהשראת מוזיקה: אני מנגנת שני קטעים שונים והילדים מציירים כל קטע בצבעים שהוא מעורר.
- יומן צבע שבועי: כל יום ריבוע קטן בצבע של מצב הרוח.
- חיבור לספרות: בחירת שיר מתוך שיעור עברית וציור הרגש שלו בצבע בלבד.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 לתרגול ודף A3 עבה לכל ילד
- צבעי גואש, חמישה צבעים לבחירת כל ילד
- קופסת גירי שמן לכל שולחן
- מכחול רחב ומכחול בינוני לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- צלחת חד־פעמית לערבוב לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- סינרים או חולצות ישנות
- מגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 5

פיסול דמות

בניית דמות אנושית בתנועה מחימר.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 חימר

מטרות השיעור

- להבין את הפרופורציות הבסיסיות של גוף האדם ואת המפרקים שמאפשרים תנועה
- לבנות דמות מחימר בתנוחה דינמית שעומדת יציב
- לתרגל חיבור נכון של חלקי חימר בחריצה ובמריחת רפש

מושגים

תנוחה · פרופורציה · שלד · רפש · פיסול מלא

פתיחה

אני מבקשת משלושה מתנדבים לקפוא בתנוחה: אחד בועט בכדור, אחד רוקד, אחד נושא תיק כבד. שאר הכיתה מתארת מה קורה לגוף: לאן נוטה הגב, איפה הברך מתכופפת, מה עושות הידיים כדי לשמור על איזון. אחר כך אני מראה תצלום של "האיש המהלך" של ג׳קומטי, דמות דקה מאוד שבכל זאת נראית בתנועה. אני שואלת מה הופך פסל דומם למשהו שנראה זז ומשם אנחנו מתחילים.

מהלך השיעור

1 רישום תנוחה מהיר

ילד אחד עומד בתנוחה למשך דקה והשאר מציירים בעיפרון דמות מקלות: קו לעמוד השדרה, עיגול לראש, קווים לידיים ולרגליים. אני מסמנת על הלוח שהגוף בגובה של כשבעה ראשים ושהידיים מגיעות עד אמצע הירך. שלוש תנוחות שונות וכל ילד בוחר אחת לפסל. כ־10 דקות.

2 הכנת החימר והחלקים

כל ילד מקבל כדור חימר בגודל תפוז. אני מדגימה איך מחלקים אותו: חצי לגוף ולרגליים, רבע לידיים ולראש והשאר שמור לתיקונים. מגלגלים גליל עבה לגוף וגלילים דקים לגפיים. אני מזכירה לא לעשות רגליים דקות מדי, כי הן נושאות את כל המשקל. כ־10 דקות.

3 חיבור בחריצה ורפש

זה השלב החשוב ביותר. אני מראה איך חורצים בכלי הגילוף קווים צולבים בשני המשטחים, מורחים מעט רפש, לוחצים ומחליקים את התפר באגודל. חלק שלא חובר כך ייפול בייבוש. הילדים מחברים ראש, ידיים ורגליים לגוף כשהדמות שוכבת ורק אחר כך מכופפים אותה לתנוחה. כ־15 דקות.

4 העמדה ויציבות

בשיעור השני הילדים מעמידים את הדמות על המשטח. אם היא נופלת, אני מציעה פתרונות שגם פסלים אמיתיים משתמשים בהם: בסיס חימר שטוח, רגל שלישית מוסווית כמו גזע עץ או כדור, או תנוחה שבה הדמות נשענת או יושבת. אני מבקשת לבדוק את הדמות מכל ארבעת הצדדים, כי פסל לא מצויר רק מלפנים. כ־15 דקות.

5 פרטים ומשטחים

עם כלי הגילוף והאצבעות הילדים מוסיפים פרטים: קפלי בגד, שיער, נעליים, אולי חפץ ביד. אני מבקשת להשאיר את פני השטח מעט מחוספסים במקומות מסוימים, כמו אצל ג׳קומטי ולהחליק במקומות אחרים. כך נוצר משחק אור על הפסל. כ־20 דקות.

6

ייבוש וסימון

כל ילד חורט את שמו בתחתית הבסיס. אם יש חלקים עבים מאוד, אני מראה איך מנקבים חור קטן בעזרת קיסם מלמטה כדי שהאוויר יצא בשריפה. הפסלים מכוסים בניילון ומתייבשים לאט במשך שבוע. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שהדמות שלהם קורסת אני מציעה תנוחה יושבת או שוכנת. היא יציבה מעצמה ועדיין מאפשרת תנועה בידיים ובראש.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם בונה קבוצה של שתי דמויות שנוגעות זו בזו, למשל ריקוד בזוג או מישהו שעוזר לחבר לקום ושומר על פרופורציה בין השתיים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מעמידים את כל הפסלים על שולחן אחד ומסתובבים סביבם. אני שואלת: "איזה פסל נראה הכי בתנועה ומה בגוף שלו גורם לזה?", "איך פתרתם את בעיית העמידה?" ו"מאיזה צד הפסל שלכם הכי מעניין?". אני מזכירה שבשיעור הבא אחרי הייבוש נצבע או נשאיר בצבע הטבעי של החימר.

טיפים מהכיתה

- חימר שמתייבש באמצע העבודה נסדק בחיבורים. אני מחזיקה בקבוק ריסוס ומרססת מדי פעם ובין השיעורים עוטפת כל פסל בשקית ניילון סגורה.
- ילדים מוסיפים הרבה מים כדי להחליק. זה הופך את החימר לבוצי וחלש. אצבע לחה מספיקה.
- חוט שלד מאלומיניום רך בתוך הגוף עוזר מאוד לתנוחות קשות, אבל אז אי אפשר לשרוף את הפסל בתנור. כדאי להחליט מראש.
- את משטחי העבודה אני מכסה בבד או בקרטון, כדי שהחימר לא יידבק לשולחן.

השראה להראות לילדים

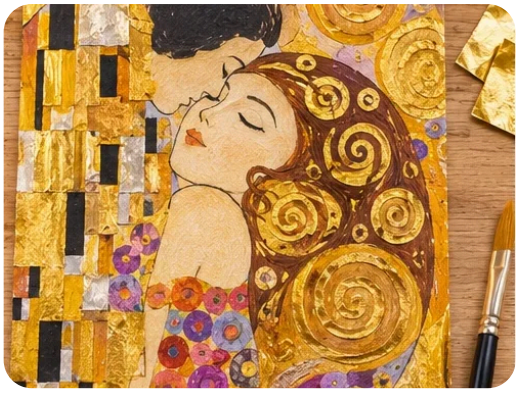
- אלברטו ג'קומטי – "האיש המהלך": דמות דקה וארוכה שנראית בצעד גם כשהיא עומדת דוממת.
- אדגר דגה – "רקדנית קטנה בת ארבע־עשרה": פסל של נערה בתנוחת עמידה של בלט, שמראה איך שינוי קטן בגוף מספר הרבה.
- אוגוסט רודן – "החושב": תנוחה ישובה ומכונסת שכל הגוף משתתף בה.

הרחבות ופעילויות המשך

- צילום הפסל בתאורת צד חזקה ויצירת סדרת תצלומים שלו מכמה זוויות.
- פסל קבוצתי של כל הכיתה בנושא אחד, כמו משחק כדורגל או תהלוכה בחג.
- רישום מהתבוננות של הפסל המוגמר כתרגיל בהצללה.

ציוד לשיעור

- כדור חימר בגודל תפוז לכל ילד (כ־500 גרם)
- כלי גילוף או קיסם עבה לכל ילד
- כוס קטנה עם רפש לכל שולחן
- כוס מים קטנה וספוג לכל שולחן
- משטח עבודה מקרטון או בד לכל ילד
- בקבוק ריסוס מים
- שקיות ניילון לעטיפת הפסלים
- דף ועיפרון לרישום התנוחה
- סינרים ומגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 6

אמן החודש: קלימט

יצירה בהשראת קלימט עם דוגמאות וצבע מטאלי.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 דקורטיביות וזהב

מטרות השיעור

- להכיר את גוסטב קלימט ואת השימוש שלו בזהב ובדוגמאות
- להבין את ההבדל בין חלקים מציאותיים לחלקים דקורטיביים באותה יצירה
- לבנות קומפוזיציה שבה דמות או עץ משתלבים במשטחי דוגמאות

מושגים

דקורטיבי · דוגמה · משטח · צבע מטאלי · מוטיב

פתיחה

אני מקרינה את "הנשיקה" של קלימט ומבקשת מהילדים להסתכל בשקט חצי דקה. אחר כך אני שואלת: "מה כאן מצויר כמו במציאות ומה לא?". הם מגלים שהפנים והידיים נראים אמיתיים, אבל הבגדים הם בעצם משטחים של ריבועים, עיגולים וספירלות בזהב. אני מספרת שקלימט היה בנו של צורף ושהשתמש בעלי זהב אמיתיים בציורים. אחר כך אני מראה פרט מתוך "עץ החיים" עם הענפים המסתלסלים ואומרת שהיום כל אחד ייצור עבודה בהשראתו.

מהלך השיעור

1 מחקר דוגמאות

על דף טיוטה הילדים מעתיקים מהיצירות המוקרנות שש דוגמאות קטנות: ספירלה, עין, ריבועים מקוננים, נקודות, משולשים ופרח. אני מבקשת לבחור גם דוגמה אחת שהם ממציאים בעצמם. אני מסבירה שקלימט חזר על מוטיב אחד שוב ושוב עד שנוצר משטח שלם. כ־10 דקות.

2 תכנון הקומפוזיציה

כל ילד בוחר נושא: דמות אחת או שתיים, עץ מסתלסל או דיוקן עצמי. על הבריסטול הוא משרטט בעיפרון קווים כלליים בלבד ומחלק את הבגד או את העץ לאזורים גדולים. בכל אזור יופיע סוג דוגמה אחר. אני מזכירה להשאיר את הפנים והידיים פשוטים ונקיים, כי בזכותם הדוגמאות בולטות. כ־10 דקות.

3 צבע בסיס בגואש

הילדים צובעים את הרקע ואת האזורים הגדולים בגואש בצבעים חמים: חרדל, כתום, חום, ירוק זית ובמקומות מסוימים שחור עמוק. את הפנים צובעים בגוון עור רך. אני מבקשת לצבוע בשכבה אחידה ולהניח לייבוש עד השיעור הבא. כ־20 דקות.

4 הזהב נכנס

בשיעור השני אני מדגימה איך עובדים עם צבע הזהב: מכחול דק, צבע לא מדולל וכמות קטנה. הילדים ממלאים חלק מהאזורים בזהב מלא וחלק בנקודות או בקווים זהובים על הצבע הקיים. אני מציעה להשאיר אזור אחד בלי זהב בכלל, כדי שהעין תנוח. כ־20 דקות.

5 דוגמאות בטוש

על הצבע היבש הילדים מציירים בטושים שחורים ובצבעים את הדוגמאות שתכננו: ספירלות בתוך עיגולים, ריבועים מקוננים, עיניים קטנות. אני מבקשת לעבוד בחזרה עקבית, כמו בשטיח. בסוף מוסיפים בטוש דק קו מתאר עדין לפנים ולידיים. כ־20 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בדמות אני מציעה עץ החיים: גזע ישר וענפים בספירלות. זו צורה פשוטה שמאפשרת להתרכז בדוגמאות.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף פיסות נייר זהב או נייר כסף בהדבקה ויוצר ניגוד בין משטחים מבריקים למשטחים מטים כמו בעבודות המקוריות.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את העבודות במקום שהאור פוגע בהן, כדי שהזהב ינצנץ. אני שואלת: "איזו דוגמה חוזרת אצלכם הכי הרבה ומה היא מוסיפה?", "איך החלקים הפשוטים עוזרים לחלקים המעוטרים?" ו"מה למדתם מקלימט שאפשר להשתמש בו גם בעבודות אחרות?".

טיפים מהכיתה

- צבע זהב טוב שווה כל שקל. זהב זול נראה צהוב חיוור ומאכזב את הילדים.
- טוש על גואש שלא התייבש לגמרי נסתם ונהרס. אני בודקת עם גב היד לפני שמחלקת טושים.
- את צבע הזהב אני מחלקת בכוסות קטנות עם מכסה, כמות לשולחן, כי הוא נגמר מהר ומתייבש בצלחת.
- ילדים נוטים למלא הכל בזהב. כשאני מראה שקלימט השאיר אזורים כהים, הם מבינים שהזהב זוהר דווקא בזכותם.

השראה להראות לילדים

- גוסטב קלימט – "הנשיקה": שתי דמויות עטופות בגלימות זהב מלאות ריבועים ועיגולים.
- גוסטב קלימט – "עץ החיים": עץ שענפיו מסתלסלים בספירלות על רקע זהוב.
- גוסטב קלימט – "דיוקן אדל בלוך־באואר הראשון": פנים מציאותיות בתוך שמלה וכיסא שהם כולם דוגמאות.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת חנוכה: כד שמן או חנוכייה מעוטרים בדוגמאות זהב בסגנון קלימט.
- מחקר קצר על וינה בתחילת המאה העשרים ועל תנועת הזצסיון, עם הצגה בכיתה.
- חלון ויטראז' קבוצתי בנייר צלופן עם מוטיבים מהעבודות.

ציוד לשיעור

- דף בריסטול A3 לבן או בצבע שמנת לכל ילד
- דף טיוטה A4 לכל ילד
- צבעי גואש בגוונים חמים, חום ושחור
- צבע זהב מטאלי, כוס קטנה עם מכסה לכל שולחן
- מכחול בינוני ומכחול דק לכל ילד
- טושים שחורים דקים ועבים וטושים צבעוניים
- נייר זהב או כסף לאתגר
- כוס מים וצלחת ערבוב לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 7

דיוקן עם הבעה

דיוקן מהתבוננות עם דגש על אור וצל בפנים.

⏱️ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 פרופורציה והצללה

מטרות השיעור

- להכיר את הפרופורציות הבסיסיות של הפנים ולמקם עיניים, אף ופה נכון
- לראות כיצד שינוי קטן בגבות, בעיניים ובפה משנה את ההבעה
- להצליל את הפנים באור וצל בעיפרון ובפחם מתוך התבוננות במראה

מושגים

דיוקן · פרופורציה · הבעה · אור וצל · קו ציר

פתיחה

אני מחלקת לכל ילד מראה ומבקשת ממנו לעשות שלוש פרצופים: מופתע, כועס ועצוב. אני שואלת: "מה זז בפנים שלכם בכל הבעה?". הילדים מגלים שהגבות עולות ויורדות, שהעיניים נפתחות ונסגרות ושזוויות הפה משנות כיוון. אחר כך אני מקרינה דיוקן עצמי של קתה קולביץ בפחם, עם צל עמוק מתחת לעיניים ושואלת איך אפשר להרגיש עייפות רק מתוך הצללה. אני אומרת שהיום נלמד לצייר פנים אמיתיות, עם רגש.

מהלך השיעור

1 מפת הפנים

אני משרטטת על הלוח ביצה ומעבירה בה קו אנכי באמצע וקו אופקי בחצי הגובה. אני מסבירה שהעיניים יושבות על הקו האמצעי ולא בחלק העליון כמו שרוב הילדים מציירים. קצה האף נמצא בערך באמצע בין העיניים לסנטר והפה בשליש העליון של מה שנשאר. האוזניים נמצאות בין קו העיניים לקצה האף. הילדים מתרגלים על דף טיוטה. כ־10 דקות.

2 שלוש הבעות על מפה אחת

על אותו דף טיוטה הילדים מציירים שלוש ביצים קטנות עם קווי עזר ובכל אחת הבעה אחרת. הם משנים רק את הגבות, העפעפיים והפה. אני מבקשת להסתכל במראה בכל פעם ולחקות את ההבעה לפני שמציירים. כ־10 דקות.

3 דיוקן עצמי מהמראה

הילדים מעמידים את המראה מולם, בוחרים הבעה אחת ומשרטטים דיוקן בגודל כמעט מלא של דף A3. אני מבקשת לבדוק מדידות בעזרת העיפרון: כמה עיניים נכנסות בין העיניים, כמה רחב הפה ביחס לאף. אני מזכירה שהצוואר רחב יותר ממה שנדמה ויורד ישר מתחת לאוזניים. כ־25 דקות.

4 מאיפה מגיע האור

בשיעור השני אני מציבה מנורה מצד אחד של הכיתה ומכבה את שאר האורות. הילדים מסתכלים במראה ומסמנים בעיפרון קל את האזורים המוצללים: צד אחד של האף, שקעי העיניים, מתחת לשפה התחתונה ומתחת לסנטר. אני מזכירה את סולם האפורים מתחילת השנה. כ־10 דקות.

5 הצללה בפחם

הילדים ממלאים את הצללים בפחם ומרככים בטישו או באצבע. אחר כך הם מוציאים אור בעזרת מחק לש: על קצה האף, על הלחי ובנקודה הקטנה בעין. אני מראה כמה נקודת האור הקטנה בעין מחייה את כל המבט. כ־20 דקות.

6 חיזוק ההבעה

בדקות האחרונות הילדים מחזקים בעיפרון רך את הקווים שנושאים את ההבעה: קפל בין הגבות, קמטי צחוק או זווית של פה. אני מבקשת להתרחק מהדף, להסתכל מרחוק ולשאול אם ההבעה ברורה. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בפרופורציה אני נותנת דף עם ביצה וקווי עזר מודפסים, כך שהם מתחילים ישר במיקום העיניים והאף.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר דיוקן בפרופיל או בזווית של שלושה רבעים, או בוחר הבעה מורכבת כמו מבוכה או הפתעה שמחה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הדיוקנאות בשורה בלי שמות והכיתה מנחשת את ההבעה ואת היוצר. אני שואלת: "מה הדבר הקטן ביותר שמשנה את ההבעה?", "איך הצל משפיע על התחושה שלנו מהפנים?" ו"מה הפתיע אתכם בפנים שלכם כשהסתכלתם עליהן זמן רב?".

טיפים מהכיתה

- מראות קטנות נופלות כל הזמן. מראה עם מעמד או מראה שמודבקת לקופסת נעליים חוסכת הרבה רעש.
- ילדים בגיל הזה מתביישים מאוד בדיוקן עצמי. אני מדגימה בעצמי דיוקן לא מושלם ומראה שגם הוא בסדר.
- פחם הוא חומר מלכלך. אני מחלקת דף טיוטה להנחת היד ומרססת בסוף בתרסיס שיער זול כקיבוע.
- כדאי לבדוק מיקום עיניים אצל כולם אחרי עשר דקות. אחרי שהפנים כבר מוצללות, קשה מאוד לתקן.

השראה להראות לילדים

- קתה קולביץ – דיוקנאות עצמיים בפחם וברישום, מלאים בצל עמוק וברגש.
- רמברנדט ואן ריין – הדיוקנאות העצמיים שצייר לאורך כל חייו, באור שמגיע מצד אחד.
- פרידה קאלו – דיוקנאות עצמיים שבהם המבט הישיר מספר יותר מכל פרט אחר.

הרחבות ופעילויות המשך

- דיוקן של בן משפחה מתצלום, עם אותם כללי פרופורציה.
- סדרת דיוקנאות כיתתית לקראת סוף השנה, עם משפט שכל ילד כותב על עצמו.
- דיוקן בצבע אחד בגואש, בגווני כחול או חום בלבד, כדי לתרגל ערכי בהירות בצבע.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- דף טיוטה A4 לכל ילד
- עיפרון HB ועיפרון 4B לכל ילד
- מקל פחם לכל ילד
- מחק לש ומחק רגיל לכל ילד
- מראה עם מעמד לכל ילד
- מנורה חזקה אחת לתאורת צד
- טישו לריכוך הפחם
- תרסיס קיבוע או תרסיס שיער
- מגבונים

כיתה ה' • שיעור 8

עיצוב טיפוגרפי

עיצוב השם בסגנון גרפי עם דמות ורקע.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) | 🎨 אותיות ועיצוב

מטרות השיעור

- להבין שאות היא צורה שאפשר לעצב בלי לפגוע בקריאות שלה
- לתכנן את השם בסגנון אחיד: עובי קו, גובה אות ומרווח
- לשלב את האותיות עם דמות ורקע שמספרים משהו על בעל השם

מושגים

טיפוגרפיה | גופן | קריאות | מרווח | קומפוזיציה

פתיחה

אני מביאה לכיתה כמה אריזות מוכרות ושלטים מצולמים מהרחוב ומבקשת מהילדים לזהות את המותג רק לפי צורת האותיות, בלי הצבע. הם מזהים מהר יותר משחשבו. אחר כך אני מראה דף מתוך הגדת סרייבו עם אותיות מעוטרות. אני שואלת: "מה ההבדל בין אות שכתובה כדי לקרוא לבין אות שמעוצבת כדי להרגיש?". היום כל ילד יהפוך את השם שלו לעבודת עיצוב.

מהלך השיעור

1 מחקר אותיות

על דף טיוטה הילדים כותבים את האות הראשונה של שמם בחמישה סגנונות: בלוק עבה, אות עגולה ונפוחה, אות דקה וגבוהה, אות שבנויה מצורות גאומטריות ואות שהופכת לחפץ. אני מדגימה על הלוח את האות מ' בכל הסגנונות. כ־10 דקות.

2 בחירת סגנון אחד

כל ילד בוחר סגנון אחד שמתאים לאופי שלו או לתחביב: אות של כדורגל, של מוזיקה, של ים או של חלל. אני מסבירה שכל האותיות בשם צריכות לדבר באותה שפה, אחרת השם נראה כמו אוסף אקראי. בטיוטה הילדים כותבים את כל השם בסגנון שבחרו. כ־10 דקות.

3 שרטוט מדויק

על הדף הסופי הילדים מעבירים בסרגל שני קווים מקבילים שקובעים את גובה האותיות. הם מסמנים קודם את רוחב כל אות כדי שהשם ייכנס לדף בלי להידחס בסוף. אני מראה שבעברית האותיות נכתבות מימין לשמאל וצריך להתחיל לשרטט מהצד הימני. כ־15 דקות.

4 דמות ורקע

בשיעור השני הילדים מוסיפים דמות או אלמנט שמשתלב באותיות: חתול שיושב על האות ל', גל שעובר דרך השם או כוכבים שיוצאים מהאות האחרונה. הרקע מתוכנן כך שהשם יבלוט: רקע כהה לאותיות בהירות או רקע של דוגמה עדינה. אני מזכירה שהשם הוא הכוכב ושהרקע רק תומך בו. כ־15 דקות.

5 צביעה וקו מתאר

הילדים צובעים בצבעי פנדה וממלאים שטחים בלחץ אחיד. אחר כך הם מעבירים קו מתאר שחור בטוש סביב כל אות ויכולים להוסיף צל קטן בצד אחד של האותיות כדי שייראו בולטות מהדף. כ־25 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים עם שם ארוך אני מציעה לעצב רק את השם הפרטי או את שתי האותיות הראשונות בגודל גדול ואת השאר באותיות פשוטות.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מעצב גם את שם המשפחה בגופן שונה אך תואם ומתכנן את היחס בין שני הגופנים כמו מעצב גרפי אמיתי.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את השמות בכיתה ובודקים מהקצה השני של החדר אם הם קריאים. אני שואלת: "איזה שם נקרא מרחוק הכי בקלות ולמה?", "מה הסגנון מספר לנו על בעל השם?" ו"איפה העיצוב עזר לקריאה ואיפה הפריע?". העבודות יכולות לשמש שלטי שם על המגירות או על דלת החדר בבית.

טיפים מהכיתה

- רוב הילדים מתחילים לכתוב בגדול ונתקעים בלי מקום לאות האחרונה. סימון רוחב לכל אות מראש פותר את זה.
- אותיות כמו ה' ו־ח', או ד' ו־ר', הופכות לבלתי קריאות כשמגזימים בעיצוב. אני מבקשת שהחבר בשולחן יקרא את השם לפני הצביעה.
- צבעי פנדה נראים טוב יותר כשצובעים בשתי שכבות: שכבה עדינה ואחריה שכבה בלחץ חזק.
- טוש שחור עבה לקו המתאר כדאי להעביר רק בסוף. אם מעבירים אותו לפני הצביעה, צבעי הפנדה מורחים אותו.

השראה להראות לילדים

- רוברט אינדיאנה – "אהבה": ארבע אותיות שהפכו לפסל ולסמל מוכר בכל העולם.
- הגדת סרייבו – כתב יד עברי מימי הביניים עם עיטורים ואיורים לצד האותיות.

הרחבות ופעילויות המשך

- עיצוב מילה אחת שמבטאת את המשמעות שלה בצורה, כמו "קפיצה" באותיות קופצות או "קר" באותיות קפואות.
- עיצוב כריכה למחברת הסקיצות האישית עם השם המעוצב.
- חיבור לפורים: עיצוב שם התחפושת כמו כותרת של קומיקס.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה A4 לכל ילד
- סרגל לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- קופסת צבעי פנדה לכל ילד או לזוג
- טוש שחור עבה וטוש שחור דק לכל ילד
- טושים צבעוניים לכל שולחן
- אריזות ושלטים מצולמים לדוגמה

כיתה ה׳ • שיעור 9

נוף מקומי

ציור נוף הסביבה בשכבות צבעי מים ועומק.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 צבעי מים

מטרות השיעור

- להכיר את הטכניקות הבסיסיות של צבעי מים: רטוב על רטוב ורטוב על יבש
- ליצור תחושת עומק בעזרת שכבות: רקע בהיר ומעומעם וחזית חדה וחזקה
- להתבונן בנוף הקרוב לבית הספר ולבחור ממנו מבט אישי

מושגים

צבעי מים · רטוב על רטוב · שכבות · פרספקטיבה אווירית · חזית ורקע

פתיחה

אני מוציאה את הכיתה לחצר לחמש דקות ומבקשת מכל ילד למצוא מבט שהוא אוהב: השכונה מעבר לגדר, עץ מול בניין או הגבעה ברקע. אני שואלת: "מה רחוק יותר, ההר או הגדר? איך אתם יודעים?". הם מגלים שהדברים הרחוקים בהירים, כחלחלים ופחות חדים. בכיתה אני מראה רישום נוף של אנה טיכו מירושלים ואומרת שהיום נצייר את המקום שלנו בדיוק כמו שציירים ציירו את הנוף שלהם.

מהלך השיעור

1 סקיצה בחצר

בשיעור הראשון הילדים יוצאים עם לוח קשיח ועיפרון ורושמים סקיצה מהירה של הנוף שבחרו. אני מבקשת לחלק את המבט לשלושה רבדים: חזית קרובה, אמצע ורקע רחוק. מסמנים רק קווים גדולים ולא פרטים. כ־10 דקות.

2 תרגול טכניקות

בכיתה, על פס נייר צבעי מים, הילדים מתרגלים שלושה דברים. הראשון הוא כתם על נייר רטוב ותצפית איך הוא מתפשט. השני הוא כתם על נייר יבש עם קצוות חדים. השלישי הוא מעבר הדרגתי מכחול כהה לבהיר בהוספת מים. אני מסבירה שבצבעי מים הלבן הוא הנייר עצמו ולכן לא צובעים לבן אלא משאירים אותו. כ־10 דקות.

3 שמיים ורקע

הילדים מעבירים את הסקיצה לדף צבעי מים בקו עיפרון דק. אחר כך הם מרטיבים את אזור השמיים במכחול נקי ומטפטפים כחול בהיר ואולי מעט צהוב או ורוד ליד האופק. מיד אחר כך מציירים את הרכס הרחוק בכחול אפרפר מדולל מאוד. אני מזכירה לחכות לייבוש לפני השכבה הבאה. כ־15 דקות.

4 שכבת האמצע

בשיעור השני, על נייר יבש, הילדים מציירים את שכבת האמצע: בניינים, עצים ושדות. הצבע כאן חזק יותר מהרקע, אבל עדיין לא הכי כהה. אני מדגימה איך מורידים צבע עודף בטישו מגולגל ליצירת עננים או אור על גג. כ־15 דקות.

5 חזית ופרטים

השכבה האחרונה היא החזית: גדר, עץ קרוב, שיחים או מדרכה. כאן משתמשים בצבע הכי סמיך ובמכחול דק לפרטים חדים כמו ענפים ועלים. אני מבקשת לבדוק שהחזית כהה וחדה יותר מכל מה שמאחוריה, כי כך נוצר העומק. כ־20 דקות.

6

בדיקה מרחוק

הילדים מתרחקים מהעבודה ובודקים אם רואים שלושה רבדים ברורים. אם הרקע חזק מדי, אפשר להבהיר אותו מעט במכחול רטוב ובטישו. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שהצבע "בורח" להם אני מציעה לעבוד על נייר יבש בלבד ולצבוע כל רובד בנפרד, עם הפסקת ייבוש קצרה ביניהם.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר את אותו נוף פעמיים, בבוקר ובשקיעה או ביום שמש וביום גשום ומשווה את הצבעים.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הנופים ליד החלון ומשווים לנוף האמיתי. אני שואלת: "איזה ציור מרגיש הכי עמוק ומה יוצר את זה?", "איפה השארתם את הנייר לבן ולמה?" ו"מה מיוחד בנוף שלנו לעומת נופים שראיתם בספרים?".

טיפים מהכיתה

- נייר רגיל מתגלגל ונקרע בצבעי מים. נייר של 200 גרם לפחות עושה את כל ההבדל.
- כדאי להדביק את הדף לשולחן או ללוח בנייר דבק בארבעת הצדדים. כך הוא לא מתעקם וכשמורידים את הדבק נשארת מסגרת לבנה יפה.
- שתי כוסות מים לכל ילד, אחת לשטיפה ואחת נקייה. כך הצבעים לא מתלכלכים.
- ילדים נוטים "לשפשף" את הנייר עד שהוא מתקלף. אני מדגימה משיכה אחת בטוחה ולא עשר קטנות.

השראה להראות לילדים

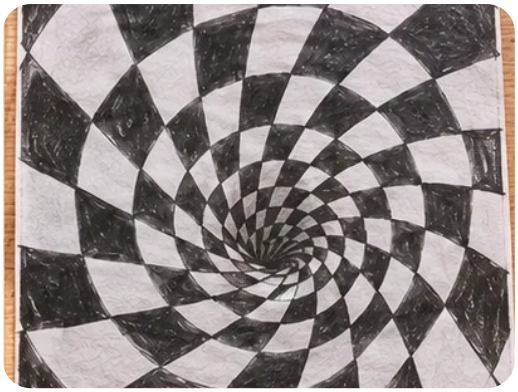
- אנה טיכו – רישומי וציורי הנוף שלה מסביב לירושלים, עם גבעות ועצי זית.
- ויליאם טרנר – ציורי צבעי המים שלו, שבהם השמיים והאוויר תופסים את רוב הדף.
- נחום גוטמן – ציורי הנוף של תל אביב ויפו המוקדמות.

הרחבות ופעילויות המשך

- ציור נוף חורפי אחרי גשם, עם שלוליות שמשקפות את השמיים.
- לקראת ט"ו בשבט: עץ אחד בחצר בצבעי מים בארבע עונות.
- תערוכת "השכונה שלנו" במסדרון עם מפה קטנה שמסמנת מאיפה צויר כל נוף.

ציוד לשיעור

- שני דפי צבעי מים A4 של 200 גרם לפחות לכל ילד
- פס נייר צבעי מים לתרגול
- קופסת צבעי מים לכל ילד או לזוג
- מכחול עגול בינוני ומכחול דק לכל ילד
- שתי כוסות מים לכל ילד
- טישו או סמרטוט לכל ילד
- לוח קשיח ועיפרון לסקיצה בחצר
- נייר דבק להדבקת הדף
- עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ה׳ • שיעור 10

אשליה אופטית

יצירת דוגמה גאומטרית היוצרת תחושת תנועה.

⏱ 45 דקות · 🎨 אופ-ארט

מטרות השיעור

- להבין כיצד חזרה, ניגודיות ועיוות של קווים יוצרים תחושת תנועה
- להכיר את תנועת האופ־ארט ואת אמניה המרכזיים
- לשרטט בדיוק בעזרת סרגל ומחוגה דוגמה גאומטרית שנראית בולטת או זזה

מושגים

אופ־ארט · אשליה אופטית · ניגודיות · חזרה · רשת

פתיחה

אני מקרינה עבודה של ברידג׳ט ריילי מסדרת הפסים והריבועים ומבקשת מהילדים להסתכל עליה עשר שניות בלי להזיז את העיניים. רבים אומרים שהתמונה רועדת או מתעגלת. אני שואלת: "האם משהו כאן באמת זז?". אחר כך אני מראה אגמוגרפיה של יעקב אגם, שמשתנה כשהולכים לידה. אני מסבירה שהאמנים האלה לא ציירו דברים, הם ציירו את הדרך שבה העין שלנו עובדת. והיום אנחנו נעבוד על העיניים של החברים.

מהלך השיעור

1 שלוש אשליות קטנות

על דף טיוטה הילדים מנסים שלוש דוגמאות מהירות שאני מדגימה על הלוח. הראשונה: קווים ישרים מקבילים שמתעקלים בעדינות באמצע. השנייה: לוח שחמט שהריבועים שלו הולכים וקטנים לכיוון המרכז. השלישית: מעגלים קונצנטריים במחוגה, עם צביעה לסירוגין של שחור ולבן. כ־10 דקות.

2 בניית רשת

על הדף הסופי הילדים בוחרים אחת משלוש הדרכים ומשרטטים את הרשת בעיפרון דק. לדוגמת הכדור אני מראה איך משרטטים רשת של קווים אנכיים במרווח של סנטימטר אחד, מסמנים עיגול גדול באמצע הדף במחוגה ובתוך העיגול מקרבים את הקווים זה לזה בעקומה. ככה נוצרת בליטה. כ־12 דקות.

3 צביעה לסירוגין

הילדים ממלאים בטוש שחור משבצת אחת כן ואחת לא, כמו בלוח שחמט. אני מבקשת לבדוק את הסדר לפני כל שורה ולסמן נקודה קטנה בעיפרון בכל משבצת שתהיה שחורה. טעות אחת שוברת את האשליה ולכן העבודה איטית. אני מזכירה למלא עד הקו ולא לחרוג. כ־18 דקות.

4 מבחן העין

כל ילד מראה את העבודה לשכן במרחק של מטר ושואל: "מה אתה רואה?". אם האשליה חלשה, בודקים יחד איפה הקווים לא מספיק צפופים או איפה יש טעות בסירוגין. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בשרטוט מדויק אני נותנת דף משבצות מודפס. הם רק צריכים לסמן את אזור הבליטה ולמלא לסירוגין.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף צבע בשתי הדרגות: כחול שהולך ומתבהר כלפי המרכז, או שני צבעים משלימים במקום שחור ולבן.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את העבודות במסדרון ומסתכלים עליהן בהליכה. אני שואלת: "באיזו עבודה האשליה הכי חזקה ומה גורם לזה?", "מה קרה לאשליה כשהייתה טעות קטנה?" ו"איפה ראיתם אשליות כאלה מחוץ לאמנות, בבגדים, בשלטים או בכבישים?".

טיפים מהכיתה

- טושים שחורים מתייבשים מהר בעבודה הזו. כדאי שיהיו טושים רזרביים על כל שולחן.
- מחוגה עם עיפרון רופף מייצרת עיגולים עקומים. אני בודקת את כל המחוגות לפני השיעור ומהדקת.
- כדאי לעבוד על דף A4 ולא A3. בדף גדול מדי הילדים לא מספיקים לסיים את הצביעה.
- יש ילדים שמרגישים סחרחורת מהסתכלות ארוכה. אני מזכירה להרים את הראש מדי פעם ולהסתכל החוצה.

השראה להראות לילדים

- ויקטור וזרלי – העבודות מסדרת "וגה", שבהן רשת של ריבועים ועיגולים נראית כאילו היא בולטת מהמשטח.
- ברידג'ט ריילי – "תנועה בריבועים": לוח שחמט שהריבועים שלו מתכווצים ונראה שהוא מתקפל.
- יעקב אגם – האגמוגרפיות שלו, תמונות שמשתנות כשהצופה זז.

הרחבות ופעילויות המשך

- אגמוגרפיה ביתית: שתי תמונות שנחתכות לפסים ומודבקות על נייר מקופל כמו אקורדיון.
- עיצוב חולצה או תיק בדוגמת אופ־ארט.
- קיר משותף: כל ילד מצייר ריבוע אחד וכשמחברים את כולם נוצרת אשליה גדולה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל ילד
- דף טיוטה A4 לכל ילד
- סרגל לכל ילד
- מחוגה לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- טוש שחור עבה וטוש שחור דק לכל ילד
- טושים רזרביים לכל שולחן
- דפי משבצות מודפסים לילדים שצריכים עזרה

כיתה ה׳ • שיעור 11

הדפס רב-צבעי

הדפסה בשתי שכבות צבע מלוח חרוט.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 תחריט קלקר

מטרות השיעור

- להבין את עקרון ההדפס בשיטת הצמצום: חריטה, הדפסה, חריטה נוספת והדפסה בצבע שני
- לתכנן דימוי בשני צבעים ולחשוב מראש מה יישאר בצבע הראשון
- לתרגל גלגול צבע אחיד והנחה מדויקת של הדף בכל הדפסה

מושגים

הדפס · לוח הדפסה · רישום מראה · שיטת הצמצום · מהדורה

פתיחה

אני מראה לילדים את "הגל הגדול" של הוקוסאי ומספרת שזו לא תמונה מצוירת, אלא הדפס שנעשה בכמה לוחות עץ, לוח לכל צבע. אחר כך אני מחזיקה לוח קלקר אחד ומדפיסה ממנו מול הכיתה הדפס בצהוב. אני חורטת עוד כמה קווים ומדפיסה מעליו בכחול. הילדים רואים איך מאותו לוח יצאה תמונה בשני צבעים. אני שואלת: "מה קרה לחלק שחרטתי לפני הצבע השני?". השאלה הזו היא כל הסוד של השיעור.

מהלך השיעור

1 תכנון בשני צבעים

על דף טיוטה בגודל הלוח הילדים מציירים דימוי פשוט וחזק: דג, ציפור, פרי או פנים. בצבעי פנדה הם מסמנים מה יהיה בצבע הבהיר ומה בצבע הכהה. מה שיישאר לבן נחרט בשלב הראשון. אני מזכירה שההדפס יוצא הפוך ולכן כל כיתוב צריך להיות בכתב מראה. כ־10 דקות.

2 חריטה ראשונה

הילדים מניחים את הטיוטה על הקלקר ומעבירים עליה עיפרון בלחץ, כך שהקווים נחרטים בלוח. אחר כך הם מעמיקים את הקווים עם עיפרון קהה. החריטה צריכה להיות עמוקה אבל לא חודרת. בשלב הזה חורטים רק את מה שצריך להישאר לבן. כ־10 דקות.

3 הדפסה בצבע ראשון

בפינת ההדפסה אני מדגימה איך מגלגלים צבע בהיר על משטח זכוכית או פלסטיק עד שנשמע רחש עדין ואז מגלגלים על הלוח בשכבה דקה. מניחים את הלוח בפינה מסומנת על דף, לוחצים בכף יד נקייה ומרימים. כל ילד מדפיס שלוש או ארבע פעמים, כי חלק מההדפסים ייפסלו. הדפים מתייבשים עד השיעור הבא. כ־15 דקות.

4 חריטה שנייה

בשיעור השני הילדים שוטפים את הלוח, מייבשים אותו וחורטים עליו את האזורים שצריכים להישאר בצבע הראשון. אני מסבירה שמה שנחרט עכשיו לא יקבל את הצבע השני ולכן יראו בו את הצבע הבהיר מהפעם הקודמת. זה רגע של החלטה ואין דרך חזרה. כ־15 דקות.

5 הדפסה בצבע שני

מגלגלים את הצבע הכהה ומדפיסים על ההדפסים מהשיעור הקודם. המפתח הוא רישום: הדף צריך לשבת בדיוק באותו מקום. אני מסמנת על כל שולחן פינה בנייר דבק, כך שגם הלוח וגם הדף מונחים צמוד אליה בכל פעם. כ־20 דקות.

6 חתימה ומספור

כמו אמני הדפס אמיתיים, הילדים בוחרים את ההדפסים הטובים, כותבים בעיפרון מתחת להם את שם העבודה, את המספר מתוך המהדורה ואת החתימה. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים ברעיון של צמצום אני מציעה שני לוחות נפרדים: לוח אחד לצבע הבהיר ולוח שני לקווים הכהים. כך כל לוח עומד בפני עצמו.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף צבע שלישי בחריטה נוספת, או מדפיס על נייר צבעוני ובודק איך הנייר משנה את התוצאה.

סיכום ותערוכה

אנחנו פורשים את ההדפסים על חבל כביסה ומסתכלים על הסדרות. אני שואלת: "מה ההבדל בין ההדפס הראשון לרביעי באותה סדרה?", "איפה הרישום הצליח ואיפה זז?" ו"למה הלוח שלכם כבר לא יכול להדפיס את הצבע הראשון?". אני מסבירה שבשיטת הצמצום הלוח נהרס בתהליך ולכן כל מהדורה היא סופית.

טיפים מהכיתה

- יותר מדי צבע על הגלגלת ממלא את החריטות ומטשטש את הקווים. אני חוזרת ואומרת: שכבה דקה, רחש עדין.
- כדאי להכין פינת הדפסה אחת או שתיים ולא לחלק גלגלות לכולם. הכיתה נשארת נקייה יותר והתור מאפשר לי לעזור לכל אחד.
- קלקר רך נחרט בקלות גם בטעות. אני מבקשת לא להניח עליו מרפקים.
- חבל כביסה ואטבים לייבוש הם הכרח. הדפסים שמונחים זה על זה נדבקים.

השראה להראות לילדים

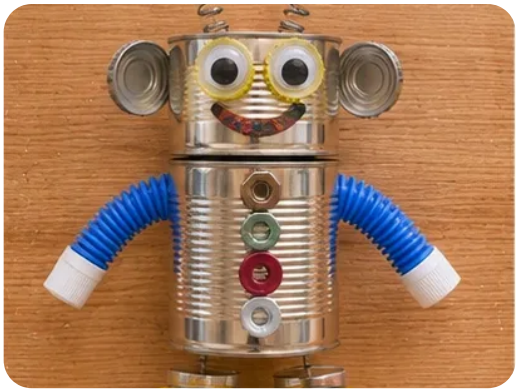
- קצושיקה הוקוסאי – "הגל הגדול של קנאגווה": הדפס עץ צבעוני מיפן שנעשה בלוח נפרד לכל צבע.
- פבלו פיקאסו – הדפסי הלינוליאום שלו בשיטת הצמצום, שבהם הדפיס צבע אחרי צבע מאותו לוח.

הרחבות ופעילויות המשך

- הדפסת כרטיסי ברכה לחנוכה או לפסח מאותו לוח.
- סדרת הדפסים כיתתית של חיות ארץ ישראל, ספר הדפסים משותף.
- הדפס על בד: הדפסת הדימוי על שקית בד או חולצה בצבע הדפס לבד.

ציוד לשיעור

- לוח קלקר להדפסה בגודל A5 לכל ילד
- דף טיוטה בגודל הלוח לכל ילד
- עיפרון ועיפרון קהה לחריטה לכל ילד
- שני צבעי הדפס על בסיס מים, בהיר וכהה
- גלגלת הדפסה אחת לכל פינת הדפסה
- משטח זכוכית או פלסטיק לגלגול הצבע
- שישה עד שמונה דפי נייר הדפסה A4 לכל ילד
- נייר דבק לסימון פינות רישום
- חבל כביסה ואטבים לייבוש
- עיתונים, סינרים ומגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 12

אסמבלאז׳

בניית פסל מחפצים מצויאים ממוחזרים.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 פיסול הרכבה

מטרות השיעור

- להכיר את האסמבלאז׳ כאמנות שנבנית מחפצים קיימים
- לראות בחפץ יומיומי צורה, קו ונפח ולא רק את השימוש שלו
- לתכנן ולבנות פסל יציב מחפצים ממוחזרים ולאחד אותו בצבע

מושגים

אסמבלאז׳ · חפץ מצוי · הרכבה · איזון · אחידות

פתיחה

אני מניחה על השולחן מושב של אופניים וכידון ושואלת: "מה זה?". הילדים עונים ואז אני מקרינה את "ראש פר" של פיקאסו, שבנוי בדיוק משני החלקים האלה. יש תמיד שקט קטן של הפתעה. אחר כך אני מראה קיר של לואיז נבלסון, ארגזים מלאים בשאריות עץ שכולם צבועים שחור. אני שואלת מה קורה לחפצים כשהם מקבלים צבע אחד ומזמינה את הילדים לפתוח את הארגז שהבאנו מהבית.

מהלך השיעור

1 מיון והתבוננות

על כל שולחן מונחים חפצים שהילדים אספו: פקקים, גלילי קרטון, מכסים, קופסאות, ברגים, כפיות פלסטיק, חוטים ושאריות עץ. אני מבקשת למיין אותם לפי צורה ולא לפי חומר: עגולים, ארוכים, שטוחים ומחוררים. בזמן המיון כל ילד מחפש חפץ אחד שמזכיר לו משהו אחר לגמרי. כ־10 דקות.

2 רעיון וסקיצה

כל ילד בוחר נושא: דמות, חיה, רובוט, כלי רכב דמיוני או צורה מופשטת. הוא מניח את החפצים על הבסיס בלי להדביק, מזיז ומחליף עד שהוא מרוצה. אחר כך הוא מצייר סקיצה מהירה של ההרכב או מצלם אותו. אני שואלת: "מה החלק הכי חשוב שמחזיק את כל השאר?". כ־15 דקות.

3 הדבקה מלמטה למעלה

בעמדת הדבק החם, בנוכחותי, הילדים מדביקים קודם את החלקים הגדולים והכבדים לבסיס ורק אחר כך את הקטנים. אני מדגימה כמה דבק צריך, איך מחזיקים את החלק עשר שניות ולא נוגעים בטיפה. ילדים שעדיין חוששים מהדבק החם עובדים עם דבק פלסטי ונותנים לו זמן. כ־20 דקות.

4 בדיקת יציבות ואיזון

בשיעור השני הילדים מסובבים את הפסל ובודקים אותו מכל הצדדים. אם הוא נוטה, מוסיפים משקל נגדי או תמיכה. אני מבקשת להסתכל גם על הצללית: האם יש בה עניין, או שהיא גוש אחד? אפשר להוסיף או להוריד חלק. כ־10 דקות.

5 צבע מאחד

הילדים בוחרים צבע אקריליק אחד לכל הפסל, או שניים לכל היותר. אני מסבירה שצבע אחיד גורם לעין לראות צורות ולא חפצים, בדיוק כמו אצל נבלסון. צובעים במכחול רחב ונכנסים לחריצים במכחול דק. כ־25 דקות.

6

שם לפסל

כל ילד כותב על כרטיס קטן את שם הפסל ואת רשימת החפצים שמהם הוא בנוי. כך הצופה מגלה את החפצים רק אחרי שהסתכל. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים להמציא אני מציעה לבנות פנים: קופסה אחת לראש, שני פקקים לעיניים ומשם הרעיון ממשיך לבד.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם בונה אסמבלאז' בתוך קופסת נעליים פתוחה, כמו תיבה של נבלסון ומחלק אותה לתאים עם נושא משותף.

סיכום ותערוכה

אנחנו מציגים את הפסלים עם הכרטיסים הפוכים. הכיתה מנחשת מאילו חפצים בנוי כל פסל ורק אז הופכים את הכרטיס. אני שואלת: "באיזה פסל הצלחתם לשכוח שאלה חפצים?", "מה הצבע האחיד שינה?" ו"איזה חפץ שזרקתם בבית יכול היה להיכנס לפסל?".

טיפים מהכיתה

- אני מבקשת מהילדים להביא חפצים כבר שבועיים לפני, עם רשימה של מה כן ומה לא. בלי רשימה מגיעים קרטוני חלב לא שטופים.
- עמדת הדבק החם תמיד צמודה אליי, עם כוס מים קרים לידה למקרה של כוויה קטנה.
- אקריליק לא נשטף מבגדים אחרי שהתייבש. סינרים הם חובה וגם שטיפת מכחולים מיד בסוף השיעור.
- חפצים מפלסטיק חלק דוחים צבע. שכבה של דבק פלסטי מדולל לפני הצביעה עוזרת לצבע להיתפס.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – "ראש פר": פסל שעשוי ממושב וכידון של אופניים.
- לואיז נבלסון – קירות הפסלים שלה, תיבות עץ מלאות שאריות שנצבעו כולן בצבע אחד.
- יגאל תומרקין – פסלים שנבנו מחלקי מתכת וחפצים מצויים.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת ט"ו בשבט: אסמבלאז' של עץ מחפצים ממוחזרים, עם שיחה על מיחזור ושמירה על הסביבה.
- פסל קבוצתי גדול מחפצים שכל הכיתה אוספת במשך חודש.
- רישום מהתבוננות של הפסל המוגמר בשחור לבן.

ציוד לשיעור

- חפצים ממוחזרים נקיים שכל ילד מביא מהבית (פקקים, גלילים, קופסאות, מכסים, שאריות עץ)
- בסיס מקרטון עבה או מעץ בגודל 20 על 20 סנטימטרים לכל ילד
- אקדח דבק חם אחד בעמדה צמודה למורה ומקלות דבק
- דבק פלסטי לכל שולחן
- צבע אקריליק בשניים או שלושה צבעים
- מכחול רחב ומכחול דק לכל ילד
- כרטיסי שם קטנים
- סינרים, עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים
- כוס מים קרים ליד עמדת הדבק

כיתה ה׳ • שיעור 13

קומפוזיציה מופשטת

בניית הרכב מאוזן מצורות, צבע וקו ללא דמות.

⏱ 45 דקות | 🎨 מופשט

מטרות השיעור

- להבין מהי אמנות מופשטת: יצירה שאין בה דמות או חפץ מוכר
- להכיר את עקרונות האיזון, הניגוד ונקודת המוקד בקומפוזיציה
- לבנות הרכב מאוזן מצורות גזורות, צבע וקו ולהסביר את הבחירות

מושגים

מופשט | קומפוזיציה | איזון | נקודת מוקד | ניגוד

פתיחה

אני מקרינה את "קומפוזיציה VIII" של קנדינסקי ושואלת: "מה מצויר כאן?". אחרי כמה ניחושים אני אומרת שקנדינסקי לא צייר שום דבר מוכר. הוא צייר כמו שמלחין כותב מוזיקה, עם עיגולים, קווים ומשולשים במקום צלילים. אני מבקשת מהילדים להצביע על הצורה הראשונה שהעין שלהם פוגשת ואחר כך לעקוב באצבע באוויר אחרי המסלול של העין. ככה הם מגלים שגם בתמונה בלי נושא יש סדר ויש דרך.

מהלך השיעור

1 משחק המשקל

על הלוח המגנטי אני מניחה עיגול שחור גדול בפינה אחת ושואלת אם התמונה מאוזנת. הילדים מציעים מה להוסיף בצד השני: עיגול זהה, שלושה עיגולים קטנים או פס צבעוני ארוך. אנחנו מגלים שאיזון לא חייב להיות סימטרי. כ־5 דקות.

2 גזירת צורות

כל ילד גוזר מנייר צבעוני עשר צורות לפחות: גדולות וקטנות, גאומטריות ואורגניות וגם פסים דקים. אני מבקשת להגביל לשלושה או ארבעה צבעים ולבחור צבע אחד שיהיה הדומיננטי. כ־8 דקות.

3 הרכבה בלי דבק

הילדים מניחים את הצורות על דף צבוע או לבן ומזיזים אותן. אני מבקשת לנסות לפחות שלושה הרכבים שונים ולצלם או לשרטט כל אחד בקטן. אחר כך הם בוחרים את ההרכב שבו יש נקודת מוקד ברורה ותחושת תנועה. אני שואלת: "לאן העין הולכת אחרי הצורה הראשונה?". כ־10 דקות.

4 הדבקה ושכבת צבע

הילדים מדביקים את ההרכב שבחרו. עם גואש הם מוסיפים שכבה שנייה: שטח צבע שעובר מתחת לצורות, עיגולים מצוירים או כתם רך ברקע. אני מזכירה לשמור על הצבע הדומיננטי ולא להוסיף צבעים חדשים. כ־12 דקות.

5 קו שמחבר

בסוף כל ילד מוסיף בגואש שחור או בטוש קווים: קו עבה אחד שחוצה את הדף, כמה קווים דקים שמחברים צורות, או רשת קטנה באזור ריק. אני מבקשת לעצור לפני שהדף מתמלא. מקום ריק הוא חלק מהקומפוזיציה. כ־6 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים להחליט אני מגבילה את המשימה לשלוש צורות בלבד ולשני צבעים. ההרכב פשוט יותר והאיזון ברור יותר.

מי שמתקדם בוחר יצירה מוזיקלית קצרה ובונה קומפוזיציה שמבטאת אותה ומסביר לכיתה איזו צורה מתאימה לאיזה צליל.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את העבודות ומסובבים כל אחת ברבע סיבוב. אני שואלת: "האם העבודה עדיין מאוזנת כשסובבנו אותה?", "איפה נקודת המוקד אצל החבר שלכם?" ו"מה היה הכי קשה: להוסיף או לדעת מתי לעצור?". כל ילד נותן לעבודה שם, כמו שקנדינסקי נתן שמות מוזיקליים.

טיפים מהכיתה

- ילדים רבים מנסים להפוך את הצורות לבית או לפרצוף. אני מזכירה בעדינות שהיום אנחנו לא מציירים שום דבר ושזה קשה יותר ממה שנדמה.
- כדאי לגזור את הצורות לפני שמחלקים דבק. אחרת הדבק מתייבש על השולחן והצורות נדבקות מוקדם מדי.
- דבק סטיק מספיק לנייר צבעוני. דבק נוזלי מקמט את הנייר.
- צילום ההרכבים השונים בטלפון עוזר מאוד לילדים להשוות ולבחור.

השראה להראות לילדים

- וסילי קנדינסקי – "קומפוזיציה VIII": עיגולים, קווים ומשולשים שמסודרים כמו יצירה מוזיקלית.
- יוסף זריצקי – ציורים מופשטים בצבעי מים ובשמן, אחד הצירים המרכזיים של האמנות המופשטת בישראל.
- אנרי מטיס – עבודות הגזירה המאוחרות שלו, כמו "החילזון", שבהן צורות צבעוניות גזורות יוצרות תנועה.

הרחבות ופעילויות המשך

- קומפוזיציה מופשטת בחומר אחר: חוטי צמר, כפתורים ובדים על קרטון.
- ציור מופשט קבוצתי על נייר ארוך בזמן שמושמעת מוזיקה.
- חיפוש קומפוזיציות מופשטות בעולם: צילומים מקרוב של קירות, קליפות עץ ומדרכות.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- נייר צבעוני בשלושה או ארבעה צבעים לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- דבק סטיק לכל ילד
- צבעי גואש בצבעים תואמים ושחור
- מכחול בינוני ומכחול דק לכל ילד
- טוש שחור עבה לכל ילד
- לוח מגנטי וצורות מגנטיות להדגמה
- עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 14

פופ ארט

חזרה על דימוי אחד בארבעה שילובי צבע.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 השראת וורהול

מטרות השיעור

- להכיר את הפופ ארט ואת השימוש שלו בדימויים מהתרבות היומיומית
- להבין איך שינוי צבע בלבד משנה את התחושה של אותו דימוי
- ליצור סטנסיל של דימוי אחד ולהדפיס אותו ארבע פעמים בשילובי צבע שונים

מושגים

פופ ארט · חזרה · סטנסיל · צבעים משלימים · דימוי

פתיחה

אני מקרינה את "מרילין דיפטיך" של אנדי וורהול ושואלת: "כמה פעמים מופיעות כאן אותן פנים?". הילדים סופרים ומגלים שכל אחת קצת שונה בצבע. אחר כך אני מראה את "קופסאות מרק קמפבל" ושואלת למה מישהו יצייר קופסת מרק. אני מספרת שאמני הפופ ארט רצו להראות שגם פרסומות, קומיקס ומוצרים מהסופר הם חלק מהעולם שלנו. היום כל ילד יבחר דימוי משלו ויעשה לו מה שוורהול עשה לפנים המפורסמות.

מהלך השיעור

1 בחירת דימוי

כל ילד בוחר דימוי פשוט וחזק: פרי, נעל, חיה, כוס שתייה, פנים של בן משפחה מתצלום או חפץ אהוב. אני מסבירה שהדימוי צריך צללית ברורה ומעט פרטים, כי בסטנסיל פרטים קטנים נעלמים. הילדים משרטטים אותו בעיפרון על דף בגודל רבע A3. כ־8 דקות.

2 הכנת הסטנסיל

הילדים מעבירים את הדימוי לדף עבה או לגיליון סטנסיל וגוזרים את החלקים שיקבלו צבע. אני מדגימה "גשרים": פסים דקים שמחזיקים חלקים פנימיים כמו עיניים או חורים, כדי שלא ייפלו. גוזרים במספריים קטנות או בסכין יפנית בפינה שלי, ליד השולחן שלי בלבד. כ־15 דקות.

3 ארבעה רקעים

את דף ה־A3 מחלקים לארבעה ריבועים שווים בסרגל. כל ריבוע נצבע בגואש בצבע רקע אחר. אני מציעה להשתמש בזוגות של צבעים משלימים: רקע כתום לדימוי כחול, רקע סגול לדימוי צהוב. הרקעים מתייבשים עד השיעור הבא. כ־12 דקות.

4 הדפסת הסטנסיל

בשיעור השני הילדים מניחים את הסטנסיל על כל ריבוע ומטפטפים צבע בספוג או במכחול קשיח בתנועות טפיחה, לא מריחה. כך הצבע לא נכנס מתחת לשוליים. בכל ריבוע הדימוי מקבל צבע אחר. אני מראה איך מרימים את הסטנסיל בזהירות בבת אחת. כ־20 דקות.

5 קווים ונקודות בסגנון קומיקס

על הדימויים היבשים הילדים מוסיפים בטוש שחור קווי מתאר עבים. אפשר גם להוסיף נקודות קטנות וצפופות באזור אחד, כמו בהדפסי הקומיקס של ליכטנשטיין. אני מבקשת לשמור על אותו סגנון קו בכל ארבעת הריבועים. כ־15 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגזירת סטנסיל אני מציעה דימוי בצללית מלאה בלבד, בלי חלקים פנימיים. אפשר גם להשתמש בסטנסיל מוכן ולהתרכז בבחירת הצבעים.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מכין שני סטנסילים לאותו דימוי, אחד לצורה ואחד לפרטים ומדפיס אותם בשתי שכבות צבע.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל העבודות צמוד זו לזו, כמו קיר בגלריה של וורהול. אני שואלת: "איזה שילוב צבע הכי מושך את העין?", "איך אותו דימוי מרגיש שונה בכל ריבוע?" ו"למה לדעתכם וורהול בחר לחזור על אותו דבר שוב ושוב?".

טיפים מהכיתה

- ספוג יבש כמעט עובד הכי טוב. ספוג רטוב מדי זולג מתחת לסטנסיל.
- כדאי להדביק את פינות הסטנסיל בנייר דבק עדין בזמן ההדפסה. זה מונע תזוזות.
- סכין יפנית אני מחזיקה רק בשולחן שלי ונותנת לכל ילד בתורו, תמיד על משטח חיתוך.
- צבעים משלימים נראים מעולה אבל דורשים גואש סמיך. גואש מדולל נותן צבע חלש על רקע חזק.

השראה להראות לילדים

- אנדי וורהול – "מרילין דיפטיך": פנים של שחקנית שחוזרות עשרות פעמים בצבעים משתנים.
- אנדי וורהול – "קופסאות מרק קמפבל": מוצר מהסופר שהפך ליצירת אמנות.
- רוי ליכטנשטיין – "וואם!": ציור בסגנון קומיקס עם נקודות מודפסות וקווים עבים.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת פורים: מסכה או תחפושת בסגנון פופ ארט עם צבעים עזים ונקודות.
- עיצוב חולצה בהדפס סטנסיל של אותו דימוי.
- דיון בכיתה על פרסומות ועל מוצרים שכולנו מכירים: מה הופך דימוי למפורסם?

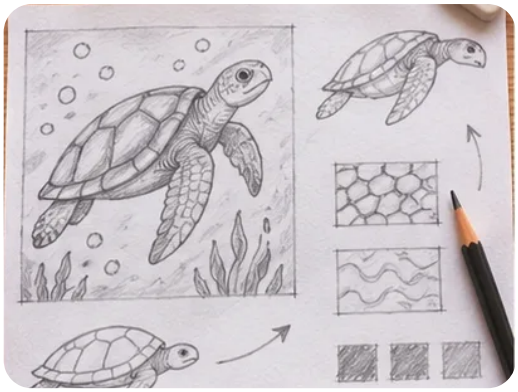
ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- דף עבה או גיליון סטנסיל בגודל רבע A3 לכל ילד
- מספריים קטנים לכל ילד וסכין יפנית אחת אצל המורה
- משטח חיתוך
- צבעי גואש בצבעים עזים
- ספוג קטן או מכחול קשיח לכל ילד
- טוש שחור עבה לכל ילד
- סרגל ועיפרון לכל ילד
- נייר דבק עדין
- עיתונים, סינרים ומגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 15

סקיצה לפרויקט

תכנון רעיון אישי בעזרת סקיצות ובחירת טכניקה.

⏱ 45 דקות 🎨 תכנון

מטרות השיעור

- להבין את תפקיד הסקיצה בתהליך היצירה של אמן
- לבחור נושא אישי לפרויקט הסיכום ולפתח אותו בשלוש סקיצות שונות לפחות
- לבחור טכניקה וחומרים מתוך מה שלמדנו השנה ולנמק את הבחירה

מושגים

סקיצה · תכנון · רעיון · וריאציה · טכניקה

פתיחה

אני מקרינה את "גרניקה" של פיקאסו ואחריה כמה מעשרות הרישומים שהוא עשה לפני שהתחיל לצייר אותה: ראש סוס שוב ושוב, אם עם תינוק בכמה תנוחות. אני שואלת: "למה צייר מפורסם צריך לצייר את אותו סוס עשר פעמים?". הילדים מבינים שגם אמנים גדולים מחפשים, טועים ומשנים. אני מספרת שהיום אנחנו מתחילים את הפרויקט האישי שלנו לסוף השנה ושהשלב הראשון שלו הוא בדיוק החיפוש הזה.

מהלך השיעור

1 סערת נושאים

כל ילד פותח את מחברת הסקיצות ורושם עשרה נושאים שמעניינים אותו: משפחה, חיה אהובה, מקום, חלום, תחביב, משהו שמפחיד או משמח. אני מבקשת לא לסנן בשלב הזה ולרשום גם רעיונות שנראים מוזרים. אחר כך הוא מקיף שלושה נושאים. כ־7 דקות.

2 שלוש סקיצות מהירות

לכל אחד משלושת הנושאים הילדים מציירים סקיצה קטנה, בגודל כף יד, בשלוש דקות. אני מזכירה שסקיצה היא לא ציור מוגמר: קווים כלליים, חצים, מילים והערות מותרים ואפילו רצויים. אני מראה דף מהמחברת שלי עם סקיצות מבולגנות. כ־10 דקות.

3 בחירה וואריאציות

הילדים בוחרים נושא אחד ומפתחים אותו בשלוש וריאציות: מבט מקרוב ומבט מרחוק, דף לאורך ודף לרוחב, יותר דמויות או פחות. אני עוברת ושואלת שאלות: "מה הכי חשוב לך שהצופה יראה?", "איך זה ייראה בגדול?". כ־12 דקות.

4 בחירת טכניקה

על הלוח אני רושמת את הטכניקות שלמדנו השנה: רישום בפחם, צבעי מים, גואש, הדפס, פיסול חימר, אסמבלאז׳ וקולאז׳. כל ילד כותב ליד הסקיצה את הטכניקה שבחר ומשפט אחד של נימוק. למשל: "חימר, כי אני רוצה שיוכלו להסתובב סביב החתול". כ־6 דקות.

5 טופס תכנון

כל ילד ממלא דף תכנון קצר: שם הפרויקט, גודל, חומרים, מה צריך להביא מהבית ושלושה שלבי עבודה. אני אוספת את הדפים, כדי לבדוק ולהכין חומרים לשיעור הסיכום. כ־5 דקות.

6 שיתוף בזוגות

בזוגות כל ילד מציג לחבר את הסקיצה הנבחרת והחבר נותן הצעה אחת לשיפור. אני מבקשת לנסח את ההצעה בשאלה ולא בביקורת: "מה אם...?". כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שלא מוצאים נושא אני מציעה רשימת שאלות מנחות: מה אני אוהב לעשות בשבת? איזה מקום הייתי רוצה לבקר בו? מה החפץ החשוב ביותר בחדר שלי?

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף לתכנון מחקר קצר על אמן שעבד בנושא או בטכניקה דומה ומדביק במחברת תמונה של יצירה שלו.

סיכום ותערוכה

אני מבקשת מחמישה או שישה ילדים להציג לכיתה את הרעיון בשתי דקות. אני שואלת: "מה השתנה בין הסקיצה הראשונה לאחרונה?", "איזו טכניקה בחרתם ולמה?" ו"מה אתם צריכים ללמוד או להביא כדי להצליח?". אני מזכירה שהסקיצות נשמרות ושנחזור אליהן בשיעור הפרויקט.

טיפים מהכיתה

- ילדים בכיתה ה' רוצים להתחיל מיד בציור היפה. אני משתמשת בטיימר קשוח לסקיצות כדי שלא ישקיעו בציור אחד.
- כדאי לאסוף את דפי התכנון ולעבור עליהם לפני שיעור הסיכום. כך אני יודעת מראש כמה חימר, כמה בריסטול וכמה צבעים להכין.
- יש ילדים שבוחרים רעיון גדול מדי לזמן שיש. אני עוזרת לצמצם בשאלה: "מה החלק הכי חשוב ברעיון?".
- המחברת שלי עם סקיצות לא מושלמות היא הכלי הכי משכנע בשיעור הזה.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – רישומי ההכנה ל"גרניקה", עשרות סקיצות של סוס, פר ודמויות לפני הציור הגדול.
- ליאונרדו דה וינצ'י – המחברות שלו, שבהן רעיונות, רישומים והערות כתובות מעורבבים באותו דף.

הרחבות ופעילויות המשך

- ביקור במוזיאון או בגלריה מקומית עם משימה לחפש סקיצות ורישומי הכנה.
- ראיון קצר עם אמן, הורה או מעצב על איך הם מתכננים עבודה.
- בבית: איסוף חומרים ותמונות השראה לפרויקט בשקית או בקופסה.

ציוד לשיעור

- מחברת סקיצות לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- טוש שחור דק וטושים צבעוניים לכל שולחן
- דף תכנון מודפס לכל ילד
- טיימר
- רשימת שאלות מנחות לילדים שצריכים עזרה

כיתה ה׳ • שיעור 16

נקודת מבט

ציור פנים חדר בפרספקטיבה לינארית.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 פרספקטיבת חדר

מטרות השיעור

- להבין פרספקטיבה של נקודת מגוז אחת ולהשתמש בה לציור פנים חדר
- למקם רצפה, תקרה, קירות, דלת וחלון כך שכולם מתכנסים לאותה נקודה
- לרהט את החדר ברהיטים בפרספקטיבה ולתת לו אופי אישי

מושגים

נקודת מגוז · פרספקטיבה לינארית · קיר אחורי · קווים מתכנסים · פנים

פתיחה

אני מקרינה את "חדר השינה בארל" של ואן גוך ושואלת: "איפה עמד הצייר כשהוא צייר את החדר?". הילדים מצביעים על הדלת, על המיטה ועל החלון. אחר כך אני מותחת חוט על התמונה המוקרנת מקווי הרצפה ומראה שהם נפגשים בנקודה אחת. אני מספרת שצייר הולנדי בשם ורמיר אפילו נעץ סיכה בבד ומתח ממנה חוטים כדי לבנות את החדרים שלו. היום נבנה חדר שנרצה לשבת בו.

מהלך השיעור

1 הקיר האחורי ונקודת המגוז

הילדים מציירים במרכז הדף מלבן, שהוא הקיר האחורי של החדר. בתוך המלבן, בערך בגובה העיניים של מי שעומד בחדר, הם מסמנים נקודת מגוז אחת. מכל אחת מארבע הפינות של המלבן הם מותחים בסרגל קו דרך הפינה עד קצה הדף, בכיוון שמתרחק מהנקודה. כך נוצרים הרצפה, התקרה ושני הקירות הצדדיים. כ־10 דקות.

2 רצפה עם אריחים

כדי לתרגל, הילדים מחלקים את הקו התחתון של הקיר האחורי לנקודות במרווחים שווים ומותחים מנקודת המגוז קווים דרך כל נקודה עד שולי הדף. אחר כך מוסיפים קווים אופקיים שהולכים ומתרחקים זה מזה ככל שמתקרבים אלינו. אני מדגימה איך האריחים הקרובים גדולים והרחוקים קטנים. כ־12 דקות.

3 דלת וחלון

על אחד הקירות הצדדיים הילדים משרטטים דלת: שני קווים אנכיים ובראשם ובתחתיתם קווים שמכוונים לנקודת המגוז. על הקיר השני הם משרטטים חלון באותה שיטה. אני מבקשת לבדוק עם הסרגל שכל קו שאינו אנכי ואינו אופקי מוביל לנקודה. כ־10 דקות.

4 רהיטים כקופסאות

בשיעור השני הילדים מוסיפים רהיטים. כל רהיט מתחיל כקופסה: מלבן חזית וממנו קווים לנקודת המגוז שקובעים את העומק. מקופסה נמוכה וארוכה נוצרת מיטה, מקופסה גבוהה ארון ומקופסה עם רגליים שולחן. אני מדגימה על הלוח מיטה ושולחן צעד אחר צעד. כ־20 דקות.

5 אופי אישי

הילדים מוסיפים פרטים שהופכים את החדר לשלהם: שטיח, תמונות על הקיר, מדף ספרים, כלי נגינה או חיית מחמד. אחר כך הם צובעים בעפרונות צבעוניים או מצללים בעיפרון. אני מזכירה שהקיר הקרוב לחלון מואר יותר. כ־25 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני מכינה דף עם קיר אחורי, נקודת מגוז וקווי פינות מודפסים. הם מתחילים ישר מהדלת ומהרהיטים.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מזיז את נקודת המגוז הצידה או למעלה ובודק איך החדר משתנה, או מצייר חדר דמיוני כמו חדר של דמות מספר.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את החדרים כמו גלריית דירות ומסתכלים עליהם. אני שואלת: "באיזה חדר הכי בא לכם לשבת ולמה?", "מה קרה לרהיט כשהקווים שלו לא הובילו לנקודה?" ו"מה מספר החדר על מי שגר בו?". הילדים מגלים שהחדר הוא בעצם גם סוג של דיוקן.

טיפים מהכיתה

- ילדים רבים מציירים את הקיר האחורי קטן מדי ונשאר להם מעט מקום לרהיטים. מלבן בגודל שליש מהדף עובד הכי טוב.
- שווה לבקש מהילדים לסמן את נקודת המגוז בעיגול קטן, כדי שלא תימחק באמצע העבודה.
- את קווי העזר מותחים בעיפרון קשה ודק. ככה קל למחוק אותם בסוף בלי לפגוע בחדר.
- רהיטים שעומדים צמוד לקיר אחורי קלים הרבה יותר מרהיטים שעומדים באמצע החדר. כדאי להתחיל מהם.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ואן גוך – "חדר השינה בארל": חדר קטן בצבעים עזים שבו הרצפה והקירות נראים מעט נוטים.
- יוהנס ורמיר – "שיעור המוזיקה": חדר מואר מחלון צדדי, עם רצפת אריחים שנבנתה בפרספקטיבה מדויקת.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת פסח: ציור שולחן הסדר בחדר בפרספקטיבה, עם כלים ומפה.
- צילום הכיתה מנקודת מבט אחת וסימון הקווים המתכנסים על התדפיס.
- בניית חדר מקופסת נעליים, תוך השוואה בין חדר תלת־ממדי לחדר מצויר.

ציוד לשיעור

- שני דפי ציור A3 לכל ילד
- סרגל שקוף לכל ילד
- עיפרון H לקווי עזר ועיפרון 2B לכל ילד
- מחק לכל ילד
- עפרונות צבעוניים לכל שולחן
- תמונות מוקרנות של חדרים מתולדות האמנות
- דפים עם קיר אחורי ונקודת מגוז מודפסים לילדים שצריכים עזרה
- חוט וסיכה להדגמה

כיתה ה׳ • שיעור 17

ציפור בתעופה

רישום ציפור פורשת כנפיים בתנועה.

⏱ 45 דקות

🎨 תנועה ואנטומיה

מטרות השיעור

- להכיר את מבנה הכנף ואת החלקים העיקריים של ציפור
- לרשום תנועה בעזרת קווי תנועה, רישום מחווה וסדרת תנוחות
- לצבוע ציפור בצבעי פנדה עם שכבות ומעברי צבע בנוצות

מושגים

תנועה · רישום מחווה · אנטומיה · נוצות · סדרה

פתיחה

אני מספרת לילדים שבכל אביב ובכל סתיו עוברות מעל ישראל מאות מיליוני ציפורים בנדידה ושעמק החולה הוא אחד המקומות הטובים בעולם לראות אותן. אני מקרינה סרטון קצר של עגורים או חסידות בתעופה בהילוך איטי. אני מבקשת מהם לשים לב מה קורה לכנף כשהיא עולה וכשהיא יורדת. אחר כך אני מראה דף מתוך המחברת של ליאונרדו על מעוף הציפורים ומספרת שגם הוא ישב והסתכל עליהן שעות.

מהלך השיעור

1 מבנה הכנף

אני מציירת על הלוח כנף פתוחה ומשווה אותה ליד שלנו: כתף, מרפק, שורש כף היד ואצבעות. הנוצות הארוכות בקצה הן כמו אצבעות פתוחות. הילדים מתרגלים בדף טיוטה כנף פתוחה וכנף מקופלת ורואים שהנוצות מסודרות בשורות כמו רעפים. כ־8 דקות.

2 רישומי מחווה מהירים

אני מקרינה תצלומים של ציפורים בשלבי תעופה שונים, כל תצלום לשלושים שניות. הילדים רושמים כל אחד בקו מהיר: קו אחד לגוף, שניים לכנפיים ושום פרטים. אני מסבירה שרישום מחווה תופס את התנועה ולא את הצורה המדויקת. שש תנוחות, כ־5 דקות.

3 בחירת תנוחה ורישום

כל ילד בוחר את התנוחה הדינמית ביותר מבין הרישומים ומגדיל אותה לדף שלם. הוא בונה קודם צורות פשוטות: אליפסה לגוף, עיגול קטן לראש, משולשים לכנפיים ולזנב. אחר כך הוא מוסיף מקור, עין, רגליים מקופלות ושורות נוצות. אני מבקשת שהכנפיים יגיעו כמעט לקצוות הדף, כדי שהציפור תרגיש גדולה וחופשית. כ־15 דקות.

4 צביעה בשכבות

הילדים צובעים בצבעי פנדה מהבהיר לכהה. קודם שכבה עדינה בכל הציפור, אחר כך צבעים חזקים יותר בכיוון הנוצות. אני מדגימה איך מעבירים צבע אחד לתוך השני בקצה של כל נוצה ואיך משאירים אור על גב הכנף. כ־12 דקות.

5 קווי תנועה ורקע

בסוף הילדים מוסיפים רקע פשוט, שמיים או ענן ומעט קווי תנועה מאחורי הכנפיים. אני מזכירה שקווים עדינים מספיקים וששמיים עמוסים מסתירים את הציפור. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני נותנת תצלום של ציפור בתנוחה אחת ברורה, עם כנפיים פרושות לצדדים ושבלונה של צורת הגוף להתחלה.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר סדרה של שלוש תנוחות של אותה ציפור לאורך פס אחד, כמו פריימים של סרט ומראה איך הכנף עולה ויורדת.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הציפורים גבוה על הקיר, כאילו הן עפות מעלינו. אני שואלת: "באיזו ציפור התנועה מורגשת הכי חזק?", "מה עזר לכם יותר: רישום המחווה המהיר או הרישום המדויק?" ו"מה גיליתם על הכנף שלא ידעתם?".

טיפים מהכיתה

- ילדים מציירים כנפיים כמו שני משולשים קטנים בצד. כשמשווים לזרוע שלהם הם מבינים כמה הכנף ארוכה באמת.
- תצלומים בהדפסה ובגודל גדול עובדים טוב יותר ממסך, כי כל שולחן יכול להסתכל מקרוב.
- צבעי פנדה נשברים כשלוחצים חזק בתחילת הדרך. אני מזכירה: לחץ עדין בשכבה הראשונה.
- רישום מחווה מבהיל ילדים שאוהבים לדייק. אני אומרת מראש שהדפים האלה לא ייתלו וזה משחרר אותם.

השראה להראות לילדים

- ליאונרדו דה וינצ'י – "הקודקס על מעוף הציפורים": מחברת של רישומים והערות על איך ציפורים עפות.
- ג'ון ג'יימס אודובון – "ציפורי אמריקה": ספר גדול של ציורים מדויקים של ציפורים בגודל טבעי.
- אדוורד מייברידג' – סדרות התצלומים שלו של בעלי חיים בתנועה, שהראו לראשונה שלבים שהעין לא קולטת.

הרחבות ופעילויות המשך

- ביקור וירטואלי באגמון החולה וצפייה בעגורים, עם רישום מהסרטון.
- לקראת האביב: נייד של ציפורים מנייר שתלוי מהתקרה בכיתה.
- קריאה על ציפורים נודדות בשיעור מדעים והכנת מפה מאוירת של מסלול הנדידה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- דף טיוטה A4 לרישומי מחווה לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- קופסת צבעי פנדה לכל ילד או לזוג
- תצלומים מודפסים של ציפורים בתעופה לכל שולחן
- סרטון קצר של ציפורים בהילוך איטי
- שבלונות של צורת גוף לילדים שצריכים עזרה

כיתה ה׳ • שיעור 18

העיר בלילה

נוף עירוני לילי עם אורות זוהרים.

⏱ 45 דקות | 🎨 אור מלאכותי

מטרות השיעור

- להבין איך אור מלאכותי נראה בחושך: הילה, השתקפות ואזורים מוארים מול אזורים כהים
- לעבוד על נייר כהה ולהשתמש בגיר שמן כדי ליצור אור במקום צל
- לבנות נוף עירוני עם קו רקיע, חלונות מוארים ופנסי רחוב

מושגים

אור מלאכותי | הילה | קו רקיע | השתקפות | ניגודיות

פתיחה

אני מחשיכה את הכיתה, מדליקה פנס קטן ומחזיקה אותו מול הקיר. אני שואלת: "מה אתם רואים סביב האור?". הילדים מתארים עיגול זוהר שהולך ומתעמעם. אחר כך אני מקרינה את "טרסת בית הקפה בלילה" של ואן גוך ומבקשת לשים לב איך האור הצהוב שופך על המדרכה. אני מספרת שבשיעור הזה נעבוד הפוך מהרגיל: הדף כבר חושך ואנחנו נוסיף לו אור.

מהלך השיעור

1 תרגול הילה

על פס של נייר כהה הילדים מתרגלים שלוש דרכים לצייר אור. הראשונה היא נקודה לבנה או צהובה עם טבעות כתומות סביבה, שהולכות ונחלשות. השנייה היא קרניים קצרות סביב האור. השלישית היא מריחה באצבע של גיר צהוב כדי ליצור זוהר רך. כ־6 דקות.

2 קו רקיע

על הבריסטול הכהה הילדים משרטטים בגיר שמן אפור או כחול בהיר את קו הרקיע: בניינים בגבהים שונים, גגות, אנטנות, מגדל אחד או שניים. אני מבקשת שהבניינים יתחילו מהשליש התחתון של הדף ויעלו לגבהים שונים, כדי שיהיה מקום לשמיים ולרחוב. כ־8 דקות.

3 חלונות מוארים

הילדים צובעים חלונות בגיר צהוב, כתום ולבן ומשאירים חלק מהחלונות כהים. אני מסבירה שבלילה לא כל החלונות דולקים ושהערבוב הזה הוא מה שהופך את העיר לחיה. בחלונות הקרובים אפשר להוסיף פרטים קטנים כמו וילון או צללית של אדם. כ־12 דקות.

4 פנסים, רחוב והשתקפויות

בתחתית הדף הילדים מציירים רחוב או נהר. פנסי הרחוב מקבלים הילה כמו בתרגול. מתחת לכל אור מציירים השתקפות: פסים אנכיים רועדים על הכביש הרטוב או על המים. אני מדגימה איך משקפים בצבעים מעט חלשים יותר מהאור עצמו. כ־10 דקות.

5 שמיים בגואש

לסיום הילדים מוסיפים שמיים בגואש כחול כהה וסגול מדולל ומורחים אותם גם מעל הבניינים. הגואש מחליק מעל הגיר השמן ונשאר רק בחלקים הריקים, כך שהאורות בוהקים עוד יותר. אפשר להוסיף כוכבים או ירח בנקודות של גואש לבן. כ־7 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בקו רקיע אני מציעה להשתמש בסרגל ולבנות בניינים ממלבנים פשוטים בלבד ואז להתרכז בחלונות ובאורות.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר את אותה עיר פעמיים: בשעת דמדומים עם שמיים כתומים ובלילה מלא. אחר כך הוא משווה איך האורות נראים בכל אחד מהם.

סיכום ותערוכה

אנחנו מחשיכים את הכיתה ומאירים את העבודות בפנס אחת אחרי השנייה. אני שואלת: "איפה האור נראה הכי חזק ולמה?", "מה ההשתקפות מוסיפה לציור?" ו"איך הרגיש לעבוד על דף כהה במקום על דף לבן?".

טיפים מהכיתה

- לבן וצהוב על נייר שחור מתלכלכים מהר מגירים כהים. אני מבקשת לצייר קודם את האורות ורק אחר כך את הבניינים הכהים סביבם.
- גואש סמיך מדי מכסה את הגיר. צריך גואש מדולל מאוד, כמעט כמו צבעי מים.
- גירי שמן לבנים נגמרים ראשונים. כדאי להכין רזרבה.
- ילדים נוטים לצבוע כל חלון. אני מזכירה שחושך הוא חלק מהאור ובלי חושך אין זוהר.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ואן גוך – "טרסת בית הקפה בלילה": אור צהוב חם של בית קפה מול שמיים כחולים עם כוכבים.
- וינסנט ואן גוך – "ליל כוכבים מעל הרון": אורות העיר משתקפים במים בפסים ארוכים.
- אדוארד הופר – "ציפורי לילה": אור חזק של בית קפה בפינת רחוב חשוכה.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת יום העצמאות: העיר בלילה עם זיקוקים מעל הגגות.
- לקראת חנוכה: חלונות עם חנוכיות דולקות ברחוב מצויר.
- צילום לילי של הרחוב מהחלון בבית והשוואה לציור.

ציוד לשיעור

- דף בריסטול כהה A3, שחור או כחול כהה, לכל ילד
- פס נייר כהה לתרגול לכל ילד
- קופסת גירי שמן לכל שולחן, עם גירים לבנים וצהובים רזרביים
- צבע גואש כחול כהה, סגול ולבן
- מכחול רחב ומכחול דק לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- פנס קטן להדגמה
- סרגל לילדים שצריכים
- עיתונים ומגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 19

דיוקן בסגנון אמן

דיוקן בהשראת סגנונו של אמן נבחר.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 השראה

מטרות השיעור

- לחקור סגנון של אמן אחד ולזהות את המאפיינים שלו: צבע, קו, צורה ומשיכת מכחול
- ליישם את המאפיינים האלה בדיוקן של חבר או דיוקן עצמי
- להציג לכיתה את האמן ואת הבחירות שעשו בעבודה

מושגים

סגנון · השראה · מאפיין · עיוות · משיכת מכחול

פתיחה

אני מקרינה ארבעה דיוקנאות זה לצד זה: דיוקן של מודיליאני עם צוואר ארוך, דיוקן של פיקאסו עם שני צדי פנים בבת אחת, דיוקן עצמי של ואן גוך מלא משיכות מכחול ו"הפס הירוק" של מטיס. אני שואלת: "אם הייתי מסתירה את השמות, איך הייתם יודעים מי צייר מה?". הילדים מתארים צבעים, קווים וצורות. אני מסבירה שזה בדיוק מה שנקרא סגנון, טביעת אצבע של אמן. היום כל אחד יבחר אמן וישאל ממנו את טביעת האצבע.

מהלך השיעור

1 בחירת אמן

על כל שולחן מונחים כרטיסי אמן עם שלוש או ארבע תמונות של דיוקנאות: מודיליאני, פיקאסו בתקופה הקוביסטית, ואן גוך, מטיס, פרידה קאלו. כל ילד בוחר אמן אחד. אני מבקשת לרשום במחברת שלושה מאפיינים של הסגנון במילים שלו, למשל: "עיניים בלי אישונים, צוואר ארוך, צבעים רכים". כ־10 דקות.

2 סקיצת סגנון

הילדים עובדים בזוגות ומציירים את פני החבר בסקיצה רגילה, מהתבוננות. על אותה סקיצה, בעיפרון אחר, הם מתחילים לשנות לפי שלושת המאפיינים שרשמו: מאריכים, מפשטים, מחלקים לצורות או מוסיפים משיכות. אני עוברת ושואלת: "איזה מאפיין הכי מובהק אצל האמן שלך? האם הוא מופיע אצלך?". כ־15 דקות.

3 שרטוט על הדף הסופי

הילדים מעבירים את הדיוקן המסוגנן לדף גדול. אני מבקשת לחשוב גם על הרקע: לכל אמן יש דרך משלו להתייחס לרקע. אצל מודיליאני הוא פשוט, אצל ואן גוך הוא מלא תנועה ואצל פרידה הוא מלא צמחים. כ־10 דקות.

4 צבע בגואש

בשיעור השני הילדים צובעים. אני מדגימה טכניקות לפי אמנים: משיכות קצרות ועבות זו ליד זו לסגנון של ואן גוך, שטחים שטוחים עם קווי מתאר כהים לסגנון של מודיליאני ופיקאסו, צבעים לא מציאותיים על הפנים לסגנון של מטיס. כל ילד בוחר את הטכניקה של האמן שלו. כ־30 דקות.

5 פרטים אחרונים

במכחול דק הילדים מחזקים קווים חשובים ומוסיפים את הפרט הקטן שמזהה את האמן: גבות מחוברות, פרחים בשיער, מבט ישיר. אני מבקשת לבדוק שוב את שלושת המאפיינים מהמחברת. כ־10 דקות.

6 כרטיס מוזיאון

כל ילד כותב כרטיס קטן כמו במוזיאון: שם העבודה, "בהשראת" ושם האמן ושני משפטים על הבחירות שעשה. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים לצייר את החבר אני מציעה לעבוד מתצלום מודפס של עצמם או של בן משפחה. אני גם מצמצמת את המשימה לשני מאפייני סגנון בלבד.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר את אותו דיוקן פעמיים בסגנון של שני אמנים שונים ומשווה איך כל סגנון משנה את האופי של אותו אדם.

סיכום ותערוכה

אנחנו עורכים תערוכה קטנה עם כרטיסי המוזיאון. הכיתה מנסה לזהות את האמן לפני שקוראים את הכרטיס. אני שואלת: "מה המאפיין שהכי עזר לכם לזהות את האמן?", "מה ההבדל בין העתקה לבין השראה?" ו"מה מהסגנון של האמן הייתם רוצים לקחת לעבודות הבאות שלכם?".

טיפים מהכיתה

- ילדים שבוחרים את פיקאסו נוטים "לפרק" את הפנים בלי היגיון. אני מראה שאצלו האף בפרופיל והעיניים מלפנים, כלומר שתי נקודות מבט בבת אחת ולא סתם בלגן.
- כדאי להכין את כרטיסי האמנים בהדפסה צבעונית טובה. כשהצבעים בתמונה דהויים, הילדים לא מצליחים לזהות את הסגנון.
- ציור בזוגות יוצר צחוקים. אני מגדירה מראש שהעבודה היא מחווה לחבר ולא קריקטורה.
- גואש סמיך מתאים לואן גוך וגואש מדולל מתאים למודיליאני. כדאי להכין שתי צלחות שונות.

השראה להראות לילדים

- אמדאו מודיליאני – דיוקנאות עם צוואר ארוך, עיניים בצורת שקדים ופנים מוארכות.
- אנרי מטיס – "הפס הירוק": דיוקן של אשתו עם פס ירוק שעובר באמצע הפנים.
- פבלו פיקאסו – הדיוקנאות של דורה מאר, שבהם הפנים נראות מלפנים ומהצד באותו רגע.

הרחבות ופעילויות המשך

- חקר אמן: כל ילד מכין עמוד מידע קצר על האמן שבחר ומציג אותו לכיתה.
- "מוזיאון חי": ילדים מתלבשים כמו הדמויות בדיוקנאות ומצטלמים לצד העבודות.
- דיוקן משפחתי בבית בהשראת האמן שבחרו, כמתנה לחג.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- דף טיוטה A4 לכל ילד
- כרטיסי אמן מודפסים בצבע, סט לכל שולחן
- עיפרון ומחק לכל ילד
- צבעי גואש בצבעים מלאים
- מכחול רחב, בינוני ודק לכל ילד
- כוס מים וצלחת ערבוב לכל ילד
- כרטיס מוזיאון קטן לכל ילד
- עיתונים, סינרים ומגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 20

כרזת סרט

עיצוב כרזה לסרט מומצא עם טיפוגרפיה.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 עיצוב גרפי

מטרות השיעור

- להבין את תפקיד הכרזה: להעביר מסר מהר ולמשוך עין מרחוק
- לתכנן היררכיה בין דימוי מרכזי, כותרת ופרטים משניים
- לעצב כרזה לסרט מומצא שבה הטיפוגרפיה משתלבת עם הדימוי

מושגים

כרזה · היררכיה · כותרת · דימוי מרכזי · שטח לבן

פתיחה

אני תולה על הלוח שלוש כרזות של סרטים מוכרים לילדים ומבקשת מהם להסתכל שלוש שניות בלבד ואז להסתובב. אני שואלת: "מה זכרתם?". כמעט תמיד הם זוכרים דימוי אחד וכותרת ולא את שאר הפרטים. אחר כך אני מקרינה את הכרזה של סול באס לסרט "ורטיגו", עם ספירלה אחת ודמות קטנה ומראה כמה מעט צריך כדי לספר סיפור. היום כל ילד ימציא סרט ויעצב לו כרזה.

מהלך השיעור

1 המצאת סרט

כל ילד ממציא סרט: שם, סוגה (הרפתקה, אימה קלה, קומדיה, מדע בדיוני, סרט טבע) ומשפט אחד שמסכם את העלילה. אני מבקשת לכתוב את זה בראש דף הטיוטה. ככל שהשם קצר וחזק יותר, קל יותר לעצב אותו. כ־7 דקות.

2 שלוש סקיצות ממוזערות

הילדים מציירים שלוש סקיצות קטנות של כרזה, בגודל כרטיס. בכל סקיצה הדימוי המרכזי והכותרת ממוקמים אחרת: דימוי גדול וכותרת למטה, כותרת ענקית שהדימוי נכנס בתוכה, או דמות קטנה בתוך שטח ריק גדול. אני מבקשת להשתמש בשלושה צבעים לכל היותר. כ־13 דקות.

3 שרטוט על הבריסטול

הילדים בוחרים סקיצה אחת ומגדילים אותה לבריסטול. אני מראה איך מעבירים קווים מקבילים דקים לכותרת כדי שהאותיות יהיו ישרות ובגובה שווה. הכותרת צריכה להיות מעוצבת בסגנון שמתאים לסוגה: אותיות מטפטפות לאימה, אותיות עגולות וקופצניות לקומדיה. כ־15 דקות.

4 צבע בגואש

בשיעור השני הילדים צובעים את השטחים הגדולים בגואש: רקע, דימוי מרכזי וכותרת. אני מזכירה את מה שלמדנו על ניגודיות: כותרת בהירה על רקע כהה או להפך. הצבע צריך להיות אחיד ונקי, כמו בהדפסה. כ־25 דקות.

5 פרטים משניים

בטושים הילדים מוסיפים את הפרטים הקטנים: תאריך הקרנה, שמות שחקנים מומצאים ומשפט פרסום קצר. אני מסבירה שהפרטים האלה קטנים בכוונה, כדי לא להתחרות בכותרת. כ־15 דקות.

6 מבחן שלוש השניות

הילדים תולים את הכרזה, מתרחקים לקצה הכיתה ומבקשים מחבר להסתכל שלוש שניות. אם החבר לא זוכר את שם הסרט, כדאי להגדיל או להדגיש את הכותרת. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בעיצוב אותיות אני מציעה לגזור את הכותרת מנייר צבעוני ולהדביק אותה ולהתרכז בדימוי.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מעצב גם כרטיס כניסה וגב עטיפה לסרט באותה שפה גרפית, כמו קמפיין פרסום קטן.

סיכום ותערוכה

אנחנו עורכים ערב בכורה מדומה: הכרזות תלויות במסדרון וכל ילד מציג את הסרט שלו במשפט אחד. אני שואלת: "איזו כרזה הכי סקרנה אתכם לראות את הסרט?", "מה הדבר הראשון שהעין שלכם פגשה בה?" ו"איך הכותרת עוזרת לנו להבין את סוגת הסרט?".

טיפים מהכיתה

- ילדים רוצים לצייר את כל העלילה בכרזה. אני חוזרת ואומרת: רגע אחד, דימוי אחד.
- כותרת שנכתבת בסוף נדחסת תמיד. כדאי לשרטט אותה ראשונה ולצייר את הדימוי סביבה.
- גואש לבן על רקע כהה דורש שתי שכבות. כדאי לתכנן זמן לייבוש בין השכבות.
- שווה להביא כרזות אמיתיות מקולנוע או מהאינטרנט ולהסתכל איפה ממוקמים הפרטים הקטנים.

השראה להראות לילדים

- סול באס – הכרזה לסרט "ורטיגו": ספירלה ודמות קטנה שיוצרות תחושת סחרחורת.
- אנרי דה טולוז־לוטרק – הכרזה "מולן רוז' – לה גולי": כרזה מוקדמת עם משטחי צבע שטוחים ואותיות גדולות.
- האחים שמיר – מעצבים גרפיים ישראלים שעיצבו כרזות, בולים וסמלים מוכרים.

הרחבות ופעילויות המשך

- כרזה לאירוע בית ספרי אמיתי, כמו מסיבת פורים או טקס יום העצמאות.
- טריילר קצר בטלפון לסרט המומצא, עם תמונות מתוך הכרזה.
- השוואה בין כרזות של אותו סרט במדינות שונות ושיחה על הבחירות.

ציוד לשיעור

- בריסטול A3 לכל ילד
- דף טיוטה A4 לסקיצות לכל ילד
- סרגל, עיפרון ומחק לכל ילד
- צבעי גואש
- מכחול רחב ומכחול דק לכל ילד
- טושים שחורים וצבעוניים בעובי דק ועבה
- נייר צבעוני ומספריים לילדים שגוזרים כותרת
- כוס מים וצלחת ערבוב לכל ילד
- כרזות אמיתיות לדוגמה
- עיתונים ומגבונים

כיתה ה׳ • שיעור 21

טבע דומם דרמטי

טבע דומם בתאורה חזקה וניגוד עז.

⏱ 45 דקות

🎨 אור וצל

מטרות השיעור

- להבין את המושג קיארוסקורו, ניגוד חזק בין אור לצל
- לרשום מהתבוננות קבוצת חפצים בתאורה חזקה מכיוון אחד
- לעבוד בפחם מהכהה לבהיר ולהוציא אור במחק

מושגים

טבע דומם · קיארוסקורו · ניגודיות · צל מוטל · אור מוחזר

פתיחה

אני מסדרת על שולחן במרכז הכיתה כד, שני לימונים ובד מקומט. אני מכבה את האורות ומדליקה מנורה חזקה מצד אחד. פתאום החפצים הרגילים נראים כמו בהצגה. אני שואלת: "מה השתנה ברגע שהאור הגיע רק מצד אחד?". אחר כך אני מקרינה טבע דומם של סורבראן עם לימונים ותפוזים על רקע שחור לגמרי. אני מספרת שציירים בתקופת הבארוק אהבו את התאורה הזו כי היא יוצרת דרמה ושקט באותו רגע.

מהלך השיעור

1 צמצום עיניים

הילדים מסתכלים על הסידור בעיניים מצומצמות. אני מסבירה שכך נעלמים הפרטים ונשארים רק שלושה ערכים: אור, אפור וחושך. על דף טיוטה הם רושמים סקיצה קטנה עם שלושת הערכים בלבד, בלי קווי מתאר. כ־6 דקות.

2 כיסוי הדף בפחם

הילדים מכסים את כל הדף בשכבה אחידה של פחם ומורחים אותה בטישו, עד שמתקבל אפור בינוני. אני מסבירה שהיום מתחילים מהאמצע ולא מהלבן. זה מפתיע ומשחרר. כ־5 דקות.

3 שרטוט צורות

בעיפרון רך או בקצה של מקל פחם הילדים משרטטים את קווי המתאר של החפצים בגודל גדול, כך שהם ממלאים את רוב הדף. אני מזכירה לבדוק את היחס בין גובה הכד לגודל הלימונים ולסמן גם את הצל המוטל על השולחן. כ־8 דקות.

4 חושך עמוק

עכשיו הילדים מכהים בפחם את כל מה שבצל: הרקע, הצד הרחוק של החפצים והצל המוטל. אני מבקשת לא לפחד מהשחור. בתמונות של סורבראן הרקע שחור לגמרי ובזכותו הפירות בוהקים. כ־10 דקות.

5 הוצאת אור במחק

במחק לש מעוצב לחוד הילדים מוציאים את האזורים המוארים: הצד הקרוב למנורה, הקפלים העליונים של הבד ונקודות ההברקה על הכד. אני מדגימה איך מרימים את הפחם בטפיחות ולא בשפשוף ואיך האור המוחזר מופיע כפס דק בשפת הצד המוצל. כ־12 דקות.

6 מבט מרחוק

הילדים מתרחקים מהעבודה, מצמצמים עיניים ומשווים לסידור. אם חסר ניגוד, מכהים עוד את הצל או מבהירים עוד את האור. כ־4 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בסידור של שלושה חפצים אני מציעה לרשום רק חפץ אחד, לימון או ביצה, בגודל גדול. כך הם מתרכזים באור ובצל.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף חפץ שקוף או מבריק, כמו כוס זכוכית או כף מתכת ומנסה לרשום את ההשתקפויות שבו.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את העבודות סביב הסידור, כשהמנורה עדיין דולקת. אני שואלת: "איזו עבודה מרגישה הכי דרמטית ולמה?", "מה היה קשה יותר: להחשיך או להאיר?" ו"איך הרגשתם כשהתחלתם מדף אפור ולא מדף לבן?".

טיפים מהכיתה

- מנורת שולחן אחת עם נורה חזקה עדיפה על הרבה אור חלש. חשוב להחשיך את הכיתה ככל האפשר.
- כדאי לסדר את הטבע הדומם על בד כהה ועל רקע של קרטון שחור. כך קל יותר לראות את הניגוד.
- הפחם מתפזר בכל הכיתה. אני מחלקת לכל ילד דף עיתון מתחת לעבודה ומבקשת לנקות את הידיים לפני שיוצאים להפסקה.
- מחק לש מתלכלך מהר. אני מראה איך מותחים ומקפלים אותו כדי לחשוף צד נקי.

השראה להראות לילדים

- פרנסיסקו דה סורבראן – "טבע דומם עם לימונים, תפוזים ושושנה": פירות מוארים בשורה על רקע שחור.
- קאראווג'ו – הציורים שלו, שבהם אור חזק מגיע מצד אחד ומוציא את הדמויות מתוך החושך.

הרחבות ופעילויות המשך

- טבע דומם בצבע אחד בגואש, למשל כחול כהה ולבן, עם אותה תאורה.
- צילום בשחור לבן של חפצים מהבית בתאורת פנס, כחיפוש אחר דרמה.
- לקראת שבועות: טבע דומם של סל פירות ביכורים בתאורה דרמטית.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- דף טיוטה קטן לסקיצה לכל ילד
- שני מקלות פחם לכל ילד
- עיפרון רישום 4B לכל ילד
- מחק לש לכל ילד
- טישו לכל ילד
- סידור טבע דומם: כד, פירות ובד מקומט
- מנורה חזקה אחת
- קרטון שחור לרקע
- עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים
- תרסיס קיבוע או תרסיס שיער

כיתה ה׳ • שיעור 22

אריזת מוצר

תכנון ובניית אריזה למוצר מומצא.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 עיצוב תלת-ממד

מטרות השיעור

- להבין איך אריזה שטוחה מתקפלת לגוף תלת־ממדי
- לשרטט פריסה של קופסה בעזרת סרגל, כולל לשוניות הדבקה
- לעצב את חזית האריזה, הצדדים והגב בשפה גרפית אחת למוצר מומצא

מושגים

פריסה · תלת־ממד · לשונית · שפה גרפית · מותג

פתיחה

אני מביאה לכיתה כמה קופסאות ריקות מהסופר ופותחת אחת מהן בזהירות מול הילדים עד שהיא שטוחה לגמרי. אני שואלת: "מה הצורה הזו?". הם מזהים צלב של מלבנים עם לשוניות קטנות. אחר כך אני מקרינה את "קופסאות בריו" של וורהול, קופסאות שנראות כמו אריזות של סבון ומספרת שהוא הציג אותן במוזיאון כפסלים. היום כל ילד ימציא מוצר ויעצב לו אריזה אמיתית שאפשר להחזיק ביד.

מהלך השיעור

1 המצאת מוצר

כל ילד ממציא מוצר: דגני בוקר לחיות מחמד, משחה שמעלימה שיעורי בית, סוכריות בטעם גשם. הוא רושם שם למוצר, קהל יעד ושלוש מילים שמתארות אותו. אני מבקשת לחשוב איך הצבעים והאותיות ישקפו את המילים האלה. כ־7 דקות.

2 פירוק קופסה

כל זוג מקבל קופסה ריקה ופותח אותה בזהירות. הם מסמנים בטוש את קווי הקיפול ואת הלשוניות ומודדים את הצלעות. אני מסבירה שקופסה מורכבת משישה מלבנים וכל זוג מלבנים נגדיים זהה בגודלו. כ־8 דקות.

3 שרטוט פריסה

על הקרטון הילדים משרטטים פריסה של קופסה לפי מידות שבחרו, למשל 8 על 5 על 12 סנטימטרים. אני מדגימה על הלוח צעד אחר צעד: קודם ארבעת הקירות בשורה, אחר כך המכסה והתחתית מעל ומתחת לאחד הקירות ובסוף לשוניות משופעות. אני מבקשת לבדוק פעמיים את המידות לפני שגוזרים. כ־20 דקות.

4 עיצוב על השטוח

בשיעור השני, לפני הקיפול, הילדים מעצבים את האריזה כשהיא עדיין שטוחה. בחזית הם מציירים את שם המוצר בגדול ודימוי מרכזי. בצדדים הם מוסיפים רשימת מרכיבים מצחיקה, הוראות שימוש וברקוד מצויר. אני מזכירה לבדוק איזה צד יהיה למעלה כשהקופסה תעמוד, כדי שהכיתוב לא יופיע הפוך. כ־25 דקות.

5 גזירה, קיפול והדבקה

הילדים גוזרים את הפריסה, מעבירים עט ריק לאורך קווי הקיפול בעזרת סרגל ומקפלים. הלשוניות מודבקות מבפנים בדבק פלסטי ומוחזקות דקה עם אטבים. אני מראה שקיפול חד אחרי סימון עם עט ריק נותן פינות נקיות. כ־20 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בשרטוט פריסה אני נותנת תבנית פריסה מודפסת על קרטון. הם מתרכזים בעיצוב ובקיפול.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מעצב אריזה בצורה מיוחדת, כמו פירמידה או מנסרה משולשת, או מוסיף חלון שקוף מניילון שמראה את המוצר בפנים.

סיכום ותערוכה

אנחנו פותחים "מרכול כיתתי" ומסדרים את כל האריזות על מדף. אני שואלת: "איזו אריזה הייתם קונים ראשונה ולמה?", "איך העיצוב מספר לנו מי קהל היעד?" ו"מה היה הכי מפתיע בתהליך, מהשטוח לתלת־ממד?".

טיפים מהכיתה

- קרטון עבה מדי לא מתקפל יפה. בריסטול עבה או קרטון של קופסת דגנים הפוכה עובדים הכי טוב.
- ילדים שוכחים לשונית אחת לפחות. אני מבקשת לסמן כל לשונית באיקס לפני הגזירה.
- עיצוב אחרי הקיפול קשה מאוד. חשוב לעצב כשהפריסה שטוחה.
- עט כדורי ריק או קצה של מספריים סגורות מסמנים קווי קיפול מצוין, בלי לחתוך.

השראה להראות לילדים

- אנדי וורהול – "קופסאות בריו": קופסאות עץ שנצבעו כך שייראו כמו אריזות סבון והוצגו כפסלים.
- אריזות אמיתיות מהסופר – להשוות בין אריזות של מוצרים זהים מחברות שונות ולגלות איך העיצוב מנסה לשכנע אותנו.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת פסח: עיצוב אריזת מצות או קופסת שי לחג.
- שיחה על מיחזור אריזות ועיצוב אריזה שאפשר להשתמש בה שוב לדבר אחר.
- צילום פרסומת לאריזה בתפאורה קטנה, עם סיסמה קצרה.

ציוד לשיעור

- גיליון קרטון דק או בריסטול עבה A3 לכל ילד
- קופסה ריקה מהסופר לכל זוג
- סרגל 30 סנטימטרים לכל ילד
- עיפרון ומחק לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- עט כדורי ריק לסימון קיפולים
- דבק פלסטי לכל שולחן
- אטבים להחזקת ההדבקה
- טושים בעוביים שונים
- תבניות פריסה מודפסות לילדים שצריכים עזרה

כיתה ה׳ • שיעור 23

קולאז' דימוי

בניית דימוי חדש מקטעי מגזינים.

⏱ 45 דקות 🎨 הרכבה

מטרות השיעור

- להבין שקולאז' יכול ליצור דימוי חדש ומפתיע מחלקים של דימויים קיימים
- להשתמש בצבע, במרקם ובגודל של קטעי מגזינים כדי לבנות צורה
- לתכנן הרכב שבו החלקים מתחברים לרעיון אחד ברור

מושגים

קולאז' · הרכבה · דימוי · מרקם · קנה מידה

פתיחה

אני מקרינה את הקולאז' של ריצ'רד המילטון, "מה בעצם הופך את הבתים של היום לשונים כל כך, למושכים כל כך?" ושואלת: "מאיפה הגיעו כל החלקים בתמונה?". הילדים מזהים פרסומות, רהיטים ואנשים מתוך מגזינים. אחר כך אני מראה עבודה של האנה הוך, שבה ראשים וגופים מצילומים שונים מתחברים לדמויות מוזרות. אני אומרת שהיום מגזין ישן הוא ארגז צבעים ושנגזור ממנו עולם חדש.

מהלך השיעור

1 בחירת רעיון

כל ילד בוחר רעיון אחד שיהיה מורכב מחלקים: חיה מדומיינת, פנים, עיר בתוך פרי, נוף שבו הכל מתבלבל בגודל. אני מבקשת לרשום את הרעיון בשורה אחת לפני שפותחים מגזין. בלי רעיון, הגזירה הופכת לדפדוף אינסופי. כ־4 דקות.

2 ציד חלקים

הילדים מדפדפים במגזינים וגוזרים חלקים בשני סוגים. הראשון הוא דימויים מוכרים, כמו עיניים, ידיים, מכוניות ובניינים. השני הוא משטחי צבע ומרקם, כמו שמיים, בד, דשא ועור של פרי. אני מבקשת לאסוף פי שניים ממה שנראה שצריך. כ־12 דקות.

3 הרכבה ראשונית

הילדים מניחים את החלקים על הבריסטול בלי דבק. אני מדגימה איך משתמשים במשטחי צבע כדי לבנות צורה: חתול שגופו עשוי מגזרי שמיים ופניו עשויות מגזר של שעון. אני מזכירה לשים לב לקנה המידה: חלק ענק ליד חלק זעיר יוצר הפתעה. כ־10 דקות.

4 הדבקה בשכבות

הילדים מדביקים מלמטה למעלה: קודם רקע, אחר כך הצורות הגדולות ובסוף הפרטים. אני מבקשת למרוח דבק על כל החלק עד השוליים, כדי שלא יתרוממו פינות. במקומות מסוימים אפשר לקרוע במקום לגזור, כדי לקבל שוליים רכים. כ־14 דקות.

5 שם לעבודה

בסוף כל ילד נותן לעבודה שם ואם רוצה גוזר את המילים מתוך המגזין. אני מספרת שהמילטון בחר לקולאז' שלו שם ארוך כמו כותרת פרסומת. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים אני נותנת קווי מתאר מודפסים של צורה פשוטה, כמו דג או ציפור והם ממלאים אותה בקטעי צבע ממגזינים.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף רישום בעיפרון או בטוש שמחבר בין החלקים, או מכין קולאז' שבו אותו דימוי חוזר בשלושה קני מידה שונים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מציגים את הקולאז'ים בשורה ובודקים יחד מה המקור של כל חלק. אני שואלת: "איזה חלק בקולאז' של החבר שלכם הפתיע אתכם?", "מה החלק שהיה פעם משהו אחר לגמרי?" ו"איך הבחירה בגודל שינתה את הסיפור?".

טיפים מהכיתה

- מגזינים של טבע, טיולים ואוכל טובים הרבה יותר ממגזינים של רכילות. כדאי לבדוק את הערימה לפני השיעור ולהוציא תמונות לא מתאימות.
- כוס או מעטפה קטנה לכל ילד לאיסוף החלקים חוסכת המון חיפושים.
- דבק סטיק מתייבש מהר מדי בפינות. דבק פלסטי מדולל עם מכחול עובד טוב יותר לחלקים קטנים.
- את הניירות שנשארו על הרצפה אוספים לקופסה משותפת לשיעורי קולאז' הבאים.

השראה להראות לילדים

- ריצ'רד המילטון – "מה בעצם הופך את הבתים של היום לשונים כל כך, למושכים כל כך?": סלון שנבנה כולו מגזרי מגזינים.
- האנה הוך – קולאז'ים מצילומים מעיתונים, שבהם דמויות נבנות מחלקים של אנשים שונים.
- רומר בירדן – קולאז'ים צבעוניים של חיי היום־יום בשכונות.

הרחבות ופעילויות המשך

- קולאז' קבוצתי גדול של "העיר שלנו בעתיד" על נייר אריזה ארוך.
- קולאז' דיגיטלי בטלפון או במחשב והשוואה לקולאז' בגזירה.
- בבית: כל ילד שומר מעטפה עם קטעים מעניינים ממגזינים ומקרטונים לקראת פרויקט הסיכום.

ציוד לשיעור

- בריסטול A3 לכל ילד
- שלושה או ארבעה מגזינים ישנים לכל שולחן, שנבדקו מראש
- מספריים לכל ילד
- דבק סטיק לכל ילד ודבק פלסטי מדולל עם מכחול לכל שולחן
- מעטפה או כוס לאיסוף חלקים לכל ילד
- טוש שחור דק לכל ילד
- קווי מתאר מודפסים לילדים שצריכים עזרה
- שקית לאיסוף שאריות

כיתה ה׳ • שיעור 24

פרויקט סיכום

ביצוע הפרויקט האישי שתוכנן.

⏱️ שלושה עד ארבעה שיעורים של 45 דקות ושיעור תערוכה

🎨 טכניקה חופשית

מטרות השיעור

- לבצע את הפרויקט האישי שתוכנן בשיעור הסקיצות, מהרעיון ועד עבודה מוגמרת
- לנהל זמן וחומרים לאורך כמה שיעורים ולשנות את התוכנית כשצריך
- להציג את העבודה בתערוכה, לנמק בחירות ולתת ולקבל משוב

מושגים

פרויקט · תהליך · תערוכה · אוצרות · משוב

פתיחה

בשיעור הראשון אני מחזירה לכל ילד את מחברת הסקיצות ואת דף התכנון שמילא לפני כמה חודשים. אני מבקשת לקרוא מה כתב ולבדוק אם הרעיון עדיין מרגש אותו. אחר כך אני מקרינה כמה ציורים מסדרת ערמות החציר של קלוד מונה ומספרת שהוא חזר אל אותו נושא עשרות פעמים בשעות ובעונות שונות. אני אומרת שאמן לא חייב להישאר נאמן לסקיצה, אבל הוא צריך לדעת למה הוא משנה. מכאן מתחיל הפרויקט.

מהלך השיעור

1 חזרה לתכנון

כל ילד קורא את דף התכנון, מסמן מה נשאר ומה ישתנה ומעדכן את רשימת החומרים. אחר כך הוא מחלק את העבודה לשלושה שלבים לפי השיעורים שיש לנו: הכנה ושרטוט, עבודה עיקרית וגימור. אני עוברת בין השולחנות ובודקת שהרעיון מתאים לזמן ולחומרים. כ־10 דקות בשיעור הראשון.

2 עמדות עבודה

אני מחלקת את הכיתה לעמדות לפי טכניקה: שולחן חימר עם משטחים ורפש, שולחן צבע עם אקריליק וגואש, שולחן רישום עם פחם ועפרונות ושולחן הרכבה עם חפצים, דבק ומספריים. כל ילד יושב בעמדה שמתאימה לפרויקט שלו. בתחילת כל שיעור אני מזכירה בקצרה את כללי העבודה בכל עמדה, ממה שלמדנו לאורך השנה.

3 עבודה עיקרית

בשני השיעורים האמצעיים הילדים עובדים בעצמאות. אני מתפקדת כמו מנחה בסטודיו: יושבת עם כל ילד כמה דקות, שואלת מה הוא מנסה להשיג ומה מפריע לו ומציעה פתרון טכני אחד. בכל שיעור כל ילד רושם במחברת משפט אחד: מה עשיתי היום ומה אעשה בפעם הבאה. כ־35 דקות בכל שיעור.

4 ביקורת ביניים

באמצע התהליך אני עוצרת את הכיתה לעשר דקות. הילדים מסתובבים בין העבודות ומשאירים ליד כל עבודה פתק עם משפט מחזק אחד ושאלה אחת. אני מבקשת שהשאלות יתחילו ב"מה אם" או "איך". כל ילד קורא את הפתקים שקיבל ומחליט אם לשנות משהו.

5 גימור וכרטיס

בשיעור האחרון לפני התערוכה הילדים מסיימים: מוסיפים פרטים, מנקים שוליים, מדביקים על בסיס או ממסגרים בבריסטול. כל ילד כותב כרטיס יצירה: שם העבודה, טכניקה ושני משפטים על הרעיון ועל התהליך. כ־20 דקות.

6 אוצרות והקמת התערוכה

קבוצה של ארבעה ילדים משמשת צוות אוצרות. הם מחליטים יחד איתי איך לסדר את העבודות במסדרון או בספרייה, לפי נושא או לפי טכניקה. שאר הילדים תולים, מעמידים פסלים ומכינים שלט כניסה לתערוכה. כ־20 דקות.

- **לילדים שצריכים עזרה**

  לילדים שמתקשים בעבודה עצמאית אני מכינה דף שלבים מפורט עם תיבות לסימון ומצמצמת את הפרויקט לגודל קטן יותר שאפשר לסיים בזמן.

- **אתגר למתקדמים**

  מי שמתקדם מכין עבודה שנייה בסדרה, באותו נושא בטכניקה אחרת, או כותב טקסט קצר על אמן שהשפיע עליו ותולה אותו ליד העבודה.

- **סיכום ותערוכה**

את התערוכה אנחנו פותחים בהזמנה של כיתות אחרות והורים. כל ילד עומד ליד העבודה שלו ומסביר אותה לאורחים. בשיחת הסיכום בכיתה אני שואלת: "מה השתנה בעבודה מהסקיצה הראשונה ועד הסוף?", "איזו טכניקה שלמדנו השנה עזרה לכם הכי הרבה?" ו"מה הייתם עושים אחרת אם הייתם מתחילים מחדש?". המחברת והעבודה הולכות הביתה בסוף השנה.

- **טיפים מהכיתה**

  - כדאי לבדוק את דפי התכנון שבוע לפני ולהכין חומרים מיוחדים מראש. חימר שלא הוזמן בזמן תוקע ילד שלם.
  - פסלי חימר צריכים שבוע ייבוש לפחות. ילדים שבוחרים חימר מתחילים בשיעור הראשון ולא באמצע.
  - יש תמיד ילד שמחליט באמצע לוותר על הרעיון. אני מאפשרת שינוי אחד, אבל מבקשת שיסביר במחברת למה.
  - תערוכה עם הזמנה אמיתית, אפילו מודפסת בפשטות, הופכת את כל התהליך לרציני יותר בעיני הילדים.

- **השראה להראות לילדים**

  - קלוד מונה – סדרת ערמות החציר: אותו נושא שצויר שוב ושוב באור ובעונות שונים.
  - פבלו פיקאסו – רישומי ההכנה ל"גרניקה" לצד הציור הגדול, כדוגמה לדרך מסקיצה ליצירה.

- **הרחבות ופעילויות המשך**

  - קטלוג תערוכה: צילום כל העבודות והכרטיסים לחוברת דיגיטלית שנשלחת להורים.
  - לקראת הקיץ: הצעה להמשיך את מחברת הסקיצות בחופש, עם רישום אחד בשבוע.
  - תערוכה מתגלגלת: העבודות עוברות לחלון הראווה של הספרייה העירונית או של המתנ"ס.

- **ציוד לשיעור**

- מחברת הסקיצות ודף התכנון של כל ילד
- דפי ציור A3 ובריסטול לפי הצורך
- צבעי אקריליק וגואש עם מכחולים בגדלים שונים
- חימר, משטחים, כלי גילוף ורפש לעמדת הפיסול
- פחם, עפרונות רישום ומחק לש לעמדת הרישום
- חומרים לבחירה: חפצים ממוחזרים, מגזינים, דבק פלסטי ודבק חם בעמדת המורה
- פתקים קטנים לביקורת הביניים
- כרטיס יצירה לכל ילד
- סלוטייפ, דבק נייר ומסמרים לתליית התערוכה
- שלט כניסה והזמנות מודפסות
- סינרים, עיתונים ומגבונים

כיתה ו׳

24 מערכים

הציוד לשנה

דפי ציור · עפרונות · מסגרת התבוננות · עפרונות רישום · פחם · מחק לישה · סרגל · טושים · צבעי גואש

מכחולים · חימר · כלי גילוף · מים · משטח · בריסטול · מגזינים · דבק · תצלומים · דפי בריסטול

צבעי אקריליק · חומרי מרקם · מחברת סקיצות · קרטון · עפרונות צבעוניים · לוחות הדפס · סכיני חיתוך

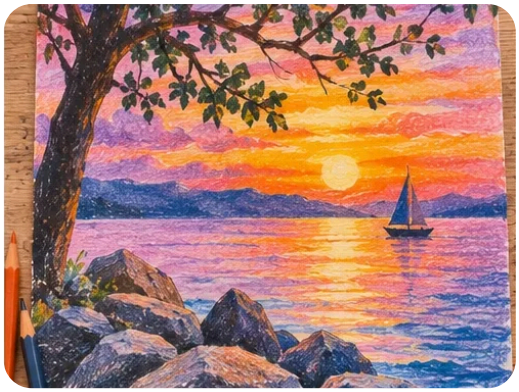
צבע הדפס · גלגלת · נייר · צבעי מים · מראה · חומרים לבחירה · קרטונים · חותים · צבעים · דבק חם

חומרים ממוחזרים · תיקיית עבודות · דפי הצמדה · כרטיסיות · בסיס · חוט · תיל · מספריים · חומרי מחקר

חומרים לבחירת התלמיד

המערכים

1. **שפת הקומפוזיציה**
   כללי הרכב
2. **רישום מתקדם**
   אור, צל והשתקפות
3. **פרספקטיבה מורכבת**
   מרחב עירוני
4. **אימפרסיוניזם**
   אור ומשיחות
5. **פיסול דיוקן**
   חימר
6. **אמנות וזהות**
   קולאז׳ אישי
7. **טכניקה מעורבת**
   שכבות וחומרים
8. **עיצוב מוצר**
   דיזיין
9. **סוריאליזם**
   השראת דאלי
10. **הדפס לינוליאום**
    תחריט מתקדם
11. **פורטרט בצבע**
    צבעי מים/אקריליק
12. **אמנות מושגית**
    רעיון כיצירה
13. **מיצב קבוצתי**
    עבודת צוות
14. **תיק עבודות**
    אוצרות
15. **יד אנושית**
    רישום מורכב
16. **נוף פנורמי**
    קומפוזיציה רחבה
17. **חקר אמן**
    סגנון אישי
18. **ביקורת אמנות**
    ניתוח ותגובה
19. **פיסול מופשט**
    צורה וחלל
20. **ספר אמן**
    דפדפת יצירה
21. **אמנות קינטית**
    תנועה (מובייל)
22. **דימוי עצמי סמלי**
    סמלים אישיים
23. **פרויקט גמר – תכנון**
    תכנון עצמאי
24. **פרויקט גמר – ביצוע**
    טכניקה חופשית

כיתה ו׳ • שיעור 1

שפת הקומפוזיציה

כלל השלישים, איזון ומוקד בתוך תמונה.

⏱ 45 דקות | 🎨 כללי הרכב

מטרות השיעור

- להכיר שלושה כלי הרכב בסיסיים: כלל השלישים, איזון ומוקד
- לנתח תמונה קיימת ולזהות היכן נמצא המוקד ולמה העין נמשכת אליו
- לתכנן שלוש סקיצות של אותו נושא ולבחור את ההרכב החזק מביניהן

מושגים

קומפוזיציה | כלל השלישים | מוקד | איזון סימטרי וא־סימטרי | חלל ריק

פתיחה

אני מקרינה על הלוח את "הגל הגדול מול קנאגאווה" של הוקוסאי ומבקשת מהתלמידים להסתכל עליו עשר שניות בשקט. אחר כך אני שואלת: לאן העין שלכם הלכה ראשונה ולאן אחר כך? רוב הכיתה מתחילה מהגל ומגיעה בסוף להר פוג׳י הקטן. אני מספרת שזה לא מקרי: האמן תכנן את המסלול של העין שלנו. השנה נלמד לתכנן בעצמנו וזה מתחיל במילה אחת: קומפוזיציה.

מהלך השיעור

1 שלושה כלים על הלוח

אני משרטטת מלבן על הלוח ומחלקת אותו בשני קווים אופקיים ושני קווים אנכיים לתשעה חלקים. אני מסבירה שנקודות המפגש הן "נקודות חזקות" ושמוקד שמונח עליהן נראה חי יותר מאשר במרכז. אחר כך אני מדגימה איזון: עיגול גדול בצד אחד מול שלושה עיגולים קטנים בצד השני. כ־8 דקות.

2 ציד קומפוזיציות עם מסגרת התבוננות

כל תלמיד מקבל מסגרת התבוננות מקרטון. בזוגות הם מסתובבים בכיתה ובחלון ומחפשים שלושה "פריימים": אחד שבו המוקד במרכז, אחד שבו המוקד על נקודה חזקה ואחד עם הרבה חלל ריק. אני מבקשת לעצור על כל פריים ולתאר אותו לבן הזוג במשפט אחד. כ־8 דקות.

3 שלוש סקיצות של אותו נושא

על דף A4 התלמידים מסמנים שלושה מלבנים קטנים באותו גודל. הם בוחרים נושא פשוט, למשל עץ, ספסל ואדם. את הנושא הזה הם מציירים שלוש פעמים בשלושה הרכבים שונים. אני מזכירה שבסקיצה אין פרטים: רק צורות וכתמי ערך כהה ובהיר. כ־12 דקות.

4 בחירה והגדלה

כל תלמיד מקיף את הסקיצה החזקה בעיניו וכותב לידה משפט: למה בחרתי בה. אחר כך הוא מעתיק אותה בגדול לדף A3 בעיפרון ומוסיף פרטים רק לאזור המוקד. אני עוברת ושואלת שאלה אחת לכל אחד: מה העין שלי תראה ראשונה?

לילדים שצריכים עזרה

לתלמידים שמתקשים אני נותנת דף עם רשת שלישים מודפסת מראש ושלוש צורות גזורות להזזה

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מהר מצייר סקיצה רביעית שבה הוא שובר את הכלל בכוונה ומסביר לכיתה איך הוא בכל

עליו, כך שאפשר לבחון הרכב לפני שמציירים.

זאת שמר על עניין.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הסקיצות בשורות, שלוש לצד שלוש ועוברים בסיור קצר. אני שואלת: "באיזו סקיצה החלל הריק עושה עבודה?", "איפה האיזון מרגיש לא יציב ולמה זה דווקא מעניין?" ו"איזו סקיצה הייתם בוחרים להפוך לציור גדול?". הם לוקחים הביתה את הדף ואת המסגרת.

טיפים מהכיתה

- מסגרות ההתבוננות כדאי להכין מראש מקרטון של קופסאות דגני בוקר. שומרים אותן בשקית אחת לכל כיתה כי נחזור אליהן כל השנה.
- תלמידי כיתה ו' נוטים לצייר סקיצות קטנטנות ומפורטות. אני מגבילה זמן לכל סקיצה, כ־3 דקות, כדי לשחרר אותם מפרטים.
- כדאי להראות גם צילום עיתונות. ילדים מבינים כלל השלישים מהר יותר כשהם רואים אותו במצלמה של הטלפון.

השראה להראות לילדים

- קצושיקה הוקוסאי – "הגל הגדול מול קנאגאווה": דוגמה מושלמת למוקד, לאיזון בין גדול לקטן ולמסלול שהעין עוברת.
- אדגר דגה – ציורי רקדניות: הוא חותך דמויות בשולי התמונה ומשאיר חלל ריק במרכז, הפוך ממה שהילדים מצפים.

הרחבות ופעילויות המשך

- צילום בטלפון בבית: שלוש תמונות של אותו חפץ בשלושה הרכבים ובחירה של האחת הטובה ביותר לשיעור הבא.
- לקראת סוכות: תכנון קומפוזיציה של קישוט לסוכה, עם מוקד ברור ואיזון בין הצדדים.
- יומן קומפוזיציות: עמוד במחברת הסקיצות שבו כל שבוע מדביקים תמונה מעיתון ומסמנים עליה את המוקד.

ציוד לשיעור

- דף A4 לסקיצות ודף ציור A3 לכל תלמיד
- עיפרון HB ועיפרון 2B לכל תלמיד
- מסגרת התבוננות מקרטון לכל תלמיד, חלון של כ־6 על 9 ס"מ
- סרגל לכל זוג
- מקרן או הדפסה גדולה של "הגל הגדול"
- מחק ומחדד לכל שולחן

כיתה ו׳ • שיעור 2

רישום מתקדם

רישום חפץ מבריק עם השתקפויות ומדרג עשיר.

⏱ 45 דקות

🎨 אור, צל והשתקפות

מטרות השיעור

- לזהות את חלקי האור על חפץ מבריק: אור ישיר, נקודת ברק, צל עצמי, צל מוטל והשתקפות
- לבנות מדרג ערכים עשיר מלבן ועד שחור עמוק בעזרת עיפרון ופחם
- להשתמש במחק לישה ככלי רישום ולא רק לתיקון

מושגים

מדרג ערכים · נקודת ברק · צל מוטל · השתקפות · ניגודיות

פתיחה

אני מניחה על השולחן המרכזי קומקום מתכת ישן או כף מרק גדולה ומדליקה מעליו מנורת שולחן. אני מבקשת מהתלמידים להתקרב ולמצוא את עצמם בתוך החפץ. תמיד יש צחוק כשהם מגלים את הפנים המעוותות שלהם. אחר כך אני שואלת: אם החפץ עשוי ממתכת אפורה, למה יש עליו כתמים לבנים לגמרי ושחורים לגמרי? מזה אנחנו יוצאים לשיעור על אור.

מהלך השיעור

1 סולם ערכים

כל תלמיד משרטט בצד הדף רצועה של שבעה ריבועים. הראשון נשאר לבן והאחרון נצבע בפחם עד שחור מלא. באמצע הם בונים מדרג אחיד בעיפרון 2B ו־6B. אני מדגימה שלחץ קל ושכבות חוזרות עדיפים על לחץ חזק אחד. כ־7 דקות.

2 מתבוננים לפני שמציירים

אני מסדרת על כל שולחן חפץ מבריק אחד: כף, כוס נירוסטה, קישוט חג מזכוכית או פנס. לפני שמתחילים הם מסמנים בעיפרון קל רק את קו המתאר ואת גבולות הכתמים, כמו מפה. אני אומרת: "אתם לא מציירים כוס, אתם מציירים צורות של אור וחושך".

3 בניית הכהים

עכשיו ממלאים את האזורים הכהים ביותר בפחם ואחריהם את הבינוניים בעיפרון. נקודות הברק נשארות נייר לבן נקי. אני מזכירה שהשתקפות על מתכת היא חדה: גבולות ברורים בין כהה לבהיר, בלי מריחה. כ־15 דקות.

4 מחק לישה וצל מוטל

בעזרת מחק לישה מחודד הם "מושכים" אור מתוך אזורים כהים ומחזקים ברקים. בסוף מוסיפים את הצל המוטל על השולחן, כהה ליד החפץ ובהיר יותר ככל שמתרחקים. כ־10 דקות.

5 בדיקה ממרחק

כל תלמיד מניח את הדף על הכיסא ומתרחק שלושה צעדים. מרחוק רואים מיד אם חסר שחור אמיתי. מי שחסר לו מוסיף שכבה אחרונה.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים אני נותנת חפץ פשוט יותר, כמו כדור זכוכית או כף ומבקשת להתמקד בשלושה ערכים בלבד: לבן, אפור ושחור.

מי שמתקדם מוסיף לרישום את ההשתקפות של חפץ שני שמונח לידו, או מצייר את עצמו כפי שהוא נראה בכף.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את הרישומים על השולחנות ליד החפצים ועוברים בסיור. אני שואלת: "באיזה רישום המתכת באמת נראית מבריקה ומה גורם לזה?", "איפה נשאר לבן נקי ואיפה הוא חסר?" ו"מה ההבדל בין השתקפות לצל?". אני מזכירה לרסס את רישומי הפחם בבית בלכה לשיער כדי שלא יימרחו.

טיפים מהכיתה

- מנורת שולחן אחת מכיוון אחד עדיפה בהרבה על תאורת הכיתה. אני מכבה חלק מהאורות כדי שהצללים יהיו ברורים.
- פחם מלכלך הכול. אני מבקשת לשים דף נקי מתחת ליד הכותבת ולא להניח את כף היד על הרישום.
- ילדים בגיל הזה מוחקים יותר מדי. אני אוספת את המחקים הרגילים בתחילת השיעור ומשאירה רק מחק לישה.

השראה להראות לילדים

- מ"ק אשר – "יד עם כדור משקף": האמן רשם את עצמו ואת כל החדר בתוך כדור מראה.
- יאן ואן אייק – "דיוקן הזוג ארנולפיני": במראה העגולה בקיר האחורי משתקף החדר כולו בפרטים זעירים.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותו חפץ בצבע: רישום בעפרונות צבעוניים שבו מגלים שההשתקפות מכילה את צבעי החדר.
- לקראת סוכות: רישום של אתרוג או קישוט סוכה מבריק באותה טכניקה.
- בבית: לצלם בשחור לבן חפץ מבריק מהמטבח ולהשוות לרישום.

ציוד לשיעור

- דף ציור A4 עבה לכל תלמיד
- עפרונות רישום HB, 2B ו־6B לכל תלמיד
- מקל פחם דק לכל תלמיד
- מחק לישה לכל תלמיד
- חפץ מבריק אחד לכל שולחן: כף, כוס נירוסטה, פנס או קישוט זכוכית
- מנורת שולחן אחת או שתיים
- עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

כיתה ו׳ • שיעור 3

פרספקטיבה מורכבת

סצנה עירונית בפרספקטיבה דו-נקודתית עם פרטים.

⏱ 45 דקות

🎨 מרחב עירוני

מטרות השיעור

- להבין פרספקטיבה של שתי נקודות מגוז ואת תפקיד קו האופק
- לבנות בניין בפינת רחוב עם שתי חזיתות שנמשכות לשתי נקודות
- להוסיף פרטים עירוניים בהתאם לכללי הפרספקטיבה: חלונות, מדרכה ודמויות

מושגים

קו אופק · נקודת מגוז · פרספקטיבה דו־נקודתית · קו אנכי · עומק

פתיחה

אני מקרינה תמונה של פינת רחוב מוכרת, רצוי מהעיר שלנו וממקמת סרגל על קווי הגגות והמדרכות. התלמידים רואים שהקווים לא מקבילים: חלקם בורחים שמאלה וחלקם ימינה. אני שואלת: אם נמשיך אותם, איפה הם ייפגשו? אחר כך אני מראה את "ציפורי לילה" של אדוארד הופר ומבקשת למצוא את שתי הנקודות שהציור "מסתיר" מחוץ לתמונה.

מהלך השיעור

1 קו אופק ושתי נקודות

אני מדגימה על הלוח: קו אופק לאורך הדף ושתי נקודות מגוז קרוב לקצוות. בין שתי הנקודות מותחים קו אנכי אחד, זו הפינה הקרובה של הבניין. מהקצוות שלו מותחים קווים לשתי הנקודות. התלמידים משרטטים איתי בעיפרון קל. כ־8 דקות.

2 בניין ראשון

מסמנים שני קווים אנכיים נוספים כדי לסגור את שתי החזיתות ומוחקים את קווי העזר המיותרים. אני מסבירה שכל קו אנכי נשאר אנכי וכל קו אופקי על החזית השמאלית הולך לנקודה השמאלית. זה המשפט שאני חוזרת עליו כל השיעור.

3 רחוב שלם

עכשיו מוסיפים בניין שני ושלישי, קטנים יותר ומאחור. מסמנים מדרכה ורחוב שנמשכים לאותן נקודות. אני מזכירה שבניין שגבוה מקו האופק נראה מלמטה ובניין נמוך ממנו נראה מלמעלה. כ־12 דקות.

4 פרטים בפרספקטיבה

חלונות, דלתות, שלטים וגדרות. כל אחד מהם נמשך לנקודת המגוז של החזית שעליה הוא נמצא. דמויות אנשים מסמנים כך שהראש שלהם נמצא על קו האופק ואז הן מתקטנות בצורה טבעית ככל שהן רחוקות. כ־10 דקות.

5 דיו וטושים

מעבירים בטוש שחור דק את הקווים הסופיים ומוחקים את העיפרון. מי שמספיק מוסיף צל בצד אחד של כל בניין בקווקוו, כדי שיהיה ברור מאיזה כיוון בא האור.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים אני מדביקה את שתי נקודות המגוז על שולי השולחן בנקודות מדבקה, כך שהסרגל נשען עליהן בקלות. אפשר להסתפק בבניין אחד מפורט.

מי שמתקדם מנסה מבט ציפור: נקודה שלישית מתחת לדף שאליה נמשכים גם הקווים האנכיים, כמו מבט מגג של מגדל.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הרחובות זה לצד זה ויוצרים "עיר" אחת על הקיר. אני שואלת: "באיזה רחוב הייתם רוצים לטייל ולמה?", "איפה הפרספקטיבה נשברה ואיך אפשר לתקן?" ו"איך משתנה התחושה כשקו האופק נמוך מאוד?".

טיפים מהכיתה

- דף מלבני ארוך, למשל A3 לרוחב, נותן מקום לשתי הנקודות. בדף צר הנקודות יוצאות מחוץ לדף ומתסכלות.
- אני מבקשת עיפרון קשה ולחץ קל לקווי העזר. קווי עזר כבדים לא נמחקים והרישום נראה מלוכלך.
- הטעות הנפוצה היא חלונות שעומדים "ישר" על חזית אלכסונית. כדאי לעצור את הכיתה ולהראות את זה על הלוח לפני שהם מגיעים לשלב.

השראה להראות לילדים

- אדוארד הופר – "ציפורי לילה": המסעדה בפינת הרחוב בנויה בפרספקטיבה של שתי נקודות והאור יוצא מהחלון אל הרחוב החשוך.
- גוסטב קייבוט – "רחוב פריזאי, יום גשום": צומת רחובות שבו הבניינים נמשכים לעומק לשני כיוונים.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת סוכות: עיצוב סוכה בפרספקטיבה של שתי נקודות, עם סכך וקישוטים.
- סיור צילום בשכונה: כל תלמיד מצלם פינת רחוב אחת ומסמן על התדפיס את שתי נקודות המגוז.
- צביעת הרחוב בצבעי מים בשיעור נוסף, עם שעה ביום שבוחרים מראש: בוקר, צהריים או לילה.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל תלמיד
- סרגל באורך 30 ס"מ לפחות לכל תלמיד
- עיפרון H ועיפרון HB, מחק ומחדד
- טוש שחור דק לכל תלמיד
- נקודות מדבקה לסימון נקודות מגוז
- תמונות של פינות רחוב מהעיר להקרנה

כיתה ו׳ • שיעור 4

אימפרסיוניזם

נוף בנקודות ומשיחות צבע בהשראת מונה.

⏱ 45 דקות

🎨 אור ומשיחות

מטרות השיעור

- להכיר את האימפרסיוניסטים ואת הרעיון של ציור האור ברגע מסוים
- לצייר נוף במשיחות קצרות ובנקודות צבע בלי לערבב עד הסוף על הנייר
- להבין ערבוב אופטי: העין מחברת שני צבעים שעומדים זה לצד זה

מושגים

אימפרסיוניזם · משיחת מכחול · ערבוב אופטי · אור וצל צבעוני · פוינטיליזם

פתיחה

אני מקרינה שתי תמונות מסדרת ערמות החציר של קלוד מונה: אחת בבוקר קיץ ואחת בשקיעה של חורף. אני שואלת: האם זו אותה ערמה? מה השתנה? התלמידים מגלים שהצל בשקיעה כחול וסגול ולא שחור. אני מספרת שמונה יצא לשדה עם כמה כנים והחליף ביניהם כשהאור השתנה, כי רצה לצייר את האור ולא את החציר. אחר כך אני מקרבת את התמונה כדי שיראו את המשיחות הקטנות מקרוב.

מהלך השיעור

1 תרגיל משיחות

על רצועת נייר התלמידים מתרגלים ארבעה סוגי משיחות: פסים קצרים, נקודות, משיחה עקומה כמו פסיק ומשיחה ארוכה. אני מדגימה שמכחול שטוח ממורח בצבע סמיך נותן משיחה שרואים בה את השערות וזה בדיוק מה שאנחנו רוצים. כ־6 דקות.

2 בחירת רגע ונוף

כל תלמיד בוחר נוף פשוט: שדה, ים, שדרה או חצר בית הספר וגם שעה ביום. אני מבקשת לכתוב בפינת הדף את השעה שבחר. הם משרטטים בעיפרון קל רק שלושה אזורים: שמיים, אמצע וקדמה.

3 ציור באור

מתחילים מהשמיים במשיחות של שני גוונים או שלושה, בלי לערבב אותם עד הסוף. אחר כך הקדמה. אני מזכירה שצל הוא צבע: כחול, סגול או ירוק כהה ולא שחור. השחור נשאר בבקבוק היום. כ־15 דקות.

4 ערבוב אופטי

בשלב הזה הם מוסיפים נקודות של צבע משלים לצד אזורים גדולים: נקודות כתומות בתוך השמיים הכחולים או אדומות בתוך הדשא. אני מבקשת מהם להתרחק ולראות איך הצבעים מתחברים בעין לגוון חדש וחי.

5 נגיעות אור אחרונות

בסוף מוסיפים משיחות בהירות של לבן מעורב בצהוב במקומות שהאור פוגע בהם. אני מבקשת לעצור כשעוד נשאר מקום לנשום. ציור אימפרסיוניסטי לא צריך להיות סגור עד הסוף. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים אני מכינה מראש צלחת עם ארבעה גוונים מוכנים לאזור אחד, כך שהם מתרכזים בסוג המשיחה ולא בערבוב.

מי שמתקדם מצייר את אותו נוף פעמיים, בשתי שעות שונות של היום ומציג את שני הציורים יחד כמו מונה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את הציורים בשורה לפי השעות שנכתבו בפינה, מהבוקר ועד הלילה. אני שואלת: "איך אפשר לדעת איזו שעה ביום בלי לקרוא את הפינה?", "באיזה ציור הצל הכי צבעוני?" ו"מה קורה לציור כשמסתכלים עליו מקרוב ומרחוק?".

טיפים מהכיתה

- גואש שמדולל יותר מדי מאבד את המשיחה. אני מבקשת מכחול כמעט יבש וצבע סמיך כמו משחת שיניים.
- בגואש הצבע הבהיר נראה כהה כשהוא רטוב ומתבהר בייבוש. כדאי לספר להם מראש כדי שלא יוסיפו לבן עוד ועוד.
- כדאי לצאת לחצר חמש דקות לפני השיעור ולהסתכל על צבע הצל על המדרכה. אחרי זה קל יותר לשכנע אותם שצל הוא כחול.

השראה להראות לילדים

- קלוד מונה – סדרת "ערמות חציר": אותו נושא בשעות ובעונות שונות וכל פעם האור הוא הנושא האמיתי.
- קלוד מונה – "אימפרסיה, זריחה": הציור שנתן לתנועה את שמה, עם שמש כתומה מעל נמל כחול־אפור.
- ז'ורז' סרה – "יום ראשון אחר הצהריים באי לה גראנד ז'אט": ציור שלם שבנוי מנקודות צבע זעירות.

הרחבות ופעילויות המשך

- יום ציור בחוץ: לקחת לוחות קשיחים וגואש לחצר ולצייר את אותו עץ מהתבוננות.
- חקר של ז'ורז' סרה ושל הנקודות שלו בשיעור המשך, עם ציור שבנוי מנקודות בלבד בעזרת קיסמי אוזניים.
- סתיו: ציור עלי שלכת בטכניקה האימפרסיוניסטית לתערוכה עונתית במסדרון.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל תלמיד
- רצועת נייר לתרגול משיחות לכל תלמיד
- צבעי גואש: לבן, צהוב, אדום, כחול, ירוק, סגול וכתום
- מכחול שטוח בינוני ומכחול עגול דק לכל תלמיד
- צלחת או פלטה לערבוב לכל זוג
- כוס מים לכל תלמיד, עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים
- מגבונים או סמרטוטים לניגוב המכחול

כיתה ו׳ • שיעור 5

פיסול דיוקן

בניית דיוקן תלת-ממדי עם פרופורציות נכונות.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 חימר

מטרות השיעור

- להכיר את הפרופורציות הבסיסיות של ראש אדם: מיקום העיניים, האף, הפה והאוזניים
- לבנות ראש תלת־ממדי בחימר בשיטת הוספה ולא רק בגילוף
- לחבר חלקי חימר נכון בעזרת חריצים וחלק

מושגים

פרופורציה · תלת־ממד · פסל חזה · חלק (שליקר) · נפח

פתיחה

אני מביאה לכיתה ביצה ומחזיקה אותה בגובה העיניים. אני שואלת: היכן נמצאות העיניים על הראש? כמעט כולם מצביעים על החלק העליון. אז אני מסמנת בעיפרון קו באמצע הביצה ומראה שהעיניים יושבות בדיוק שם. זה תמיד מפתיע. אחר כך אני מקרינה את פסל הדיוקן של נפרטיטי ושואלת מה גורם לו להיראות כל כך חי, אחרי יותר משלושת אלפים שנה.

מהלך השיעור

1 פרופורציות על הנייר

ברבע שעה הראשונה כל תלמיד משרטט ביצה ומחלק אותה בקווי עזר: קו עיניים באמצע, קו אף באמצע החלק התחתון וקו פה מעט מתחתיו. אוזניים בין קו העיניים לקו האף. אחר כך הם ממששים את הפנים של עצמם ומוצאים את גבות העין, עצמות הלחיים והסנטר.

2 בניית הבסיס

כל תלמיד מקבל גוש חימר בגודל של אגרוף וחצי. מעצבים ביצה כבדה ומחברים אותה לצוואר עבה שעומד על משטח. אני מדגימה איך מרכזים את המשקל כדי שהראש לא ייפול קדימה. בתוך ראש עבה מאוד אני מבקשת לחפור חלל מלמטה בעזרת כלי לולאה, כדי שהחימר לא יתפוצץ בשריפה.

3 שקעים ובליטות

בעזרת האגודלים לוחצים שני שקעים לעיניים על קו האמצע. מוסיפים גוש קטן לאף ומחליקים את שוליו לתוך הפנים. כל חלק שמוסיפים נחרץ בחריצים, מרטיבים בחלק ומהדקים. אני חוזרת על זה בכל שולחן: חריץ, חלק, לחיצה. כ־20 דקות.

4 פרטים ואופי

מוסיפים שפתיים, גבות, אוזניים ושיער. אני מראה שאפשר לחרוט שיער בקווים, לבנות אותו מתלתלים קטנים או מגוש אחד. כל תלמיד מחליט אם הוא מפסל את עצמו, בן משפחה או דמות מומצאת עם הבעה מסוימת.

5 סיום וייבוש

מחליקים את פני השטח באצבע לחה, חורטים את השם מתחת לצוואר ומכסים בשקית ניילון רפויה. הייבוש צריך להיות איטי, כמה ימים, לפני השריפה בתנור.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים אני מאפשרת לעבוד על תבליט: פנים על לוח חימר שטוח, כך שאין צורך לבנות נפח מלא ועדיין עובדים על הפרופורציות.

מי שמתקדם מנסה הבעה חזקה: צחוק, הפתעה או כעס. אחר כך הוא בודק אילו שרירים בפנים משתנים בכל הבעה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את הראשים במעגל על שולחן מרכזי, כולם מביטים פנימה. אני שואלת: "איזה ראש נראה חי ולמה?", "איפה הפרופורציות עזרו ואיפה דווקא שבירה שלהן יצרה אופי?" ו"מה ההבדל בין לצייר פנים לבין לפסל אותן?". הפסלים נשארים לייבוש ולשריפה ובשיעור אחר נצבע אותם.

טיפים מהכיתה

- חימר שמתייבש באמצע השיעור נסדק. אני שמה בקבוק ריסוס עם מים על כל שולחן ומבקשת לרסס קלות.
- האף הוא החלק שנשבר ראשון. אני מבקשת לבנות אותו נמוך ומחובר היטב ולא כ"מקור" בולט.
- כדאי לפצל לשני שיעורים: בראשון בונים את הבסיס ובשני את הפרטים. בין השיעורים עוטפים היטב בניילון.

השראה להראות לילדים

- פסל הדיוקן של נפרטיטי מתקופת מצרים העתיקה: דוגמה לפרופורציות מדויקות ולשלווה שנשמרה אלפי שנים.
- אלברטו ג'קומטי – ראשים ופסלי חזה של אחיו דייגו: פני שטח מחוספסים שבהם רואים את אצבעות האמן.
- אוגוסט רודן – פסלי דיוקן: הוא השאיר עקבות עבודה גלויים והבעה חזקה.

הרחבות ופעילויות המשך

- צביעה בגואש או בזיגוג אחרי השריפה, עם דגש על גוון עור והבעה.
- לקראת חנוכה: פסל דיוקן של דמות מסיפור החג, למשל יהודה המכבי או חנה.
- רישום של הפסל המוגמר משלושה צדדים: חזית, פרופיל ושלושה רבעים.

ציוד לשיעור

- כחצי קילו חימר לכל תלמיד
- כלי לולאה וכלי חריטה לכל תלמיד
- קערה קטנה עם חלק (חימר מדולל במים) לכל שולחן
- בקבוק ריסוס עם מים לכל שולחן
- משטח עבודה: לוח עץ או קרטון קשיח לכל תלמיד
- שקיות ניילון לעטיפה בין השיעורים
- מפות שעוונית לשולחנות, סינרים וסמרטוטים

כיתה ו׳ • שיעור 6

אמנות וזהות

יצירת דימוי המבטא זהות אישית משילוב חומרים.

⏱ 45 דקות

🎨 קולאז׳ אישי

מטרות השיעור

- לחשוב על הרכיבים שמרכיבים זהות: משפחה, מקום, שפה, תחביבים וחלומות
- לבחור דימויים וחומרים שמבטאים רעיון אישי ולא רק מתארים אותו
- לבנות קולאז׳ עם קומפוזיציה מתוכננת, שכבות ומוקד

מושגים

זהות · קולאז׳ · דימוי · שכבה · מטפורה חזותית

פתיחה

אני מניחה על השולחן קופסה סגורה ומספרת שיש בה חמישה חפצים שמספרים מי אני. אני מוציאה אותם אחד אחד: מכחול ישן, מפתח של הבית שגדלתי בו, צילום של סבתא, צדף מחוף מסוים ותו של שיר. על כל חפץ אני אומרת משפט אחד. אחר כך אני שואלת: אם הייתם צריכים לבחור רק חמישה דימויים לספר מי אתם, מה היה נכנס? כך נפתח השיעור.

מהלך השיעור

1 מפת זהות

כל תלמיד כותב במחברת חמש מילים שמתארות אותו ולידן דימוי שמתאים לכל מילה. אני מכוונת אותם להתרחק מהמובן מאליו: במקום "אני אוהב כדורגל" אפשר לכתוב "אני שייך לקבוצה" ולבחור דימוי של חוטים קשורים. כ־8 דקות.

2 איסוף דימויים

מחפשים במגזינים תמונות, צבעים ומרקמים שמתאימים למפה. מותר לגזור גם טקסט, אבל רק מילה אחת או שתיים. אני מבקשת לגזור יותר ממה שצריך, כי הבחירה תבוא בשלב הבא. מי שהביא תצלומים מהבית משתמש בצילום מודפס ולא במקור.

3 תכנון לפני הדבקה

מניחים את הדימויים על הבריסטול בלי דבק ומזיזים. אני מזכירה את שיעור הקומפוזיציה: איפה המוקד? מה הכי גדול? מה בשכבה האחורית ומה מקדימה? כל תלמיד מצלם את ההרכב שבחר או משרטט אותו בקטן לפני ההדבקה.

4 הדבקה בשכבות

מתחילים מהרקע: צבע גואש או נייר גדול. אחר כך הדימויים הגדולים ובסוף הקטנים שמעליהם. אני מראה שקרע ידני יוצר שוליים רכים וגזירה במספריים יוצרת שוליים חדים ושכל אחד מהם אומר משהו אחר. כ־15 דקות.

5 חיבור בצבע

בעזרת גואש מחברים בין האזורים: קו שעובר מדימוי לדימוי, צבע שחוזר בכמה מקומות או כתם שמבליע שוליים. כך הקולאז׳ הופך ליצירה אחת ולא לאוסף תמונות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים לחשוף פרטים אישיים אני מציעה נושא עקיף: "החדר שלי", "המקום שלי בעולם" או "המטבח של המשפחה". כך הם מדברים על עצמם בלי להיחשף.

מי שמתקדם בונה מטפורה מרכזית אחת: למשל דיוקן עצמי שבו הראש עשוי מפה ומסביר בכתב את הבחירה.

סיכום ותערוכה

אנחנו עורכים תערוכה קטנה ללא שמות. התלמידים מסתובבים וכותבים על פתקים מה הם למדו על היוצר. אחר כך אני שואלת: "איזה דימוי אמר הכי הרבה בלי מילים?", "איך החומר עצמו, קרוע או חלק, משנה את המשמעות?" ו"מה הייתם מוסיפים אם הייתה לכם עוד שעה?".

טיפים מהכיתה

- חשוב לקבוע מראש כלל ברור: אף אחד לא חייב לשתף מה שלא נוח לו. אני אומרת את זה במפורש בתחילת השיעור.
- מגזינים כדאי למיין מראש לפי נושאים בארגזים: טבע, אנשים, אוכל, ערים. אחרת חצי שיעור הולך על דפדוף.
- דבק נוזלי מקמט את הנייר הדק של המגזינים. אני מעדיפה דבק סטיק לדימויים קטנים ודבק פלסטי מדולל לרקע בלבד.

השראה להראות לילדים

- פרידה קאלו – "שתי פרידות": דיוקן כפול שבו האמנית מציגה שני חלקים בזהות שלה.
- חנה הוך – קולאז'ים ופוטומונטאז' מתוך מגזינים: היא חיברה חלקי תמונות כדי לומר משהו על אנשים ועל החברה.
- רומר בירדן – קולאז'ים מחיי השכונה והמשפחה שלו: שכבות של נייר צבעוני ותמונות.

הרחבות ופעילויות המשך

- כתיבה: טקסט קצר בגוף ראשון שמצורף לקולאז' כמו שלט בתערוכה.
- לקראת חנוכה: "אור שלי", קולאז' שבו כל תלמיד מוסיף דימוי לחנוכייה כיתתית משותפת.
- ראיון עם בן משפחה מבוגר על הזהות שלו וקולאז' קטן נוסף בהשראתו.

ציוד לשיעור

- בריסטול בגודל 35 על 50 ס"מ לכל תלמיד
- ארגזי מגזינים ממוינים לפי נושאים, כחמישה מגזינים לכל שולחן
- דבק סטיק לכל תלמיד ודבק פלסטי מדולל לכל שולחן
- מספריים לכל תלמיד
- צבעי גואש ומכחול בינוני לכל תלמיד
- תצלומים מודפסים מהבית, לא מקוריים
- עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

כיתה ו׳ • שיעור 7

טכניקה מעורבת

שילוב רישום, צבע, הדבקה וטקסטורה ביצירה אחת.

⏱ 45 דקות

🎨 שכבות וחומרים

מטרות השיעור

- לשלב ביצירה אחת לפחות ארבע שכבות: רקע, מרקם, הדבקה ורישום
- להבין איך כל חומר משפיע על החומר שמעליו ומתחתיו
- לקבל החלטות תוך כדי עבודה ולדעת מתי לעצור

מושגים

טכניקה מעורבת · מרקם · שכבות · שקיפות ואטימות · תבליט נמוך

פתיחה

אני מעבירה בין התלמידים שלוש עבודות קטנות שהכנתי מראש על אותו בריסטול: אחת עם צבע בלבד, אחת עם צבע ובד ואחת עם צבע, בד, חול ורישום בפחם. אני מבקשת לגעת בעיניים סגורות ולומר מה מרגישים. אחר כך אני מראה תצלום של עבודה של רוברט ראושנברג ושואלת: האם זה ציור או פסל? השאלה הזו פותחת את כל השיעור.

מהלך השיעור

1 שכבת הבסיס

כל תלמיד בוחר מראש נושא פשוט: מקום, חפץ או רגש. על הבריסטול הם מורחים שכבת אקריליק דלילה בשני צבעים בלבד, בתנועות רחבות. אני מדגימה שאקריליק מתייבש מהר ושצריך לשטוף מכחולים מיד. כ־7 דקות.

2 מרקם

על אזורים נבחרים מורחים דבק פלסטי ומפזרים חול, קפה טחון או זרעים. במקומות אחרים לוחצים לתוך צבע סמיך רשת, מזלג או קרטון גלי. אני מבקשת שלא יכסו יותר משליש מהשטח במרקם, כדי שיישאר מקום לשקט.

3 הדבקה

מוסיפים חתיכות של בד, נייר משי, עיתון ישן או חוט. נייר משי מודבק בדבק מדולל ונשאר שקוף ורואים דרכו את מה שמתחת. אני שואלת כל תלמיד: האם החומר הזה מוסיף משהו לסיפור או סתם ממלא מקום? כ־12 דקות.

4 שכבת צבע שנייה

כשהמרקם מתייבש מעט עוברים בצבע אטום על חלקים מהמרקם ואז מנגבים בסמרטוט. הצבע נשאר בשקעים ומבליט את הבליטות. זה הרגע שבו העבודה מתחילה להיראות עמוקה.

5 רישום אחרון

בפחם, בפסטל שמן או בטוש עבה מוסיפים קווים שמארגנים את הכול: קו מתאר, מילה, סימן. אני מזכירה: הרישום האחרון הוא כמו פיסוק במשפט. מעט ובמקום הנכון. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים להחליט אני מגבילה את הבחירה לשלושה חומרים בלבד ומציעה נושא מוכן, למשל "חוף הים" או "קיר ישן".

מי שמתקדם מוסיף שכבה של חפץ אמיתי קטן: מפתח, כפתור או עלה יבש. הוא משלב אותו כך שייראה חלק מהיצירה ולא מודבק עליה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את העבודות על השולחנות ומסתובבים. מותר לגעת בזהירות. אני שואלת: "כמה שכבות אתם מזהים בעבודה של החבר?", "איזה חומר שינה הכי הרבה את התחושה?" ו"איפה הייתם עוצרים קודם?". את העבודות משאירים לייבוש שטוח עד השבוע הבא.

טיפים מהכיתה

- אקריליק לא יורד מבגדים. אני דורשת סינרים או חולצות ישנות ומודיעה להורים מראש.
- חול וזרעים צריך לחלק בכוסות קטנות על כל שולחן ולא בשק גדול אחד. אחרת חצי מהכמות על הרצפה.
- בריסטול דק מתעקם מתחת לשכבות רטובות. כדאי להשתמש בקרטון ביצוע או בבריסטול כפול ולהניח ספר כבד בזמן הייבוש.

השראה להראות לילדים

- רוברט ראושנברג – עבודות "קומביין": ציור שנפגש עם חפצים אמיתיים וקשה לומר איפה נגמר הציור ומתחיל הפסל.
- קורט שוויטרס – קולאז'י "מרץ": כרטיסי אוטובוס, עיתונים ופסולת שהפכו לקומפוזיציות מדויקות.
- אנסלם קיפר – ציורים גדולים עם קש, עופרת ואפר על הבד.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת חנוכה: שמן ואור, עבודה בטכניקה מעורבת עם נייר זהב ורקע חום כהה.
- אותה טכניקה על קופסת קרטון קטנה שהופכת לחפץ אמנותי.
- חקר של אנסלם קיפר וחומרים בלתי צפויים שהוא מכניס לציורים.

ציוד לשיעור

- קרטון ביצוע או בריסטול כפול בגודל 30 על 40 ס"מ לכל תלמיד
- צבעי אקריליק בכמה צבעים, בצלחת לכל זוג
- מכחול שטוח רחב ומכחול דק לכל תלמיד
- דבק פלסטי מדולל בכוס לכל שולחן
- חומרי מרקם בכוסות: חול, קפה טחון, זרעים, שאריות בד, נייר משי, חוטים, קרטון גלי
- פחם, פסטל שמן או טוש עבה שחור
- סינרים, סמרטוטים, עיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ו׳ • שיעור 8

עיצוב מוצר

תכנון ועיצוב מוצר שימושי עם סקיצות ומודל.

⏱ 45 דקות | 🎨 דיזיין

מטרות השיעור

- להבין את תהליך העיצוב: זיהוי צורך, רעיונות, סקיצות, מודל ובדיקה
- לשרטט סקיצות של מוצר משלוש נקודות מבט עם מידות
- לבנות מודל מקרטון בקנה מידה ולהציג אותו לקהל

מושגים

מעצב מוצר | צורך | סקיצה | מודל | פונקציונליות

פתיחה

אני מניחה על השולחן שלושה חפצים יומיומיים: מסחטת לימון, אטב כביסה ומחדד. אני שואלת: מישהו המציא את זה? מי? למה זה נראה כך ולא אחרת? אחר כך אני מראה את מסחטת הלימון של פיליפ סטארק, זו שנראית כמו עכביש ושואלת אם היא נוחה. מתפתח ויכוח טוב: האם מוצר צריך להיות יפה, נוח או גם וגם. מכאן אנחנו מתחילים לעבוד כמו מעצבים.

מהלך השיעור

1 מוצאים צורך

כל תלמיד כותב במחברת הסקיצות שלוש בעיות קטנות מהיום שלו: הכבל של האוזניות מסתבך, אין איפה לשים את הטלפון בזמן שיעורי בית, התיק כבד מדי. אני מבקשת לבחור בעיה אחת ולכתוב משפט: "המוצר שלי עוזר ל... ל...". כ־7 דקות.

2 עשרה רעיונות מהירים

במשך שבע דקות הם מציירים עשר סקיצות קטנות ומהירות לפתרון. אני מסבירה שבשלב הזה אין רעיון רע. הכמות חשובה יותר מהאיכות, כי הרעיון הטוב מגיע לרוב אחרי החמישי.

3 סקיצה מקצועית

בוחרים רעיון אחד ומשרטטים אותו בגדול משלוש נקודות מבט: מלפנים, מהצד ומלמעלה. מוסיפים מידות משוערות בסנטימטרים, חצים שמסבירים איך זה עובד ושם למוצר. אני מדגימה על הלוח איך משרטטים קובייה בשלוש נקודות מבט. כ־12 דקות.

4 מודל מקרטון

בעזרת סרגל, מספריים ונייר דבק בונים מודל פשוט. אני מראה איך מקפלים קרטון בעזרת חריטה קלה בצד אחד עם קצה המספריים, כך שהקיפול יוצא ישר. המודל לא צריך להיות צבוע. הוא צריך לענות על השאלה: האם זה עובד? כ־12 דקות.

5 בדיקה ותיקון

כל תלמיד מנסה את המודל או נותן לבן הזוג לנסות. הוא כותב בסקיצה דבר אחד שעבד ודבר אחד שצריך לשנות. אני מסבירה שמעצבים אמיתיים בונים עשרות מודלים לפני מוצר אחד.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים אני נותנת רשימה של בעיות מוכנות לבחירה ותבנית של סקיצה עם שלוש מסגרות מסומנות מראש.

מי שמתקדם מתכנן גם את האריזה והשלט של המוצר, או עושה סקר קצר אצל שלושה חברים ומשנה את העיצוב לפי התשובות.

סיכום ותערוכה

אנחנו עושים "יריד מוצרים" קצר: כל תלמיד מציג את המוצר בדקה אחת. אני שואלת: "איזו בעיה הוא פותר?", "מה גרם לכם לרצות לנסות אותו?" ו"מה הייתם משנים אם הייתם מקבלים עוד מודל אחד?". המחברות נשארות אצלם, כי נחזור לתהליך הזה בפרויקט הגמר.

טיפים מהכיתה

- נייר דבק נייר עדיף על נייר דבק שקוף. אפשר לכתוב עליו ולצבוע מעליו.
- תלמידים רוצים להתחיל מהמודל. אני לא מחלקת קרטון עד שראיתי את הסקיצה בשלוש נקודות מבט.
- קרטון של קופסאות נעליים ודגני בוקר הוא החומר האידיאלי. כדאי לבקש מהתלמידים להביא שבוע מראש.

השראה להראות לילדים

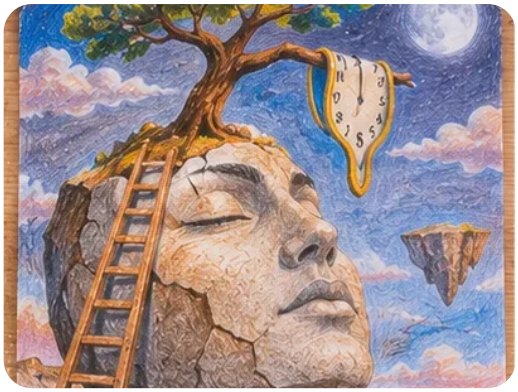
- פיליפ סטארק – מסחטת הלימון "ג'וסי סאליף": מוצר שמעורר ויכוח בין יופי לשימוש.
- רון ארד – מדף הספרים "תולעת ספרים": מדף מתכת מתעקל שהפך לסמל של עיצוב ישראלי.
- צ'ארלס וריי אימס – כיסאות מעץ דיקט כפוף: דוגמה לניסוי בחומר ולעשרות מודלים לפני הגרסה הסופית.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת חנוכה: עיצוב סביבון או חנוכייה שימושית חדשה, משלב הסקיצה ועד המודל.
- הדפסה בתלת־ממד של מודל נבחר במעבדה של בית הספר, אם יש.
- ביקור במוזיאון העיצוב בחולון או צפייה בתצלומים של התערוכות שם.

ציוד לשיעור

- מחברת סקיצות לכל תלמיד
- קרטונים מקופסאות נעליים ודגני בוקר, שניים לכל תלמיד
- סרגל ומספריים לכל תלמיד
- נייר דבק נייר, גליל לכל שולחן
- טושים שחורים דקים וטושים צבעוניים
- חפצים יומיומיים להדגמה: מסחטה, אטב, מחדד

כיתה ו׳ • שיעור 9

סוריאליזם

יצירת סצנה חלומית המחברת דימויים בלתי צפויים.

⏱ 45 דקות | 🎨 השראת דאלי

מטרות השיעור

- להכיר את הסוריאליזם ואת הרעיון של ציור החלום והלא־הגיוני
- להשתמש בשלוש טכניקות סוריאליסטיות: שינוי קנה מידה, הכלאה והוצאה מהקשר
- לצייר סצנה מדויקת וריאליסטית שבה הרעיון הוא הבלתי צפוי

מושגים

סוריאליזם | תת־מודע | קנה מידה | הכלאה | הוצאה מהקשר

פתיחה

אני מקרינה את "התמדת הזיכרון" של סלבדור דאלי ולא אומרת כלום. נותנת להם להסתכל דקה. אחר כך אני שואלת: מה מוזר כאן? השעונים הנמסים, הדמות המוזרה על החוף, הנמלים. ומה דווקא רגיל? הסלעים, הים והשמיים. אני מסבירה שזה הסוד של הסוריאליסטים: הם ציירו דברים בלתי אפשריים בצורה הכי אמינה שיש, כמו חלום שמרגיש אמיתי בזמן שחולמים אותו.

מהלך השיעור

1 שלוש טכניקות

אני מראה שלוש דוגמאות: בציור של מגריט "בן האדם" יש תפוח ירוק שמכסה פנים, זו הוצאה מהקשר. שעון נוזלי הוא הכלאה בין שני חומרים. חפץ זעיר שהופך לענק הוא שינוי קנה מידה. התלמידים רושמים את שלושתם במחברת עם דוגמה משלהם. כ־8 דקות.

2 מחולל חלומות

כל תלמיד שולף שלושה פתקים משלוש קופסאות: מקום, חפץ ופעולה. למשל: מטבח, לוויתן, עף. הם צריכים לבנות סצנה שמחברת את שלושתם באחת הטכניקות. אני מאפשרת להחליף פתק אחד בלבד.

3 סקיצה מהירה

בעיפרון בדף קטן הם בונים את הסצנה. אני מזכירה את שיעור הקומפוזיציה: מה המוקד? אני מעודדת קו אופק נמוך ושמיים רחבים, שנותנים תחושה של חלום. כ־7 דקות.

4 ציור הסצנה

מעבירים לדף A3 ומתחילים מהרקע בגואש: שמיים בהדרגה ואדמה. אחר כך החפצים, עם צל מוטל שנותן להם משקל. הצל הוא מה שהופך את הלא־אפשרי לאמין. כ־15 דקות.

5 דיוק בעפרונות

על הגואש היבש מוסיפים פרטים בעפרונות צבעוניים: מרקם, ברק, קווים דקים. אני מבקשת מכל אחד לבחור פרט אחד ולהשקיע בו במיוחד.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים להמציא אני נותנת תמונה מגזין של חדר רגיל ומבקשת להדביק עליה חפץ אחד בגודל לא נכון ולצייר את הצל שלו.

מי שמתקדם נותן לציור שם שלא מסביר אותו, כמו שמגריט עשה ומנסה לבנות דימוי כפול שאפשר לראות בו שני דברים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מציגים את החלומות ומשחקים: הכיתה מנסה לנחש מה היו שלושת הפתקים של כל ציור. אני שואלת: "איזו טכניקה עבדה הכי טוב אצל מי?", "מה גורם לציור להרגיש כמו חלום ולא כמו בדיחה?" ו"איזה פרט ריאליסטי עשה את ההבדל?".

טיפים מהכיתה

- הפתקים צריכים להיות מוחשיים: "שעון", "דג", "מדרגות". מילים מופשטות כמו "פחד" תוקעות אותם.
- הטעות הנפוצה היא חפצים שמרחפים בלי צל. כדאי לעצור את הכיתה באמצע ולהראות שוב את הצללים של דאלי.
- בגיל הזה יש מי שבוחר דימויים מפחידים או אלימים. אני מקבלת חלומות רעים, אבל מבקשת שיהיה בהם רעיון ולא רק זעזוע.

השראה להראות לילדים

- סלבדור דאלי – "התמדת הזיכרון": שעונים נמסים בנוף מדברי, הדוגמה המוכרת ביותר להכלאה.
- רנה מגריט – "בן האדם": אדם בחליפה שתפוח ירוק מרחף מול פניו.
- רנה מגריט – "בגידת הדימויים": ציור של מקטרת עם הכיתוב "זו אינה מקטרת", מצוין לשיחה על דימוי ומציאות.

הרחבות ופעילויות המשך

- כתיבה יוצרת: סיפור קצר על מה שקרה בסצנה רגע לפני ורגע אחרי.
- משחק "הגווייה המעודנת": רישום דמות בשלושה חלקים על דף מקופל, כשכל תלמיד רואה רק את הקצה של החלק הקודם.
- לקראת פורים: תחפושת סוריאליסטית או מסכה שמכליאה שני דברים לא קשורים.

ציוד לשיעור

- דף קטן לסקיצה ודף ציור A3 לכל תלמיד
- צבעי גואש בצלחת לכל זוג
- מכחול בינוני ומכחול דק לכל תלמיד
- עפרונות צבעוניים לכל תלמיד
- שלוש קופסאות פתקים: מקום, חפץ, פעולה
- כוסות מים, עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

כיתה ו׳ • שיעור 10

הדפס לינוליאום

חריטה והדפסה של דימוי מורכב.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) | 🎨 תחריט מתקדם

מטרות השיעור

- להבין את עקרון ההדפס הגבוה: מה שנחרט נשאר לבן ומה שנשאר מודפס
- לתכנן דימוי מורכב עם שטחים, קווים ומרקמים ולהפוך אותו בראי
- לחרוט בבטחה בסכינים בעוביים שונים ולהדפיס סדרה של כמה עותקים

מושגים

הדפס גבוה | חיתוך לינוליאום | תמונת ראי | מהדורה | שלילי וחיובי

פתיחה

אני מגיעה עם חותמת מילים ישנה מהדואר ומטביעה אותה על הלוח. אני שואלת: למה האותיות בחותמת הפוכות? אחר כך אני מראה לוח לינוליאום חרוט שהכנתי ולצדו את ההדפס שלו. אני מבקשת למצוא את ההבדלים. הם מגלים שהדימוי הפוך ושכל מה שחרטתי יצא לבן. אני מספרת שזו אחת הטכניקות העתיקות להפקת עותקים רבים ושפיקאסו המשיך לחקור אותה גם כשהיה זקן.

מהלך השיעור

1 תכנון בשחור ולבן

בשיעור הראשון התלמידים משרטטים על דף בגודל הלוח את הדימוי בשלושה סוגי שטחים: שחור מלא, לבן מלא ומרקם של קווים. אני מבקשת להשחיר בטוש את מה שיודפס, כדי לראות מראש את האיזון בין כהה לבהיר. אותיות ומספרים מופיעים הפוך ולכן עדיף להימנע מהם או לכתוב אותם בראי.

2 העברה ללוח

מעבירים את הסקיצה ללוח בעזרת נייר פחם, או משחירים את גב הדף בעיפרון רך ומעתיקים. כך הדימוי מתהפך מעצמו. אחר כך מסמנים בטוש על הלוח את האזורים שיישארו, כדי לא להתבלבל באמצע החריטה.

3 חריטה בטוחה

אני מדגימה את כלל הזהב: היד שמחזיקה את הלוח תמיד מאחורי הסכין והחריטה תמיד הרחק מהגוף. משתמשים במשטח עצירה שנתקע בקצה השולחן. סכין בצורת וי לקווים דקים וסכין בצורת יו לשטחים רחבים. מתחילים בקווי המתאר ואחר כך פותחים שטחים. כ־30 דקות ואפשר להמשיך בשיעור הבא.

4 הכנת עמדת הדפסה

על שולחן אחד שמים צבע הדפס על משטח זכוכית או פרספקס ומגלגלים עד שנשמע רחש דק, כמו קטיפה. מגלגלים על הלוח בשכבה אחידה בכמה כיוונים. התלמידים עובדים בתורות, שניים בכל עמדה.

5 הדפסה ומהדורה

מניחים נייר על הלוח, משפשפים בגב כף או בבֶּרֶן בתנועות מעגליות ומרימים פינה לבדוק. כל תלמיד מדפיס לפחות שלושה עותקים. אני מסבירה איך חותמים בעיפרון בתחתית: שם, שם העבודה ומספר, למשל 1 מתוך 3.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים בחריטה אני נותנת לוח גומי רך יותר ודימוי עם קווים עבים בלבד. אפשר גם לעבוד בזוגות על לוח אחד.

מי שמתקדם מנסה הדפס דו־צבעי: מדפיס בצבע בהיר, חורט עוד ומדפיס מעל בצבע כהה על אותו נייר.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את המהדורות בשורות. כל תלמיד מציג את העותק הטוב בעיניו. אני שואלת: "למה עותקים מאותו לוח יוצאים שונים זה מזה?", "איפה המרקם עשה את העבודה?" ו"מה הייתם חורטים עוד אם הייתם יכולים?". הלוחות נשמרים, אפשר יהיה להדפיס מהם שוב לכרטיסי ברכה.

טיפים מהכיתה

- לחמם את הלינוליאום על רדיאטור או בשקית עם מים חמים לכמה דקות. לוח חם נחרט הרבה יותר בקלות ומונע החלקות של הסכין.
- לפני שמחלקים סכינים אני עושה סבב בדיקה: כל תלמיד מראה לי את המיקום של היד השנייה. בלי זה הוא לא מתחיל.
- צבע הדפס על בסיס מים נשטף בקלות. צבע על בסיס שמן נותן תוצאה עמוקה יותר אבל מחייב טרפנטין וזה לא מתאים לכיתה.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – הדפסי לינוליאום משנות החמישים והשישים: הוא פיתח שיטה שבה חורטים ומדפיסים על אותו לוח שוב ושוב בכמה צבעים.
- יעקב שטיינהרדט – חיתוכי עץ: אמן ישראלי שהדפסים שלו בשחור ולבן מלאים במרקמים ובדמויות.
- קצושיקה הוקוסאי – הדפסי עץ יפניים: לוחות שהודפסו באלפי עותקים.

הרחבות ופעילויות המשך

- כרטיסי ברכה לט"ו בשבט: הדפס של עץ או פרי מאותו לוח על נייר צבעוני.
- ספר הדפסים כיתתי: כל תלמיד תורם עמוד ונקבל ספר אחד עם כל המהדורות.
- הדפס על בד: אותו לוח על שקית בד או חולצה בצבע לבד.

ציוד לשיעור

- לוח לינוליאום בגודל 10 על 15 ס"מ לכל תלמיד
- סט סכיני חיתוך עם להבים בצורת וי ויו, אחד לכל תלמיד
- משטח עצירה מעץ לכל תלמיד
- צבע הדפס על בסיס מים, שחור ועוד צבע אחד
- גלגלת גומי ומשטח זכוכית או פרספקס לכל עמדת הדפסה
- נייר הדפסה דק בגודל 15 על 20 ס"מ, חמישה דפים לכל תלמיד
- כף עץ או בָּרֶן לשפשוף
- נייר פחם, עיתונים, סינרים ומגבונים

כיתה ו׳ • שיעור 11

פורטרט בצבע

דיוקן צבעוני עם גווני עור ואור וצל.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי מים/אקריליק

מטרות השיעור

- לערבב גוון עור משלושת צבעי היסוד ולבן ולגלות שאין "צבע עור" אחד
- לבנות פנים באור וצל בעזרת שכבות של צבעי מים, מבהיר לכהה
- לצייר מהתבוננות במראה תוך שמירה על הפרופורציות שלמדנו בפיסול

מושגים

גוון עור · שכבה שקופה · אור וצל · פורטרט · רטוב על רטוב

פתיחה

אני מבקשת מכל תלמיד להניח את היד שלו על דף לבן ולהסתכל. אחר כך להניח אותה ליד היד של השכן. אין שתי ידיים באותו צבע. אני שואלת: איזה צבע יש בקופסה שקוראים לו "צבע עור"? ומה הוא היה צריך להיות? אחר כך אני מקרינה דיוקן עצמי של רמברנדט ושואלת: אילו צבעים אתם רואים בפנים שלו? מופיעים ירוק, סגול וכתום. מכאן נבנה את הפורטרט.

מהלך השיעור

1 מעבדת גוונים

על נייר טיוטה כל תלמיד מערבב גוון עור משלו: מעט אדום ומעט צהוב ואז נגיעה של כחול שמכהה ומרגיע. הוא בודק אותו על פרק כף היד. אני מבקשת שלושה גוונים: בהיר לאזור האור, בינוני ועמוק לצל. כ־8 דקות.

2 רישום ראשוני מהמראה

כל תלמיד מעמיד מראה ומשרטט בעיפרון קל מאוד ביצה וקווי עזר, כמו בשיעור הפיסול. עיניים באמצע, אף, פה, אוזניים. אני מזכירה שבצבעי מים קו עיפרון חזק נשאר גלוי ולכן לוחצים קלות.

3 שכבה ראשונה בהירה

מורחים את הגוון הבהיר על כל הפנים, חוץ מנקודות הברק במצח, באף ובסנטר. בצבעי מים הלבן הוא הנייר ולכן לא מוסיפים לבן. מחכים שהשכבה תתייבש לפני שממשיכים. כ־8 דקות.

4 צל ונפח

עכשיו מוסיפים את הגוון הבינוני בצד הפנים הרחוק מהאור, מתחת לגבות, בצד האף ומתחת לשפה התחתונה. אחר כך העמוק בשקעים בלבד. אני מדגימה איך מטשטשים קצה עם מכחול לח ונקי, כדי שהמעבר מאור לצל יהיה רך. כ־12 דקות.

5 פרטים ורקע

עיניים, שפתיים ושיער במכחול דק. את הרקע צובעים בצבע שמנוגד לגוון העור, למשל כחול או ירוק, כדי שהפנים יבלטו. אני מבקשת לעצור לפני שהציור "מת" מעודף שכבות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים מול המראה אני נותנת צילום מודפס של עצמם בשחור לבן, שבו קל יותר לראות את גבולות האור והצל.

מי שמתקדם מצייר את עצמו עם תאורה דרמטית מצד אחד, בעזרת מנורת שולחן ומשאיר חצי פנים כמעט בחושך.

סיכום ותערוכה

אנחנו מציגים את הדיוקנאות ומגלים כמה גוונים יש בכיתה אחת. אני שואלת: "איך הצל שינה את הצורה של הפנים?", "באיזה דיוקן הצבע של הרקע עוזר לפנים?" ו"מה למדתם על הפנים שלכם שלא ידעתם?".

טיפים מהכיתה

- מראות קטנות נופלות כל הזמן. אני מדביקה כל מראה לקופסת קרטון שעומדת על השולחן.
- חשוב לדבר מראש על גווני עור בכבוד ובטבעיות. התרגיל עם היד מוריד מתח ומעורר סקרנות.
- נייר צבעי מים עבה, 300 גרם, מונע גלים. נייר רגיל מתקמט אחרי השכבה השנייה.

השראה להראות לילדים

- רמברנדט – הדיוקנאות העצמיים לאורך חייו: אור רך מצד אחד ופנים שמספרות את הגיל.
- אמדאו מודיליאני – דיוקנאות עם צוואר ארוך ועיניים מוצללות: גוונים חמים מול רקע קר.
- אליס ניל – דיוקנאות של אנשים מהשכונה שלה: קווי מתאר כחולים וגווני עור לא צפויים.

הרחבות ופעילויות המשך

- דיוקן של בן משפחה מתוך צילום, באותה טכניקה, כמתנה לט"ו בשבט או ליום המשפחה.
- פורטרט באקריליק על קרטון, שבו בונים מכהה לבהיר ולא להפך.
- סדרה של שלושה דיוקנאות עצמיים עם שלוש הבעות שונות.

ציוד לשיעור

- נייר צבעי מים 300 גרם בגודל 30 על 40 ס"מ לכל תלמיד
- דף טיוטה לבדיקת גוונים
- צבעי מים בקופסה לכל תלמיד
- מכחול עגול בינוני ומכחול דק לכל תלמיד
- מראה קטנה מודבקת לקופסה לכל תלמיד
- כוס מים ומגבת נייר לכל תלמיד
- עיפרון HB ומחק לישה

כיתה ו׳ • שיעור 12

אמנות מושגית

יצירה שבמרכזה רעיון או מסר ולא רק אסתטיקה.

⏱ 45 דקות | 🎨 רעיון כיצירה

מטרות השיעור

- להבין שבאמנות מושגית הרעיון הוא היצירה והחומר משרת אותו
- לנסח רעיון או שאלה במשפט אחד ולבחור דרך חזותית להעביר אותו
- להציג יצירה ולהסביר אותה בקצרה ולהקשיב לפרשנות של אחרים

מושגים

אמנות מושגית | רעיון | מסר | חפץ מוכן | פרשנות

פתיחה

אני מקרינה את "מזרקה" של מרסל דושאן, משתנה שהוא חתם עליה ב־1917 ושלח לתערוכה. אני שואלת: האם זו אמנות? אני מחלקת את הכיתה לשני צדדים ונותנת שלוש דקות לוויכוח. אחר כך אני מראה את "אחד ושלושה כיסאות" של ג'וזף קוסות: כיסא אמיתי, צילום שלו והגדרה מילונית. אני שואלת איזה מהשלושה הוא "הכיסא האמיתי". אף אחד לא מסכים וזה בדיוק העניין.

מהלך השיעור

1 משפט אחד

כל תלמיד כותב במחברת שאלה או רעיון שמעסיקים אותו: זמן, חברות, טכנולוגיה, צדק, פחד. אני מבקשת לחדד למשפט אחד ברור, למשל "הטלפון גונב לנו את הזמן". כ־7 דקות.

2 חיפוש פעולה

עכשיו הם חושבים איך להראות את הרעיון בלי לצייר אותו באופן ישיר. אני מציעה ארבע דרכים: חפץ שמקבל משמעות חדשה, הוראה לקהל, מילים כיצירה או הצבה של חפצים זה ליד זה. כל תלמיד כותב שלושה כיוונים ובוחר אחד.

3 ביצוע

עובדים בחומרים לבחירה: חפצים שהביאו, בריסטול, טושים, חוטים ונייר דבק. אני עוברת בין השולחנות ושואלת שאלה אחת חוזרת: "מה הקהל יבין בלי שתסביר?". כשהתשובה היא "כלום", אנחנו מחפשים יחד פשטות. כ־15 דקות.

4 שלט התערוכה

כל תלמיד כותב על כרטיסייה שם ליצירה, חומרים ושורה אחת על הרעיון. אני מסבירה שבאמנות מושגית השלט הוא לפעמים חלק מהיצירה ומבקשת שלא יסביר יותר מדי.

5 סיור מודרך

מציבים את העבודות בכיתה. בכל עבודה הכיתה מנחשת קודם את הרעיון ורק אחר כך היוצר קורא את השלט. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים להגיע לרעיון אני נותנת שלושה רעיונות לבחירה ודרך אחת שכבר נבחרה, למשל "קחו חפץ מהקלמר ותנו לו תפקיד חדש".

מי שמתקדם כותב "יצירה כהוראות", בהשראת יוקו אונו: רשימת הוראות שמישהו אחר יבצע ובודק אם היא מצליחה לייצר חוויה.

סיכום ותערוכה

אחרי הסיור אני חוזרת לשאלה הראשונה: "האם זו אמנות?", הפעם על העבודות שלהם. אני שואלת גם: "איזו עבודה גרמה לכם לחשוב על משהו אחרת?" ו"מתי פרשנות שונה מכוונת האמן מעשירה את היצירה?". העבודות שזקוקות לחפצים מצולמות ונכנסות לתיק העבודות כתצלום.

טיפים מהכיתה

- השיעור הזה מעורר ויכוחים וזה טוב. אני קובעת מראש כלל: מבקרים רעיון, לא אדם.
- תלמידים שואלים "אז מותר לעשות כלום?". אני עונה שמותר לעשות מעט, אבל אסור לעשות בלי לחשוב.
- כדאי לבקש שבוע מראש שכל תלמיד יביא חפץ אחד מהבית שאפשר לוותר עליו.

השראה להראות לילדים

- מרסל דושאן – "מזרקה": חפץ מוכן שהפך לאחת השאלות החשובות על מהי אמנות.
- ג'וזף קוסות – "אחד ושלושה כיסאות": כיסא, צילום שלו והגדרה מילונית זה לצד זה.
- יוקו אונו – הספר "גרייפפרוט": אוסף של יצירות שבנויות מהוראות לקורא.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת ט"ו בשבט: עבודה מושגית על הקשר בין אדם לעץ, למשל עציץ עם הוראות טיפול לקהל.
- תערוכה במסדרון עם ספר מבקרים שבו הקהל כותב תגובות.
- חקר של אמנים מושגיים בישראל ושיחה על עבודה אחת בשיעור הבא.

ציוד לשיעור

- בריסטול בגודל 35 על 50 ס"מ לכל תלמיד
- טושים שחורים וצבעוניים
- כרטיסייה לבנה לשלט לכל תלמיד
- חומרים לבחירה: חפץ שהביאו מהבית, חוטים, נייר דבק, מספריים, קופסאות קטנות
- מחברת סקיצות לכל תלמיד
- מקרן לתמונות של דושאן וקוסות

כיתה ו׳ • שיעור 13

מיצב קבוצתי

תכנון ובניית מיצב משותף בחלל הכיתה.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 עבודת צוות

מטרות השיעור

- להבין מהו מיצב: יצירה שממלאת חלל והקהל נכנס אליה או עובר דרכה
- לתכנן בקבוצה רעיון משותף, לחלק תפקידים ולעמוד בלוח זמנים
- לבנות מבנה יציב מחומרים ממוחזרים ולחשוב על תאורה, מסלול ותחושה

מושגים

מיצב · חלל · קנה מידה · חומר ממוחזר · חוויית צופה

פתיחה

לפני שהתלמידים נכנסים אני מותחת חוטים צבעוניים מהחלון לדלת בגובה הראש. הם נכנסים, מתכופפים, צוחקים ונזהרים. אני שואלת: מה עשיתם עכשיו שלא עשיתם אף פעם בכיתה הזו? הם עונים שהם הלכו אחרת. אני מסבירה שזה מיצב: יצירה שלא מסתכלים עליה מבחוץ אלא נכנסים לתוכה. אחר כך אני מראה תצלומים ממיצבי החוטים של צ'יהארו שיוטה.

מהלך השיעור

1 רעיון ומסלול

בשיעור הראשון הכיתה מתחלקת לקבוצות של חמישה. כל קבוצה מקבלת פינה בכיתה או במסדרון ונושא כללי: "יער", "מתחת למים", "זיכרון" או "רעש". הם משרטטים מפה של החלל מלמעלה ומסמנים איך הקהל נכנס, איפה הוא עוצר ומה הוא מרגיש. כ־12 דקות.

2 חלוקת תפקידים

כל קבוצה כותבת על בריסטול רשימה: מי אחראי על המבנה, מי על הצבע, מי על התאורה, מי על השלט ומי מנהל זמן. אני מסבירה שבעבודת צוות לכל אחד יש תפקיד וכולם עובדים על הכול כשצריך.

3 מבנה

מקרטונים בונים את השלד: עמודים, קירות, קשתות או תקרה תלויה. אני מדגימה איך מחברים קרטונים בחריצים זה לתוך זה, כך שעומדים בלי דבק. את אקדח הדבק החם מפעיל מבוגר או תלמיד שקיבל הדרכה בעמדה קבועה. כ־25 דקות.

4 צבע, חוטים וחומר

בשיעור השני צובעים, מותחים חוטים בין נקודות ותולים חפצים ממוחזרים: בקבוקים, פקקים, שקיות ומכלים. אני מזכירה לבדוק כל כמה דקות איך זה נראה מנקודת המבט של מי שנכנס ולא רק מקרוב.

5 פתיחה לקהל

כל קבוצה כותבת שלט עם שם המיצב ומשפט אחד. מזמינים כיתה אחרת. חברי הקבוצה עומדים בצד ומקשיבים בלי להסביר ורושמים מה הקהל אומר ועושה. כ־15 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים בעבודת צוות אני נותנת תפקיד מוגדר ומוחשי, כמו אחראי חוטים או אחראי שלט, עם משימה ברורה לכל שלב.

מי שמתקדם מוסיף למיצב צליל, אור של פנס או אלמנט שהקהל משנה, למשל פתקים שהמבקרים תולים.

סיכום ותערוכה

אחרי הביקור הקבוצות מתכנסות ומספרות מה הקהל עשה שהן לא ציפו לו. אני שואלת: "איזה רגע במסלול עבד הכי טוב?", "מה השתנה בין התכנון על הנייר לחלל האמיתי?" ו"מה היה קשה בעבודה המשותפת ואיך פתרתם את זה?". מצלמים את כל המיצבים לפני הפירוק.

טיפים מהכיתה

- אקדח דבק חם רק בעמדה אחת ליד השקע, עם משטח סיליקון וקערת מים קרים. תלמיד שלא עבר הדרכה לא נוגע בו.
- כדאי לתאם מראש עם השרת והמנהלת: מיצב שנשאר במסדרון יום או יומיים צריך אישור ופינה שאינה חוסמת מעבר.
- אני אוספת קרטונים וחומרים ממוחזרים שלושה שבועות מראש. ביום השיעור תמיד חסר יותר ממה שחשבתם.

השראה להראות לילדים

- צ'יהארו שיוטה – מיצבי חוטים: רשתות של חוט אדום או שחור שממלאות חדר שלם.
- יאיוי קוסאמה – "חדר המחיקה": חדר לבן שהמבקרים מכסים במדבקות של נקודות צבעוניות.
- כריסטו וז'אן־קלוד – עטיפת הרייכסטאג בברלין: מבנה שלם שנעטף בבד והפך ליצירה.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת פורים: מיצב "עולם הפוך" במסדרון, עם תקרה שהופכת לרצפה.
- כתיבת טקסט אוצרותי קצר לכל מיצב ופרסום בעיתון בית הספר.
- מיצב כיתתי אחד בהשראת "חדר המחיקה" של קוסאמה, שבו כל מבקר מדביק נקודה צבעונית.

ציוד לשיעור

- קרטונים גדולים, לפחות שלושה לכל קבוצה
- חוטי צמר וחוטי כותנה בכמה צבעים, גליל לכל קבוצה
- צבעי גואש או אקריליק ומכחולים רחבים
- אקדח דבק חם אחד ומקלות דבק, בעמדה מבוגרת
- חומרים ממוחזרים: בקבוקים, פקקים, שקיות, גלילי נייר טואלט
- נייר דבק נייר, מספריים ומנקב
- בריסטול לתכנון ולשלט לכל קבוצה
- פנסים קטנים לתאורה, אם יש

כיתה ו׳ • שיעור 14

תיק עבודות

בחירה, סידור והצגה של עבודות השנה.

⏱ 45 דקות

🎨 אוצרות

מטרות השיעור

- לחזור לעבודות מתחילת השנה ולזהות התקדמות ונושאים שחוזרים
- לבחור עבודות לפי קריטריונים ולנמק את הבחירה כמו אוצר
- לסדר ולהציג את העבודות עם כותרות וטקסט קצר

מושגים

אוצרות · תיק עבודות · קריטריון · רצף · טקסט קיר

פתיחה

אני מביאה לכיתה ארגז עם עשר יצירות של תלמידים מהשנים הקודמות, באישור שלהם ומבקשת מהכיתה לבחור שלוש לתערוכה. מהר מאוד מתגלה שכל אחד בוחר לפי דבר אחר: היופי, הצבע, הרעיון או הקושי. אני שואלת: מי צודק? אני מספרת שיש אנשים שזו העבודה שלהם: לבחור ולסדר. קוראים להם אוצרים. היום כל אחד יהיה האוצר של עצמו.

מהלך השיעור

1 פריסה

כל תלמיד מוציא את כל העבודות מהתיקייה ופורס אותן על השולחן ועל הרצפה לידו, לפי סדר הזמן. אני מבקשת להסתכל בשקט שתי דקות ולמצוא את העבודה הראשונה והאחרונה. מה השתנה ביניהן? כ־7 דקות.

2 קריטריונים

על הלוח אנחנו כותבים יחד רשימת קריטריונים: העבודה שהכי גאה בה, העבודה שהכי למדתי ממנה, העבודה שהכי שונה, עבודה שלא הצליחה אבל חשובה לי. כל תלמיד בוחר ארבע עבודות, אחת לכל קריטריון.

3 כתיבת כרטיסיות

על כל עבודה נבחרת כותבים כרטיסייה: שם העבודה, הטכניקה, החודש ושני משפטים על הבחירה. אני מבקשת להימנע מ"יפה" ו"אהבתי" ולתאר במילים שלמדנו השנה: קומפוזיציה, ערך, מרקם, שכבה. כ־12 דקות.

4 סידור ותצוגה

מצמידים את העבודות לדפי הצמדה בתוך התיקייה או על לוח, בסדר שמספר סיפור. אני מראה שתי אפשרויות: סדר כרונולוגי וסדר לפי נושא. כל תלמיד בוחר ומוסיף בעמוד הראשון משפט פתיחה על עצמו כאמן. כ־12 דקות.

5 סבב צפייה

התלמידים מסתובבים בזוגות בין התיקים ובכל תיק משאירים פתק עם שאלה אחת ליוצר.

לילדים שצריכים עזרה

לתלמידים שמתקשים לכתוב אני נותנת תבנית של משפטים חלקיים: "בחרתי בעבודה הזו כי...", "למדתי בה ש...".

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מתכנן תערוכה של כל הכיתה: הוא בוחר עבודה אחת מכל תלמיד ומשרטט איך היא תיתלה במסדרון.

סיכום ותערוכה

אנחנו יושבים במעגל וכל תלמיד מראה עבודה אחת מתוך הארבע. אני שואלת: "מה ההבדל בין העבודה הכי יפה לעבודה שהכי למדת ממנה?", "איזה נושא חוזר אצלך בלי שתכננת?" ו"מה היית רוצה לנסות במחצית השנייה?". התיקים נשמרים בכיתה ומתעדכנים עד סוף השנה.

טיפים מהכיתה

- עבודות מתחילת השנה לפעמים הולכות לאיבוד. אני מצלמת כל עבודה לפני שהיא נלקחת הביתה וכך תמיד יש מה לשים בתיק.
- השיעור הזה מחייב שקט ומקום. כדאי להזיז את השולחנות לקירות ולעבוד גם על הרצפה.
- יש תלמידים שמתביישים בעבודות הראשונות. אני מדגישה שהן הכי חשובות, כי בלעדיהן לא רואים את הדרך.

השראה להראות לילדים

- מרסל דושאן – "קופסה במזוודה": מזוודה שבה סידר העתקים קטנים של עבודותיו, מוזיאון אישי נייד.
- פאול קלה – היומנים והרשימות שבהם תיעד את עבודתו ואת המחשבות עליה לאורך השנים.

הרחבות ופעילויות המשך

- תערוכת אמצע שנה במסדרון, עם עבודה אחת מכל תלמיד וכרטיסייה שכתב.
- תיק עבודות דיגיטלי: צילום העבודות וסידור שלהן במצגת.
- ביקור או סיור מקוון באגף הנוער של מוזיאון ישראל ושיחה על הדרך שבה הוא בוחר ומציג.

ציוד לשיעור

- תיקיית עבודות גדולה מקרטון לכל תלמיד
- דפי הצמדה או שקיות שקופות, עשרה לכל תלמיד
- כרטיסיות לבנות, חמש לכל תלמיד
- נייר דבק נייר, מספריים ודבק סטיק
- טושים דקים שחורים
- ארגז עבודות לדוגמה משנים קודמות

כיתה ו׳ • שיעור 15

יד אנושית

רישום כף יד מהתבוננות עם פרקים והצללה.

⏱ 45 דקות

🎨 רישום מורכב

מטרות השיעור

- להתבונן במבנה כף היד: פרקים, מפרקים, אורך יחסי של האצבעות
- לבנות יד מצורות גאומטריות פשוטות ואחר כך לרכך לקו ולצל
- להצליל בעיפרון ובפחם ולתת ליד נפח

מושגים

רישום מהתבוננות · פרק · מבנה · הצללה · קו מתאר

פתיחה

אני מבקשת מכל תלמיד לשים את היד על השולחן ולצייר אותה מבלי להסתכל על הדף, רק על היד, בקו אחד שלא מרים. דקה אחת בלבד. כולם צוחקים מהתוצאה. אחר כך אני מקרינה את "ידיים מתפללות" של אלברכט דירר ושואלת: כמה זמן לדעתכם זה לקח לו? אני מסבירה שהיד היא אחד הנושאים הקשים ברישום ושכל אמן גדול התאמן עליה שוב ושוב. היום נלמד לפרק אותה.

מהלך השיעור

1 רישום עיוור

הרישום מהפתיחה הוא כבר התרגיל הראשון. עושים עוד אחד בתנוחה אחרת, הפעם שתי דקות. אני מסבירה שהמטרה היא לאמן את העין להסתכל באמת ולא לצייר את מה שהמוח חושב שהוא יודע על יד. כ־5 דקות.

2 מבנה מגאומטריה

אני מדגימה על הלוח: כף היד היא מעין מלבן מעוגל, כל אצבע היא שלושה גלילים קטנים ולאגודל יש בסיס רחב כמו משולש. התלמידים מתבוננים ביד השנייה שלהם בתנוחה פשוטה ומשרטטים את הצורות בקו קל. אני מבקשת לבדוק שהאמה ארוכה בערך כמו כף היד עם האצבעות.

3 קו מתאר וקפלים

על השלד הגאומטרי עוברים בקו מדויק יותר, עם פרקים, קמטים ליד המפרקים וציפורניים. אני מראה שהקו עבה יותר בצד הצל ודק בצד האור. כ־10 דקות.

4 הצללה ונפח

מכוונים מנורה מצד אחד. בעיפרון רך מצלילים את הצד הרחוק מהאור ובפחם את השקעים הכהים ביותר, בין האצבעות ומתחת לכף. אני מזכירה את סולם הערכים מתחילת השנה ומבקשת לפחות חמישה ערכים. כ־15 דקות.

5 מבט מרחוק

מניחים את הרישום ליד היד האמיתית ומשווים. מתקנים דבר אחד בלבד: אורך אצבע, כיוון צל או ברק על ציפורן.

לילדים שצריכים עזרה

לתלמידים שמתקשים אני מציעה תנוחה פשוטה: יד שטוחה על השולחן עם אצבעות צמודות. אפשר גם

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר יד שמחזיקה חפץ: עיפרון, כוס או כדור. כך הוא מתמודד עם האצבעות שמסתתרות זו

להתחיל מכפפה ממולאת כמודל.

מאחורי זו.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הרישומים העיוורים לצד הרישומים הסופיים. אני שואלת: "מה למדתם מהרישום העיוור?", "איזה חלק ביד היה הכי קשה ולמה?" ו"איפה ההצללה גרמה ליד לצאת מהדף?".

טיפים מהכיתה

- היד שמשמשת כמודל מתעייפת. אני מבקשת לבחור תנוחה שאפשר להחזיק חמש דקות ולסמן אותה בעיפרון על השולחן כדי לחזור אליה.
- ילדים מציירים אצבעות ארוכות מדי וכף קטנה. כדאי למדוד בעיפרון את אורך האצבע האמצעית ולהשוות לכף.
- פחם בסוף בלבד. אם מתחילים בו, כל הרישום הופך לאפור.

השראה להראות לילדים

- אלברכט דירר – "ידיים מתפללות": רישום מדויק של שתי ידיים עם כל קמט ווריד.
- מ"ק אשר – "ידיים מציירות": שתי ידיים שמציירות זו את זו, משחק בין רישום למציאות.
- לאונרדו דה וינצ'י – דפי לימוד של ידיים: רישומים שבהם רואים איך חקר מבנה ותנועה.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת פורים: רישום של ידיים שעושות מחוות או מחזיקות רעשן, לשלט כיתתי.
- סדרה של עשר ידיים בתנוחות שונות על דף אחד, כמו דף לימוד של אמן.
- פיסול יד בחימר בהמשך לרישום.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל תלמיד ודף טיוטה לרישום העיוור
- עפרונות רישום HB, 2B ו־6B לכל תלמיד
- מקל פחם דק ומחק לישה לכל תלמיד
- מנורת שולחן לכל שולחן או שתיים לכיתה
- מקרן או הדפסה של "ידיים מתפללות"
- מגבונים ועיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ו׳ • שיעור 16

נוף פנורמי

נוף רחב בפורמט פנורמי עם עומק.

⏱ 45 דקות

🎨 קומפוזיציה רחבה

מטרות השיעור

- לתכנן קומפוזיציה ארוכה ורחבה שבה העין נעה לאורך הדף
- ליצור עומק בשלושה מישורים: קדמה, אמצע ורקע
- להשתמש בצבעי מים ובפרספקטיבה אווירית: רחוק בהיר וכחלחל, קרוב חד וחם

מושגים

פנורמה · פרספקטיבה אווירית · מישורים · עומק · רטוב על רטוב

פתיחה

אני פורשת על השולחן גליל נייר ארוך, באורך של שני מטרים ובו העתק של ציור מגילה סיני. אני מבקשת מהתלמידים ללכת לאורכו לאט, כאילו הם מטיילים בתוכו. אחר כך אני מראה צילום פנורמי מהטלפון של נוף מהגליל ושואלת: מה קורה להרים הרחוקים? הם נעשים בהירים וכחולים. אני אומרת שזה סוד שאמנים מכירים מאות שנים והיום נשתמש בו.

מהלך השיעור

1 פורמט ומסלול

כל תלמיד מקבל רצועת נייר צבעי מים ארוכה, בערך 15 על 50 ס"מ. אני מבקשת לסמן שלושה קווים רכים: קו רקע של הרים או בניינים רחוקים, קו אמצע וקו קדמה. אחר כך הם מחליטים איפה תהיה נקודת העניין ולא במרכז. כ־7 דקות.

2 שמיים ורקע

מרטיבים את השמיים במכחול נקי ומטפטפים כחול בהיר, רטוב על רטוב. כשהשמיים עוד לחים, צובעים את ההרים הרחוקים בכחול־סגול מדולל מאוד. אני מראה שהקצוות מתרככים ושזה בדיוק הרצוי לרקע. כ־10 דקות.

3 מישור האמצע

אחרי שהרקע מתייבש צובעים את האמצע בגוונים מעט כהים וחמים יותר: ירוק־כחלחל, חום בהיר, צהוב. כאן הקצוות כבר יותר ברורים. אני מזכירה שוב: כל מישור קרוב יותר, כהה וחם יותר.

4 קדמה מפורטת

בקדמה עובדים בצבע סמיך יותר ובמכחול דק: עצים, אבנים, גדר, אנשים קטנים. כאן מותר צבעים עזים ופרטים חדים. אני מבקשת אובייקט אחד שחוצה את כל הגובה של הרצועה, כדי שהעין תעצור עליו. כ־15 דקות.

5 בדיקה כמו מטייל

כל תלמיד מעביר לשכן את הרצועה ומבקש ממנו לספר מה הוא רואה משמאל לימין. אם השכן מדלג על חלק, אולי שם חסר עניין.

לילדים שצריכים עזרה

לתלמידים שמתקשים בפורמט הארוך אני נותנת רצועה מחולקת מראש לשלושה חלקים עם נוף פשוט

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מצייר פנורמה של 360 מעלות שמתחברת בקצוות ומדביק אותה לגליל שאפשר

מוצע: שדה, עצים והר.

להסתובב סביבו.

סיכום ותערוכה

אנחנו מחברים את כל הרצועות לשורה אחת ארוכה על הקיר, כמו נוף ענק אחד. אני שואלת: "איפה הרגשתם הכי הרבה עומק ומה יצר אותו?", "מה עשה הצבע הכחול לרקע?" ו"איך הפורמט הארוך שינה את דרך התכנון שלכם?".

טיפים מהכיתה

- נייר צבעי מים ארוך מתקפל. כדאי להדביק את הקצוות לשולחן בנייר דבק נייר לפני שמתחילים ולהסיר אחרי הייבוש.
- הטעות הנפוצה היא הרים רחוקים חזקים מדי. אני מבקשת לבדוק כל צבע לרקע על טיוטה, כי אם הוא לא נראה כמעט שקוף, הוא חזק מדי.
- מייבש שיער אחד בכיתה חוסך המון זמן בין השכבות.

השראה להראות לילדים

- ג'אנג זהדואן – "לאורך הנהר בחג צ'ינגמינג": מגילה סינית ארוכה שמראה עיר ונהר בפרטי פרטים.
- אנה טיכו – נופי הרי ירושלים: רישומים וציורים רחבים של גבעות ושמיים בגוונים רכים.
- ראובן רובין – נופי הגליל ועמק יזרעאל בציורי הארץ שלו.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת ט"ו בשבט: פנורמה של נוף ארץ ישראלי עם עצים מקומיים, זית, תאנה ושקד פורח.
- פנורמה כיתתית אחת: כל תלמיד מצייר קטע שממשיך את הקטע של השכן.
- צילום פנורמי בטיול השנתי וציור לפיו בשיעור הבא.

ציוד לשיעור

- רצועת נייר צבעי מים בגודל 15 על 50 ס"מ לכל תלמיד
- צבעי מים בקופסה לכל תלמיד
- מכחול עגול רחב ומכחול דק לכל תלמיד
- שתי כוסות מים לכל תלמיד: אחת לשטיפה ואחת למים נקיים
- נייר דבק נייר להדבקת הקצוות
- מגבות נייר, מייבש שיער ועיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ו׳ • שיעור 17

חקר אמן

חקר אמן ויצירה בהשראת שפתו החזותית.

⏱ 45 דקות

🎨 סגנון אישי

מטרות השיעור

- לחקור אמן אחד: חייו, תקופתו והשפה החזותית שלו
- לזהות שלושה מאפיינים בסגנון: צבע, קו או צורה, נושא וטכניקה
- ליצור עבודה מקורית בהשראת הסגנון ולא העתקה של יצירה קיימת

מושגים

סגנון · שפה חזותית · השראה · מאפיין · מחקר

פתיחה

אני מקרינה שלוש עבודות, בלי שמות: של פרידנסרייך הונדרטוואסר, של קית הרינג ושל יעקב אגם. אני שואלת: איך אפשר לדעת שהן לא של אותו אמן? התלמידים מתחילים לפרט: קווים מתעקלים, דמויות שרוקדות, פסים של צבע שמשתנים כשזזים. אני אומרת שאת זה בדיוק אנחנו מחפשים היום: "כתב היד" של האמן. אחר כך אני מחלקת את כרטיסי האמנים.

מהלך השיעור

1 בחירת אמן

על השולחן כרטיסים של כעשרים אמנים ועל כל כרטיס שתי יצירות מודפסות. כל תלמיד בוחר אמן אחד, אבל לא יותר משני תלמידים לאותו אמן. אני מוסיפה תמיד אמנים ישראלים ואמניות כדי שיהיה מגוון. כ־5 דקות.

2 מחקר ממוקד

על דף מחקר עם שלוש עמודות התלמידים כותבים: מה אני רואה, מה אני יודע על האמן ומה אני רוצה לקחת. הם עובדים מספרים, מהכרטיסים ומהמחשב בכיתה. אני מבקשת לפחות שלושה מאפיינים מדויקים, למשל "קו שחור עבה סביב כל צורה" ולא "צבעוני". כ־12 דקות.

3 סקיצת השראה

עכשיו בוחרים נושא משלהם, למשל החדר, הרחוב או חיית המחמד. את הנושא משרטטים בשפה של האמן. אני מבהירה: לא מעתיקים יצירה קיימת. לוקחים את הכלים של האמן ומספרים את הסיפור שלנו.

4 ביצוע באקריליק

מעבירים לדף ומציירים באקריליק. אני עוברת ושואלת: "איזה מאפיין של האמן שלך מופיע כאן?". אם אין מאפיין ברור, אנחנו מחפשים אותו יחד בכרטיס. כ־15 דקות.

5 כרטיס מוזיאון

כל תלמיד כותב כרטיס קצר: שם העבודה, "בהשראת" ושם האמן. מתחת הוא מוסיף שני מאפיינים שלקח ממנו.

לילדים שצריכים עזרה

לתלמידים שמתקשים אני מכוונת לאמן עם שפה ברורה וקלה לזיהוי, כמו קית הרינג או אנרי מאטיס

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם משלב שני אמנים ביצירה אחת, למשל הצבעים של אחד והקווים של אחר. בסוף הוא מסביר

בגזירות שלו ונותנת דף מחקר עם שאלות מנחות.

איך החיבור עבד.

סיכום ותערוכה

כל תלמיד מניח את העבודה ליד הכרטיס של האמן והכיתה מנסה להתאים בין העבודות לאמנים לפני שהוא מגלה. אני שואלת: "איזה מאפיין היה הכי קל לזהות?", "איפה אתם רואים את האמן ואיפה את התלמיד?" ו"מה הייתם לוקחים מהאמן הזה לעבודה הבאה שלכם?".

טיפים מהכיתה

- חשוב להכין את כרטיסי האמנים מראש ולשמור אותם. אני משתמשת בהם שוב בשיעור הביקורת ובפרויקט הגמר.
- תלמידים נוטים להעתיק את היצירה המפורסמת ביותר. אני מסתירה אותה מהכרטיס ומשאירה יצירות פחות מוכרות.
- אקריליק מתייבש בצלחת תוך דקות. כדאי לתת כמויות קטנות ולרסס מים מעל הפלטה.

השראה להראות לילדים

- פרידנסרייך הונדרטוואסר – "בית הונדרטוואסר" בווינה: בניין עם קווים מתעקלים, עצים על הגג וחלונות שונים זה מזה.
- קית הרינג – ציורי קיר עם דמויות בקו שחור עבה שרוקדות ונעות.
- יעקב אגם – עבודות קינטיות שבהן הדימוי משתנה כשהצופה זז.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת פסח: עיצוב הגדה או צלחת סדר בהשראת האמן שחקרו.
- הרצאה קצרה של דקתיים לכיתה על האמן, עם תמונה אחת שבחרו.
- ביקור במוזיאון תל אביב לאמנות או במוזיאון ישראל וחיפוש עבודה של האמן או של אמן קרוב לו.

ציוד לשיעור

- דף ציור עבה A3 או קרטון ביצוע לכל תלמיד
- צבעי אקריליק בצלחת לכל זוג
- מכחולים בשלושה עוביים לכל תלמיד
- כרטיסי אמנים מודפסים, כעשרים כרטיסים עם שתי יצירות בכל אחד
- דף מחקר עם שלוש עמודות לכל תלמיד
- ספרי אמנות מהספרייה ומחשב לכיתה
- כוסות מים, סינרים, בקבוק ריסוס ועיתונים לכיסוי השולחנות

כיתה ו׳ • שיעור 18

ביקורת אמנות

ניתוח יצירה ידועה ויצירת תגובה אליה.

⏱ 45 דקות | 🎨 ניתוח ותגובה

מטרות השיעור

- להכיר ארבעה שלבים לניתוח יצירה: תיאור, ניתוח, פרשנות ושיפוט
- לנסח עמדה על יצירה ידועה ולנמק אותה במילים של אמנות
- ליצור תגובה חזותית ליצירה: המשך שלה, תשובה לה או גרסה חדשה

מושגים

ביקורת | תיאור | ניתוח | פרשנות | שיפוט מנומק

פתיחה

אני מקרינה את "גרניקה" של פיקאסו, גדולה ככל האפשר ולא אומרת מילה על ההיסטוריה. אני מבקשת מהתלמידים לכתוב בשקט שלוש מילים שעולות להם. אחר כך אני אוספת את המילים על הלוח: צעקה, שחור, סוס, פחד, בלגן. רק עכשיו אני מספרת על העיר הקטנה שהופצצה ב־1937. אני שואלת: איך פיקאסו גרם לכם להרגיש את זה עוד לפני שידעתם?

מהלך השיעור

1 ארבעה שלבים

אני כותבת על הלוח את ארבעת השלבים ומסבירה אותם בעזרת "גרניקה". תיאור: מה רואים בלי לפרש. ניתוח: איך היצירה בנויה, קווים, ערכים וקומפוזיציה. פרשנות: מה היא אומרת. שיפוט: האם היא מצליחה ולמה. כ־8 דקות.

2 ניתוח בזוגות

כל זוג מקבל הדפסה של יצירה ידועה אחרת: "ליל כוכבים" של ואן גוך, "הצעקה" של מונק, "ציפורי לילה" של הופר או "בגידת הדימויים" של מגריט. הם ממלאים דף עם ארבעת השלבים. אני מבקשת לפחות שני משפטים לכל שלב ומילה אחת לפחות מאוצר המילים של השנה. כ־10 דקות.

3 תגובה חזותית

כל תלמיד מחליט איך להגיב ליצירה: להמשיך אותה מחוץ למסגרת, לשנות בה דבר אחד שהופך את המשמעות, או לצייר תשובה מנקודת מבט של דמות בתוכה. הוא בוחר חומרים בהתאם. כ־15 דקות.

4 שלט ביקורת

מתחת לתגובה כותבים משפט אחד שמתחיל ב"היצירה המקורית... ואני...". אני מראה דוגמה: "ואן גוך צייר לילה סוער. אני ציירתי את הבוקר שאחריו". המשפט הזה מחבר בין הניתוח ליצירה.

5 פאנל מבקרים

שלושה תלמידים יושבים מול הכיתה כ"פאנל" ומגיבים לשתיים או שלוש תגובות לפי ארבעת השלבים. מתחלפים כל עבודה.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים בכתיבה אני נותנת שאלה מנחה לכל שלב, למשל "מה הדבר הכי כהה בתמונה?" ו"מה הייתה הדמות אומרת אם הייתה מדברת?".

מי שמתקדם כותב ביקורת קצרה של כמאה מילים כמו בעיתון, עם כותרת. בביקורת הוא משווה בין היצירה המקורית לתגובה של חבר.

סיכום ותערוכה

אני חוזרת למילים על הלוח מתחילת השיעור ושואלת: "מה השתנה ביחס שלכם לגרניקה אחרי הניתוח?", "מה ההבדל בין 'לא אהבתי' לבין שיפוט מנומק?" ו"איזו תגובה חזותית גרמה לכם לראות את היצירה המקורית אחרת?".

טיפים מהכיתה

- "גרניקה" קשה רגשית. אני משאירה זמן לשאלות ולא ממהרת ומספרת על המלחמה במידה המתאימה לגיל.
- השלב שקשה להם הוא התיאור בלי פרשנות. אני עוצרת כל "זה עצוב" ושואלת: "מה ראית שגרם לך לחשוב כך?".
- הפאנל עובד רק אם קובעים כלל: מתחילים תמיד בדבר אחד שעובד בעבודה.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – "גרניקה": ציור ענק בשחור, לבן ואפור שהפך לסמל נגד מלחמה.
- וינסנט ואן גוך – "ליל כוכבים": יצירה שקל לתאר וקשה לפרש, מצוינת לתרגול ארבעת השלבים.
- אדוארד מונק – "הצעקה": דוגמה לקו ולצבע שמבטאים רגש יותר מאשר מתארים מקום.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת פסח: ניתוח של עמוד מהגדה מאוירת עתיקה ויצירת עמוד תגובה.
- יומן ביקורת: כל שבוע תלמיד אחד מביא יצירה ומנתח אותה לכיתה בחמש דקות.
- כתיבת ביקורת על תערוכת אמצע השנה של בית הספר.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל תלמיד
- הדפסות צבעוניות של ארבע יצירות, אחת לכל זוג
- דף ניתוח עם ארבעת השלבים לכל תלמיד
- חומרים לבחירה: גואש, עפרונות צבעוניים, טושים, פסטל שמן, דבק ומספריים
- מקרן ל"גרניקה"
- עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

כיתה ו׳ • שיעור 19

פיסול מופשט

בניית פסל מופשט המשחק בצורה וחלל.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 צורה וחלל

מטרות השיעור

- להבין פיסול מופשט: צורה שאינה מתארת דבר מוכר ובכל זאת מעוררת תחושה
- לשחק בין מלא לריק: חורים, פתחים וחלל שעובר דרך הפסל
- לבנות פסל שנראה טוב מכל הכיוונים ועומד יציב על בסיס

מושגים

מופשט · חלל שלילי · נפח · מבט מסביב · בסיס

פתיחה

אני מניחה על השולחן אבן ים מחוררת ומבקשת מהתלמידים להעביר אותה ביניהם ולהסתכל דרך החור. אחר כך אני מקרינה פסל שוכב של הנרי מור, עם חלל גדול באמצע הגוף. אני שואלת: מה חשוב יותר בפסל הזה, החימר או החור? מישהו תמיד עונה "החור" ואני מסכימה. היום נפסל את הריק לא פחות מאשר את המלא.

מהלך השיעור

1 שלוש מילים

כל תלמיד בוחר מילה של תחושה או תנועה: עולה, נשבר, מתחבק, נמתח, נח. הוא משרטט שלוש סקיצות קטנות של צורה שמבטאת את המילה, בלי שום דבר מוכר. אני מבקשת בכל סקיצה לפחות פתח אחד. כ־10 דקות.

2 בניית הגוש

מגוש חימר בגודל של שני אגרופים בונים צורה בסיסית אחת לפי הסקיצה הנבחרת. אני מדגימה שתי דרכים: לחיצה ומשיכה של גוש אחד, או חיבור של כמה צורות בחריצים ובחלק. כל כמה דקות מסובבים את המשטח ובודקים מכל צד.

3 פתיחת חלל

עכשיו פותחים חורים ופתחים בעזרת אצבע, כלי לולאה או קיסם עבה. אני מזכירה: פתח שנפתח רק בצד אחד הוא שקע ופתח שעובר מצד לצד מכניס אור. בודקים יציבות לפני כל חור גדול. כ־20 דקות.

4 פני שטח

מחליטים על פני השטח: חלק לגמרי באצבע לחה, מחוספס בעזרת ספוג או מסומן בקווים. אני מסבירה שפני שטח שונים באותו פסל יכולים להדגיש מעבר בין צדדים.

5 בסיס והצגה

בשיעור השני, אחרי ייבוש חלקי, מדביקים את הפסל לבסיס מעץ או מקרטון עבה. מניחים את כל הפסלים על שולחן מסתובב או על כיסא ומצלמים כל פסל מארבעה כיוונים.

לילדים שצריכים עזרה

לתלמידים שמתקשים להתנתק מצורה מוכרת אני מציעה להתחיל ממשהו מוכר ואז לפשט אותו

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם בונה פסל משני חלקים נפרדים שמתייחסים זה לזה ומתכנן את המרחק ביניהם כחלק

בשלבים, למשל ציפור, עד שנשאר רק קו התנועה שלה.

מהיצירה.

סיכום ותערוכה

אנחנו עוברים בין הפסלים בסיבוב מלא סביב השולחן. כל תלמיד מנחש את המילה של פסל אחד. אני שואלת: "איזה פסל משתנה הכי הרבה כשמסתובבים סביבו?", "מה עשה החלל השלילי?" ו"איך מרגישה צורה בלי שם?".

טיפים מהכיתה

- פסל עם חורים גדולים קורס כשהחימר רטוב מדי. כדאי לפתוח את החורים בסוף השיעור, כשהחימר התקשה מעט.
- שולחן מסתובב פשוט אפשר לבנות משתי צלחות חד־פעמיות וגולות ביניהן.
- ילדים רוצים מיד לצבוע. אני מבקשת לשמור את הפסל בצבע החימר, כי כך רואים את הצורה.

השראה להראות לילדים

- הנרי מור – פסלי דמויות שוכבות עם חללים פתוחים בגוף.
- ברברה הפוורת' – פסלים מעוגלים עם חורים שעוברים דרכם, לפעמים עם חוטים מתוחים בתוך החלל.
- קונסטנטין ברנקושי – "ציפור בחלל": צורה מופשטת ומבריקה שמבטאת תנועה ולא ציפור.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת יום העצמאות: פסל מופשט כיתתי שמבטא "יחד", מחלקים של כל תלמיד שמחוברים לבסיס אחד.
- פסל מופשט מתיל ונייר לבן, שמטיל צל על הקיר.
- ביקור בגן פסלים קרוב, למשל בגן הפסלים של מוזיאון ישראל ורישום פסל אחד משלושה כיוונים.

ציוד לשיעור

- כקילו חימר לכל תלמיד
- כלי לולאה, קיסם עבה וספוג לכל תלמיד
- קערה עם חלק (חימר מדולל במים) לכל שולחן
- בסיס מעץ או מקרטון עבה בגודל 15 על 15 ס"מ לכל תלמיד
- דבק פלסטי חזק להדבקה לבסיס
- משטח עבודה לכל תלמיד ושקיות ניילון לעטיפה בין השיעורים
- מפות שעוונית, סינרים וסמרטוטים

כיתה ו׳ • שיעור 20

ספר אמן

יצירת ספרון קטן עם רצף דימויים.

⏱ 45 דקות

🎨 דפדפת יצירה

מטרות השיעור

- להכיר את ספר האמן כיצירה שבה הדפדוף הוא חלק מהחוויה
- לקפל ולכרוך ספרון בשיטת אקורדיון או בתפירה פשוטה
- לתכנן רצף של דימויים שמשתנה מעמוד לעמוד ובונה סיפור או תחושה

מושגים

ספר אמן · רצף · כריכה · כפולת עמודים · קצב

פתיחה

אני מוציאה מהתיק ספרון קטן שהכנתי ופותחת אותו לאט. בכל עמוד נשאר אותו עיגול כחול וכל פעם הוא קרוב יותר לשפת הדף, עד שבעמוד האחרון הוא נעלם. אני שואלת: מה קרה לעיגול? יש תשובות מכל הכיוונים: הוא ברח, טבע, נהיה שמש. אני מסבירה שספר אמן לא חייב מילים. הדפדוף עצמו מספר את הסיפור. אחר כך אני מראה תצלומים מ"הספרים הבלתי קריאים" של ברונו מונרי.

מהלך השיעור

1 קיפול אקורדיון

כל תלמיד מקבל רצועת נייר עבה של 15 על 60 ס"מ. אני מדגימה: מקפלים לחצי, כל חצי שוב לחצי ושוב, עד שמתקבלים שמונה עמודים. מחליקים כל קיפול בציפורן או בסרגל. מי שרוצה כריכה רכה מדביק קרטון קטן משני הקצוות. כ־8 דקות.

2 תכנון רצף

על דף טיוטה משרטטים שמונה מלבנים קטנים, כמו לוח סיפור. אני מציעה ארבעה סוגי רצף: גדילה, היעלמות, טרנספורמציה ומסע. כל תלמיד בוחר אחד ומשרטט את הדימוי בכל עמוד. אני מזכירה שעמוד ריק יכול להיות חלק חזק מהרצף.

3 ביצוע העמודים

עובדים על העמודים בטושים, בצבעים ובגזירות. אני מבקשת לעבוד על כל הספר במקביל ולא עמוד אחרי עמוד, כדי לשמור על אותו סגנון ועל אותם צבעים. כ־18 דקות.

4 כריכה בחוט

מי שבחר ספר תפור מקפל ארבעה דפים לחצי, מנקב שלושה חורים בקפל בעזרת מחט עבה ותופר בחוט בתבנית שמונה. אני מדגימה בגדול על הלוח את מסלול החוט ועוזרת לכל תלמיד לקשור בסוף.

5 כותרת ועמוד אחרון

בכריכה כותבים שם לספר ובעמוד האחרון שם היוצר ושנה, כמו בספר אמיתי. אם נשאר זמן, מוסיפים פרט אחד שמפתיע בדפדוף: חלון חתוך, דף שנפתח או צבע שמופיע רק בסוף.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים בתכנון של שמונה עמודים אני מציעה ספרון של ארבעה עמודים ורצף פשוט של גדילה, כמו זרע שהופך לעץ.

מי שמתקדם חותך חלונות בעמודים כך שחלק מהדימוי בעמוד הבא נראה מראש, בהשראת מונרי.

סיכום ותערוכה

אנחנו יושבים במעגל ומעבירים את הספרים ימינה, כל ספר דקה אחת. אני שואלת: "איזה ספר הפתיע אתכם בדפדוף?", "מה עשה עמוד ריק בתוך רצף?" ו"איך ספר אמן שונה מתמונה תלויה על קיר?".

טיפים מהכיתה

- את הקיפולים כדאי לעשות יחד, שלב אחרי שלב. תלמיד שמקדים בקיפול אחד מקבל עמודים לא שווים.
- נייר דק מדי מראה את הצבע מהצד השני. אני משתמשת בנייר 160 גרם לפחות.
- מחטים עבות עם קצה קהה, של רקמה, בטוחות מספיק לכיתה ועוברות בנייר בקלות.

השראה להראות לילדים

- ברונו מונרי – "ספרים בלתי קריאים": ספרים בלי מילים שבנויים מצבעים, חיתוכים וסוגי נייר.
- אד רושה – "עשרים ושש תחנות דלק": ספר אמן מצולם שבו הרצף עצמו הוא הרעיון.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת יום העצמאות: ספר אקורדיון כיתתי על מקומות בארץ, עמוד לכל תלמיד.
- ספר זיכרונות לסוף בית הספר היסודי, שבו כל חבר מוסיף עמוד.
- ספר הדפסים בשילוב לוחות הלינוליאום מתחילת השנה.

ציוד לשיעור

- רצועת נייר עבה 160 גרם בגודל 15 על 60 ס"מ לכל תלמיד
- ארבעה דפי A4 עבים לספר תפור, למי שבוחר בו
- חוט רקמה ומחט קהה עבה לכל תלמיד
- שני מלבני קרטון קטנים לכריכה
- טושים, עפרונות צבעוניים וצבעי מים
- מספריים, דבק סטיק וסרגל לכל תלמיד
- דף טיוטה לתכנון רצף

כיתה ו׳ • שיעור 21

אמנות קינטית

יצירה תלויה שזזה ברוח.

⏱ 45 דקות · 🎨 תנועה (מובייל)

מטרות השיעור

- להכיר אמנות קינטית ואת המובייל כיצירה שהתנועה היא חלק ממנה
- להבין איזון בפועל: נקודת תלייה, משקל וזרוע
- לבנות מובייל של שלוש קומות לפחות שמתאזן וזז ברוח

מושגים

אמנות קינטית · מובייל · נקודת איזון · זרוע · משקל נגדי

פתיחה

אני תולה מהתקרה מובייל קטן שהכנתי ומבקשת מתלמיד אחד לפתוח את החלון. כל הכיתה מסתכלת איך הצורות מסתובבות. אני שואלת: האם זה אותו פסל כמו לפני דקה? אחר כך אני מקרינה סרטון קצר של מובייל של אלכסנדר קלדר בתנועה ומספרת שהוא היה מהנדס לפני שהיה אמן. הוא בנה פסלים שהאוויר הוא חלק מהם.

מהלך השיעור

1 ניסוי איזון

כל תלמיד מקבל קש או מקל ושתי צורות נייר במשקלים שונים. הוא תולה אותן בשני הקצוות ומחפש את הנקודה שבה המקל מתאזן על האצבע. אני מראה שהצורה הכבדה צריכה זרוע קצרה והקלה זרוע ארוכה, כמו נדנדה. כ־7 דקות.

2 עיצוב צורות

על נייר עבה מציירים וגוזרים חמש עד שבע צורות בשפה אחת: אורגניות כמו עלים, גאומטריות או צורות של נושא מסוים. צובעים משני הצדדים, כי המובייל מסתובב. אני מציעה מגוון גדלים, אבל באותה משפחת צבעים.

3 כיפוף תיל

אני מדגימה כיפוף של תיל בעזרת צבת: לולאה קטנה בכל קצה לתליית חוט וזרוע מעט מעוקלת. כל תלמיד מכין שלוש זרועות באורכים שונים. אני מזכירה לכופף את הקצוות פנימה כדי שלא ישרטו. כ־10 דקות.

4 בנייה מלמטה למעלה

תמיד מתחילים מהקומה הנמוכה. תולים שתי צורות על הזרוע הקטנה ומוצאים את נקודת האיזון שלה. קושרים שם חוט ותולים את כל היחידה מקצה של הזרוע הבאה. כך עולים קומה אחר קומה ובכל קומה מאזנים מחדש. כ־15 דקות.

5 תלייה ובדיקה

תולים את המוביילים על חוט שמתוח לאורך הכיתה. פותחים חלון או מנפנפים בעדינות. מי שהמובייל שלו נוטה מזיז את נקודת התלייה עד שהוא מתיישר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים בתיל אני נותנת קשים קשיחים או מקלות עץ דקים. המובייל שלהם יהיה של שתי קומות בלבד.

מי שמתקדם מוסיף אלמנט שמשמיע צליל כשהוא זז, או צורה שמטילה צל מעניין על הקיר כשמאירים אותה בפנס.

סיכום ותערוכה

אנחנו יושבים מתחת למוביילים ומסתכלים למעלה. אני שואלת: "איזה מובייל זז הכי יפה ולמה?", "מה למדתם על משקל ואורך הזרוע?" ו"מה ההבדל בין פסל שעומד לפסל שזז?".

טיפים מהכיתה

- חוט ניילון שקוף מתסבך מהר. אני מעדיפה חוט כותנה דק וחותכת מראש מקטעים של 30 ס"מ.
- הטעות הנפוצה היא לבנות מלמעלה. כדאי לכתוב על הלוח "מתחילים מלמטה" ולהזכיר בכל שולחן.
- מעט פלסטלינה על קצה זרוע היא משקל נגדי מצוין לתיקון מהיר.

השראה להראות לילדים

- אלכסנדר קלדר – "מלכודת לובסטר וזנב דג": מובייל צבעוני תלוי שבו כל צורה מתאזנת מול האחרות.
- יעקב אגם – יצירות קינטיות שבהן הדימוי משתנה לפי מקום הצופה.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת יום העצמאות: מובייל כיתתי בצבעי כחול ולבן עם סמלים של מקומות בארץ.
- אמנות קינטית אופטית: ציור בפסים בהשראת יעקב אגם, שמשתנה כשזזים לידו.
- מובייל ממה שמוצאים בטבע: ענפים יבשים, עלים וצדפים.

ציוד לשיעור

- תיל רך בעובי 1.5 מ"מ, כמטר לכל תלמיד
- צבת קטנה לכל זוג
- חוט כותנה דק חתוך למקטעים של 30 ס"מ
- נייר עבה או בריסטול לגזירת צורות
- מספריים, עפרונות וטושים או צבעי גואש
- קשים או מקלות עץ דקים לניסוי האיזון
- פלסטלינה כמשקל נגדי וחבל לתלייה לאורך הכיתה

כיתה ו׳ • שיעור 22

דימוי עצמי סמלי

דיוקן עצמי הבנוי מסמלים אישיים.

⏱ 45 דקות

🎨 סמלים אישיים

מטרות השיעור

- להבין מהו סמל: דימוי שמייצג רעיון, תכונה או זיכרון
- לבנות דיוקן עצמי שאינו מתאר את הפנים אלא מורכב מסמלים אישיים
- לשלב גואש וקולאז׳ בקומפוזיציה מתוכננת עם מוקד ברור

מושגים

סמל · דיוקן עצמי · מטפורה · קולאז׳ · היררכיה חזותית

פתיחה

אני מקרינה את "ורטומנוס" של ארצ׳ימבולדו, דיוקן של קיסר שעשוי כולו מפירות וירקות. התלמידים צוחקים ומתחילים לזהות: האף אגס, הלחיים תפוחים, השיער ענבים. אני שואלת: למה צייר הקיסר דווקא מפירות? מה זה אומר עליו? אחר כך אני מראה דיוקן עצמי של פרידה קאלו עם קוף וחתול לצידה ושואלת מה החיות האלה מספרות עליה.

מהלך השיעור

1 מילון סמלים

כל תלמיד כותב במחברת שמונה דברים עליו: תכונה, מקום, אדם חשוב, פחד, חלום, תחביב, זיכרון וחפץ. ליד כל אחד הוא משרטט סמל קטן. אני מבקשת להימנע מהסמל הראשון שעולה. לא לב לאהבה, אלא משהו שרק אצלו יש לו משמעות. כ־10 דקות.

2 מבנה הדיוקן

בוחרים מבנה: צללית של הראש שבתוכה הסמלים, פנים שכל חלק בהן הוא סמל כמו אצל ארצ׳ימבולדו, או דיוקן עם סמלים מסביב כמו אצל קאלו. משרטטים בעיפרון קל על הבריסטול. אני מזכירה: סמל אחד גדול הוא המוקד והשאר קטנים יותר.

3 צבע ורקע

צובעים בגואש את הרקע ואת הסמלים הגדולים. אני מציעה לבחור פלטה של שלושה צבעים עיקריים שמתאימה לתחושה, חמה או קרה, כדי שהדיוקן לא יתפזר. כ־12 דקות.

4 שכבת קולאז׳

גוזרים ממגזינים מרקמים, צבעים או דימויים שמשלימים סמלים מסוימים: שמיים בתוך עין, מפה בתוך שיער. מדביקים על הגואש היבש. אני מבקשת מכל אחד לבדוק שהקולאז׳ משרת את הסמל ולא מסתיר אותו.

5 מקרא

בצד האחורי של הבריסטול כל תלמיד כותב מקרא קצר של שלושה סמלים לפחות. הוא מחליט אם לשתף אותו עם הכיתה או לשמור לעצמו.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים לבחור סמלים אני נותנת דף עם עשרים סמלים לדוגמה לבחירה ולשינוי ומבנה מוכן של צללית ראש.

מי שמתקדם משלב סמל שמשתנה: חלק אחד של הדיוקן מראה את עצמו בעבר וחלק אחר את עצמו בעתיד.

סיכום ותערוכה

אנחנו מציגים את הדיוקנאות בלי שמות והכיתה מנסה לזהות מי הוא מי רק לפי הסמלים. אני שואלת: "איזה סמל אמר הכי הרבה?", "מתי סמל צריך הסבר ומתי הוא מובן לבד?" ו"מה ההבדל בין הדיוקן הזה לבין הקולאז' האישי מתחילת השנה?".

טיפים מהכיתה

- כדאי להשוות בסוף לקולאז' הזהות מאמצע הסתיו. התלמידים רואים כמה הם התקדמו בשפה החזותית.
- יש תלמידים שמסמנים פחדים או קשיים. המקרא בגב הדף נותן להם מקום לכתוב בלי לחשוף.
- גואש יבש מתקלף מתחת לדבק נוזלי. מדביקים קולאז' בדבק סטיק או בדבק פלסטי בשכבה דקה מאוד.

השראה להראות לילדים

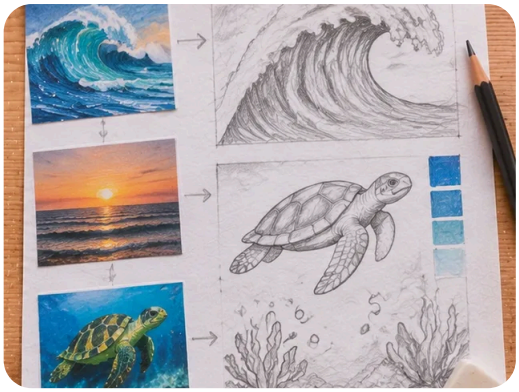
- ג'וזפה ארצ'ימבולדו – "ורטומנוס": דיוקן של הקיסר רודולף השני שבנוי כולו מפירות, ירקות ופרחים.
- פרידה קאלו – "דיוקן עצמי עם שרשרת קוצים וקוליברי": הקוצים, הקוף והחתול הם סמלים שמספרים על חייה.

הרחבות ופעילויות המשך

- לקראת סוף השנה: דיוקן סמלי של הכיתה כולה, שבו כל תלמיד תורם סמל אחד.
- עיצוב סמל אישי אחד בלבד, כמו לוגו. אחר כך הדפסה שלו בחותמת גומי או לינוליאום.
- כתיבת שיר קצר שבו כל שורה מתארת סמל מתוך הדיוקן.

ציוד לשיעור

- בריסטול בגודל 35 על 50 ס"מ לכל תלמיד
- צבעי גואש ומכחולים בינוני ודק לכל תלמיד
- מגזינים, כחמישה לכל שולחן
- דבק סטיק ודבק פלסטי מדולל
- מספריים לכל תלמיד
- מחברת סקיצות ועיפרון
- כוסות מים, עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

כיתה ו׳ • שיעור 23

פרויקט גמר – תכנון

הגדרת נושא אישי, מחקר חזותי וסקיצות.

⏱ 45 דקות | 🎨 תכנון עצמאי

מטרות השיעור

- לבחור נושא אישי לפרויקט הגמר ולנסח אותו כשאלה או כרעיון במשפט אחד
- לבצע מחקר חזותי: לאסוף דימויים, אמנים וחומרים שקשורים לנושא
- לשרטט לפחות שלוש סקיצות, לבחור כיוון ולבנות לוח זמנים לביצוע

מושגים

פרויקט | מחקר חזותי | לוח השראה | סקיצה | תכנון

פתיחה

אני פותחת את השיעור בשקט ומניחה על השולחן את תיקי העבודות של התלמידים מכל השנה. אני מבקשת מכל אחד לדפדף בתיק שלו חמש דקות ולמצוא דבר אחד שהוא רוצה לקחת איתו הלאה: טכניקה, נושא, צבע או שאלה. אחר כך אני מקרינה כמה רישומי הכנה של פיקאסו ל"גרניקה" ושואלת: כמה רישומים לדעתכם הוא עשה לפני הציור? אני מספרת שהיו עשרות ושאנחנו מתחילים היום את השלב הזה בפרויקט שלנו.

מהלך השיעור

1 בחירת נושא

כל תלמיד כותב שלושה נושאים אפשריים ולצד כל אחד למה הוא חשוב לו. אחר כך הוא מדבר שתי דקות עם בן זוג על כל אחד ובוחר אחד. אני מבקשת לנסח אותו כשאלה, למשל "איך נראה הבית שלי בעיניים של סבתא?" או "מה נשאר מהיסודי כשעוזבים?". כ־10 דקות.

2 מחקר חזותי

על כפולת עמודים במחברת הסקיצות בונים לוח השראה: תמונות ממגזינים ומהדפסות, רישומים מהירים, שמות של שני אמנים שקשורים לנושא, דוגמאות חומרים. אני מסתובבת עם כרטיסי האמנים מ"חקר אמן" ומציעה התאמות. כ־12 דקות.

3 שלוש סקיצות

כל תלמיד משרטט שלוש סקיצות שונות באמת לאותו נושא: בטכניקה אחרת, בפורמט אחר או בקנה מידה אחר. לצד כל סקיצה הוא כותב את החומרים שהיא דורשת. אני מזכירה את שלוש הסקיצות מהשיעור הראשון השנה ומראה עד כמה הדרך התקצרה.

4 שיחת התייעצות

אני יושבת עם כל תלמיד דקה או שתיים, בזמן שהאחרים ממשיכים. אנחנו בוחרים יחד סקיצה ואני שואלת שאלה אחת: "מה הדבר הכי חשוב שהקהל צריך להרגיש?". התשובה נכתבת בראש העמוד.

5 לוח זמנים ורשימת חומרים

בעמוד אחרון כותבים מה יעשו בכל אחד משלושת השיעורים הבאים ומה צריך להביא מהבית. אני אוספת את רשימות החומרים כדי להכין מראש. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים לבחור נושא אני מציעה שלוש מסגרות: "המקום שלי", "אדם שחשוב לי" או "החלום שלי לעתיד" ונותנת דף מחקר עם שאלות מנחות.

מי שמתקדם מתכנן פרויקט של סדרה, שלוש עבודות קטנות שמתחברות, או משלב בפרויקט שתי טכניקות שלמד השנה.

סיכום ותערוכה

כל תלמיד מציג לכיתה את הנושא שלו במשפט אחד ואת הסקיצה שנבחרה. אני שואלת: "מה הפתיע אתכם בזמן המחקר?", "למה בחרתם בסקיצה הזו ולא בשתיים האחרות?" ו"מה הדבר שהכי מלחיץ אתכם בביצוע ואיך נתכונן אליו?". המחברות נשארות אצלי עד השיעור הבא.

טיפים מהכיתה

- בשלב הזה רבים בוחרים נושאים גדולים מדי. אני עוזרת לצמצם: לא "המשפחה שלי" אלא "השולחן של ארוחת שישי".
- כדאי לבקש מראש שכל תלמיד יביא מהבית שלושה דימויים או חפצים שקשורים לנושא. בלי זה המחקר נשאר רדוד.
- את שיחות ההתייעצות אני מתחילה מהתלמידים שאני יודעת שיתקשו, כדי שלא יישארו לסוף בלי כיוון.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – רישומי ההכנה ל"גרניקה": עשרות סקיצות של סוסים, ראשים וידיים לפני הציור הגדול.
- לאונרדו דה וינצ'י – מחברות הרישום שלו: דפים שבהם רישום, כתב ורעיונות מתערבבים.

הרחבות ופעילויות המשך

- שיחה עם בן משפחה על הנושא ותיעוד שלה במחברת כחלק מהמחקר.
- הזמנה לתערוכת הגמר: עיצוב פוסטר או הזמנה לקראת סוף השנה.
- יומן פרויקט: בכל שיעור כותבים שלוש שורות על ההתקדמות.

ציוד לשיעור

- מחברת סקיצות לכל תלמיד
- עפרונות HB ו־2B, מחק ומחדד
- חומרי מחקר: מגזינים, הדפסות, כרטיסי האמנים, ספרי אמנות מהספרייה
- דבק סטיק ומספריים לכל תלמיד
- תיקי העבודות של התלמידים מכל השנה
- דף לוח זמנים לכל תלמיד

כיתה ו׳ • שיעור 24

פרויקט גמר – ביצוע

ביצוע פרויקט הגמר האישי והצגתו לכיתה.

⏱️ שלושה שיעורים של 45 דקות

🎨 טכניקה חופשית

מטרות השיעור

- לבצע את הפרויקט האישי לפי התכנון, לקבל החלטות ולשנות כשצריך
- לנהל זמן וחומרים בעצמאות לאורך כמה שיעורים
- להציג את העבודה לכיתה, לנמק בחירות ולהגיב לעבודות של אחרים

מושגים

ביצוע · עצמאות · תערוכה · הצהרת אמן · משוב

פתיחה

אני מסדרת את הכיתה כמו סטודיו: עמדת צבע, עמדת פיסול, עמדת הדבקה ושולחן לרישום. כשהתלמידים נכנסים, אני מחזירה לכל אחד את מחברת הסקיצות פתוחה בעמוד של לוח הזמנים. אני אומרת להם שבשיעורים האלה אני לא מורה שמכתיבה, אלא אמנית ותיקה בסטודיו שאפשר להתייעץ איתה. אחר כך אני מראה את "החילזון" של מאטיס ומספרת שהוא גזר אותו כשהיה חולה ולא יכול היה לצייר ובכל זאת מצא דרך.

מהלך השיעור

1. **שיעור ראשון: בסיס**
   כל תלמיד מתחיל מהשלב הגדול: רקע, שלד או רישום ראשי. בתחילת השיעור הוא כותב במחברת מה המטרה היום. אני עוברת בין העמדות ושואלת בעיקר שאלות ולא נותנת פתרונות: "מה לא עובד?", "מה ניסית?". בסוף השיעור הוא כותב שלוש שורות ביומן הפרויקט.

2. **שיעור שני: עומק ופרטים**
   באמצע הדרך עושים "ביקורת ביניים" של עשר דקות. בזוגות כל תלמיד מראה את העבודה ומקבל משוב לפי הכלל: דבר אחד שעובד, שאלה אחת ורעיון אחד. אחר כך ממשיכים לעבוד. אני מזכירה שמותר לשנות את התכנון, בתנאי שכותבים במחברת למה.

3. **הצהרת אמן**
   בתחילת השיעור השלישי כל תלמיד כותב הצהרת אמן קצרה: שם העבודה, החומרים, השאלה שהוא שאל ומה הוא רוצה שהקהל ירגיש. ארבעה עד שישה משפטים. אני עוזרת לנקות מילים מיותרות.

4. **גימור והצבה**
   מסיימים פרטים, מנקים שוליים ומחליטים איך להציג: תלוי, עומד, פתוח על שולחן. אני מבקשת לחשוב על גובה העיניים של הקהל ועל המרחק בין העבודות. כ־15 דקות.

5. **תערוכה והצגה**
   כל תלמיד מציג לכיתה את העבודה בשתי דקות: קורא את ההצהרה ומראה סקיצה אחת מהתכנון לצד העבודה. הכיתה שואלת שאלה אחת. בסוף מזמינים הורים או כיתות אחרות לתערוכת גמר.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לתלמידים שמתקשים בעצמאות אני מחלקת את הביצוע למשימות קטנות על כרטיסיות, אחת לכל שיעור ובודקת איתם בתחילת כל שיעור.

מי שמסיים מוקדם מתעד את התהליך בתצלומים ובונה לצד העבודה לוח תהליך, או עוזר לאצור את התערוכה כולה ולכתוב את טקסט הפתיחה.

סיכום ותערוכה

אחרי ההצגות אנחנו יושבים במעגל אחרון של השנה. אני שואלת: "מה הדבר שהכי למדתם מהפרויקט, לא על אמנות אלא על עצמכם?", "איזו עבודה של חבר תישאר לכם בראש?" ו"מה הייתם אומרים לתלמידי כיתה ו' בשנה הבאה לפני שהם מתחילים?". כל תלמיד לוקח הביתה את העבודה, את תיק העבודות ואת מחברת הסקיצות.

טיפים מהכיתה

- חומרים לבחירה חופשית מחייבים הכנה מוקדמת. אני מסדרת עמדות קבועות עם כל חומר ומגבילה מספר תלמידים בכל עמדה.
- תמיד יש תלמיד שמבקש להתחיל מחדש בשיעור השני. אני מאפשרת פעם אחת בלבד ורק אם הוא כותב מה למד מהניסיון הראשון.
- כדאי לתאם את תערוכת הגמר עם מסיבת הסיום של כיתה ו'. ההורים כבר מגיעים והתלמידים מציגים מול קהל אמיתי.

השראה להראות לילדים

- אנרי מאטיס – "החילזון": קומפוזיציה מנייר צבעוני גזור שהאמן יצר כשכבר לא יכול היה לצייר, דוגמה לבחירת טכניקה שמתאימה לרגע.
- יאיוי קוסאמה – עבודה עקבית לאורך עשרות שנים סביב נושא אישי אחד, הנקודות, בכל חומר אפשרי.

הרחבות ופעילויות המשך

- תערוכת גמר פתוחה להורים, עם קטלוג קטן שבו לכל תלמיד עמוד והצהרת האמן שלו.
- מתנה לבית הספר: עבודה אחת מכל כיתה ו' נשארת על קיר במסדרון לשנה הבאה.
- לקראת הקיץ: יומן סקיצות לחופש, עם משימה אחת לכל שבוע.

ציוד לשיעור

- חומרים לבחירת התלמיד לפי רשימת החומרים שהוגשה בשיעור התכנון
- דפי ציור A3 ובריסטול בכמה גדלים
- צבעי גואש, אקריליק וצבעי מים בעמדות קבועות
- חימר, דבק, מספריים ומגזינים בעמדות
- מחברת הסקיצות ויומן הפרויקט
- כרטיסייה להצהרת אמן לכל תלמיד
- חוטים, אטבים ונייר דבק נייר לתלייה
- סינרים, עיתונים, מגבונים וסמרטוטים

חגי ישראל

24 מערכים

לכל חג מערך לכיתות א׳–ג׳ ומערך לכיתות ד׳–ו׳, מראש השנה ועד ט״ו באב.

1. **ראש השנה: רימון של ברכות**
   כיתות א׳–ג׳ · הדפסה וקולאז׳
2. **ראש השנה: שופר, תפוח ודבש**
   כיתות ד׳–ו׳ · רישום מהתבוננות ופסטל
3. **יום כיפור: יונת השלום**
   כיתות א׳–ג׳ · גזירה וקולאז׳
4. **יום כיפור: דף חדש**
   כיתות ד׳–ו׳ · צבעי מים בשכבות
5. **סוכות: קישוטי סוכה**
   כיתות א׳–ג׳ · שרשראות וגזירה
6. **סוכות: ארבעת המינים**
   כיתות ד׳–ו׳ · רישום בוטני
7. **שמחת תורה: דגל לשמחת תורה**
   כיתות א׳–ג׳ · עיצוב דגל
8. **שמחת תורה: מגילה מעוטרת**
   כיתות ד׳–ו׳ · קליגרפיה ועיטור
9. **חג הסיגד: מגש בהשראת סלסלות הקש**
   כיתות א׳–ג׳ · עיטור ודוגמה מעגלית
10. **חג הסיגד: העלייה לירושלים**
    כיתות ד׳–ו׳ · ציור קבוצה וריתמוס
11. **חנוכה: סביבון צבעוני**
    כיתות א׳–ג׳ · בנייה וצבע
12. **חנוכה: חנוכייה ממוחזרת**
    כיתות ד׳–ו׳ · פיסול מחומרים ממוחזרים
13. **ט״ו בשבט: שקדייה פורחת**
    כיתות א׳–ג׳ · טביעות וצבע
14. **ט״ו בשבט: שבעת המינים**
    כיתות ד׳–ו׳ · טבע דומם בגואש
15. **פורים: רעשן פורים**
    כיתות א׳–ג׳ · בנייה ממוחזרת
16. **פורים: משלוח מנות מעוצב**
    כיתות ד׳–ו׳ · עיצוב אריזה
17. **פסח: קערת הסדר**
    כיתות א׳–ג׳ · ציור על צלחת
18. **פסח: יציאת מצרים בקומיקס**
    כיתות ד׳–ו׳ · איור ורצף
19. **ל״ג בעומר: מדורה של צבעים**
    כיתות א׳–ג׳ · קולאז׳ קרעים
20. **ל״ג בעומר: לילה של מדורות**
    כיתות ד׳–ו׳ · גיר שמן על נייר שחור
21. **שבועות: סל ביכורים**
    כיתות א׳–ג׳ · אריגת נייר
22. **שבועות: שדה חיטה בקציר**
    כיתות ד׳–ו׳ · משיכות מכחול
23. **ט״ו באב: לבבות של חברות**
    כיתות א׳–ג׳ · קולאז׳
24. **ט״ו באב: מחול בכרמים**
    כיתות ד׳–ו׳ · צבעי מים והשארת לבן

ראש השנה • תשרי • כיתות א׳–ג׳

רימון של ברכות

רימון גדול מנייר אדום שבתוכו גרגרים מטביעות אצבע, ועל כל גרגר ברכה קטנה לשנה החדשה.

⏱ 45 דקות | 🎨 הדפסה וקולאז׳

מטרות השיעור

- להכיר את הרימון כסמל של ראש השנה ואת המנהג לברך זה את זה בשנה החדשה
- להתנסות בהדפסה בטביעות אצבע וביצירת דוגמה מחזורית של גרגרים
- לשלב גזירה, הדבקה וכתיבה קצרה ביצירה אחת

מושגים

טביעה | הדפסה | קולאז׳ | גוון | צורה

פתיחה

אני נכנסת לכיתה עם רימון אמיתי בתוך שקית נייר ומבקשת משלושה ילדים למשש אותו מבחוץ ולנחש מה יש בפנים. אחרי שמגלים, אני חוצה את הרימון מול כולם ומראה את הגרגרים הנוצצים. אני מספרת שבראש השנה נוהגים לאכול רימון ולאחל שיהיו לנו בשנה החדשה הרבה דברים טובים, כמו הגרגרים ברימון. אני שואלת: "אם כל גרגר היה ברכה, מה הייתם מאחלים?" ושומעת כמה תשובות.

מהלך השיעור

1 גזירת הרימון

כל ילד מקבל חצי בריסטול אדום. אני מדגימה על הלוח איך מציירים בעיפרון עיגול גדול שממלא כמעט את כל הדף ובראשו "כתר" קטן של שלושה משולשים. הילדים גוזרים לאורך הקו. מי שמתקשה בעיגול יכול לסמן מסביב לצלחת חד־פעמית גדולה. כ־8 דקות.

2 פנים הרימון

אני מראה שוב את חצי הרימון ושואלת איך הגרגרים מסודרים: צפופים, קרובים זה לזה ויש ביניהם קירות דקים בהירים. בעזרת טוש דק הילדים מסמנים באמצע הרימון שלושה או ארבעה "חדרים" בקווים מעוגלים. כך יהיה ברור איפה ממלאים גרגרים.

3 גרגרים מטביעות אצבע

על כל שולחן צלחת עם צבע אצבעות אדום וורוד. אני מדגימה: טובלים רק את כרית האצבע, לוחצים לחיצה אחת על הדף ומרימים ישר למעלה בלי למרוח. הילדים ממלאים את החדרים בגרגרים צפופים ומחליפים בין אדום לוורוד כדי ליצור גוונים. אני מזכירה לנגב את האצבע במגבון בין צבע לצבע. כ־12 דקות.

4 עלים ופרטים

בזמן שהצבע מתייבש הילדים גוזרים מבריסטול ירוק שניים או שלושה עלים מאורכים ומדביקים אותם ליד הכתר. אני מראה שעלה אפשר לגזור מקיפול: מקפלים פס ירוק לשניים, גוזרים חצי טיפה ופותחים עלה סימטרי.

5 ברכות על הגרגרים

כשהטביעות כמעט יבשות, כל ילד בוחר חמישה גרגרים בולטים וכותב לידם בטוש דק מילה אחת של ברכה: בריאות, חברים, שמחה, שקט, הצלחה. ילדי כיתה א׳ יכולים לצייר סמל קטן במקום מילה ואני כותבת להם את המילה מתחת. כ־8 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגזירה אני מכינה מראש עיגולים חתוכים וכך הם מתרכזים בהדפסה ובברכות. מי שמתקשה בכתיבה מכתיב לי ברכה אחת ואני כותבת אותה איתו.

אתגר למתקדמים

מי שמסיים מהר מוסיף צל לרימון בגוון כהה יותר בצד אחד, או מכין רימון קטן נוסף כגלויית ברכה למשפחה.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הרימונים על הלוח זה ליד זה ויוצרים "עץ רימונים" כיתתי. אני שואלת: "איך יצרנו גרגרים בלי מכחול?", "מה קרה כשהחלפתם בין אדום לוורוד?" ו"איזו ברכה הייתם רוצים לתת דווקא לחבר שיושב לידכם?". כל ילד קורא בקול ברכה אחת מהרימון שלו.

טיפים מהכיתה

- צבע אצבעות סמיך מדי משאיר גוש ולא טביעה. אני מדללת אותו בטיפת מים ומורחת שכבה דקה על הצלחת.
- כדאי להחזיק רימון אמיתי חצוי על שולחן המורה לאורך כל השיעור. הילדים חוזרים להסתכל בו בלי שאבקש.
- שקית מגבונים פתוחה על כל שולחן חוסכת תנועה לכיור ושומרת על השקט.

השראה להראות לילדים

- אד אמברלי – ספרי הציור שלו מטביעות אגודל: מראים לילדים כמה דמויות ודברים אפשר ליצור מטביעה אחת פשוטה.
- יאיוי קוסאמה – הדלעות המנוקדות שלה: נקודות צפופות שחוזרות על עצמן ויוצרות צורה שלמה, בדיוק כמו גרגרי הרימון.

הרחבות ופעילויות המשך

- חיבור הרימונים לשרשרת ארוכה שתקשט את הכיתה לקראת החג.
- הכנת כרטיס ברכה מקופל עם רימון קטן מטביעות בחזית וברכה אישית בפנים.
- בבית: לשאול את ההורים איזה סימן אוכלים בערב החג במשפחה ולספר עליו בשיעור הבא.

ציוד לשיעור

- חצי בריסטול אדום לכל ילד
- רבע בריסטול ירוק לכל ילד
- צבע אצבעות אדום וורוד בצלחת חד־פעמית לכל שולחן
- טוש שחור דק לכל ילד
- מספריים ודבק סטיק לכל ילד
- צלחות חד־פעמיות גדולות כשבלונה לעיגול
- רימון אמיתי וסכין לחיתוך (בידי המורה)
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- מגבונים לחים

ראש השנה • תשרי • כיתות ד׳–ו׳

שופר, תפוח ודבש

טבע דומם של שופר, תפוח וצנצנת דבש: רישום מדויק עם דגש על מרקם, אור וצל.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 רישום מהתבוננות ופסטל

מטרות השיעור

- לרשום טבע דומם מהתבוננות ישירה תוך הקפדה על פרופורציות בין החפצים
- להבחין בין מקור האור, הצד המואר, הצל העצמי והצל המוטל
- להעביר מרקם בעזרת פסטל שמן: חלקות התפוח, שקיפות הדבש ופסים בשופר

מושגים

טבע דומם · פרופורציה · אור וצל · צל מוטל · מרקם

פתיחה

לפני שהילדים נכנסים אני מסדרת על שולחן במרכז הכיתה שופר, תפוח אדום וצנצנת דבש ומאירה אותם מצד אחד במנורת שולחן. אני תוקעת בשופר תקיעה קצרה אחת. אחרי שהחדר נרגע אני מספרת שהשופר עשוי מקרן של איל ושתקיעתו בבית הכנסת נועדה "להעיר" אותנו לקראת השנה החדשה. אני שואלת: "מה כל אחד מהחפצים האלה מספר על החג?" ו"מה משותף לשלושתם כשמסתכלים עליהם כמו צייר?". כך אנחנו מגיעים לאור ולצל.

מהלך השיעור

1 התבוננות ורישום מבנה

כל ילד בוחר נקודת מבט ומסמן בעיפרון קל את הקו של משטח השולחן. אני מדגימה מדידה בעיפרון ביד מושטת: כמה "תפוחים" גובה הצנצנת וכמה אורך השופר. הילדים מסמנים קודם צורות בסיס: עיגול לתפוח, גליל לצנצנת וקשת מתעקלת לשופר. אני מבקשת לא למחוק בשלב הזה ופשוט לחזק את הקו הנכון. כ־15 דקות.

2 דיוק הקווים

עכשיו מדייקים: פתח השופר רחב והוא הולך ונעשה צר, המכסה של הצנצנת הוא אליפסה ולא קו ישר והתפוח יושב על השולחן ולא מרחף. אני עוברת בין הילדים ושואלת "איפה החפצים נוגעים בשולחן?" ו"מה מסתתר מאחורי מה?". חפיפה בין חפצים יוצרת עומק ואני מעודדת אותה.

3 מיפוי אור וצל

אני מכבה את אור התקרה ומשאירה רק את המנורה. הילדים מסמנים בחץ קטן בפינת הדף מאיפה מגיע האור ומקווקווים בעיפרון את האזורים הכהים: צד התפוח שמנגד לאור, פנים הצנצנת והצל שכל חפץ מטיל על השולחן. זה מסיים את השיעור הראשון. כ־10 דקות.

4 צבע בפסטל שמן

בשיעור השני אני מדגימה שלוש טכניקות: שכבה בהירה ראשונה בלחץ קל, שכבה כהה מעליה בצד הצל ומריחה באצבע שמחברת ביניהן. לתפוח אני מראה שילוב של אדום, צהוב ונגיעה של ירוק. לדבש שכבת צהוב וכתום ונקודת אור לבנה שנשארת חלקה. לשופר קווים קצרים בכיוון הקרן כדי להראות את הטבעות. כ־25 דקות.

5 הצל המוטל ונקודות האור

בסוף הילדים מוסיפים את הצל על השולחן בסגול או כחול כהה ולא בשחור ובודקים שהוא נוטה לצד שמנגד למנורה. בעזרת פסטל לבן הם מחזקים את נקודות הברק: על התפוח, על זכוכית הצנצנת ועל קצה השופר. אני מזכירה שנקודת האור היא מה שגורם לחפץ להיראות עגול. כ־15 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים ברישום שלושה חפצים אני מציעה להתמקד בתפוח ובצנצנת בלבד ונותנת להם להניח את החפצים קרוב אליהם על השולחן.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מהר מוסיף מפה או בד מקופל מתחת לחפצים ומתמודד עם קפלים, או רושם גרסה שנייה מנקודת מבט אחרת לגמרי.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את כל העבודות על הרצפה במעגל סביב השולחן עם החפצים. אני שואלת: "באיזו עבודה הכי ברור מאיפה מגיע האור ולמה?", "איך הצליחו להראות שהדבש שקוף?" ו"מה השתנה בין הרישום של השיעור הראשון לבין העבודה הצבועה?". כל ילד כותב בגב הדף איחול אחד לשנה החדשה ליד שמו.

טיפים מהכיתה

- כדאי לסדר את טבע הדומם על כיסא גבוה או שולחן במרכז, כך שכל הכיתה רואה אותו בגובה העיניים. מצלמת טלפון על הלוח אינה תחליף להתבוננות אמיתית.
- בין שני השיעורים אני מצלמת את הסידור ומסמנת בסלוטייפ על השולחן את מקום כל חפץ, כדי שבשיעור השני הכול יהיה בדיוק באותו מקום.
- פסטל שמן מתלכלך מהר. נייר טואלט ליד כל ילד לניגוב האצבעות שומר על הצבעים נקיים.
- התפוח מתחיל להשחיר אם חוצים אותו, אז אני משאירה אותו שלם.

השראה להראות לילדים

- ז'אן־בטיסט שרדן – "צנצנת המשמשים": צנצנת זכוכית ופירות בתאורה רכה, דוגמה מצוינת לשקיפות ולברק.
- פול סזאן – ציורי טבע הדומם שלו עם תפוחים: מראים איך צבע לבדו בונה נפח של פרי.
- ג'ורג'ו מורנדי – ציורי הבקבוקים והכלים שלו: חפצים פשוטים, אור עדין וצללים שקטים.

הרחבות ופעילויות המשך

- רישום מהיר של עשר דקות של סימני ראש השנה נוספים: רימון, ראש דג או תמר, כתרגול של אור וצל.
- סדרת גלויות ברכה מצילומים מוקטנים של העבודות לחלוקה למשפחות.
- שיחה קצרה על טבע דומם בתולדות האמנות ובחירת חפץ אחד מהבית שמספר משהו על המשפחה, לרישום בשיעור הבא.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לכל ילד
- עיפרון רישום HB ו־4B לכל ילד
- מחק לכל ילד
- קופסת פסטל שמן לכל זוג
- שופר, תפוח אדום שלם וצנצנת דבש להתבוננות
- מנורת שולחן להארה צדדית
- נייר טואלט או מגבונים לניגוב פסטל
- סלוטייפ לסימון מיקום החפצים

יום כיפור • תשרי • כיתות א׳–ג׳

יונת השלום

יונה לבנה מנייר על רקע שמיים, ובמקורה מילה טובה שהייתי רוצה לומר לחבר.

⏱ 45 דקות | 🎨 גזירה וקולאז׳

מטרות השיעור

- להכיר את רעיון הסליחה והפיוס ביום כיפור ואת היונה כסמל לשלום
- לגזור צורה מורכבת מחלקים פשוטים: גוף, כנף, זנב וראש
- לבטא במילה ובתמונה רגש של חברות

מושגים

צורה | גזירה | רקע | ניגודיות | סמל

פתיחה

אני מראה לילדים תמונה של יונה לבנה בשמיים כחולים ושואלת מה הם רואים ואיזו הרגשה עולה מהתמונה. אחרי כמה תשובות אני מספרת שהיונה היא סמל של שלום ושלפני יום כיפור נוהגים לבקש סליחה מאנשים שפגענו בהם ולהשלים עם חברים. אני שואלת: "אם הייתם יכולים לשלוח יונה עם מילה טובה לחבר, איזו מילה היא הייתה נושאת במקור?". אני כותבת על הלוח כמה מילים שעולות.

מהלך השיעור

1 יונה מצורות פשוטות

אני מציירת על הלוח יונה מארבע צורות: טיפה גדולה לגוף, עיגול קטן לראש, משולש פתוח לזנב ו"עלה" גדול לכנף. הילדים מציירים את הצורות בעיפרון על הנייר הלבן, כל צורה בנפרד ובגודל של כף יד ומעלה. אני מזכירה: יונה גדולה תיראה טוב יותר על השמיים. כ־8 דקות.

2 גזירה

הילדים גוזרים כל חלק לאורך הקו. אני מראה איך מסובבים את הנייר ולא את המספריים כשגוזרים קו מעוגל. לכנף אני מציעה לגזור שוליים משוננים קטנים שנראים כמו נוצות. החלקים נשמרים בצד עד שהרקע מוכן.

3 שמיים ורקע

על הבריסטול הכחול הילדים מוסיפים עננים: חותכים או קורעים פיסות קטנות מהנייר הלבן שנשאר ומדביקים אותן. אני מראה שעננים קרועים ביד נראים רכים יותר מגזורים. אפשר להוסיף גם שמש או ענף ירוק. כ־7 דקות.

4 הרכבת היונה

קודם מניחים את כל החלקים על הרקע בלי דבק ומחפשים את התנוחה: יונה עפה למעלה, עפה לצד או נוחתת. רק אחרי שמחליטים מדביקים: קודם הגוף, אחר כך הזנב והראש ובסוף הכנף מעל הגוף. אני מציעה להדביק רק את בסיס הכנף כך שהקצה שלה מתרומם מעט מהדף. בטוש מוסיפים עין ומקור.

5 המילה במקור

כל ילד גוזר פתק קטן בצורת מלבן או ענף, כותב עליו בטוש מילה טובה לחבר ומדביק אותו כך שייראה כאילו היונה מחזיקה אותו במקור. ילדי כיתה א׳ יכולים לצייר לב או חיוך ואני אכתוב איתם את המילה. כ־8 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בגזירה אני מכינה מראש שבלונות קרטון של חלקי היונה לסימון מסביב. כך הם מצליחים ליצור יונה ברורה בקלות.

מי שמסיים מהר יוצר להקה של יונים קטנות שמתרחקות לעומק השמיים, או מוסיף ליונה ענף זית מנייר ירוק.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל היונים על הלוח כך שהן נראות כמו להקה אחת שעפה יחד. אני שואלת: "מה עזר ליונה הלבנה לבלוט על השמיים?", "איך מראים שיונה עפה ולא עומדת?" ו"למי הייתם רוצים לתת את המילה שבמקור?". מי שרוצה יכול לקחת את המילה הגזורה ולתת אותה לחבר כבר היום.

טיפים מהכיתה

- נייר לבן דק נקרע בזמן ההדבקה. עדיף נייר משרדי עבה או בריסטול לבן.
- דבק סטיק מספיק כאן. דבק נוזלי מקמט את הנייר הלבן ומשאיר כתמים.
- ילדים צעירים נוטים לגזור יונה קטנה מאוד. אני מבקשת שהגוף יהיה גדול לפחות כמו כף היד.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקסו – הליתוגרפיה "היונה" משנת 1949: יונה לבנה פשוטה שהפכה לסמל עולמי של שלום.
- אנרי מטיס – עבודות גזרי הנייר שלו: צורות גזורות בחופשיות ומודבקות על רקע צבעוני.

הרחבות ופעילויות המשך

- תערוכת "להקת יונים" במסדרון לקראת החג, עם המילים הטובות מוגדלות על פסים לבנים.
- קיפול יונה מנייר בטכניקת אוריגמי פשוטה ותלייתה בחוט מהתקרה.
- שיחה כיתתית: איך מבקשים סליחה ואיך סולחים וכתיבת "מכתב פיוס" קטן לחבר.

ציוד לשיעור

- בריסטול כחול בגודל A4 לכל ילד
- דף נייר לבן עבה לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- דבק סטיק לכל ילד
- טושים דקים בצבעים שונים
- עיפרון ומחק
- שבלונות קרטון של חלקי היונה לילדים שצריכים
- פסים קטנים של נייר ירוק לענף זית

יום כיפור • תשרי • כיתות ד׳–ו׳

דף חדש

יצירה מופשטת על התחלה חדשה: שכבות שקופות של צבעי מים בהירים ומשפט אישי בכתב יד.

⏱ 45 דקות

🎨 צבעי מים בשכבות

מטרות השיעור

- להבין את רעיון החשבון הנפש וההתחלה החדשה של יום כיפור ולתרגם אותו לשפה מופשטת של צבע
- לעבוד בשכבות שקופות של צבעי מים ולהבין איך שכבה משפיעה על מה שמתחתיה
- לשלב טקסט אישי בכתב יד כחלק מהקומפוזיציה

מושגים

שקיפות · שכבה · מופשט · קומפוזיציה · שטיפה

פתיחה

אני מחלקת לכל ילד דף לבן ריק ומבקשת לא לעשות בו כלום חצי דקה, רק להסתכל. אחר כך אני שואלת: "מה מרגיש דף ריק? פחד, סקרנות או חופש?". אני מספרת שיום כיפור הוא יום של עצירה, של מבט לאחור על השנה שעברה ושל בקשת סליחה ושלכן אנשים רבים חשים אחריו כאילו התחילו דף חדש. היום ננסה לצייר את התחושה הזאת בלי לצייר שום דבר מוכר, רק בעזרת צבע, שקיפות ואור.

מהלך השיעור

1 בחירת פלטה

כל ילד בוחר שלושה גוונים בהירים בלבד שמבטאים בעיניו התחלה: למשל תכלת, צהוב לימוני וורוד חיוור. אני מסבירה שבצבעי מים הלבן הוא הנייר עצמו ולכן חלקים שנשאיר ריקים יהיו האור של העבודה. הילדים מסמנים בעיפרון קל מאוד שניים או שלושה אזורים שיישארו לבנים. כ־5 דקות.

2 שכבה ראשונה רטוב על רטוב

אני מדגימה: מרטיבים את הדף במכחול רחב במים נקיים ואז נוגעים בצבע מדולל מאוד ונותנים לו להתפשט לבד. הילדים מניחים שניים או שלושה גוונים ורואים איך הם נפגשים ונבלעים זה בזה. אני מבקשת לא "לעבוד" על הצבע ולא לשפשף. כ־10 דקות.

3 ייבוש ושכבה שנייה

בזמן שהדף מתייבש אני מראה לוח דוגמה שבו פס שקוף אחד עובר מעל פס שני ויוצר צבע שלישי במקום החפיפה. כשהשכבה הראשונה יבשה לגמרי, הילדים מוסיפים צורות שקופות על נייר יבש: פסים רחבים, קשתות או מלבנים מעוגלים. כל צורה חופפת בחלקה לאחרת. אני מזכירה: שכבה שנייה חייבת להיות על דף יבש, אחרת הכול מתערבב לכתם אחד.

4 משפט אישי

כל ילד כותב על דף טיוטה משפט אחד קצר שמתחיל ב"בשנה הזאת אני רוצה..." או "דף חדש בשבילי הוא...". אחרי שהעבודה יבשה, הוא מעתיק את המשפט בעט שחור דק ובוחר את מקומו: לאורך קשת, בתוך אזור לבן או לאורך שולי הדף. אני מדגישה שהכתב הוא חלק מהקומפוזיציה ולכן גודל האותיות ומיקומן הם החלטה אמנותית. כ־10 דקות.

5 התבוננות שקטה

בדקות האחרונות כל ילד מניח את עבודתו ומסתובב בשקט בין השולחנות. אני מבקשת לחפש עבודה אחת שבה השקיפות מרגשת במיוחד ולזכור אותה לשיחה.

לילדים שצריכים עזרה

למי שהשכבות מתערבבות לו לכתם אחד אני נותנת מייבש שיער או דף שני להמשך ומציעה לעבוד בצורות גדולות ומעטות. מי שמתקשה לנסח משפט יכול לבחור מילה אחת.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מנסה לשמור על אזורים לבנים בעזרת עפרון שעווה לבן לפני הצביעה, או בונה ארבע שכבות ובודק כמה עמוק אפשר להגיע ועדיין לשמור על שקיפות.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את העבודות על השולחנות כמו בתערוכה ועוברים ביניהן. אני שואלת: "איך שכבה שקופה שינתה את מה שמתחתיה?", "מה תפקיד האזורים הלבנים בעבודה?" ו"האם מיקום המשפט משנה את מה שאנחנו מרגישים כשאנחנו קוראים אותו?". מי שרוצה מקריא את המשפט שלו. אף אחד לא חייב.

טיפים מהכיתה

- צבעי מים בטבליות צריכים טיפת מים על כל טבלית כבר בתחילת השיעור, כדי שהצבע יהיה מוכן כשמתחילים.
- נייר משרדי מתגלגל ונקרע. נייר צבעי מים של 200 גרם לפחות עושה את כל ההבדל.
- המשפטים אישיים. אני אומרת מראש שאיש לא יחויב להקריא וכך הילדים כותבים בכנות.
- כדאי להדביק את פינות הדף לשולחן בנייר דבק לפני הצביעה: הדף לא מתכופף ומסגרת לבנה נקייה נשארת כשמסירים אותו.

השראה להראות לילדים

- הלן פרנקנטלר – "הרים וים": צבע מדולל שספג לבד וחלקים חשופים ששומרים על אור.
- פאול קלה – צבעי המים שצייר במסעו לתוניסיה ב־1914: משטחים שקופים של צבע שנפגשים זה בזה.
- מאוריצי גוטליב – "יהודים מתפללים בבית הכנסת ביום כיפור": ציור מהמאה ה־19 שמראה את אווירת היום.

הרחבות ופעילויות המשך

- תליית העבודות יחד כחלון ויטראז' גדול על הקיר, עם המשפטים כחלק מהמיצב.
- השוואה בין עבודה מופשטת לציור ריאליסטי ושיחה על השאלה איך מבטאים רגש בלי דמויות.
- כתיבת יומן קצר של שלוש התחלות קטנות שכל ילד רוצה לעשות בשבוע שאחרי החג.

ציוד לשיעור

- נייר צבעי מים 200 גרם בגודל A4 לכל ילד
- ערכת צבעי מים לכל זוג
- מכחול רחב רך ומכחול עגול בינוני לכל ילד
- שתי כוסות מים לכל זוג: אחת לשטיפה ואחת למים נקיים
- עט שחור דק לכל ילד
- עיפרון ודף טיוטה
- נייר דבק לקיבוע הדף
- נייר סופג או מגבות נייר

סוכות • תשרי • כיתות א׳–ג׳

קישוטי סוכה

שרשראות נייר צבעוניות, פירות מנייר ופנסים קטנים לקישוט הסוכה.

⏱ 45 דקות | 🎨 שרשראות וגזירה

מטרות השיעור

- להכיר את חג הסוכות ואת המנהג לקשט את הסוכה
- לתרגל גזירה בקו ישר, קיפול והדבקה ליצירת שרשרת ופנס
- ליצור דוגמה חוזרת של צבעים בשרשרת

מושגים

דוגמה חוזרת | קיפול | תלת־ממד | שרשרת | סימטריה

פתיחה

אני מביאה לכיתה ענף דקל קטן ושקית עם קישוטי סוכה מהבית: שרשרת נייר ישנה, רימון מפלסטיק ופנס. אני מספרת שבסוכות יוצאים מהבית לגור כמה ימים בסוכה, כמו שגרו בני ישראל במדבר ושמקשטים אותה כדי שתהיה יפה ושמחה. אני שואלת: "מי בנה פעם סוכה? מה תליתם בה?". היום כל ילד יכין שלושה קישוטים וכולם יחד יקשטו סוכה אחת גדולה.

מהלך השיעור

1 פסים לשרשרת

כל ילד מקבל ארבעה דפי נייר צבעוני בצבעים שונים. אני מדגימה איך מקפלים דף לשניים ושוב לשניים ומשתמשים בקיפולים כקווים לגזירה. כך יוצאים פסים ישרים ושווים בלי סרגל. הילדים בוחרים שניים או שלושה צבעים ומחליטים על סדר קבוע, למשל אדום־צהוב־ירוק. כ־8 דקות.

2 הרכבת השרשרת

פס ראשון מתגלגל לטבעת ומודבק או מהודק בקצוות. את הפס השני מעבירים בתוך הטבעת לפני שסוגרים אותו. אני מזכירה לשמור על הסדר שבחרנו: "אדום, צהוב, ירוק ושוב אדום". כל ילד מכין שרשרת של עשר טבעות לפחות. כ־10 דקות.

3 פנס מנייר

אני מדגימה פנס קלאסי: מקפלים דף לאורכו, גוזרים מהצד המקופל פסים ישרים עד שני סנטימטרים מהשוליים, פותחים, מגלגלים לגליל ומהדקים. מוסיפים ידית מפס צר. הפנס "נפתח" והופך לתלת־ממדי וזה תמיד מפתיע את הילדים. כ־10 דקות.

4 פרי מנייר

כל ילד בוחר פרי: רימון, תפוח, אתרוג או אשכול ענבים. אני מראה איך גוזרים שני עיגולים זהים מדף מקופל ומחברים אותם לשני עיגולים נוספים לקיפול באמצע, כך שהפרי מקבל נפח. מוסיפים עלה ירוק ומדביקים חוט לתלייה. ילדי כיתה א׳ יכולים להסתפק בפרי אחד שטוח, צבוע משני הצדדים.

5 קישוט הסוכה הכיתתית

אנחנו מחברים את השרשראות של כל הילדים לשרשרת אחת ארוכה ותולים אותה לאורך הכיתה או בסוכה של בית הספר. הפנסים והפירות נתלים מתחת. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בגזירה אני מכינה פסים חתוכים מראש והם מתרכזים בהרכבת השרשרת ובשמירה על הדוגמה. למי שקשה עם המהדק אפשר להשתמש בדבק סטיק.

מי שמסיים מהר מנסה שרשרת בדוגמה מורכבת יותר, כמו שני אדומים ואחד כחול, או מכין פנס כפול: גליל בתוך גליל בשני צבעים.

סיכום ותערוכה

אנחנו עומדים מתחת לשרשרת הכיתתית ומסתכלים עליה. אני שואלת: "איך הפנס הפך מדף שטוח לחפץ שיש לו נפח?", "מי מזהה את הדוגמה בשרשרת של חבר?" ו"מה עוד הייתם תולים בסוכה שלכם?". הילדים לוקחים הביתה קישוט אחד לסוכה של המשפחה.

טיפים מהכיתה

- מהדק עדיף על דבק בשרשרת: היא מחזיקה גם ברוח של הסוכה. כדאי שיהיו שלושה מהדקים לכיתה ושהמורה תהיה ליד מי שמשתמש בו.
- נייר צבעוני דו־צדדי נראה הרבה יותר טוב בשרשרת ובפנס, כי רואים את שני הצדדים.
- אני אוספת את הפסים הקצרים שנשארים בקופסה. הם שימושיים בכל שיעור קולאז'.

השראה להראות לילדים

- אנרי מטיס – עבודות גזרי הנייר שלו: צורות צבעוניות פשוטות שחוזרות על עצמן ויוצרות קצב.
- מסורת גזרי הנייר היהודית: גזרי "מזרח" ו"שוויתי" מעוטרים שנתלו בבתים ובסוכות וניתן לראות דוגמאות שלהם באוספי מוזיאונים.

הרחבות ופעילויות המשך

- קישוטים עמידים יותר מקרטון מצופה בניילון נצמד לסוכה שעומדת בחוץ.
- שיחה קצרה על מנהג האושפיזין, האורחים שמזמינים לסוכה וציור בעקבותיה: "מי הייתי מזמין לסוכה שלי".
- בבית: לבנות עם המשפחה דגם קטן של סוכה מקופסת נעליים ולקשט אותו בשרשראות מיניאטוריות.

ציוד לשיעור

- ארבעה דפי נייר צבעוני דו־צדדי בגודל A4 לכל ילד
- מספריים לכל ילד
- דבק סטיק לכל ילד
- מהדק משרדי לכל שולחן
- גליל חוט כותנה לכל שולחן
- טושים לעיטור הפירות
- סלוטייפ לתלייה

סוכות • תשרי • כיתות ד׳–ו׳

ארבעת המינים

רישום מדויק של לולב, אתרוג, הדס וערבה ועיצוב לוח בסגנון איור מדעי.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 רישום בוטני

מטרות השיעור

- להכיר את ארבעת המינים ואת המשמעות שמיוחסת לחיבור ביניהם
- לרשום צמחים מהתבוננות מדויקת: מבנה, פרופורציה, עורקי עלים ומרקם
- לעצב לוח בסגנון איור מדעי הכולל רישום, צבע עדין, כיתוב וקומפוזיציה מסודרת

מושגים

איור בוטני · פרופורציה · מרקם · פרט · כיתוב

פתיחה

אני מניחה על שולחן המורה לולב, אתרוג, ענפי הדס וענפי ערבה ומבקשת מכמה ילדים להריח את האתרוג ולמשש את הלולב. אני מספרת שבסוכות מברכים על ארבעת המינים יחד ושיש מדרש שמשווה אותם לאנשים שונים: לחלק יש טעם, לחלק יש ריח, לחלק שניהם ולחלק אף אחד מהם. כשהם מאוגדים יחד, כולם שלמים. אחר כך אני מראה הדפסה של איור בוטני ישן ושואלת: "במה ציור כזה שונה מציור רגיל של פרח?". הילדים מגלים את הדיוק, את השמות ואת הסידור המסודר על הדף.

מהלך השיעור

1 תכנון הלוח

אני מראה איך מחלקים את דף ה־A3 לארבעה אזורים, אחד לכל מין ומשאירים פס בראש הדף לכותרת ומקום לכיתוב מתחת לכל צמח. הילדים מסמנים בעיפרון קל מאוד את האזורים. לולב ארוך ודק מתאים לאורך הדף ואתרוג מתאים לריבוע קומפקטי. כ־10 דקות.

2 רישום הלולב והערבה

כל שולחן מקבל עלה לולב וענף ערבה. אני מדגימה מדידה: כמה פעמים רוחב העלה נכנס באורכו. הילדים רושמים את קו המרכז ואחר כך את קווי המתאר. בערבה מסמנים גם את השוליים המשוננים הקטנים ואת הגבעול האדמדם. אני מזכירה להסתכל על הצמח יותר מאשר על הדף. כ־20 דקות.

3 רישום ההדס והאתרוג

בשיעור השני אני מראה שבהדס העלים צומחים שלושה שלושה מאותה נקודה על הענף וזו בדיוק העובדה שמבדילה "הדס כשר". באתרוג מתמקדים במרקם: קליפה מחוספסת מנוקדת, ה"פיטם" בקצה והעוקץ בצד השני. ילדים יכולים להוסיף פרט מוגדל, למשל עלה הדס אחד בגודל כפול, כמו באיור מדעי. כ־20 דקות.

4 צבע בעפרונות צבעוניים

אני מדגימה צביעה בשכבות: גוון בהיר בלחץ קל על כל השטח ואחר כך גוון כהה בצד הצל ולאורך העורקים. באתרוג משלבים צהוב, ירוק וטיפה של חום ובלולב ירוק כהה עם קו בהיר באמצע. אני מבקשת לא לצבוע כהה בבת אחת ולבנות את הצבע לאט. כ־20 דקות.

5 כיתוב וכותרת

מתחת לכל צמח הילדים כותבים בכתב מסודר את השם העברי ואם הם יודעים גם תכונה אחת שגילו בהתבוננות, למשל "עלים בשלשות". בראש הלוח נכתבת כותרת: "ארבעת המינים". אני מראה איך משרטטים קו עזר דק

בעיפרון כדי שהכתב יהיה ישר. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים ברישום של ארבעה צמחים אני מציעה לבחור שניים ולרשום אותם בגדול. מי שמתקשה בפרופורציות יכול להניח את עלה הערבה על הדף ולסמן נקודות בקצוות לפני הרישום.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מוסיף חתך של אתרוג, או רישום מוגדל של פרט אחד בתוך עיגול, כמו מבט דרך זכוכית מגדלת.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הלוחות בשורה כמו בתערוכה של מוזיאון טבע. אני שואלת: "מה גיליתם על אחד המינים שלא ידעתם לפני ההתבוננות?", "איך הכיתוב והסידור משנים את האופן שבו אנחנו קוראים את הלוח?" ו"באיזו עבודה המרקם של האתרוג הכי מורגש?". אני מזכירה את המדרש: ארבעה מינים שונים שנאספים יחד.

טיפים מהכיתה

- כדאי לבקש מבית כנסת שכונתי או מהורים ארבעת מינים שנשארו אחרי החג, או לקנות ערכה פשוטה לפני החג. הערבה נובלת מהר ולכן כדאי לשמור אותה במים.
- זכוכיות מגדלת על השולחנות משנות את איכות ההתבוננות לגמרי.
- עפרונות צבעוניים צריכים להיות מחודדים היטב. אני מחזיקה מחדד שולחני בפינה ולא נותנת לחדד ליד השולחנות.

השראה להראות לילדים

- אלברכט דירר – "פיסת הדשא הגדולה": צבעי מים מדויקים של צמחים פשוטים, שמראים כמה יופי יש בהתבוננות.
- מריה סיבילה מריאן – האיורים שלה לספר על חרקי סורינאם: צמחים ופרפרים בדיוק מדעי ובקומפוזיציה מרהיבה.
- ארנסט הקל – "צורות אמנות בטבע": לוחות מסודרים של יצורים וצמחים בסגנון איור מדעי.

הרחבות ופעילויות המשך

- איסוף עלים מחצר בית הספר והוספתם ללוח בוטני כיתתי עם שמות.
- קריאה על מאיירות בוטניות והשוואה בין צילום לאיור: מה האיור מראה שהצילום לא מצליח להראות.
- הכנת מארז מעוצב לאתרוג מקופסה ממוחזרת עם עיטור מהרישום.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 לבן לכל ילד
- עפרונות רישום HB ו־2B ומחק לכל ילד
- קופסת עפרונות צבעוניים איכותיים לכל זוג
- לולב, אתרוג, ענפי הדס וענפי ערבה לכל שולחן
- כוס מים לשמירת הערבה וההדס
- זכוכית מגדלת לכל שולחן
- סרגל לקווי עזר
- מחדד שולחני

שמחת תורה • תשרי • כיתות א׳–ג׳

דגל לשמחת תורה

דגל שמחת תורה מקרטון עם ציורים וצבעים עזים, ומקל להנפה בהקפות.

⏱ 45 דקות | 🎨 עיצוב דגל

מטרות השיעור

- להכיר את חג שמחת תורה ואת מנהג ההקפות והדגלים
- לתכנן ציור בתוך מסגרת מלבנית ולמלא אותה בצבעים עזים
- להרכיב חפץ שמיש: דגל עם מקל שאפשר להניף

מושגים

צבעים עזים | מסגרת | סמל | רקע | עיצוב

פתיחה

אני נכנסת לכיתה עם דגל שמחת תורה ישן מנייר ומנופפת בו. אני מספרת שבשמחת תורה מסיימים לקרוא את התורה מההתחלה ועד הסוף ומיד מתחילים לקרוא אותה שוב מבראשית. מרוב שמחה רוקדים עם ספרי התורה בהקפות והילדים מניפים דגלים. אני שואלת: "מה צריך להיות על דגל כדי שיהיה שמח?". הילדים מציעים צבעים, ספר תורה, ריקודים, תפוח עם נר. אני כותבת את הרעיונות על הלוח.

מהלך השיעור

1 תכנון בעיפרון

כל ילד מקבל מלבן קרטון בגודל A4. אני מדגימה איך מסמנים מסגרת בעובי אצבע מסביב ובתוכה ציור אחד גדול: ספר תורה, ילדים רוקדים או כתר. אני מבקשת ציור גדול שיראו מרחוק, כי הדגל יונף באוויר. הילדים מציירים בעיפרון. כ־8 דקות.

2 צביעת הציור המרכזי

על כל שולחן צלחת גואש בצבעים עזים: אדום, צהוב, כחול, ירוק וכתום. אני מזכירה את מה שלמדנו על מכחול: מרטיבים, מורידים עודפים ולוקחים צבע בקצה. הילדים צובעים קודם את הציור המרכזי במכחול בינוני. אני מראה שצבע ליד צבע אחר, כמו צהוב ליד כחול, "קופץ" ונראה חזק יותר. כ־12 דקות.

3 רקע ומסגרת

את הרקע צובעים בצבע אחד שונה מהציור ואת המסגרת מעטרים בנקודות, פסים או משולשים בצבעים מתחלפים. אני מראה שמסגרת מעוטרת הופכת את הדגל לחגיגי. מי שעובד על קרטון דק צובע רק צד אחד.

4 ייבוש וכיתוב

בזמן שהגואש מתייבש אני תולה את הדגלים על חבל או מניחה אותם על אדן החלון. הילדים מחכים כמה דקות ובינתיים כותבים על פס נייר לבן "שמחת תורה" בטוש ומדביקים אותו בראש הדגל או מתחת לציור. כ־7 דקות.

5 חיבור המקל

אני מדגימה: מניחים את המקל על הצד השמאלי של גב הדגל, עם חלק ארוך שבולט למטה ומדביקים בשלוש רצועות סלוטייפ: למעלה, באמצע ולמטה. הילדים עובדים בזוגות: אחד מחזיק ואחד מדביק. בסוף כל ילד מנופף בדגל כדי לבדוק שהוא מחזיק.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים לבחור ציור אני מציעה ציור פשוט של ספר תורה כמלבן עם שני גלגלים, או מסגרת וכותרת בלבד. מי שמתקשה עם הגואש יכול לצבוע בטושים עבים.

מי שמסיים מהר מעטר גם את הצד השני של הדגל, או מוסיף לדגל פסים תלויים מנייר קרפ שמתנופפים ברוח.

סיכום ותערוכה

אנחנו עושים "הקפה" קטנה בכיתה: הילדים הולכים במעגל עם הדגלים ואני מנגנת או שרה "שישו ושמחו בשמחת תורה". אחר כך אנחנו עוצרים ומסתכלים. אני שואלת: "איזה דגל רואים הכי טוב מרחוק ולמה?", "מה עוזר לצבע להיראות חזק?" ו"מה הייתם מוסיפים לדגל בפעם הבאה?".

טיפים מהכיתה

- קרטון דק מתעקם מגואש רטוב. עדיף להשכיב את הדגלים לייבוש על משטח ישר ולא לתלות אותם רטובים.
- מקלות עם קצה חד צריך לבדוק לפני השיעור. אני עוטפת את הקצה העליון בסלוטייפ.
- כדאי להשאיר את חיבור המקל לסוף השיעור, אחרת הוא מפריע בזמן הצביעה.

השראה להראות לילדים

- דגלי שמחת תורה המודפסים מתחילת המאה ה־20 ומשנות החמישים: דגלי נייר צבעוניים עם ציורי ספר תורה, ילדים ותפוח עם נר, שאפשר לראות באוספים של מוזיאונים יהודיים.
- ג'ספר ג'ונס – "דגל": אמן שהפך דגל לציור שלם ומראה שגם צורה פשוטה יכולה להיות יצירת אמנות.

הרחבות ופעילויות המשך

- תהלוכה עם הדגלים בחצר בית הספר בבוקר שלפני החג.
- שיעור המשך על דגלים בעולם: צורות, צבעים וסמלים ועיצוב דגל אישי לכל ילד.
- קריאת הסיפור על בריאת העולם ושיחה על ההתחלה מחדש של קריאת התורה.

ציוד לשיעור

- מלבן קרטון בגודל A4 לכל ילד
- צבעי גואש בצבעים עזים בצלחת לכל שולחן
- מכחול בינוני ומכחול דק לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- מקל עץ באורך כ־40 ס"מ לכל ילד
- סלוטייפ רחב לכל זוג
- פסי נייר לבן וטושים לכיתוב
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

שמחת תורה • תשרי • כיתות ד׳–ו׳

מגילה מעוטרת

מגילה מגולגלת עם מסגרת מעוטרת ואותיות מעוצבות בהשראת ספרי תורה ומיקרוגרפיה.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) 🎨 קליגרפיה ועיטור

מטרות השיעור

- להכיר את ספר התורה כחפץ אמנותי ואת מסורת העיטור בכתבי יד עבריים
- לעצב אותיות עבריות בקפידה ולהכיר את המיקרוגרפיה: ציור שבנוי מכתב זעיר
- לתכנן מסגרת מעוטרת בדוגמה חוזרת ולשלב אותה עם טקסט על מגילה מגולגלת

מושגים

קליגרפיה · מיקרוגרפיה · עיטור · דוגמה חוזרת · קומפוזיציה

פתיחה

אני מראה לילדים בהקרנה דף מכתב יד עברי מימי הביניים שבו הכתב הזעיר יוצר צורה של חיה או צמח ומבקשת מהם להתקרב למסך. רק כשמתקרבים מגלים שהקווים הם בעצם אותיות. אני מספרת שבשמחת תורה מסיימים את קריאת התורה ומתחילים מחדש ושספר התורה נכתב ביד על קלף על ידי סופר סת״ם, אות אחרי אות. לאורך הדורות אמנים עיטרו ספרים עבריים בזהב, בצבעים ובכתב זעיר. היום כל אחד ייצור מגילה משלו.

מהלך השיעור

1 בחירת טקסט ותכנון

כל ילד בוחר פסוק קצר, ברכה או משפט אישי על התחלה מחדש, למשל "בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ". על דף טיוטה הוא משרטט את המגילה: מסגרת מעוטרת מסביב, אזור לכותרת, אזור לטקסט ואולי צורה אחת במיקרוגרפיה. אני מראה כמה דוגמאות של מסגרות: גפנים, משולשים, קשתות ורימונים. כ־15 דקות.

2 עיצוב האותיות

אני מדגימה על הלוח את ההבדל בין כתב יד רגיל לאות מעוצבת: קווים עבים וקווים דקים ו"תגים" קטנים בראש האותיות כמו בספר תורה. הילדים משרטטים בעיפרון שני קווי עזר מקבילים לכל שורה וכותבים קודם את הכותרת באותיות גדולות ומעוצבות. אחר כך הם מעבים את הקווים בעט דק. אני מבקשת להשאיר מרווח שווה בין האותיות. כ־20 דקות.

3 מיקרוגרפיה

בשיעור השני כל ילד משרטט בעיפרון קל צורה פשוטה, כמו רימון, כתר או עלה ו"ממלא" את קו המתאר שלה במילים זעירות בעט הדק במקום קו רגיל. אני מדגימה על הלוח ומזכירה לסובב את הדף לפי כיוון הקו. כשהדיו יבש מוחקים את העיפרון. כ־20 דקות.

4 מסגרת וצבע

את המסגרת הילדים מציירים בעט ואחר כך צובעים בצבעי מים בשכבה דקה, כך שהקווים השחורים נשארים ברורים. אני ממליצה על שניים או שלושה צבעים בלבד ומראה שזהב אפשר לדמות בצהוב חם עם קצת חום. אני מבקשת לא לצבוע מעל האותיות. כ־15 דקות.

5 גלילת המגילה

כשהעבודה יבשה, מדביקים כל קצה צר של הנייר מסביב למקל עץ בדבק ובסלוטייפ מבפנים, כך שיתקבלו "עצי חיים" כמו בספר תורה. מגלגלים בזהירות משני הצדדים לאמצע וקושרים בסרט או בפס בד. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בכתיבה זעירה אני מציעה מיקרוגרפיה בגודל בינוני עם מילה אחת שחוזרת ומסגרת פשוטה של צורה אחת חוזרת. מי שמתקשה בכתב מסודר יכול לעבוד על שבלונת קווים מתחת לדף.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מעצב אות פותחת גדולה ומעוטרת, כמו האות ב' של "בראשית", או בונה דמות שלמה רק מכתב זעיר.

סיכום ותערוכה

אנחנו פותחים את המגילות על השולחנות ומסתובבים לראות אותן. אני שואלת: "מה ראיתם קודם, את הצורה או את המילים?", "איך המסגרת משנה את האופן שבו אנחנו קוראים את הטקסט?" ו"מה היה הכי קשה בכתיבה ביד ואיך זה מסביר את העבודה של סופר סת"ם?". כל ילד קורא בקול את הכותרת שלו.

טיפים מהכיתה

- נייר ארוך מגליל ציור או נייר עטיפה לבן חוסך הדבקות. כדאי לחתוך מראש לפסים ברוחב של כ־20 ס"מ ובאורך של כ־60 ס"מ.
- עטים דקים עם דיו מים נמרחים כשצובעים מעליהם. כדאי לבדוק מראש שהדיו עמיד או לצבוע לפני הכתיבה.
- הילדים ממהרים בשלב הכתיבה. אני אומרת שזו עבודה של סבלנות ושאפשר לעשות הפסקה של דקה כדי "לנוח את היד".
- כדאי שהמקלות יהיו ארוכים מרוחב הנייר בשלושה סנטימטרים בכל צד, כדי שיהיה אפשר להחזיק אותם.

השראה להראות לילדים

- תנ"ך קניקוט – כתב יד מספרד משנת 1476, מלא עיטורים, חיות ואותיות מעוצבות.
- הגדת סרייבו – הגדה מאוירת מימי הביניים שמראה כמה עשיר יכול להיות ספר עברי בעבודת יד.
- זאב רבן – אמן בית הספר בצלאל שעיצב אותיות עבריות ומסגרות מעוטרות בסגנון ארצישראלי.

הרחבות ופעילויות המשך

- ביקור וירטואלי באוסף כתבי היד של הספרייה הלאומית והשוואה בין סגנונות עיטור מארצות שונות.
- עיצוב כתובה או ברכה מעוטרת למשפחה בסגנון דומה.
- שיחה עם סופר סת"ם בבית הספר או סרטון קצר על עבודתו וניסיון לכתוב בקולמוס ובדיו.

ציוד לשיעור

- פס נייר לבן עבה בגודל כ־20 על 60 ס"מ לכל ילד
- שני מקלות עץ באורך כ־26 ס"מ לכל ילד
- עט שחור דק עם דיו עמיד למים לכל ילד
- עיפרון, מחק וסרגל לכל ילד
- צבעי מים ומכחול דק לכל זוג
- דבק פלסטי וסלוטייפ
- סרט או פס בד לקשירה
- דפי טיוטה
- הקרנה של דוגמאות מכתבי יד מעוטרים

חג הסיגד • חשוון • כיתות א׳–ג׳

מגש בהשראת סלסלות הקש

צלחת נייר שמעוטרת בעיגולים קונצנטריים ובדוגמאות צבעוניות בהשראת סלסלות הקש של יהודי אתיופיה.

⏱ 45 דקות

🎨 עיטור ודוגמה מעגלית

מטרות השיעור

- להכיר בפשטות את חג הסיגד ואת מסורת קליעת סלסלות הקש של יהודי אתיופיה
- לבנות דוגמה מעגלית שמתחילה בנקודה במרכז ומתרחבת בטבעות החוצה
- ליצור חזרה וסירוגין של צבעים וצורות בתוך כל טבעת

מושגים

עיגולים קונצנטריים · מרכז · דוגמה חוזרת · סירוגין · עיטור

פתיחה

אני פותחת בתמונה גדולה של סלסלת קש צבעונית מאתיופיה. אם יש לי סלסלה אמיתית אני מעבירה אותה בין הילדים בזהירות ומבקשת למשש את הקש. אני שואלת: "מאיפה הסלסלה הזאת מתחילה? איך היא גדלה?" ומראה איך הקש מתלפף סביב נקודה קטנה במרכז ומתרחב עוד ועוד בעיגולים. אחר כך אני מספרת שבחודש חשוון חוגגים יהודי אתיופיה את חג הסיגד. היום זה חג של כל מדינת ישראל. בשיעור הזה ניצור מגש חגיגי בהשראת הסלסלות שהנשים בקהילה קלעו בידיים.

מהלך השיעור

1 סיפור קצר על החג

אני מספרת במילים פשוטות: יהודי אתיופיה, שקראו לעצמם ביתא ישראל, חיו מאות שנים רחוק מאוד מירושלים והתגעגעו אליה. פעם בשנה, חמישים יום אחרי יום כיפור, כל הקהילה צמה, לבשה בגדים לבנים ועלתה יחד על הר גבוה. מנהיגי הדת של הקהילה, שנקראים קֶסים, עמדו מתחת למטריות צבעוניות, קראו מספר התורה והתפללו לחזור לירושלים. אחר הצהריים ירדו מההר וחגגו בארוחה משותפת. אני מראה תמונה של הקסים עם המטריות ושואלת אילו צבעים הילדים מזהים. כ־7 דקות.

2 מסמנים מרכז וטבעות

כל ילד מקבל צלחת נייר ומסמן בטוש נקודה קטנה במרכז. אני מדגימה על צלחת גדולה: סביב הנקודה מציירים עיגול קטן, סביבו עיגול גדול יותר וכך הלאה, כמו גלים שנוצרים כשזורקים אבן לשלולית. ארבע או חמש טבעות מספיקות. אני מזכירה שהעיגולים לא צריכים להיות מושלמים, כי גם בסלסלה אמיתית הקש קצת זז. השפה המקומטת של הצלחת היא הטבעת האחרונה. כ־5 דקות.

3 צובעים טבעות בגואש

על כל שולחן צלחת עם גואש בצבעים שמופיעים בסלסלות: אדום, צהוב, ירוק, סגול ושחור. הילדים צובעים טבעת אחת בצבע וטבעת אחריה משאירים בצבע הנייר, שמזכיר את צבע הקש הטבעי. אני מבקשת לצבוע מהמרכז החוצה כדי שהיד לא תמרח את הצבע הרטוב. בין צבע לצבע שוטפים את המכחול. שכבת צבע דקה מספיקה. כ־10 דקות.

4 דוגמאות בטוש

כשהגואש יבש למגע, הילדים מוסיפים בטוש שחור או צבעוני דוגמה חוזרת בתוך כל טבעת: משולשים, זיגזג, נקודות או קווים קצרים שנראים כמו תפרי קש. אני מדגימה על הלוח ואומרת בקול את הקצב: "משולש, נקודה,

משולש, נקודה". כל טבעת מקבלת דוגמה משלה. מי שרוצה יכול לחזור על אותה דוגמה בשתי טבעות שונות. כ־10 דקות.

5 מסגרת של חוט צמר

אני מראה איך מורחים פס דק של דבק פלסטי לאורך השפה של הצלחת, רק על חלק קטן בכל פעם. הילדים מניחים עליו את חוט הצמר ולוחצים עם האצבע, ממשיכים למרוח עוד קטע וכך מקיפים את כל המגש. מי שנשאר לו חוט יכול ללפף אותו בספירלה סביב הנקודה שבמרכז. כ־7 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים לצייר עיגולים אני מכינה מראש צלחת עם שלוש טבעות מסומנות בעיפרון. הם מתמקדים בצבע ובדוגמה אחת פשוטה, למשל נקודות.

אתגר למתקדמים

מי שמסיים מהר מצייר ספירלה אחת ארוכה במקום טבעות נפרדות, כמו הקש האמיתי. בכל סיבוב הוא משנה את הדוגמה בכל סיבוב.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את כל המגשים במעגל על שולחן אחד, כמו שולחן חג. אני שואלת: "איפה המרכז במגש של החבר שלידכם?", "איזו דוגמה חוזרת אתם מזהים?" ו"למה לדעתכם עלו בסיגד דווקא על הר?" הילדים לוקחים את המגש הביתה ומספרים למשפחה על חג הסיגד.

טיפים מהכיתה

- כדאי לחתוך את חוטי הצמר מראש ולהניח אותם בשקית לכל שולחן. חיתוך בזמן השיעור לוקח יותר מדי זמן ויוצר סבך.
- יותר מדי מים בגואש מעקמים את צלחת הנייר. מספיק להרטיב את המכחול קלות.
- דבק פלסטי במכסה של בקבוק ומקלון אוזניים למריחה חוסכים שלוליות דבק על השפה.

השראה להראות לילדים

- סלסלות הקש המסורתיות של נשות ביתא ישראל: עבודת יד שבה הקש הצבוע מתלפף בעיגולים ויוצר משולשים, יהלומים ופסים.
- וסילי קנדינסקי – "ריבועים עם עיגולים קונצנטריים": עיגולים בתוך עיגולים בצבעים עזים, בדיוק כמו הטבעות במגש.

הרחבות ופעילויות המשך

- סלסלה אמיתית מסליל: מגלגלים רצועות של נייר עיתון לחבל דק, מלפפים אותו סביב מרכז ומדביקים, כמו שנקלעת סלסלת קש.
- אם יש בכיתה משפחות מהקהילה האתיופית, אפשר להזמין סבא או סבתא לספר על החג ולהראות סלסלה מהבית.
- חיבור לירושלים: כל ילד מצייר מה הוא היה רוצה לראות אילו עמד על הר מול ירושלים.

ציוד לשיעור

- צלחת נייר לבנה בקוטר כ־23 ס"מ לכל ילד ועוד אחת גדולה להדגמה
- טושים צבעוניים ושחור לכל שולחן
- צבעי גואש אדום, צהוב, ירוק, סגול ושחור בצלחת לכל שולחן
- מכחול דק לכל ילד
- כוס מים לכל זוג ילדים
- חוט צמר צבעוני חתוך מראש, כ־80 ס"מ לכל ילד
- דבק פלסטי במכסים ומקלוני אוזניים למריחה
- תמונות מודפסות של סלסלות קש ושל חגיגת הסיגד

- עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

חג הסיגד • חשוון • כיתות ד׳–ו׳

העלייה לירושלים

קהילה בבגדים לבנים ומטריות צבעוניות עולה על רכס הר מול ירושלים, עם דגש על קבוצה, חזרה וריתמוס.

⏱ 2 שיעורים של 45 דקות

🎨 ציור קבוצה וריתמוס

מטרות השיעור

- להבין את משמעות חג הסיגד: חידוש הברית, הצום והעלייה להר והכמיהה לירושלים
- לצייר קבוצה גדולה של דמויות בעזרת חזרה, ריתמוס ושינויים קטנים בין דמות לדמות
- ליצור עומק בציור בעזרת חפיפה, הקטנת דמויות והבהרת הרקע

מושגים

ריתמוס | חזרה ושינוי | חפיפה | קו אופק | פרספקטיבה

פתיחה

אני מקרינה צילום של חגיגת הסיגד בטיילת ארמון הנציב בירושלים: מאות אנשים בבגדים לבנים, מטריות צבעוניות ומאחור חומות העיר העתיקה. אני מבקשת מהתלמידים לתאר מה הם רואים בלי לפרש. רק אחר כך אני שואלת: "לאן כולם מסתכלים?" ו"למה דווקא כאן?" אחר כך אני שואלת שאלה של אמנים: "יש כאן מאות אנשים. מה הופך קהל גדול לתמונה שהעין נהנית לטייל בה ולא לבלגן?" את התשובה נגלה בציור.

מהלך השיעור

1 שיחה: מה חוגגים בסיגד

המילה סיגד באה מגעז, שפת התפילה של יהודי אתיופיה. משמעותה השתחוויה, כמו המילה העברית סגידה. החג חל בכ״ט בחשוון, חמישים יום אחרי יום כיפור. בחג הזה חידשה הקהילה את הברית עם התורה, כמו שמסופר בספר נחמיה על העם שהתאסף בירושלים לשמוע את התורה. באתיופיה צמו בני הקהילה, לבשו לבן ועלו להר גבוה. הקסים קראו מתוך האורית, ספר התורה בגעז, עמדו מתחת למטריות צבעוניות והתפללו לשוב לירושלים. בסוף היום ירדו, שברו את הצום וחגגו. היום חוגגים את הסיגד בירושלים מול העיר העתיקה. בשנת 2008 קבעה הכנסת בחוק שהוא חג לאומי. כ־8 דקות.

2 מה זה ריתמוס בציור

אני מראה את "הריקוד" של מטיס ושואלת מה גורם לדמויות להיראות כאילו הן זזות יחד. על הלוח אני מציירת שורה של חמש דמויות פשוטות זהות ברווחים שווים. מתחתיה אני מציירת שורה שבה הגבהים, הרווחים והתנוחות משתנים מעט. אני שואלת איזו שורה מרגישה כמו מצעד ואיזו כמו מנגינה. כך אנחנו מגיעים להגדרה: ריתמוס הוא חזרה עם שינוי. כ־7 דקות.

3 סקיצה ותכנון הקומפוזיציה

הדף מונח לרוחב. בעיפרון רך וקל התלמידים משרטטים רכס הר שעולה באלכסון. באופק הרחוק הם מסמנים את קו העיר: חומה, מגדלים וכיפות, קטנים ובהירים. אחר כך מתחילים בשלוש או ארבע דמויות גדולות בחזית, ממשיכים בדמויות בינוניות במעלה המדרון ומסיימים בדמויות זעירות ליד הפסגה. אני מדגימה צורת גוף פשוטה של טיפה מוארכת עם צעיף לבן. אני מבקשת שהדמויות יחפפו זו את זו כמו בקהל אמיתי. רוב הדמויות מצוירות מהגב או מהצד, מביטות אל העיר. כ־20 דקות. כאן מסתיים השיעור הראשון.

4 רקע ונוף בגואש

בשיעור השני צובעים קודם את השמיים במעבר עדין מבהיר לכהה. אחריהם צובעים את ההר בגוונים של חום, אוקר וירוק יבש. את העיר צובעים בגוון בהיר של אבן ירושלמית, מעט ורדרד או צהבהב, כי מה שרחוק נראה בהיר יותר. את הדמויות הגדולות בחזית משאירים בלבן של הנייר וצובעים מסביבן. את הדמויות הקטנות והרחוקות מוסיפים אחרי שהרקע יבש, בגואש לבן סמיך. כ־15 דקות.

5 מטריות ופסי צבע

עכשיו מגיע הצבע החזק: מטריות בזהב, אדום, ירוק וסגול מעל הקסים. לשולי הבגדים הלבנים מוסיפים פסים צבעוניים צרים, כמו האריגה המעוטרת בבגדים המסורתיים. אני מבקשת לפזר את המטריות על פני כל הציור ולא לרכז אותן בפינה אחת, כך שהעין תקפוץ ממטרייה למטרייה בקצב. את גווני העור מערבבים בכמה גוונים של חום ולא בגוון אחד, כי כל אדם שונה. כ־12 דקות.

6 קו בטוש שחור וביקורת קצרה

בטוש שחור דק מוסיפים קווים רק במקומות שבהם הם עוזרים: שוליים של מטריות, קפלים בבד, קווי המתאר של העיר. אני מזכירה שלא כל צורה צריכה מסגרת. קו בכל מקום משטיח את הציור. בסוף התלמידים מניחים את הציורים על השולחנות לסיור קצר בכיתה. כ־10 דקות.

- **לילדים שצריכים עזרה**

  לתלמידים שמתקשים בציור דמויות אני נותנת דף עם שלוש צורות גוף בשלושה גדלים. הם חוזרים עליהן ומשנים רק את התנוחה ואת צבע המטרייה.

- **אתגר למתקדמים**

  תלמידים מתקדמים מנסים נקודת מבט אחרת, למשל מגובה ההר אל הקהל שמתחת, או מוסיפים את האור של אחר הצהריים עם צללים מוטלים ארוכים.

סיכום ותערוכה

אנחנו עורכים סיור בין הציורים. אני שואלת: "איפה העין שלכם מתחילה ולאן היא ממשיכה?", "איך יצרתם את התחושה שההר עמוק ושהעיר רחוקה?" ו"מה המבט של הקהל אל ירושלים מספר על החג?" כל תלמיד כותב מאחורי הדף משפט אחד על הבחירה שהוא הכי גאה בה.

טיפים מהכיתה

- חשוב להראות צילומים אמיתיים של החגיגה ולשוחח על כבוד: מציירים אנשים בחג שלהם ולא דמויות מצחיקות. ציור מהגב עוזר גם לתלמידים שחוששים לצייר פנים.
- גואש לבן שמונח על רקע צבעוני צריך להיות סמיך מאוד. אחרת הוא נבלע ומאפיר.
- כדאי לשמור את הציורים על מתקן ייבוש בין השיעורים ולכתוב שם בעיפרון בפינה כבר בתחילת הסקיצה.
- תלמידים נוטים לצייר את כל הדמויות באותו גודל בשורה אחת. אני מבקשת לסמן בעיפרון שלושה פסים במעלה ההר, אחד לכל גודל.

השראה להראות לילדים

- אנרי מטיס – "הריקוד": דמויות שאוחזות ידיים במעגל ויוצרות קצב של תנועה, דוגמה מצוינת לריתמוס.
- פיטר ברויגל האב – "ציידים בשלג": אנשים ונוף שהולכים וקטנים לעבר האופק, שיעור מושלם בעומק ובקהל.
- נירית טקלה, ציירת ישראלית מהקהילה האתיופית: ציורים פיגורטיביים בצבעים עזים של משפחה וקהילה, טובים להראות מבט מבפנים.

הרחבות ופעילויות המשך

- חקר קצר בקבוצות על מסע העלייה של יהודי אתיופיה, כולל מבצע משה ומבצע שלמה. כל קבוצה מציגה ממצא אחד לכיתה.
- קיר משותף: כל תלמיד מעצב מטרייה צבעונית אחת מנייר. כולן נתלות יחד במסדרון לקראת החג.
- חיבור לשיעור תנ"ך: קריאה בספר נחמיה פרק ח והשוואה בין התאספות העם לשמוע את התורה לבין העלייה להר בסיגד.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל תלמיד
- עיפרון רך ומחק לכל תלמיד
- צבעי גואש בכל הצבעים, עם לבן בכמות גדולה, בצלחות לכל שולחן
- מכחול בינוני ומכחול דק לכל תלמיד
- כוס מים לכל תלמיד
- טוש שחור דק לכל תלמיד
- צילומים מודפסים או מוקרנים של חגיגת הסיגד ושל העיר העתיקה
- הדפסים של "הריקוד" של מטיס ו"ציידים בשלג" של ברויגל
- מתקן ייבוש או מקום לייבוש הציורים בין השיעורים
- עיתונים לכיסוי השולחנות, סינרים ומגבונים

חנוכה • כסלו–טבת • כיתות א׳–ג׳

סביבון צבעוני

סביבון מקרטון שאפשר באמת לסובב, מעוטר בדוגמאות ובצבעים.

⏱ 45 דקות | 🎨 בנייה וצבע

מטרות השיעור

- להכיר את סיפור חנוכה ואת האותיות שעל הסביבון
- לבנות גוף תלת־ממדי מתבנית שטוחה בעזרת קיפול והדבקה
- לגלות איך צבעים ודוגמאות משתנים כשהסביבון מסתובב

מושגים

תבנית | תלת־ממד | קיפול | דוגמה | תנועה

פתיחה

אני מסובבת סביבון אמיתי על השולחן וכל הכיתה מתקרבת לראות. אני שואלת: "מה קורה לצבעים כשהסביבון מסתובב מהר?". הילדים רואים שהצבעים מתערבבים לצבע חדש. אני מזכירה בקצרה את סיפור החנוכה: המכבים, בית המקדש ופך השמן הקטן שהספיק לשמונה ימים. אני מראה את האותיות נ, ג, ה, פ ושואלת אם מישהו יודע מה הן אומרות: "נס גדול היה פה".

מהלך השיעור

1 עיטור התבנית לפני הקיפול

כל ילד מקבל תבנית סביבון מודפסת על בריסטול. אני מסבירה שקודם מעטרים ורק אחר כך גוזרים ומקפלים, כי על דף שטוח הרבה יותר קל לצייר. על כל אחת מארבע הפאות הילדים כותבים בגדול אות אחת: נ, ג, ה, פ ומסביבה מוסיפים נקודות, פסים, זיגזגים או לבבות. כ־12 דקות.

2 צבעים שמסתובבים

אני מראה שני סביבונים: אחד צבוע בצבע אחד ואחד עם פסים בצהוב וכחול ומסובבת את שניהם. בשני הצבעים מתערבבים ונוצר גוון ירקרק. אני מציעה לילדים לבחור שני צבעים לגג העליון של הסביבון ולצבוע אותו בפסים או במשולשים, כדי לראות מה ייווצר בסיבוב.

3 גזירה וקיפול

הילדים גוזרים לאורך הקו החיצוני העבה בלבד ולא את הקווים המקווקווים. אני מדגימה קיפול: מניחים סרגל על הקו המקווקו ומקפלים לאורכו, כך הקיפול ישר וחד. מקפלים את כל הקיפולים פעם אחת לפני שמדביקים משהו. כ־8 דקות.

4 הדבקה

מורחים דבק על לשוניות ההדבקה בלבד ומחברים פאה לפאה עד שנוצרת קובייה. אני מבקשת להחזיק כל הדבקה עשר שניות. את המכסה העליון סוגרים אחרון. ילדי כיתה א' עובדים בזוגות: אחד מחזיק ואחד מדביק. אני עוברת ועוזרת לסגור את הפאה האחרונה.

5 הציר והסיבוב

אני מנקבת לכל ילד בעזרת עיפרון חד חור קטן במרכז המכסה העליון ובמרכז התחתון, לפי סימון הנקודה בתבנית. הילדים מחדירים עיפרון קצר כך שהחוד בולט כסנטימטר וחצי מלמטה ובודקים שהסביבון לא נוטה לצד. ואז מגיע הרגע של כולם: לסובב. כ־7 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בקיפול ובהדבקה אני מכינה מראש קובייה מקופלת ומודבקת חלקית והם מעטרים ומסיימים. מי שמתקשה בכתיבת האותיות מקבל אותן מודפסות להדבקה.

אתגר למתקדמים

מי שמסיים מהר מעטר סביבון שני רק בשחור ולבן ובודק אם בסיבוב מופיעים צבעים, או מתכנן ספירלה על המכסה שנראית כאילו היא נעה פנימה.

סיכום ותערוכה

אנחנו עורכים "תחרות סביבונים" קטנה על השולחן הגדול: מי מסתובב הכי הרבה זמן. אחרי שהסביבונים נעצרים אני שואלת: "איזה צבע חדש ראיתם בסיבוב?", "איך הפכנו דף שטוח לחפץ שיש לו נפח?" ו"מה כתוב על הסביבון ולמה בארץ ישראל כתוב פ ולא ש?". אנחנו שרים יחד "סביבון סוב סוב סוב".

טיפים מהכיתה

- עיפרון ארוך מדי מכביד על הסביבון למעלה והוא נופל. עיפרון באורך של כ־8 ס"מ עובד הכי טוב.
- אם הסביבון מתנדנד, הבעיה כמעט תמיד בחור שלא במרכז. כדאי לסמן את המרכז בתבנית מראש בנקודה ברורה.
- את החורים אני מנקבת בעצמי, על ספוג או מחק גדול מתחת ולא נותנת לילדים לעשות זאת.

השראה להראות לילדים

- מרסל דושאן – "רוטורליפים": דיסקים מצוירים שנראים כמו תמונה בתנועה כשהם מסתובבים.
- ואסילי קנדינסקי – "ריבועים עם עיגולים קונצנטריים": צבעים עזים בעיגולים, השראה לעיטור מכסה הסביבון.

הרחבות ופעילויות המשך

- "נס גדול היה שם": שיחה על ההבדל בין סביבון בארץ לסביבון בחוץ לארץ ועיטור סביבון עם ש.
- פיסול סביבון בפלסטלינה או בחמר, עם אותיות חרוטות.
- בבית: משחק סביבון עם המשפחה בחנוכה, לפי החוקים של כל אות.

ציוד לשיעור

- תבנית סביבון מודפסת על בריסטול לבן לכל ילד
- טושים בצבעים שונים לכל שולחן
- מספריים לכל ילד
- דבק פלסטי לכל זוג
- סרגל לקיפול לכל זוג
- עיפרון קצר באורך כ־8 ס"מ לכל ילד
- עיפרון חד וספוג לניקוב בידי המורה
- סביבון אמיתי להדגמה

חנוכה • כסלו–טבת • כיתות ד׳–ו׳

חנוכייה ממוחזרת

תכנון ובניית חנוכייה מפקקים, קרטון וברגים, עם שמונה נרות בשורה ושמש גבוה.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים)
🎨 פיסול מחומרים ממוחזרים

מטרות השיעור

- להכיר את מבנה החנוכייה ואת כללי ההדלקה: שמונה נרות בשורה אחת בגובה שווה ושמש גבוה או נפרד
- לתכנן פסל מחומרים ממוחזרים משרטוט עד ביצוע ולפתור בעיות של יציבות וחיבור
- להעניק לאוסף חפצים שונים מראה אחיד בעזרת צבע

מושגים

פיסול · אסמבלאז׳ · יציבות · סימטריה · שרטוט

פתיחה

אני מפזרת על שולחן גדול ערימה של פקקים, ברגים, אומים, קרטונים וקופסאות ושואלת את הילדים מה הם רואים: זבל או חומר גלם? אחר כך אני מראה תמונות של חנוכיות מארצות ומתקופות שונות, ממתכת, מאבן ומחרס ושואלת מה משותף לכולן. אנחנו מגיעים יחד לכללים: שמונה נרות בשורה ישרה ובגובה אחד ושמש שעומד מעליהם או בנפרד. אני מספרת שבחנוכה מציבים את החנוכייה בחלון כדי לפרסם את הנס ולכן היא גם חפץ שנועד להיראות.

מהלך השיעור

1 שרטוט ותכנון

כל ילד משרטט שתי אפשרויות של חנוכייה מהחומרים שעל השולחן: מבט מלפנים ומבט מלמעלה. אני מבקשת לסמן בכל שרטוט איפה הבסיס, איך יחוברו הנרות ואיפה השמש. אחרי חמש דקות כל ילד מציג את השרטוט לחבר, מקבל הערה אחת ובוחר אחד. כ־15 דקות.

2 בסיס יציב

אני מדגימה למה חנוכייה צריכה בסיס רחב: מעמידה מגדל פקקים צר ודוחפת אותו קלות והוא נופל. הילדים גוזרים בסיס מקרטון עבה, לפעמים בשתי שכבות מודבקות ובודקים שאורכו מאפשר שמונה מקומות לנרות במרחק שווה. בעזרת סרגל הם מסמנים את שמונת המקומות. כ־15 דקות.

3 בנייה וחיבור

בשיעור השני מתחילים לחבר. אני מפעילה את אקדח הדבק החם בפינה מוגדרת ומדביקה בעצמי או בהשגחה צמודה עם ילד אחד בכל פעם. הילדים מכינים מראש את מה שצריך להדביק ובזמן ההמתנה מחברים בעצמם ברגים ואומים או משחילים פקקים על מוט. בתוך כל מקום לנר מוצמד מכסה בקבוק ממתכת או אום רחב, שעליו יעמוד הנר. כ־25 דקות.

4 צבע אחיד

כשהדבק התקרר, הילדים צובעים את כל החנוכייה בצבע אקריליק אחד או בשניים בלבד. אני מראה איך צבע אחד הופך ערימה של חפצים שונים לפסל שלם ושזהו ההבדל בין "דברים מודבקים" לבין "עבודת אמנות". מי שרוצה מוסיף בסוף נגיעות של זהב או כסף בקצוות. כ־20 דקות.

5 בדיקת התאמה לכללים

בסוף כל ילד בודק את החנוכייה שלו מול רשימה על הלוח: שמונה מקומות בשורה, גובה שווה, שמש מובחן ועמידה יציבה גם כשמזיזים את השולחן. אני מזכירה שחנוכייה מקרטון ופקקים אינה מיועדת להדלקה אמיתית,

אלא אם מקום הנרות ממתכת וההדלקה תיעשה בהשגחת מבוגר על משטח עמיד. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בתכנון אני נותנת בסיס קרטון מוכן עם שמונה נקודות מסומנות והם מתמקדים בבניית מחזיקי הנרות ובצביעה.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מתכנן חנוכייה שאינה שורה פשוטה, למשל בצורת גשר או מדרגות שבהן השמונה עדיין בגובה אחד, או משלב חלקים נעים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את החנוכיות על אדן החלון, כמו בבית בחנוכה. אני שואלת: "באיזו חנוכייה קשה לזהות מאילו חפצים היא עשויה ולמה?", "איזו בעיה של יציבות פתרתם ואיך?" ו"מה הצבע עשה לפסל?". כל ילד מצלם את החנוכייה שלו לצורך תיק עבודות.

טיפים מהכיתה

- אני מבקשת מההורים לאסוף פקקים ומכסים כבר שבועיים לפני השיעור. כמות שנראית מספיקה תמיד מתבררת כחצי ממה שצריך.
- אקדח דבק חם: נקודה אחת מוגדרת, משטח עמיד מתחת, כוס מים קרים בהישג יד ורק מבוגר מפעיל או מחזיק. זה כלל שאינו פתוח לדיון.
- צבע אקריליק לא נדבק טוב לפלסטיק מבריק. שכבת יסוד של גואש עם טיפת דבק פלסטי פותרת את הבעיה.
- ברגים ואומים כבדים מאזנים את החנוכייה ולכן כדאי לשים אותם קרוב לבסיס.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקסו – "ראש שור": מושב אופניים וכידון שהפכו לפסל בזכות מבט חדש על חפצים יומיומיים.
- לואיז נבלסון – פסלי האסמבלאז' שלה: חפצי עץ שנאספו ונצבעו בצבע אחד עד שהפכו לקיר אחיד ומרשים.
- אוספי החנוכיות במוזיאון ישראל ובמוזיאונים יהודיים: מאות צורות שונות שכולן שומרות על אותם כללים.

הרחבות ופעילויות המשך

- תערוכת חנוכיות במבואת בית הספר עם שלטים שבהם כל ילד מספר מה החומרים ומה הרעיון.
- סקירה של חנוכיות היסטוריות מאוספי מוזיאונים ובחירה של אחת להשראה לרישום מדויק.
- הדלקה משותפת בכיתה בחנוכייה ממתכת אחת שהמורה מביאה ושיחה על אור בחושך.

ציוד לשיעור

- קרטון עבה בגודל כ־30 על 10 ס"מ לבסיס לכל ילד
- פקקי שעם ופלסטיק, כעשרים לכל ילד
- ברגים, אומים ודסקיות
- מכסי בקבוקים ממתכת לכל מקום נר
- אקדח דבק חם אחד ומקלות דבק, בידי המורה בלבד
- צבע אקריליק בכמה צבעים וצבע זהב או כסף
- מכחולים בינוניים ודקים
- עיפרון, סרגל ודף שרטוט לכל ילד
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

ט״ו בשבט • שבט • כיתות א׳–ג׳

שקדייה פורחת

ענפים בטוש שחור ופריחה ורודה מטביעות של מקלוני אוזניים.

⏱ 45 דקות | 🎨 טביעות וצבע

מטרות השיעור

- להכיר את ט״ו בשבט כראש השנה לאילנות ואת השקדייה כעץ הראשון שפורח בחורף
- לצייר ענף בקו מסתעף: עבה בבסיס ודק בקצוות
- להדפיס פריחה בטביעות ולערבב ורוד ולבן לגוונים שונים

מושגים

קו | הסתעפות | טביעה | גוון | רקע

פתיחה

אני מביאה ענף שקדייה פורח, או תמונה גדולה שלו ושואלת את הילדים מה מוזר בו: יש פרחים אבל אין עלים. אני מספרת שהשקדייה היא העץ הראשון שפורח בארץ, עוד באמצע החורף ולכן היא הסמל של ט״ו בשבט, ראש השנה לאילנות. אנחנו שרים יחד את הבית הראשון של "השקדייה פורחת". אחר כך אני שואלת: "איך אפשר לצייר מאות פרחים קטנים בלי לצייר כל אחד לבד?".

מהלך השיעור

1 איך ענף גדל

אני מציירת על הלוח ענף ומראה את הכלל: מתחילים עבה בתחתית הדף וכל פעם שהענף מתפצל לשניים, כל ענף חדש דק יותר. הילדים מתרגלים באוויר עם האצבע, כמו ענף שגדל מלמטה למעלה. כ־5 דקות.

2 ציור הענפים בטוש

על הבריסטול התכלת הילדים מציירים בטוש שחור עבה ענף אחד או שניים שיוצאים מפינת הדף או מצדו. אני מזכירה: להתחיל עבה, להתפצל, להיות דק. אפשר לחזור על הקו הראשי כמה פעמים כדי לעבות אותו. אין צורך בעיפרון לפני, ענף עקום הוא ענף אמיתי. כ־8 דקות.

3 הכנת הצבע

על כל שולחן צלחת עם נקודה של ורוד ונקודה של לבן. אני מראה שאם מוסיפים לבן לוורוד מקבלים ורוד בהיר יותר ושפריחה אמיתית נראית בכמה גוונים. כל ילד מערבב בצד הצלחת גוון אחד בהיר נוסף.

4 טביעות פריחה

אני מדגימה: מצמידים ארבעה או חמישה מקלוני אוזניים בגומייה לאגד אחד, טובלים בצבע ולוחצים על קצה ענף. כל לחיצה יוצרת פרח קטן של כמה נקודות. אחר כך עם מקלון בודד מוסיפים פרחים צפופים לאורך הענפים, במיוחד בקצוות. אני מבקשת לחלף בין הוורוד ללבן כדי שהפריחה תיראה חיה. כ־15 דקות.

5 פרטים אחרונים

בעזרת קצה מקלון שטבול בצבע ורוד כהה הילדים מוסיפים נקודה קטנה במרכז של כמה פרחים. מי שרוצה מוסיף כמה פרחים "נושרים" מתחת לענף, כאילו הרוח מפזרת אותם. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בציור ענף אני מסמנת נקודה בפינת הדף ומציעה למשוך ממנה שלושה קווים ארוכים. מי שמתקשה עם מקלוני האוזניים מקבל אגד מוכן ונעזר רק בו.

מי שמסיים מהר מצייר ענף שני ברקע, דק ובהיר יותר, כדי ליצור עומק, או מוסיף ציפור קטנה בטוש שיושבת על הענף.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את העבודות זו ליד זו ומקבלים "מטע" של שקדיות. אני שואלת: "איך הראיתם שהענף מתחיל עבה ונעשה דק?", "מה קרה כשהוספתם לבן לוורוד?" ו"למה השקדייה פורחת כבר בחורף ומה היא מבשרת?". הילדים יוצאים לחצר לחפש עץ שמתחיל לפרוח.

טיפים מהכיתה

- גואש סמיך נדבק בגושים למקלון. אני מדללת אותו מעט ומורחת שכבה דקה על הצלחת.
- מקלוני אוזניים אפשר לחסוך: מקלון אחד מספיק לגוון אחד. כדאי לתת לכל ילד שני מקלונים ואגד אחד.
- טוש שחור עבה על בריסטול תכלת עמיד יותר מצבע והילדים לא מחכים לייבוש לפני הטביעות.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ואן גוך – "ענפי שקדייה פורחים" משנת 1890: ענפים על רקע שמיים כחולים, שצייר לכבוד הולדת אחיינו.
- הדפסי עץ יפניים של עצי דובדבן פורחים: פריחה עדינה על ענף כהה וקומפוזיציה פשוטה.

הרחבות ופעילויות המשך

- נטיעת עץ או שתיל בחצר בית הספר וציור שלו לאורך עונות השנה.
- סדר ט"ו בשבט כיתתי עם פירות ועיצוב מפיות או צלחות עם שקדיות בטביעות.
- קולאז' משותף: ענף גדול בטוש על בריסטול ארוך וכל ילד מוסיף לו פריחה.

ציוד לשיעור

- בריסטול תכלת בגודל A4 לכל ילד
- טוש שחור עבה לכל ילד
- צבע גואש ורוד ולבן בצלחת חד־פעמית לכל שולחן
- שני מקלוני אוזניים ואגד של חמישה מקלונים בגומייה לכל ילד
- צבע ורוד כהה לנקודות המרכז
- עיתונים לכיסוי השולחנות
- מגבונים
- ענף שקדייה או תמונה גדולה שלו

ט״ו בשבט • שבט • כיתות ד׳–ו׳

שבעת המינים

סידור שבעת המינים וציורם בגואש עם דגש על צבע, נפח והצללה.

⏱ 90 דקות (שני שיעורים) | 🎨 טבע דומם בגואש

מטרות השיעור

- להכיר את שבעת המינים שבהם התברכה ארץ ישראל ואת הקשר שלהם לט״ו בשבט
- לסדר קומפוזיציה של טבע דומם ולצייר אותה מהתבוננות
- לבנות נפח בגואש בעזרת גוון בהיר, גוון כהה וצל

מושגים

טבע דומם | קומפוזיציה | נפח | הצללה | גוון

פתיחה

אני מניחה על שולחן במרכז הכיתה סל ובו שיבולי חיטה ושעורה, אשכול ענבים, תאנים, רימון, זיתים ותמרים. אני מבקשת מהילדים למנות את המינים בלי לספור בקול ואז מצטטת את הפסוק "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש" ומסבירה שהדבש הוא דבש תמרים. אני מספרת שבט״ו בשבט נוהגים לאכול מפירות הארץ ולחגוג את העצים. אחר כך אני מראה ציור טבע דומם קלאסי של פירות ושואלת: "למה צייר יבחר לצייר דווקא פירות?".

מהלך השיעור

1 סידור הקומפוזיציה

הילדים מתחלקים לקבוצות של ארבעה וכל קבוצה מקבלת חלק מהפירות ובד צבעוני. כל קבוצה מסדרת טבע דומם משלה. אני מדגימה כמה כללים: לא בשורה אחת, חפיפה בין פירות, פריט אחד גבוה כמו שיבולים או אשכול ומשהו אחד מחוץ לסל. כל קבוצה מצלמת את הסידור כדי לשחזר אותו בשיעור השני. כ־10 דקות.

2 רישום בעיפרון

כל ילד רושם את הסידור בעיפרון קל על דף A3 וממלא את הדף כך שהפירות כמעט נוגעים בשוליים. אני מזכירה: קודם צורות גדולות ופשוטות ורק אחר כך פרטים כמו עוקץ התאנה או כתר הרימון. בשיבולים מסמנים רק את הקו המרכזי ואת צורת השיבולת. כ־20 דקות.

3 שכבת צבע בהירה

בשיעור השני אני מדגימה ערבוב גואש: לכל פרי מכינים גוון בסיס, גוון בהיר עם לבן וגוון כהה עם נגיעה של הצבע המשלים, למשל ירוק מעט לאדום של הרימון, במקום שחור. הילדים צובעים קודם את כל הפירות בגוון הבסיס בשכבה אחידה. כ־20 דקות.

4 בניית נפח

כשהשכבה הראשונה כמעט יבשה, מוסיפים את הגוון הכהה בצד שמנגד לאור ואת הבהיר בצד המואר. אני מדגימה על ענב אחד: חצי ירח כהה, נקודת אור לבנה ומיד הענב נראה עגול. הילדים חוזרים על כך בכל פרי ומוסיפים צל מוטל על הבד. כ־20 דקות.

5 רקע וגימור

בסוף צובעים את הרקע ואת הבד בצבעים שמבליטים את הפירות: רקע כהה מאחורי פירות בהירים, או רקע בהיר מאחורי פירות כהים. במכחול דק מוסיפים פרטים: גרגרי רימון חשופים, קווי שיבולת, נקודות בקליפת התאנה. כ־15 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בקומפוזיציה מלאה אני מציעה לצייר שלושה פירות בלבד בגודל גדול. מי שמתקשה בערבוב גוונים מקבל צלחת עם שלושה גוונים מוכנים לכל פרי.

אתגר למתקדמים

מי שמתקדם מתמודד עם השתקפות, כמו קערת זכוכית או צלחת מתכת, או מצייר גרסה שנייה בפלטה מוגבלת של שלושה צבעים בלבד.

סיכום ותערוכה

אנחנו מציבים את העבודות על השולחנות ליד הסידורים המקוריים. אני שואלת: "באיזו עבודה הפירות הכי נראים כאילו אפשר להרים אותם מהדף ומה עשה את זה?", "איך הרקע משפיע על הפירות?" ו"איזה מבין שבעת המינים היה הכי קשה לצייר ולמה?". בסוף אנחנו טועמים יחד מהפירות.

טיפים מהכיתה

- כדאי לבדוק מראש אם יש ילדים עם אלרגיה לפירות לפני הטעימה בסוף.
- שיבולי חיטה ושעורה אפשר לקנות יבשות בחנויות פרחים והן נשמרות לשנים.
- גואש נסדק אם צובעים שכבה עבה מדי. אני מבקשת שכבות דקות שנבנות זו על גבי זו.
- תאנים לא תמיד זמינות בחורף. תאנים מיובשות מתאימות ואפשר להוסיף תמונה גדולה של תאנה טרייה.

השראה להראות לילדים

- קרוואג'ו – "סל פירות": סל אחד של פירות ועלים, מצויר בדיוק כזה שאפשר לראות כל כתם ועלה נובל.
- פול סזאן – "תפוחים ותפוזים": פירות ובדים מקופלים שבהם הצבע בונה את הנפח.
- ז'אן־בטיסט שרדן – ציורי טבע הדומם שלו עם פירות וכלים: אור רך וחפצים פשוטים.

הרחבות ופעילויות המשך

- סדר ט"ו בשבט כיתתי שבו העבודות משמשות כתפאורה לשולחן.
- חקר קצר: כל ילד בוחר אחד מהמינים, מחפש איפה הוא גדל בארץ ומכין עליו כרטיס מאויר.
- השוואה בין טבע דומם בגואש לטבע דומם בקולאז' מנייר צבעוני של אותו סידור.

ציוד לשיעור

- דף ציור A3 עבה לכל ילד
- צבעי גואש בצבעי יסוד, לבן ושחור לכל שולחן
- מכחול רחב, בינוני ודק לכל ילד
- צלחת ערבוב וכוס מים לכל ילד
- שיבולי חיטה ושעורה, אשכול ענבים, תאנים, רימון, זיתים ותמרים לכל קבוצה
- סל קטן ובד צבעוני לכל קבוצה
- עיפרון ומחק
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים

פורים • אדר • כיתות א'–ג'

רעשן פורים

רעשן מבקבוק קטן או גליל ובתוכו גרגרים, מעוטר בנייר צבעוני ובסרטים.

⏱ 45 דקות

🎨 בנייה ממוחזרת

מטרות השיעור

- לבנות כלי שמשמיע קול מחומרים ממוחזרים
- לגלות איך סוג הגרגרים וכמותם משנים את הצליל
- להתנסות בעטיפה ובקישוט של משטח מעוגל בנייר ובסרטים

מושגים

מיחזור · חומר · מרקם · קישוט · צליל

פתיחה

אני נכנסת לכיתה ומנענעת רעשן ישן מאחורי הגב. הילדים מנחשים מה מסתתר לי בידיים. אחר כך אני מספרת בקצרה את סיפור מגילת אסתר ושואלת מתי מרעישים בבית הכנסת. אנחנו מסכימים שבכל פעם שנשמע את השם המן נרעיש. אני מקריאה משפט אחד מהסיפור כדי לנסות. אז אני שופכת על השולחן בקבוקים וגלילים ריקים ושואלת: איך הופכים את זה לרעשן?

מהלך השיעור

1 ניסוי הצלילים

על השולחן ארבע קופסאות קטנות: אורז, עדשים, שעועית ופסטה יבשה. אני ממלאת שלושה בקבוקים שקופים בגרגרים שונים ומנענעת אותם. הילדים עוצמים עיניים ומנחשים איזה בקבוק נשמע כמו גשם ואיזה כמו תוף. כל ילד בוחר את הגרגר שהוא אוהב. כ־7 דקות.

2 מילוי וסגירה

כל ילד ממלא את הבקבוק בשתי כפות גרגרים בעזרת משפך מדף מגולגל. אני מסבירה שבקבוק מלא מדי לא משמיע קול, כי לגרגרים אין מקום לרקוד. סוגרים את המכסה ומלפפים סביבו סלוטייפ. מי שעובד עם גליל מקפל קצה אחד פנימה ומדביק אותו היטב בסלוטייפ. אחר כך ממלא גרגרים וסוגר את הצד השני באותה דרך.

3 עטיפה בנייר צבעוני

הילדים מורחים דבק על הבקבוק ומצמידים נייר צבעוני. אני מדגימה שכמה פיסות קרועות קטנות נצמדות לקימורים טוב יותר מדף אחד גדול. מי שרוצה גוזר צורות ומדביק מעל: עיגולים, משולשים או כתר קטן של אחשוורוש. כ־10 דקות.

4 סרטים וצבע מוביל

קושרים או מדביקים סרטים לצוואר הבקבוק או לקצה הגליל, כך שיתנופפו בכל נענוע. אני מבקשת מכל ילד לבחור צבע מוביל אחד ולחזור עליו בכמה מקומות, כדי שהרעשן ייראה מתוכנן ולא אקראי. על פס נייר לבן כותבים את השם ומדביקים.

5 בדיקת רעש

כל ילד בודק שהמכסה סגור ושהסרטים מחוזקים. אחר כך מנסים את הרעשן בשלוש דרכים: נענוע עדין, נענוע חזק ונענוע מהיר. אנחנו מתאמנים לעצור יחד כשאני מרימה יד, כדי שהרעשנים יחכו לרגע הנכון.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בעטיפה אני מכינה מראש מלבן נייר בגודל הבקבוק עם פס דבק דו־צדדי: מצמידים ומגלגלים. במקום משפך הם ממלאים בכוס קטנה.

אתגר למתקדמים

מי שמסיים מהר מוסיף ידית ממקל ארטיק או מגליל דק. אפשר גם להכין רעשן שני עם גרגר אחר ולהשוות בין הצלילים.

סיכום ותערוכה

אנחנו יושבים במעגל ואני מקריאה קטע קצר מהמגילה. בכל פעם שנשמע "המן" כולם מרעישים יחד. אחר כך אני שואלת: "איזה גרגר השמיע את הקול הכי חזק?", "מה קרה למי שמילא את הבקבוק עד הסוף?" ו"איזה רעשן אתם מזהים גם בעיניים עצומות?". הרעשנים נשארים בכיתה עד מסיבת פורים.

טיפים מהכיתה

- אני בודקת כל מכסה לפני שהילד עובר לקישוט. בקבוק שנפתח באמצע השיעור מפזר אורז בכל הכיתה.
- קטניות מחלקים בקופסה עם כף ולא בשקית. שקית שנקרעת היא חצי שיעור של איסוף מהרצפה.
- בלי חוק רעש ברור הכיתה מתפוצצת. יד מורמת אצלי פירושה רעשנים על השולחן.
- בקבוקי מים קטנים נוחים לידיים קטנות הרבה יותר מבקבוקי ליטר וחצי.

השראה להראות לילדים

- פבלו פיקאסו – "ראש פר": פסל שבנה ממושב וכידון של אופניים. הוא מראה איך חפץ יומיומי הופך ליצירה.
- אלכסנדר קלדר – "הקרקס של קלדר": קרקס שלם של דמויות קטנות מחוטי ברזל, פקקים ובד, שהאמן בנה בעצמו.

הרחבות ופעילויות המשך

- תזמורת רעשנים: מחלקים את הכיתה לקבוצות לפי סוג הגרגר ומנגנים יחד מקצב פשוט.
- מסכת פורים בשיעור הבא, בצבעים שמתאימים לרעשן.
- בבית: לחפש עוד חפץ שמשמיע רעש ולספר עליו בשיעור הבא.

ציוד לשיעור

- בקבוק פלסטיק קטן ונקי או גליל קרטון לכל ילד (מביאים מהבית)
- אורז, עדשים, שעועית או פסטה יבשה בקופסה עם כף לכל שולחן
- דף לגלגול משפך או כוס קטנה לכל שולחן
- נייר צבעוני בכמה גוונים
- סרטי קישוט, כשלושה לכל ילד
- דבק פלסטיק
- סלוטייפ רחב, גליל לכל שולחן
- מספריים וטושים
- מגבונים ושקית לאיסוף גרגרים שנשפכו

פורים • אדר • כיתות ד׳–ו׳

משלוח מנות מעוצב

תכנון ובניית קופסה למשלוח מנות עם דוגמה חוזרת ותווית אישית.

⏱ שני שיעורים של 45 דקות | 🎨 עיצוב אריזה

מטרות השיעור

- להבין איך פריסה שטוחה הופכת לגוף תלת־ממדי
- לתכנן מוטיב ולהחיל אותו כדוגמה חוזרת על כל משטחי האריזה
- לעצב תווית שמעבירה מסר אישי למקבל

מושגים

פריסה | מוטיב | דוגמה חוזרת | עיצוב אריזה | טיפוגרפיה

פתיחה

אני מניחה על השולחן שלוש אריזות: קופסת שוקולד מהודרת, קרטון חום פשוט ושקית נייר מקושטת. אני שואלת לאיזו מהן הייתם רוצים לקבל משלוח מנות ולמה. מתוך התשובות עולות מילים כמו צבע, דוגמה, שם והפתעה. אני מזכירה שמשלוח מנות הוא מצווה מהמגילה: שולחים מתנות זה לזה כדי להרבות חברות ושמחה. האריזה היא הדבר הראשון שהמקבל רואה. אחר כך אני פותחת את הקופסה בקפלים שלה עד שהיא שטוחה לגמרי ושואלת: מה אתם רואים עכשיו?

מהלך השיעור

1 קריאת הפריסה

כל ילד מקבל תבנית מודפסת. אנחנו מסמנים יחד שלושה סוגי קווים: קו חיתוך רציף, קו קיפול מקווקו ולשוניות הדבקה. אני מבקשת לסמן בעיפרון עדין איזה משטח יהיה המכסה, איזה הבסיס ואיזה הצד הקדמי. כך נמנעת הטעות הנפוצה של תווית שמסתיימת בתחתית הקופסה. כ־10 דקות.

2 תכנון מוטיב

על דף טיוטה כל ילד מתכנן מוטיב קטן שקשור לפורים או למקבל: אוזן המן, כתר, מסכה, סוכרייה או צורה מופשטת. אני מראה שלוש דרכים לחזור על מוטיב: שורות ישרות, שורות מוזזות לסירוגין או החלפה בין שני מוטיבים. כל ילד מנסה שתי דרכים על שורה קצרה ובוחר אחת. כ־10 דקות.

3 העברה לבריסטול וגזירה

מעתיקים את התבנית לבריסטול בעזרת סרגל וגוזרים לאורך הקווים הרציפים בלבד. אני מדגימה קיפול נקי: מניחים סרגל על קו הקיפול ועוברים עליו בעדינות בקצה מספריים סגורים. רק אחר כך מקפלים. את הקופסה עדיין לא מדביקים.

4 עיטור המשטחים

רוב השיעור השני מוקדש לדוגמה. מעבירים אותה בטושים לכל המשטחים כשהקופסה עדיין שטוחה. אני מבקשת לבחור פלטה של שלושה או ארבעה צבעים בלבד. דוגמה שמתחילה בצד אחד ממשיכה גם מעבר לקו הקיפול, כך שהקופסה נראית שלמה מכל זווית.

5 תווית אישית

על מלבן נייר נפרד מעצבים תווית: שם המקבל, ברכה קצרה ושם השולח. אני מדברת על טיפוגרפיה: אותיות גדולות למה שחשוב ואותיות קטנות לפרטים. סביב הטקסט משאירים מרווח כדי שיהיה קל לקרוא. את התווית מדביקים על הצד הקדמי.

6 הרכבה

מקפלים לאורך הקווים שסומנו, מורחים דבק פלסטיק על הלשוניות ומחזיקים כל אחת כעשר שניות. את המכסה לא מדביקים: הוא נסגר בלשונית או בסרט, כדי שאפשר יהיה לפתוח אותו. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בדיוק אני נותנת תבנית מודפסת מראש על בריסטול עם קווים מודגשים. אפשר להסתפק במוטיב אחד פשוט כמו פסים או נקודות.

אתגר למתקדמים

מתקדמים מתכננים קופסה בצורה אחרת, למשל משושה או פירמידה. אפשר גם לגזור חלון במכסה ולכסות אותו בצלופן שקוף.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הקופסאות על שולחן אחד כמו חלון ראווה. אני שואלת: "איזו קופסה הייתם מזהים מרחוק ולמה?", "איפה הדוגמה ממשיכה יפה מעבר לקיפול?" ו"מה התווית מספרת על השולח?". את הקופסאות ממלאים ומחליפים ביום מסיבת פורים.

טיפים מהכיתה

- מקשטים לפני ההרכבה. על קופסה סגורה הטושים מחליקים בפינות והדוגמה נשברת.
- בריסטול של 200 גרם חזק מספיק ועדיין מתקפל יפה. קרטון עבה יותר נסדק בקיפול.
- הקיפול עם הסרגל הוא השלב שבו רוב הקופסאות נהרסות. כדאי להדגים אותו פעמיים מול כל הכיתה.
- אני שומרת תבניות רזרביות. ילד שגזר בטעות לשונית יכול להתחיל מחדש בלי דמעות.

השראה להראות לילדים

- אנדי וורהול – "קופסאות בְּרִילוֹ": פסלים שנראים בדיוק כמו קרטוני אריזה מהסופרמרקט. הם מעוררים שאלה מתי אריזה הופכת לאמנות.
- ויליאם מוריס – "גנב התותים": דוגמת בד של ציפורים ופרחים שחוזרת על עצמה בלי שרואים איפה היא מתחילה.

הרחבות ופעילויות המשך

- הגרלה כיתתית: כל ילד מכין את הקופסה לחבר שהוגרל לו ומתאים אליו את התווית.
- שיעור על סמל אישי: עיצוב לוגו קטן שיופיע על כל האריזות של אותו שולח.
- חיבור למתמטיקה: מחפשים כמה פריסות שונות יוצרות קובייה ובודקים אותן בקיפול.

ציוד לשיעור

- תבנית פריסה של קופסה מודפסת לכל ילד
- בריסטול A4 של 200 גרם בצבעים בהירים, אחד או שניים לכל ילד
- דף טיוטה לתכנון המוטיב
- טושים דקים ועבים
- סרגל 30 ס"מ, עיפרון ומחק לכל ילד
- מספריים
- דבק פלסטיק
- מלבני נייר לבן לתוויות
- סרט קישוט לסגירת המכסה
- תבניות רזרביות

פסח • ניסן • כיתות א׳–ג׳

קערת הסדר

צלחת נייר שהופכת לקערת סדר עם שישה מקומות מצוירים לסמלי החג.

⏱ 45 דקות

🎨 ציור על צלחת

מטרות השיעור

- להכיר את הסמלים שבקערת הסדר ואת משמעותם
- לחלק משטח עגול לאזורים ולעבוד בתוך גבולות
- להתנסות בגואש על צלחת ובהשלמת פרטים בטוש

מושגים

עיגול · חלוקה · סמל · דוגמה · גבול

פתיחה

אני מביאה מהבית קערת סדר אמיתית ומניחה אותה במרכז המעגל, מכוסה במפית. אני מרימה את המפית לאט ושואלת מי ראה קערה כזאת בליל הסדר. יחד אנחנו סופרים את המקומות שבה ומדברים על כל סמל: המרור המר שמזכיר את העבדות הקשה, החרוסת שדומה לטיט שממנו בנו לבנים, הכרפס הירוק של האביב, הזרוע והביצה. אני מספרת שבכל משפחה הקערה נראית קצת אחרת. היום כל אחד יעצב קערה משלו.

מהלך השיעור

1 חלוקת הצלחת

כל ילד מקבל צלחת קרטון. אני מדגימה על צלחת גדולה: מסמנים בעיפרון שישה עיגולים בעזרת פקק גדול או מכסה של צנצנת, במרווחים שווים סביב הצלחת, כמו המספרים בשעון. במרכז נשאר מקום לשם החג. כ־8 דקות.

2 צבע רקע

בגואש צובעים את השוליים ואת השטח שבין העיגולים בצבע אחד או בשניים. את העיגולים משאירים לבנים. אני מראה שעובדים במכחול דק סביב העיגולים ובמכחול עבה בשטחים הגדולים. לוקחים מעט צבע ומעט מים, אחרת הצלחת מתרככת. כ־10 דקות.

3 דוגמה בשוליים

על השוליים מוסיפים דוגמה בצבע שני: נקודות בקצה הפוך של עיפרון טבול בצבע, או קווים גליים בקצה מכחול. בזמן הזה אני מניחה על כל שולחן כרטיס עם ששת הסמלים מצוירים ושמותיהם כתובים לידם.

4 ציור הסמלים

כשהרקע יבש למגע, הילדים מציירים בטוש סמל אחד בכל עיגול: ביצה, עצם זרוע, עלי חסה, ענף כרפס, חרוסת חומה ושורש חזרת. בכיתה א׳ מספיקה צורה פשוטה וצבע. בכיתות ב׳–ג׳ כותבים מתחת לכל סמל את שמו. כ־12 דקות.

5 שם וחתימה

במרכז הצלחת כותבים "פסח" או "חג שמח" באותיות גדולות ומקשטים אותן. בגב הצלחת חותמים בשם. מי שסיים מניח את הצלחת לייבוש על מגש משותף.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בציור הסמלים אני מכינה עיגולי נייר קטנים עם קווי מתאר של הסמלים. הם צובעים, גוזרים ומדביקים בעיגולים.

מתקדמים כותבים את שמות הסמלים באותיות מעוטרות ויוצרים בשוליים דוגמה רציפה שחוזרת סביב כל הצלחת, כמו מסגרת בהגדה מאוירת.

סיכום ותערוכה

מניחים את הקערות על שולחן ארוך כמו שולחן סדר. אני שואלת: "איזה סמל הכי קל לזהות אצל החברים?", "מה מזכיר לנו המרור?" ו"איזה צבע בחרתם לשוליים ולמה?". הקערות יוצאות הביתה לפני החופשה כקישוט לשולחן החג, לא כצלחת לאוכל.

טיפים מהכיתה

- צלחות נייר מבריקות דוחות גואש. כדאי לקנות צלחות קרטון לא מצופות.
- טוש על גואש לח מתקלקל ומלכלך. שלב הדוגמה בשוליים נותן לרקע זמן להתייבש.
- אני כותבת את השם בעיפרון בגב הצלחת לפני שמתחילים לצבוע.
- פקקים בגודל אחיד חוסכים ויכוחים על עיגולים עקומים ומשאירים מקום שווה לכל סמל.

השראה להראות לילדים

- הגדת סרייבו – הגדה מאוירת בת כשבע מאות שנה, עם ציורים צבעוניים של ליל הסדר ושל סיפור יציאת מצרים.
- פבלו פיקאסו – הצלחות הקרמיות שצייר בעיירה ואלוריס בצרפת: פרצופים, ציפורים ודגים שממלאים משטח עגול.

הרחבות ופעילויות המשך

- ספר "מה נשתנה" כיתתי: כל ילד מאייר שאלה אחת מהשיר ומחברים את הדפים לחוברת.
- כיסוי למצות מבד או מנייר בדוגמה שמתאימה לקערה.
- בבית: בליל הסדר כל ילד מספר למשפחה מה מסמל כל מקום בקערה.

ציוד לשיעור

- צלחת קרטון לא מצופה, בקוטר של כ־23 ס"מ, לכל ילד
- פקקים גדולים או מכסי צנצנות לסימון העיגולים
- עיפרון ומחק
- גואש בשלושה או ארבעה צבעים לכל שולחן
- מכחול עבה ומכחול דק לכל ילד
- כוס מים לכל ילד
- טושים צבעוניים וטוש שחור
- כרטיס סמלים לכל שולחן
- עיתונים לכיסוי השולחנות ומגבונים

פסח • ניסן • כיתות ד׳–ו׳

יציאת מצרים בקומיקס

סיפור יציאת מצרים בארבע משבצות קומיקס, עם דמויות, תנועה ורקע.

⏱ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 איור ורצף

מטרות השיעור

- לספר סיפור ברצף של ארבע משבצות עם פתיחה, מתח וסיום
- להשתמש בכלים של קומיקס: זווית מבט, בועות דיבור וקווי תנועה
- לבחור רגעים מרכזיים מסיפור יציאת מצרים ולהביע אותם בתמונה

מושגים

רצף · משבצת · זווית מבט · קווי תנועה · בועת דיבור

פתיחה

אני מקרינה על הלוח רצועת קומיקס קצרה ומכסה את המשבצת האחרונה. הילדים מנחשים מה קרה בה. רק אחר כך אני חושפת אותה. אני שואלת איך ידעתם לנחש. מתוך התשובות עולה הרעיון: קומיקס מספר סיפור גם דרך מה שקורה בין המשבצות. אחר כך אני מזכירה את סיפור יציאת מצרים שמספרים בליל הסדר: העבדות, משה מול פרעה, עשר המכות וקריעת ים סוף. השאלה של היום: איך מספרים את כל זה בארבע משבצות בלבד?

מהלך השיעור

1 בחירת ארבעה רגעים

בזוגות כותבים רשימה של כל רגעי הסיפור שהם זוכרים. כל ילד בוחר ארבעה: פתיחה שמציגה את המצב, רגע של בעיה או מתח, שיא וסיום. אני מראה שאפשר לספר את כל הסיפור או רק חלק ממנו, למשל קריעת ים סוף בארבעה רגעים. כ־10 דקות.

2 סקיצה מהירה

על דף טיוטה מחולק לארבע מציירים דמויות של עיגול ומקלות. בשלב הזה לא מקשטים: רק מחליטים מה רואים בכל משבצת ומאיפה. אני מדגימה שלוש זוויות: מרחוק, כשרואים את כל ההמון והים; מקרוב, על פניו של משה או של פרעה; ומלמטה, כשפרעה נראה ענק. כל ילד משתמש לפחות בשתי זוויות.

3 רישום בעיפרון על הדף הגדול

מעבירים את הסקיצה לדף A3 המחולק, בעיפרון חלש. הסדר הוא מימין לשמאל, כמו בספר עברי. קודם משרטטים את בועות הדיבור ואת תיבת הכיתוב. רק אחר כך מציירים את הדמויות, כדי שלטקסט יהיה מקום. אני מזכירה: מעט מילים, התמונה מספרת. כאן מסתיים השיעור הראשון.

4 קווי תנועה ורקע

בתחילת השיעור השני אני מדגימה קווי תנועה: קווים קצרים מאחורי דמות שרצה, גלים מתעקלים של מים בתנועה וקווים מתפרצים סביב רגע של הפתעה. כל ילד מוסיף לפחות שתי תנועות. ברקע מספיקים פרטים מעטים, פירמידה, דקל או קו אופק, כדי שנדע איפה אנחנו. כ־10 דקות.

5 דיו וצבע

עוברים על הקווים בטוש שחור דק, מחכים דקה ומוחקים את העיפרון. צובעים בעפרונות צבעוניים. אני מציעה צבע לכל מקום: גוונים חמים של חול ואבן למצרים, כחולים וירוקים לים. כך רואים שעברנו מקום גם בלי מילים. כ־25 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בציור דמויות אני מראה דמות שבנויה מעיגול לראש ומשולש לגוף. מותר גם לספר את הסיפור דרך חפצים בלבד: מטה, גל, עקבות של נעליים על החוף.

אתגר למתקדמים

מתקדמים משנים את גודל המשבצות, למשל משבצת רחבה במיוחד לרגע קריעת הים. מי שרוצה מספר את הסיפור מנקודת מבט של דמות משנית, כמו מרים.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את הקומיקסים בשורה ועושים סיור. כל ילד משאיר פתק עם מילה אחת ליד עבודה של חבר. בסיום אני שואלת: "באיזו עבודה הבנתם את הסיפור גם בלי לקרוא מילה?", "איזו זווית מבט יצרה הכי הרבה מתח?" ו"על איזה רגע היה הכי קשה לוותר?".

טיפים מהכיתה

- השלב החשוב הוא הסקיצה. מי שמדלג עליו מצייר פרעה ענק במשבצת הראשונה ונשאר בלי מקום לים.
- כדאי לבדוק את הטוש השחור בפינת הדף. יש טושים שנמרחים מתחת לעפרון צבעוני.
- רשימת רגעי הסיפור נשארת על הלוח לאורך שני השיעורים וחוסכת ויכוחים על מה בא קודם.
- דף A3 מחולק מראש בקו עבה חוסך עשר דקות של סרגל ומשבצות עקומות.

השראה להראות לילדים

- הרז'ה – "הרפתקאות טינטין": קו נקי, צבעים שטוחים ומשבצות שמובילות את העין מרגע לרגע.
- הגדת סרייבו – ציורים מסיפור יציאת מצרים שמסודרים ברצף, כמו קומיקס בן מאות שנים.
- שטיח באייה – רקמה ארוכה מימי הביניים שמספרת סיפור של מלחמה ברצף של תמונות.

הרחבות ופעילויות המשך

- הגדה כיתתית: מאחדים את העבודות לחוברת אחת שכל משפחה מקבלת לליל הסדר.
- שיעור המשך על הגדות מאוירות מימי הביניים: משווים בין הדרך שבה הן מספרות סיפור לבין הקומיקס.
- אנימציה פשוטה: מצלמים את ארבע המשבצות ברצף ומוסיפים קריינות.

ציוד לשיעור

- דף A3 מחולק לארבע משבצות לכל ילד, מודפס מראש
- דף טיוטה A4 מחולק לארבע
- עיפרון רך ומחק
- טוש שחור דק לכל ילד
- עפרונות צבעוניים, קופסה לכל ילד או לזוג
- פתקים קטנים לסיור בסוף
- רשימת רגעי הסיפור על הלוח

ל"ג בעומר • אייר • כיתות א'–ג'

מדורה של צבעים

להבות מקרעי נייר בצבעים חמים על רקע לילה כחול כהה.

⏱ 45 דקות

🎨 קולאז' קרעים

מטרות השיעור

- להכיר צבעים חמים וקרים ולראות איך הם בולטים זה ליד זה
- להתנסות בקריעת נייר ובבניית להבות בשכבות
- לבנות תמונה עם בסיס, מרכז וחלק עליון

מושגים

צבעים חמים · צבעים קרים · קולאז' · קרעים · שכבות

פתיחה

אני מכבה את האור בכיתה ומדליקה פנס קטן עטוף בצלופן כתום. אני שואלת מי היה פעם ליד מדורה. אני מבקשת לתאר מה ראו, מה שמעו ומה הריחו. אני מספרת שבל"ג בעומר מדליקים מדורות בכל רחבי הארץ. יש מסורות שקושרות אותן לרבי שמעון בר יוחאי וללוחמי בר כוכבא. אחר כך אני מחזיקה ליד הלוח בריסטול כחול כהה ומניחה עליו פיסה כתומה. מה קורה לכתום ליד הכחול? הוא כמעט זוהר.

מהלך השיעור

1 חמים מול קרים

על הלוח פיסות נייר מעורבבות. הילדים ממיינים אותן לשתי קבוצות. בקבוצה אחת צבעים של אש וחום: אדום, כתום וצהוב. מולם צבעים של מים וקור: כחול, סגול וירוק. אני מסבירה שהיום הרקע קר והאש חמה. כ־5 דקות.

2 עצים למדורה

מנייר חום או שחור קורעים רצועות צרות וארוכות. מדביקים אותן בתחתית הבריסטול, מוצלבות כמו ערמת עצים. אני מראה איך קורעים לאט בין שתי אצבעות צבוטות, כדי לשלוט בכיוון הקרע. כ־7 דקות.

3 להבות בשכבות

קורעים צורות של להבה: רחבה למטה ומחודדת למעלה. מדביקים קודם להבות אדומות גדולות, מעליהן כתומות קטנות יותר ובמרכז צהובות קטנות. אני מסבירה שהלב של האש הוא החלק הבהיר ביותר. הקצוות לא צריכים להיות ישרים, כי אש אף פעם לא ישרה. כ־15 דקות.

4 ניצוצות ולילה

פיסות צהובות זעירות מתפזרות מעל האש כמו ניצוצות. בגיר לבן מוסיפים כוכבים, ירח ועשן מתפתל שעולה מהמדורה. מי שרוצה מצייר בגיר דמויות קטנות שיושבות סביב. כ־8 דקות.

5 מבט מרחוק

הילדים מניחים את העבודה על הרצפה, הולכים שלושה צעדים אחורה ובודקים: האם האש בולטת מרחוק? אם לא, מוסיפים עוד שכבה צהובה במרכז או עוד להבה אדומה בצד.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בקריעה אני מכינה מראש רצועות צרות. מהן קל יותר לקרוע להבות קטנות. אפשר גם לסמן בגיר קו מתאר של המדורה ולמלא אותו.

מתקדמים מוסיפים את האור שהאש מטילה על הקרקע סביבה, או דמויות בצללית שחורה קרועה שיושבות סביב המדורה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מכבים שוב את האור ומאירים את העבודות בפנס, אחת אחרי השנייה. אני שואלת: "באיזו מדורה האש נראית הכי חמה?", "מה עשה הרקע הכחול לצבעים החמים?" ו"איזה צבע שמתם בלב האש ולמה?". העבודות נתלות במסדרון לקראת ל"ג בעומר.

טיפים מהכיתה

- נייר צבעוני דק נקרע יפה. נייר כרומו עבה מדי לידיים קטנות.
- דבק סטיק עדיף כאן על דבק נוזלי: אין שלוליות והקרעים לא מתעקמים.
- קופסת קרעים משותפת לכל שולחן חוסכת נייר. מה שנשאר עובר לשולחן הבא.
- גיר לבן נמרח על בריסטול כהה. אני משאירה אותו לסוף כדי שהידיים לא יעבירו אותו לכל הדף.

השראה להראות לילדים

- אנרי מטיס – "איקרוס" מתוך הספר "ג'אז": דמות שחורה עם לב אדום על רקע כחול עמוק וכוכבים צהובים, כולה מנייר גזור.
- אריק קארל – הקולאז'ים מנייר צבוע ב"הזחל הרעב": שכבות של נייר שיוצרות צבע עשיר ומלא חיים.

הרחבות ופעילויות המשך

- קשת וחץ מקרטון ומקשים לחגיגה בחצר בית הספר.
- מילים של אש: כל ילד כותב מילה אחת על מדורה ותולים את המילים סביב העבודות.
- אותה מדורה בגירי שעווה על נייר שחור. אחר כך משווים בין שתי הטכניקות.

ציוד לשיעור

- בריסטול כחול כהה A4 או A3 לכל ילד
- נייר צבעוני דק באדום, כתום וצהוב
- נייר חום או שחור לעצים
- דבק סטיק לכל ילד
- גיר לבן
- קופסה לקרעים לכל שולחן
- פנס קטן וצלופן כתום להדגמה
- מגבונים

ל״ג בעומר • אייר • כיתות ד׳–ו׳

לילה של מדורות

נוף לילי עם מדורה, ילדים סביבה וניצוצות, בניגוד בין חם לקר.

⏱ 45 דקות

🎨 גיר שמן על נייר שחור

מטרות השיעור

- להשתמש בניגוד בין צבעים חמים לקרים כדי ליצור אור בתמונה
- להתנסות בטכניקות של גיר שמן: שכבות, מריחה וגירוד
- לבנות נוף לילי עם קדמה, אמצע ורקע

מושגים

ניגוד · מקור אור · צללית · עומק · צבעים חמים וקרים

פתיחה

אני מקרינה את "ליל כוכבים מעל הרון" של ון גוך ומבקשת מהילדים להסתכל דקה בשקט. אחר כך אני שואלת: מאיפה מגיע האור בתמונה? איזה צבע מקיף את האורות הצהובים? הילדים מגלים שהצהוב זוהר דווקא מפני שהוא מוקף בכחול כהה. אני מזכירה את מדורות ל״ג בעומר: הפנים המוארות של מי שיושב ליד האש והגב החשוך שלו. זה הנושא של היום: לצייר אור בתוך חושך.

מהלך השיעור

1 סקיצה ותכנון

על דף קטן משרטטים שלושה אזורים: קדמה עם המדורה והילדים, אמצע עם עצים או אוהלים ורקע של שמיים. אני מבקשת להחליט היכן תעמוד המדורה ומראה שמדורה שזזה מעט מהמרכז מעניינת את העין יותר. כ־7 דקות.

2 מקור האור

על הנייר השחור מתחילים מהאש, לא מהשמיים. שכבה עבה של צהוב בלב האש, מסביבה כתום ובחוץ אדום. אני מדגימה מריחה באצבע עטופה במגבון שמחברת בין הגוונים. ככל שהשכבה עבה יותר, האש זוהרת יותר. כ־10 דקות.

3 ילדים סביב האש

את הדמויות מציירים כצלליות כהות. בצד שפונה לאש מוסיפים פס דק של כתום או אדום. זה הרגע שבו התמונה מתחילה לחיות. אני מבקשת שלוש עד חמש דמויות בתנוחות שונות: יושבת, עומדת, מצביעה, מחזיקה מקל מעל האש. כ־10 דקות.

4 לילה קר

את השמיים והקרקע הרחוקה צובעים בכחולים, סגולים וירוקים כהים. אני מזכירה לא לכסות את כל השחור: חלקים שחורים שנשארים נותנים לתמונה עומק. בין הקרוב לרחוק אפשר להוסיף מדורות קטנות, כי בל״ג בעומר דולקות מדורות רבות. כ־10 דקות.

5 ניצוצות בגירוד

בקיסם או במהדק פתוח מגרדים ניצוצות דקים מתוך שכבות הצבע, עד שהנייר השחור מציץ. מעל האש מוסיפים נקודות של צהוב ולבן. אני מזכירה שמעט ניצוצות משכנעים יותר מגשם של נקודות. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בדמויות אני מציעה לצייר אותן מאחור, בגב לצופה, כצלליות פשוטות של ראש וכתפיים. כך הן נראות טבעיות ואין צורך בפרטים.

מתקדמים מציירים השתקפות של האש בשלולית או באגם, או עשן שמסתיר חלק מהכוכבים ומשנה את הצבע שלהם.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את העבודות על הלוח ומכבים חצי מהאורות. אני שואלת: "באיזו עבודה האש נראית הכי חמה ואיך זה קרה?", "איפה השחור של הנייר עובד בשבילנו?" ו"מה ההבדל בין דמות שקרובה לאש לבין דמות שרחוקה ממנה?".

טיפים מהכיתה

- גיר שמן נמרח על הידיים ועל השרוולים. מגבון לכל ילד מחלקים בהתחלה, לא בסוף.
- כדאי לנקות את קצה הגיר הצהוב לפני כל שימוש. גיר צהוב שנגע בכחול משאיר פס ירקרק באמצע האש.
- נייר שחור דק נקרע בגירוד. בריסטול שחור מחזיק הרבה יותר.
- גיר שמן לא מתייבש. באחסון מניחים דף נייר בין עבודה לעבודה.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ון גוך – "ליל כוכבים מעל הרון": אורות צהובים שמשתקפים במים כחולים כהים.
- וינסנט ון גוך – "מרפסת בית קפה בלילה": אור צהוב וחם מול שמיים כחולים מלאי כוכבים.

הרחבות ופעילויות המשך

- אותו נוף בשקיעה: אותה מדורה מתחת לשמיים כתומים, כדי לראות איך הניגוד נחלש.
- ציור קבוצתי על גליל נייר שחור: כל ילד מוסיף מדורה אחת לנוף כיתתי משותף.
- כתיבה: שלושה משפטים מנקודת המבט של אחת הדמויות שיושבות ליד האש.

ציוד לשיעור

- בריסטול שחור A4 או A3 לכל ילד
- גירי שמן, קופסה לכל ילד או לזוג
- דף קטן לסקיצה
- מגבון לכל ילד
- קיסמים או מהדקים פתוחים לגירוד
- דפי נייר להפרדה בין העבודות באחסון
- מקרן או הדפסות של ציורי ון גוך

שבועות • סיוון • כיתות א׳–ג׳

סל ביכורים

סל ארוג מרצועות נייר ובתוכו פירות גזורים מנייר צבעוני.

⏱ 45 דקות | 🎨 אריגת נייר

מטרות השיעור

- להכיר אריגה: מעבר מעל ומתחת לסירוגין
- ליצור דוגמת משבצות משני צבעים
- להכיר את מנהג הביכורים ואת שבעת המינים

מושגים

אריגה | שתי וערב | לסירוגין | דוגמה | שבעת המינים

פתיחה

אני נכנסת עם סל קלוע ובו כמה פירות: ענבים, רימון ותמרים. אני שואלת מה הקשר בין הסל לחג שבועות. אני מספרת שבימי בית המקדש הביאו החקלאים לירושלים את הפירות הראשונים שגדלו בשדה, הביכורים, בסלים מקושטים ובשירה. גם היום שרים בגנים ובבתי הספר "סלינו על כתפינו". אחר כך אני הופכת את הסל ומראה מקרוב איך כל רצועה עוברת מעל ומתחת. זו אריגה. היום נלמד אותה.

מהלך השיעור

1 הנול

כל ילד מקבל דף בריסטול דק מקופל לחצי, עם קווי גזירה מסומנים בטוש. גוזרים מהקיפול לאורך הקווים ועוצרים בקו שמסומן כשני ס״מ לפני השוליים. כשפותחים את הדף מקבלים נול: חריצים שמחוברים בשוליים. כ־7 דקות.

2 מעל ומתחת

לוקחים רצועה בצבע השני ומעבירים אותה מעל, מתחת, מעל, מתחת. אנחנו אומרים את המילים בקול, כמו שיר. הרצועה השנייה מתחילה הפוך: מתחת, מעל. אחרי שתי רצועות אני עוצרת את הכיתה ומבקשת לבדוק אם רואים משבצות כמו בלוח שחמט. אם שתי רצועות צמודות נראות אותו דבר, שולפים ומתקנים. כ־15 דקות.

3 קיבוע וצורת הסל

דוחפים כל רצועה צמוד לקודמת ומדביקים את הקצוות בשוליים. את האריגה מדביקים על בריסטול רקע, בחצי התחתון. מעליה מוסיפים ידית קשתית מרצועה חומה. הסל מוכן. כ־5 דקות.

4 פירות הביכורים

אני מזכירה את שבעת המינים: חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית ותמר. כל ילד גוזר לפחות שלושה פירות מנייר צבעוני ומדביק אותם כך שהם יוצאים מהסל. אשכול ענבים מרכיבים מעיגולים קטנים. לרימון מוסיפים כתר קטן. שיבולי חיטה גוזרים מרצועות צהובות צרות. כ־12 דקות.

5 קישוט אחרון

מי שמסיים מוסיף לסל סרט או פרחים קטנים, כמו הסלים המקושטים של החקלאים. בפינת הדף הוא כותב את שמו ו"חג שבועות שמח".

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים אני מכינה נול עם חריצים רחבים של כשלושה ס"מ ורצועות עבות. יש פחות מעברים וקל יותר לראות את הדוגמה.

מתקדמים אורגים בשלושה צבעים, או מנסים שתיים מעל ושתיים מתחת ומזיזים כל רצועה במשבצת אחת. כך הם מגלים פסים אלכסוניים.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את הסלים על הרצפה במעגל, כמו תהלוכת ביכורים. אחר כך שרים יחד "סלינו על כתפינו". אני שואלת: "איזה פרי משבעת המינים הופיע הכי הרבה?", "מה קרה כששתי רצועות התחילו באותו צד?" ו"איפה ראיתם אריגה בבית או על הבגדים שלכם?".

טיפים מהכיתה

- לכיתה א' אני מכינה את הנול מראש. גזירה ישרה עד הקו לוקחת להם חצי שיעור.
- רצועות מנייר צבעוני רגיל נקרעות כשמשחילים. בריסטול דק או נייר כרומו מחזיקים.
- שני צבעים מנוגדים, כמו צהוב וחום, עוזרים לילדים לראות מיד אם טעו.
- נול גדול מבריסטול על הלוח, שבו אני אורגת מול הכיתה, שווה יותר מכל הסבר.

השראה להראות לילדים

- אנני אלברס – אמנית שאריגות הקיר שלה בנויות מקווים ומשבצות פשוטים בצבעים מנוגדים.
- פול סזאן – "סל התפוחים": טבע דומם עם סל קלוע ופירות שמתגלגלים על שולחן.

הרחבות ופעילויות המשך

- אריגה בחוטי צמר על נול קרטון בשיעור הבא.
- מסיבת ביכורים כיתתית: כל ילד מביא פרי אחד משבעת המינים לסל אמיתי.
- בבית: לחפש בגדים, מפות ושטיחים ארוגים ולהביא דוגמה לכיתה.

ציוד לשיעור

- דף בריסטול דק A4 מקופל עם קווי גזירה מסומנים לכל ילד
- 8–10 רצועות בריסטול דק בצבע שני, ברוחב של כ־2 ס"מ, לכל ילד
- בריסטול לרקע
- נייר צבעוני לפירות: סגול, אדום, ירוק, צהוב וחום
- מספריים ודבק סטיק לכל ילד
- טושים
- סל קלוע ופירות להדגמה
- נול גדול מבריסטול להדגמה על הלוח

שבועות • סיוון • כיתות ד׳–ו׳

שדה חיטה בקציר

שדה חיטה זהוב במשיכות מכחול קצרות ונמרצות בהשראת ון גוך.

⏱ 45 דקות

🎨 משיכות מכחול

מטרות השיעור

- להשתמש במשיכות מכחול ככלי הבעה: כיוון, אורך וקצב
- לערבב גוונים חמים של צהוב, זהב וחום
- לבנות נוף עם קו אופק ועומק פשוט: הקרוב גדול והרחוק קטן

מושגים

משיכת מכחול · מרקם · קו אופק · גוון · קצב

פתיחה

אני מקרינה את "שדה חיטה עם ברושים" של ון גוך ומגדילה פרט קטן מהשדה על כל הלוח. הילדים מתארים מה הם רואים: קווים קצרים ועבים בכיוונים שונים. אני שואלת למה ון גוך לא צבע את השדה בצהוב אחד חלק ומה הוא רצה שנרגיש. אחר כך אני מספרת ששבועות נקרא גם חג הקציר: בעונה הזאת קוצרים חיטה. במגילת רות, שקוראים בחג, רות מלקטת שיבולים בשדה של בועז. היום נצייר שדה שזז ברוח.

מהלך השיעור

1 שמיים וקו אופק

מסמנים בעיפרון קו אופק גבוה, כדי שהשדה יתפוס את רוב הדף. את השמיים צובעים בכחול ובלבן במשיכות רחבות ומתעגלות במכחול השטוח. אני מדגימה שמשיכה עם מעט מים משאירה מרקם. משיכה רטובה מדי נמרחת לכתם חלק. כ־8 דקות.

2 ערבוב גוונים של זהב

על הצלחת כל ילד מכין ארבעה גוונים: צהוב נקי, צהוב עם מעט אדום, צהוב עם מעט חום וצהוב עם לבן. אני מבקשת לא לערבב עד הסוף. פסים של שני צבעים על המכחול נותנים משיכה עשירה יותר. כ־5 דקות.

3 שכבת בסיס

צובעים את כל השדה בגוון הכהה ביותר במשיכות אופקיות. זה הבסיס. בזמן שהוא מתייבש מתאמנים על דף טיוטה: משיכות קצרות אנכיות, אלכסוניות ומתעקלות. כ־10 דקות.

4 משיכות של שיבולים

מעל הבסיס מוסיפים משיכות קצרות ונמרצות בגוונים הבהירים. למטה, קרוב אלינו, המשיכות גדולות וארוכות. ככל שמתקרבים לקו האופק הן קטנות וצפופות יותר. אני מבקשת לשנות כיוון כמו רוח שעוברת בשדה ואומרת: לא מלטפים את הדף, נוגעים ומרימים. כ־15 דקות.

5 פרטים אחרונים

בגוון כהה מוסיפים כמה שיבולים בולטות בקדמה, עץ בודד, דמות של קוצר או ציפורים בשמיים. אני מזכירה שהשדה הוא הגיבור. שניים או שלושה פרטים מספיקים. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים בשליטה במשיכות אני נותנת מכחול שטוח רחב ומבקשת לעבוד רק בשני כיוונים: אופקי לבסיס ואנכי לשיבולים.

מתקדמים משלבים צבע משלים: כמה משיכות סגולות או כחולות בצללים של השדה. הם רואים איך הזהב מתחזק לידן.

סיכום ותערוכה

אנחנו מניחים את העבודות על הרצפה ועומדים סביבן. אני שואלת: "באיזה שדה מרגישים רוח?", "איך ידעתם מה קרוב ומה רחוק?" ו"מה ההבדל בין משיכה שנוגעת ומרימה לבין משיכה שמורחת?". בסוף אני מקרינה שוב את ון גוך. עכשיו הילדים מגלים בו פרטים שלא ראו בהתחלה.

טיפים מהכיתה

- גואש בסמיכות של משחת שיניים משאיר משיכה גלויה. גואש מדולל נראה כמו צבעי מים ומבטל את הרעיון.
- מכחול שטוח ברוחב של סנטימטר או שניים עובד כאן הרבה יותר טוב ממכחול עגול.
- ההמתנה בין השכבות היא השלב שבו ילדים מתחילים לשעמם. דף הטיוטה ממלא אותה בדיוק.
- אני מבקשת לנגב את המכחול במגבת נייר אחרי השטיפה. מכחול רטוב מדי מוחק את המרקם.

השראה להראות לילדים

- וינסנט ון גוך – "שדה חיטה עם ברושים": שמיים מתערבלים ושדה שבנוי כולו ממשיכות קצרות.
- וינסנט ון גוך – "הקציר": נוף פתוח של שדות זהובים בעונת הקציר.
- ז'אן־פרנסואה מילה – "המלקטות": שלוש נשים מלקטות שיבולים אחרי הקציר, כמו רות בשדה של בועז.

הרחבות ופעילויות המשך

- רישום מתבונן בעיפרון של שיבולים אמיתיות מהשדה או מחנות פרחים.
- איור לסיפור מגילת רות: רות ונעמי בדרך לבית לחם, באותה טכניקה של משיכות.
- השוואה ל"המלקטות" של מילה: שדה אחרי הקציר, צבעים שקטים ותנועה איטית.

ציוד לשיעור

- דף ציור עבה A3 לכל ילד
- גואש: צהוב, לבן, אדום, חום וכחול
- מכחול שטוח רחב ומכחול שטוח בינוני לכל ילד
- צלחת חד־פעמית לערבוב
- כוס מים ומגבת נייר לכל ילד
- דף טיוטה לאימון משיכות
- עיפרון
- עיתונים לכיסוי השולחנות וסינרים
- מקרן או הדפסות של ציורי ון גוך

ט״ו באב • אב • כיתות א׳–ג׳

לבבות של חברות

לב גדול שמורכב מלבבות קטנים, ועל כל אחד שם של חבר או חברה.

⏱ 45 דקות 🎨 קולאז׳

מטרות השיעור

- לגזור לב סימטרי בעזרת קיפול
- לבנות צורה גדולה מצורות קטנות רבות
- לחזק את הקשר בכיתה דרך עבודה אישית ומשותפת

מושגים

סימטריה · קו קיפול · קולאז׳ · שלם וחלקים · חפיפה

פתיחה

אני מספרת שט״ו באב הוא חג קיצי ושמח. בימי קדם יצאו בו נערות ירושלים לרקוד בכרמים. היום רבים קוראים לו חג האהבה. בכיתה שלנו נחגוג בו את החברות. אני מחזיקה לב גדול מבריסטול אדום ושואלת: אם כל אחד יוסיף לו לב קטן, מה יקרה ללב הגדול? אחר כך אני מבקשת מכל ילד לעצום עיניים ולחשוב בשקט על חבר אחד שעשה לו טוב השנה.

מהלך השיעור

1 גזירת לב בקיפול

אני מדגימה: מקפלים ריבוע נייר לחצי ומציירים חצי לב שמתחיל ונגמר על קו הקיפול. גוזרים ופותחים. והנה לב שלם ששני צדדיו שווים. כל ילד גוזר ארבעה עד שישה לבבות בגדלים ובצבעים שונים. כ־8 דקות.

2 שמות ומילים טובות

על כל לב קטן כותבים בעיפרון שם של חבר או חברה ועוברים עליו בטוש. בכיתות ב׳–ג׳ מוסיפים מילה טובה: מצחיק, עוזרת, חבר טוב. בנוסף כל ילד מקבל פתק עם שני שמות שהוגרלו לו. לשניהם הוא מכין לב נפרד, שיימסר להם בסוף השיעור. כ־10 דקות.

3 הלב הגדול

כל ילד מקבל בריסטול A3 עם קו מתאר של לב גדול. קודם מסדרים את הלבבות הקטנים בתוך המתאר בלי דבק, עם חפיפה קלה. משאירים מקום לשני לבבות שיגיעו מחברים. רק כשהסידור מוצא חן מדביקים. כ־12 דקות.

4 קישוט ומסגרת

את הרווחים ממלאים בנקודות, בקווים קטנים או בלבבות זעירים בטוש. מסביב ללב הגדול מציירים מסגרת. אני מזכירה שהלבבות הם הגיבורים. לכן הקישוט סביבם צריך להיות עדין. כ־8 דקות.

5 מסירת לבבות

כל ילד מוסר את שני הלבבות שהכין לילדים שהוגרלו לו. המקבלים מדביקים אותם במקום שהשאירו בלב הגדול. אני מוודאת שכל ילד בכיתה קיבל. כ־5 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

לילדים שמתקשים בגזירה אני נותנת תבנית לב מקרטון לסימון או לבבות גזורים מראש. מי שעדיין לא

אתגר למתקדמים

מתקדמים מסדרים את הלבבות במעבר צבעים, מאדום כהה בחוץ לורוד בהיר במרכז. אפשר גם להוסיף לב

כותב בקלות מעתיק שמות מכרטיסים מודפסים.

תלת־ממדי שמקופל לחצי ומודבק רק בקו הקיפול.

סיכום ותערוכה

אנחנו תולים את כל הלבבות יחד על קיר אחד. אני שואלת: "איך הרגשתם כשקיבלתם לב עם השם שלכם?", "מה קרה ללב הגדול כשהלבבות הקטנים חפפו זה את זה?" ו"את מי הייתם רוצים להפתיע מחר?". בסוף השנה כל ילד לוקח הביתה את הלב שלו, מלא בשמות של חברים.

טיפים מהכיתה

- ט"ו באב חל בחופש הגדול. אני מלמדת את השיעור בשבוע האחרון של השנה, כפרידה חמה מהכיתה.
- ההגרלה חשובה. כשהבחירה חופשית בלבד, ילדים שקטים מקבלים פחות לבבות.
- כותבים שמות בעיפרון לפני הטוש. טעות בשם של חבר מעציבה יותר מכל טעות אחרת.
- ריבועי נייר מוכנים בשלושה גדלים חוסכים זמן ומבטיחים לבבות מגוונים.

השראה להראות לילדים

- ג'ים דיין – אמן שחזר שוב ושוב לצורת הלב, בציורים, בהדפסים ובפסלים בצבעים ובחומרים שונים.
- קית הרינג – ציורים פשוטים ושמחים שבהם לבבות ודמויות רוקדות חוזרים שוב ושוב.

הרחבות ופעילויות המשך

- לב כיתתי ענק על דלת הכיתה: כל ילד מוסיף לב אחד עם השם שלו.
- מכתב חברות קצר לילד שהוגרל, שמצורף ללב שקיבל.
- שיחה בכיתה על מה שעושה חבר טוב. את המשפטים תולים ליד העבודות.

ציוד לשיעור

- בריסטול A3 עם קו מתאר של לב גדול לכל ילד
- ריבועי נייר צבעוני בשלושה גדלים (6, 8 ו־10 ס"מ) בגוונים של אדום, סגול, כתום וורוד
- מספריים ודבק סטיק לכל ילד
- טושים דקים ועיפרון
- פתקי הגרלה עם שמות הילדים
- תבניות לב מקרטון למי שצריך

ט״ו באב • אב • כיתות ד׳–ו׳

מחול בכרמים

נערות בשמלות לבנות רוקדות בכרם, בצבעי מים תוך השארת לבן הנייר.

⏱ שני שיעורים של 45 דקות

🎨 צבעי מים והשארת לבן

מטרות השיעור

- לעבוד בצבעי מים ולהשאיר את לבן הנייר כצבע
- לצייר דמויות בתנועה ולבנות קומפוזיציה של קבוצה
- להכיר את מקורו של ט״ו באב ואת מנהג המחול בכרמים

מושגים

השארת לבן · שקיפות · רטוב על רטוב · תנועה · שכבות

פתיחה

אני מספרת מה כתוב במשנה על ט״ו באב: בנות ירושלים יצאו לרקוד בכרמים, כולן בבגדים לבנים שאולים, כדי שמי שאין לה בגד יפה לא תתבייש. אני שואלת: למה דווקא בגדים שאולים? מה זה מלמד אותנו על מי שחגגו כך? אחר כך אני מציגה את השאלה האמנותית של היום: איך מציירים שמלה לבנה בצבעי מים, כשאין בקופסה צבע לבן? התשובה מפתיעה אותם: לא צובעים אותה בכלל.

מהלך השיעור

1 רישום עדין

שני ילדים עומדים מול הכיתה בתנוחת ריקוד ומחזיקים ידיים. כולם משרטטים בעיפרון חלש מאוד: קודם קו שלד פשוט, אחר כך שמלה בצורת פעמון שמתנופפת לצד אחד. אני מבקשת לפחות שלוש דמויות בגבהים שונים, עם ידיים מחוברות או מורמות. ברקע משרטטים שורות של גפנים שמתכנסות אל האופק. כ־15 דקות.

2 שמיים רטוב על רטוב

מרטיבים במכחול נקי את השמיים בלבד ומטפטפים צהוב וכתום של שקיעת קיץ. הצבע מתפשט לבד. אני מזכירה לעקוף את הדמויות, כי הן נשארות יבשות ולבנות. זה החלק שדורש סבלנות. כ־15 דקות. כאן מסתיים השיעור הראשון.

3 הכרם

בשיעור השני, כשהשמיים יבשים, צובעים את הכרם בירוקים: בהיר בשורות הרחוקות וכהה יותר בשורות הקרובות. אשכולות מוסיפים בנקודות סגולות. סביב השמלות עובדים במכחול דק ולאט. אני מראה שגוון כהה שמקיף שמלה לבנה מבליט אותה יותר מכל צבע. כ־15 דקות.

4 צל בשמלה

בתוך השמלות מוסיפים רק צל עדין: כחול־סגול מדולל מאוד בקפלים ובצד הרחוק מהשמש. הלבן נשאר הצבע העיקרי. אני מזהירה שנגיעה אחת יותר מדי הופכת את השמלה לאפורה. כ־8 דקות.

5 פרטים ותנועה

מוסיפים שיער, ידיים ופנים בגוון עדין. כמה משיכות קצרות לצד שולי השמלות מראות שהן מסתובבות. מי שרוצה מוסיף ציפורים או ירח שעולה מעל הכרם. כ־10 דקות.

לילדים שצריכים עזרה

אתגר למתקדמים

לילדים שמתקשים להשאיר לבן אני מציעה לעבור על השמלות בעפרון שעווה לבן לפני הצביעה. השעווה דוחה את המים ושומרת על הלבן.

מתקדמים משאירים לבן גם במקומות נוספים: אור על עלי הגפן או פס דק באופק. הם מגלים שהלבן הוא האור של כל התמונה.

סיכום ותערוכה

אנחנו מסדרים את העבודות בשורה ארוכה, כמו מחול אחד גדול. אני שואלת: "באיזו עבודה השמלות נראות הכי לבנות? מה סביבן עוזר לזה?", "איפה רואים את התנועה של הריקוד?" ו"מה אתם חושבים על המנהג לשאול בגדים כדי שאף אחת לא תתבייש?".

טיפים מהכיתה

- ט"ו באב חל בחופש הגדול. אני מלמדת את השיעור בשבועות האחרונים של יוני, כחגיגת סוף שנה.
- נייר צבעי מים של 300 גרם לא מתגלגל כשמרטיבים. נייר דק יותר כדאי להדביק לשולחן בסלוטייפ נייר.
- קו עיפרון חזק נראה מבעד לצבעי מים ולא נמחק אחר כך. רושמים בלחץ קל מאוד.
- מגבת נייר מקופלת ליד כל ילד סופגת טיפה שנפלה בטעות על שמלה לבנה. זה הכלי החשוב ביותר בשיעור.

השראה להראות לילדים

- אנרי מטיס – "הריקוד": חמש דמויות במעגל שמחזיקות ידיים. כל הציור הוא תנועה.
- וינסלו הומר – ציורי צבעי המים שלו מהים, שבהם הנייר הלבן משמש כקצף, כעננים וכאור.

הרחבות ופעילויות המשך

- השוואה לגואש: איך מציירים לבן כשיש צבע לבן בקופסה? מה ההבדל באור?
- רישום תנועה מהיר: ילדים מתחלפים בתנוחות ריקוד ושאר הכיתה רושמת כל דמות בדקה אחת.
- ריקוד מעגל בחצר בית הספר בסוף השנה. העבודות מוצגות לצדו.

ציוד לשיעור

- נייר צבעי מים 300 גרם בגודל A4 לכל ילד
- צבעי מים, קופסה לכל ילד או לזוג
- מכחול עגול בינוני ומכחול דק לכל ילד
- שתי כוסות מים לכל ילד: אחת לשטיפה ואחת למים נקיים
- מגבות נייר
- עיפרון ומחק רך
- עפרון שעווה לבן למי שצריך
- סלוטייפ נייר להדבקת הדף לשולחן

רוצים עוד?

ערכות לפי עונות וחגים, מערך חדש בכל שבוע ודרך ליצור קשר מחכים באתר.

mie.co.il/sigal-miller